ІЛЮСТРОВАНИЙ

STEFAN NYCHKA
7515 - 111th AVE.
EDMONTON, ALBERTA

НАРОДНИЙ

КАЛЕНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1915.

РІЧНИК ПЕРШИЙ.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

З ДРУКАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
214 Dufferin Ave., Winnipeg, Man., Canada.
1915.

КУПУЙТЕ ШЕРИ В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ І ЖЕРТВУЙТЕ ДАТКИ.

Всї народи в Віннїпеґу мають свої Народні Доми. Чиж тілько ми маємо бути остатними?

Чиж тілько ми одні з чужинців маємо розбиватись по чужих галях і не мати своєї власної хати, деб ми радили над добром нашої української справи?

Чиж нам не встид?

Ми всї певно паленїємо на лици, що не маємо своєї власної хати, котрої брак відчуває кождий сьвідомий Українець.

Та так воно довго не буде. Вже з слїдуючим роком розпочинає укр. товариство Народний Дім в Віннїпеґу будову Народного Дому.

Кождий Українець повинен мати собі за честь, за свою національну гордість причинитись до вибудованя сего дому, звідки має ширитись народна українська сьвідомість по всїх закутках Канади.

А як ви причинитесь?

Купуйте 10 долярові шери і збирайте датки на будову Укр. Народного Дому в Віннїпеґу при кождій нагоді, а коли дім буде поставлений і ви його зобачите і зобачите роботу, яка в нїм буде робитись, тоді гордо можете сказати: і я член 36,000,000 великого, нещастем прибитого українського народу, котрий розуміє вагу своєї справи і котрий також жертвував свою лепту на будову сеї народної сьвятинї.

Шери і жертви просить ся слати до забондованого касіера на адресу:

John Negrych

487 Flora ave. Winnipeg, Man.

ІЛЮСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1915.

РІЧНИК ПЕРШИЙ.

З ДРУКАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
214 Dufferin Ave., Winnipeg, Man., Canada.
1915.

ЦИОСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЕНДАРЬ

„УКРАЇНСЬКОГО

ГОЛОСУ"

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1913

EDMONTON, ALBERTA

Т. Шевченко

Racial & National Boundaries
in
CENTRAL EUROPE
ENGLAND
SEA
Newcastle
Hull
London
Dover
Calais
Boulogne
Ostend
Amsterdam
Antwerp
Brussels
Lille
BELGIUM
Namur
Liege
Rouen
Paris
Orleans
Nancy
Metz
Mainz
Frankfort
Cologne
Strassburg
Stuttgart
Nuremberg
Munich
Dijon
Belfort
Basel
SWITZERLAND
Geneva
Lyons
Innsbruck
Trentino
Milan
Turin
Venice
Genoa
Florence
Marseilles
Toulon
Corsica
Rome
Sardinia
Naples
MEDITERRANEAN SEA
Adriatic Sea
Pola
Istria
Fiume
Trieste
Laibach
Agram
Croatia-Slavonia
Bosnia
Serajevo
Herzegovina
MONTENEGRO
Cetinje
Ragusa
Scutari
Durazzo
Valona
ALBANIA
Monastir
Salonica
GREECE
Aegean Sea
Dardanelles
Gallipoli
Kavala
Skoplje
Nish
SERVIA
Belgrade
Neusatz
Banat
HUNGARY
Budapest
Debreczen
Kolozsvar
Szeged
Hermannstadt
Kronstadt
Vienna
Pressburg
Brünn
Prague
Cracow
AUSTRIA
Galicia
Lemberg
Czernowitz
Jassy
Kishinev
Odessa
Kherson
Crimea
Sebastopol
Sea of Azov
BLACK SEA
RUMANIA
Bucharest
Silistria
Galatz
Varna
BULGARIA
Sofia
Philippopolis
Adrianople
TURKEY
Constantinople
Bosphorus
Sea of Marmara
Danube
Dniester
Bug
Dnieper
Pripet
Vistula
Niemen
Duina
Oka
Tula
Smolensk
Vilna
Minsk
Königsberg
Danzig
Kiel
Hamburg
Bremen
Hanover
Berlin
Stettin
Thorn
Posen
Warsaw
Lodz
Breslau
Leipzig
Dresden
LUSITANIAN SORBS
Kiev
Ekaterinoslav
LITTLE RUSSIANS
RUTHENES
WHITE RUSSIANS
RUSSIANS
EMPIRE
GERMANY
POLAND
DENMARK
SWEDEN
BALTIC
Copenhagen
Helgoland
Wilhelmshaven
Weser
Elbe
Rhine
Oder
Vistula
Meuse
Moselle
Seine
Loire
Rhone
Po
Tiber
Arno
Danube
Drave
Save
Theiss
Maros
Aluta
Sicily
Sardinia

ПОЯСНЕНЯ ДО МАПИ.

1. Нїмцї, Данцї, Скандинавцї, Флямандцї.

2. Французи, Гішпанцї.

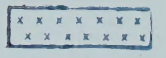
3. Італїйцї.

4. Румуни.

5. Москалї.

6. Поляки.

7. РУСИНИ-УКРАЇНЦЇ.

8. Чехи і Словаки.

9. Словінцї.

10. Хорвати і Серби.

11. Болгари.

12. Литовцї і Лотиші.

13. Турки.

14. Мадяри.

15. Греки.

16. Альбанцї.

Залучена побіч мапа була поміщена в анґлїйськім уряловім квартальнику, **The Round Table** за вересень 1914, що виходить в Льондонї. Показаний тут і простір заселений Українцями і він означений назвою ***Ukraine*** — **Україна**, а Українців назвою **Little Russians or Ruthenes** — **Малороси або Русини**. Як бачимо, Україна занимає велику часть в Росії (ще і не все показано), часть в Галичинї, на Буковинї й Угорщинї. Так отже бачимо, що України Анґлїйцї не вважають Московщиною, анї Українців Москалями. — Чорні лїнії означають полїтичні границї, дрібно кропковані національні границї, а повисші таблички показують, де які народи мешкають.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Радіємо ми, радіє певно і весь сьвідомий український народ в Канадї, що сего року може повитати під своєю українською стріхою перший український народний календар в Канадї, виданий народною ґазетою Українським Голосом.

Коли вернемо ся до часу, як ще не було „Українського Голосу", то побачимо, що в Канадї було лише дві часописи — „Канад. Фармер" і „Роб. Народ". Першу з них видавали лїберали для своїх партийних цїлий, а друга, „Роб. Народ", клопотав ся рівнож справами вузко партийними, а до загально народних справ не мішав ся.

Своєї часописи в Канадї наш народ не мав.

Дуже болючо відчували се сьвідомійші наші люди і вже довший час перед появою „Укр. Голосу", обгокорювали видаване народної часописи, однак приступлено до зреалїзованя думки аж на початку 1910 р.

Зібрав ся тодї гурток не богатих та щирих людий — з учителїв, фармерів, робітників і ще декого і завязали на 25 дол. удїлах товариство „Українську Видавничу Спілку", яка почала в марцю 1910 р. видавати „Укр. Голос".

Видавництво мало тодї ледво 600 дол., отже не диво, що дехто ворожив „Укр. Голосови" скору загибіль. І справдї перші лїта були для видавництва дуже трудні. Були хвилї, коли здавало ся, що приходить край усьому.

Та завдяки помочи наших сьвідомійших людий, поволи положене видавництва ставало кращим і нині хоч і є недостатки, то всеж вже не такі страшні. Для тої роботи, яку видавництво нині робить, є вже власний ґрунт, — хоч розумієсь, що тої роботи замало для наших народних потреб.

Цїль поставлено дуже широку, як широке житє з его вимогами. Робота спілки мала обнимати справи просьвітні, економічні і полїтичні нашого народу в найширшому значіню.

О скілько робота Спілки відповіла сїй задачі, се знають ті, що слїдили за сею роботою. Ми від себе скажемо, що С-ка зробила все, що лише була в силї зробити, а чого не зробила, то лише тому, що не могла. А все таки зробила богато. „Укр.

Голос" причинив ся богато до розбудженя сьвідомости, порушив неодну конечну річ, боронив неодну справу, за яку крім него не було кому взяти ся. А се він міг робити власне тому, що він не залежний від жадної полїтичної, чи релїґійної партії і свою цїль бачить лише в народї і жде помочи лише від народу. А хоч розуміє, що ще богато найконечнїйшого не зроблено, що з широкої народної ниви ледво часточка оброблена его руками, а решта лежить облогом, то всеж йде в перед з вірою, що наш народ в Канадї здобуде собі кращу долю.

А тепер лишаєсь ще сказати кілька слів до нашого укр. народу.

Завсїгди добре стоїть народ, коли его преса стоїть добре. Що мозок в голові, те нині часописи для народу — вашим отже обовязком памятати, що від вас залежить працююча, творча сила сього мозку. В нас нині богато часописий, деякі видавані зовсїм чужими людьми для їхніх власних користий. І народ з несьвідомости, та з байдужности їх підпирає.

О скількож більше повинен він підперти своє власне. Він повинен звернути всю підмогу найперше своїй справі, підперти, помочи своїй народній часописи, розширити еї роботу як найширше — роботу в користь народу.

Не повинно би бути й одного, що не предплачував би „Укр. Голосу", а певно тодї „Укр. Голос" стане окрасою українського народа в Канадї.

Роботи перед нами цїла гора, а від того хто еї зробить і коли, залежна сила і значінє нашого народу.

А еї можна зробити, коли кождий приложить хоч на хвильку своїх рук, та ще заставить і темних і байдужних до сеї роботи.

Памятаймо, що нїхто о нас не подбає, як ми самі про себе не будемо дбати.

Астрономічний календар.

Чотири пори року.

ВЕСНА розпочинає ся дня 21 лат. марця о 3 годині 48 мінут вечером, в котрім то часі сонце вступає в знак барана. Весняне зрівнане дня з ночию.

ЛЇТО розпочинає ся 22 лат. червня о 1 год. 27 мінут вечером, в котрім то часі сонце вступає в знак рака. Тодї маємо найдовший день а найкоротшу ніч.

ОСЇНЬ зачинає ся дня 21 лат. вересня о 4 год. 22 мін. рано, в котрім то часі сонце вступає в знак ваги. Осінне зрівнане дня з ночию.

ЗИМА зачинає ся дня 22 лат. грудня о 11 год. 14 мін. вечером, в котрім то дни сонце вступає з знак козорога. Тодї маємо найкоротший день, а найдовшу ніч.

Пануюча планета.

В роцї 1915 обнимає з черги пановане Місяць.

Місяць, вірний товариш землї, є найбільше занимаючою планетою. Від землї найменше віддалений з всїх небесних тїл, на котрого поверхни голим оком можемо розріжнити пятна ясні і темні. Його середне віддалене виносить 362,000 км.; луч його сьвітла потрєбує 1½ секунди, щоби дістатись до землї. Промір місяця виносить 3,510 км.; його поверхня є після того 13½ разів, а обєм 44½ разів менший від землї. Маса його виносить, одну вісїмдесяту часть маси землї; густота вісїм десятих густоти землї. Через те тяжість на місяци виносить тільки одну шесту тяжости землї. Місяць не обігає точно вокруг осередка землї, тілько около точки тяжости межи своєю і землї точкою середною. Вона лежить в земській масї, менше більше ¼ части верстви землї від поверхнї. Около тої точки тяжости порушає ся місяць в 27 днях, 7 годинах 43 мінутах 11½ секундах вокруг землї. Місяць показує нам заєдно ту саму сторону, бо час його перебігу вокруг своєї оси є так довгий, як около землї.

Знаки погоди.

Так званий столїтний календар опирає ся на гадцї старинних народів, що планети правлять всїми земними судьбами, отже і погодою. Народи старинні знали лишень 7 планет

і приписували їм, що кожда з них править по черзі одним роком. Відси то походить назва пануючих планет. Ідуть вони по собі в такім порядку: 1. Сонце, 2. Венера, 3. Меркур, 4. Місяць, 5. Сатурн, 6. Юпітер, 7. Марс. Кождий семий рік має ту саму пануючу планету, тож повинен він також мати і таку саму погоду. Однак так не є. Віщованє погоди подають також в календарях після т. зв. 100-літного календаря, однак се безвартісне.

Коли нема барометра, можна вгадувати погоду з дня на день після отсих вказівок:

1. По сонци: Коли сонце заходить за грубі хмари, а східне небо червоне, або коли сонце червоно заходить за пасма темних облаків, то можна надіятись дощу.

2. Коли сонце заходить в облаках білих, так, що з тих облаків ледви його розпізнати можна, або коли сходить при червонім на півночи небі, то надіяти ся можна вітру.

По місяци: Обручка довкола місяця показує на нестійність погоди. Коли обручку видно не на всіх сторонах однаково, то приходить буря звичайно з противної сторони того боку, де видно було не виразно обручку.

4. Коли місяць виглядає великий і червоний, або коли ріжки виглядають чорняво, то надіяти ся вітру.

5. Коли місяць виглядає блїдо і роги його тупі, то показує на дощ.

6. Коли місяць ясний і береги його остро відзначені, то показує на красну погоду.

По звіздах. Коли звізди ясні, то надіяти ся хорошої погоди, а в зимі морозу.

8. Коли звізди мутні і великі, то можна надіяти ся дощу.

9. Коли так виглядають, якби порушались то буде вітер.

10. По сумерку: Коли по заході сонця західне небо має пурпурову барву з легким облаком, то буде на другий день погода.

11. Коли барва неба блїдо-жовта і розширяє ся далеко на схід, то надіяти ся можна зміни погоди.

12. Коли при заході сонця небо на сході дуже червоне, або пурпурове, або мідяної барви, то буде правдоподібно дощ.

13. Коли сумерк вечірний незвичайно продовжаєсь, то воздух у висших верствах хоч ясний, переповнений вохкостию і надіяти ся треба дощу.

Затьміня.

В 1915 р. будуть два затьміня сонця, з котрих однак в наших околицях жадне не буде видне. Затьмінь місяця в 1915 році не буде.

I. Частинне затьміне сонця дня 14 лютого 1915 р., у нас не буде видне. Початок затьміня зачнесь в 2 год. 39 мін. рано, а скінчить ся о 8 год. 23 мін рано.

II. Частинне затьміне сонця буде дня 10 і 11 серпня. У нас також не буде його видко. Початок затьміня о 9 год. 56 мінутї 10 серпня в вечір, кінець затьміня о 2 год. 46 мін 11 серпня рано.

Церковний календар.

Мясниці 4 неділи 4 дни. Неділя мясопустна 25 сїчня (7 лютого). Неділя сиропустна 1 лютого (14 лютого). Великдень 22 марта (4 цвітня). Вознесене 30 цьвітня (13 мая). Сошествіе св. Духа. 10 мая (23 лат.). Петрівка треває 6 неділь.

Пости.

1.) В навечеріе Богоявленя.

2.) Великий піст від понеділка по сиропустній неділи до Великодня.

3.) Піст перед св. Петром і Павлом (Петрівка) від понеділка до неділї всіх Святих до св. Петра.

4.) Піст перед Успенієм Пресв. Дїви Марії. Маковеївка або Спасівка від 1 (14 серпня) до Успенія.

5.) В день Усїкновеня чест. Голови св. Йоана Хрестителя 29 серпня (11 вересня).

6.) В день Воздвиженя чест. Хреста 15. (27.) вересня.

7.) Піст перед Різдвом Христовим (Пилипівка) від 4 (17) падолиста до Різдва.

8.) Кождої середи і пятницї крім „загальниць".

9.) В сирний тиждень у всї дни вільно їсти лише з набілом.

Загальницї.

(тижні вільні від посту).

1.) Від Різдва до навечерія Богоявленя.

2.) Межи неділями митаревою а блудного сина.

3.) Від Великодня до неділї Томиної.

4.) Від Сошествія св. Духа до неділї Всїх Святих.

СІЧЕНЬ = JANUARY

МАЄ 31 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
П.	1	19	**Груд. 1914. Боніфатія**	**Новий Рік**
С.	2	20	Ігнатія	Аделяйди
Н.	3	21	**Н. перед Рож. св. От.**	Ґеновефи дїв.
П.	4	22	Анастазії вмуч.	Тита
В.	5	23	10 муч. Мини і пр.	Емілії і Телєоф.
С.	6	24	Нав. Р. Хр. П. Евх.	**Трох Королїв**
Ч.	7	25	**Рождество Христове**	Лукиана муч.
П.	8	26	**С. Пр. Богор.** Йос.	Северина мч.
С.	9	27	**Св. перв. Стефан.**	Юлїана мч.
Н.	10	28	**Н. по Р.** Муч. в Ником.	**1 Н. по 3 Кор.**
П.	11	29	О. 14.000 м.	Гилина
В.	12	30	Анизиї мч.	Гонорати д.
С.	13	31	Мелянії римл.	Ілярия пап.
Ч.	14	1	**Новий Рік 1915. Вас.**	Феліксa з Нолї
П.	15	2	Сильвестра п. рим.	Павла пустел.
С.	16	3	Малахії пророка	Маркелія пап.
Н.	17	4	**Н. по Пр. 70 ап.**	**2 Н. по 3 Кор.** Ант.
П.	18	5	Тепемпта	Приски
В.	19	6	**Богоявленє (Йордан)**	Генрика еп.
С.	20	7	Соб. св. Івана Крест.	Фабіяна і Себ.
Ч.	21	8	Геор. Емил. і Домн.	Анїшки дїви
П.	22	9	Полиевкт і Евстрат	Вінкентія мч.
С.	23	10	Григор і Дометиян	Раймунда
Н.	24	11	**Н. по Пр. Мит. і Фар.**	**3 Н. по 3 Кор.**
П.	25	12	Татияни	Павла
В.	26	13	Ермила і Стратон	Полїкарпа еп.
С.	27	14	Отц. в Синаї і Раїтї.	Івана Хриэос.
Ч.	28	15	Павла Тивейск пр.	Кароля Вел.
П.	29	16	Покл. ок св. Петра	Франціщка Сал.
С.	30	17	Антонїя преп.	Мартини дїви
Н.	31	18	**Н. Блудного Сина**	**Старозапустна**

Іван Котляревський.

Вродив ся на Україні російський. Його заслуга для України та, що він перший зачав писати українською народною мовою, перелицювавши Енеїду. Його Наталку Полтавку знає з нас кождий.

Записки:

ЛЮТИЙ = FEBRUARY

МАЄ 28 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	19	**Сїчень.** Макарія егип.	Ігнатія
В.	2	20	Евтимія Вел. пр.	**Марії Громнїч.**
С.	3	21	Максима і Неофита	Блажея еп.
Ч.	4	22	Тимотея і Анастаз.	Вероники дїви
П.	5	23	Климента свщмч.	Агафії дїви
С.	6	24	Ксениї преп.	Дороти д. і мч.
Н.	7	25	**Н. Мясопустна.** Гр. Б.	**Предзап.** Ромуала
П.	8	26	Ксенофонта преп.	Йоана
В.	9	27	Перв. мощ. Івана З.	Кирила
С.	10	28	Преп. єфрема Сир.	Схоластики
Ч.	11	29	Пер. м. Ігнатія Б.	Лукия еп.
П.	12	30	**Трех Сьвятителїв**	Ґавдентия мч.
С.	13	31	Кира і Івана безср.	Мария мч.
Н.	14	1	**Лютий. Н. Сиропуст.**	**Запустна**
П.	15	2	**Стрітенє Г.** Поч. Посту	Фавст.
В.	16	3	Симеона і Анни	Юліяна і Канут.
С.	17	4	Ізид. преп.	**Попєлєц**
Ч.	18	5	Агафії муч.	Симеона і Конст.
П.	19	6	Вукола еп.	Конрада іспов.
С.	20	7	Партенія еп. і Луки	Леона і Никиф.
Н.	21	8	**1. Н. посту**	**1. Вступна**
П.	22	9	Никифона	Катедра
В.	23	10	Харлампи і Порфір	Деміяна
С.	24	11	Власія сьвящ.	Матея апост.
Ч.	25	12	Мелетія і Антония	Зігфріда
П.	26	13	Мартинияна преп.	Віктора
С.	27	14	Авксентія і Кирила	Александра
Н.	28	15	**2 Н. Посту**	**2. Суха**

Маркіян Шашкевич.

Вродив ся на Україні галицькій. Його значінє для Українців в Галичині таке саме, як Котляревського для Українців в Росії. Його заходом вийшла перша книжка в українській народній мові „Дністрова Русалка.“

Записки:

МАРЕЦЬ = MARCH

МАЄ 31 ДНЇВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	16	**Лютий.** Памфила	Албина
В.	2	17	Теодора	Симпліція
С.	3	18	Льва папи римск.	Кунеґунди
Ч.	4	19	Архипа апост.	Казимира
П.	5	20	Льва еп. Катанье.	Пер. мощ. св. Вяч.
С.	6	21	Евстахія і Тимот. преп.	Евсабія
Н.	7	22	**3. Н. посту Хрестоп.**	**3. Глуха**
П.	8	23	Поликарпа священом.	Івана
В.	9	24	Обр. гол. Івана К.	Франціішки
С.	10	25	Тарасия арх. Конст.	40 мучеників
Ч.	11	26	Профірия пр. арх.	Катерини Бон.
П.	12	27	Прокопия Декап.	Григория
С.	13	28	Власия постн. пр.	Никифора
Н.	14	1	**Март. 4. Н.** посту Евд.	**4. Середопост.**
П.	15	2	Теодата	Лонґіна
В.	16	3	Евтропія і проч. м.	Любина
С.	17	4	Герасима і Павла	Ґертруди
Ч.	18	5	Конова муч.	Кирила Евд.
П.	19	6	42 муч. в Аморії	Йосифа обручн.
С.	20	7	Василия Єфрема	Йоахіма
Н.	21	8	**5. Неділя посту**	**5. Чорна**
П.	22	9	40 муч.	Октавіяна
В.	23	10	Кондрата і проч. м.	Віктора
С.	24	11	Софронія патр. Єр.	Гавриїла
Ч.	25	12	Теофана іспов. пр.	**Благовіщене**
П.	26	13	П. мощ. Никифора	Теодора
С.	27	14	Венедикта преп.	Руперта
Н.	28	15	**6. Н. Цьвітна**	**6. Н. Пальмова**
П.	29	16	Савина	Квірина
В.	30	17	Алексея чол. Бож.	Бальбіни
С.	31	18	Кирила Єрус. арх.	Корнилія

Осип Федькович.

Найбільший поет, якого видала Буковина. Писав дуже много поезій і оповідань. Перекладав також з чужих мов на українську мову. Імя Федьковича знає богато людий з його оповідань.

Записки:

ЦЬВІТЕНЬ = APRIL

МАЄ 30 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
Ч.	1	19	**Март.**Хриз. і Дарії	Теодори
П.	2	20	**Вел. Пятниця**	**Вел. Пятниця**
С.	3	21	Вел. Субота	Рихарда
Н.	4	22	**Великдень**	**Велька ноц**
П,	5	23	**Сьвітлий Понедїлок**	**Вел.Понедїлок**
В.	6	24	**Сьвітлий Второк**	Келестина
С.	7	25	**Благовіщ. Пр.Д.М.**	Епіфанія еп.
Ч.	8	26	Собор Арх. Гавриїла	Діонїзия еп.
П.	9	27	Матрони Сол.пре.	Марії
С.	10	28	Іляриона преп.	Езекіїла
Н.	11	29	**2. Н. Томина.** Марка	**1. Біла.** Леона
П.	12	30	Івана лїст.	Ґеорґія
В.	13	31	Ипатія еп.чудотв.	Юстини
С.	14	1	**Цьвітень.**Марії ег.	Тибурция мч.
Ч.	15	2	Тита пр. Амфияна	Анастазиї
П.	16	3	Микити	Лямберта
С.	17	4	Йосифа	Апольонїї
Н.	18	5	**3.Н.Мироносиць** Тео.	**2.** Рудольфа
П.	19	6	Евтихія	Емми
В.	20	7	Георгія мелитського	Теодора
С.	21	8	Іродіона Агава	Анзельма
Ч.	22	9	Евспихія муч.	Кая і Сотера
П.	23	10	Терентия муч.	Войтїха
С.	24	11	Антипи сьвящмуч.	Георгія мч.
Н.	25	12	**4.Н. о Розслабленим**	**3.** Марка еван.
П.	26	13	Артемона свщм.	Клета
В.	27	14	Мартина папи р.	Альберта
С.	28	15	Аристраха і пр. ап.ПР.	**Покров св. Йос.**
Ч.	29	16	Агафії Ірини муч.	Петра мч.
П.	30	17	Симеона Акакия	Катарини

Стефан Руданський

Стефан Руданський вродив ся на Україні російській. Є він дуже популярним українським письменников. Його гумористичні поезиї читають всї і всюда і нїколи не стратять своєї вартости.

Записки:

МАЙ = MAY

МАЄ 31 ДНЇВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	18	**Цьвітень.**Івана преп.	Филипа
Н.	2	19	**5.Н.о Самарянинї**	4. Атаназ і Зиґм.
П.	3	20	Теодора, Трихини	**Обр.Ч.Креста**
В.	4	21	Януарія і пр. свящ.	Фльорияна мч.
С.	5	22	Теодора Сикет.пр.	Пія папи р.
Ч.	6	23	Георгія великом.	Івана в Олію
П.	7	24	Сави страт.мч.	Доміцелї
С.	8	25	Марка Ап. і єван.	Станїслава еп.
Н.	9	26	**6.Н. о Слїпородж.**	5 Ґрігорія Бог.
П.	10	27	Симеона свщм.	Антонїя
В.	11	28	Максим і Язопа ап.	Беатрикси
С.	12	29	9. мучен.в Кизицї	Панкратія
Ч.	13	30	**Вознесеніє.** Якова ап.	**Вознесеніє**
П.	14	1	**Май.** єремії прор.	Бонифатія
С.	15	2	Бориса і Гльба	Софії і З її доч.
Н.	16	3	**7. Св.Отець.**Теодоз.	6. Івана Непом.
П.	17	4	Пелягії	Пасхалиса
В.	18	5	Ірини мч.	Фелїкса
С.	19	6	Йова і Варвара	Петра
Ч.	20	7	Память св. Креста	Бернарда
П.	21	8	Івана Бог. і Арс.	єленори
С.	22	9	Ц. м.с. Николая	Юлїї дїви
Н.	23	10	**Сошествіє св. Духа**	**Сошествіє. св. Д.**
П.	24	11	**Прес.Тройцї**	**Зел.Понедїлок**
В.	25	12	Епіфанїя і Германа	Урбана п.
С.	26	13	Глькерії і Алексан.	Филипа Нер.
Ч.	27	14	Ісидора мч,	Івана папи
П.	28	15	Пахомія	Германа і Вільг.
С.	29	16	Теодора освщ. пр.	Максимільяна
Н.	30	17	**1.ВсїхСвятих.** Анд.ап.	**1. Св. Тройцї**
П.	31	18	Теод., Петра (поч.пост)	Ангели

Пантелеймон Куліш.

Куліш вродив ся на Україні російській. Він належить до найбільше плодовитих українських письменників. Писав дуже много. Знаний як критик, історик, публицист, поет, белетрист і перекладач.

Записки:

ЧЕРВЕНЬ - JUNE

МАЄ 30 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята
В.	1	19	**Май**.Патрикія свщ.	Никодима
С.	2	20	Талалея свщ.	Єразма мч.
Ч.	3	21	Константина і єл.	**Пр.Євх.**
П.	4	22	Василиска мч.	Квірина
С.	5	23	Михайла еп. преп.	Бонїфатія
Н.	6	24	**2.Пр. Євхаристії**	**2.** Норберта
П.	7	25	Трете Обр. Гол. Пред.	Роберта
В.	8	26	Карпа	Мердарда
С.	9	27	Терапонта свщмч.	Аделяйди
Ч.	10	28	Никити преп.	Прима
П.	11	29	Теодозиї дїви	Варнави
С.	12	30	Ісаака преп.	Онуфрія
Н.	13	31	**3.** єрмія і єрмея муч.	**3.** Ант. з Падви
П.	14	1	**Червень.** Юстина Ф.	Серце Іс.Хр.
В.	15	2	Никифора патр.	Віта і Мод.
С.	16	3	Лукилияна муч.	Франца
Ч.	17	4	Митрофана патр.	Адольфа
П.	18	5	Доротея	Марка
С.	19	6	Висириона преп.	Ґервазия
Н.	20	7	**4.** Теодота свщмч.	**4.** Сильверія
П.	21	8	Теодора страт.	Алойдія
В.	22	9	Кирила архиеп.	Павлина
С.	23	10	Тимотея свщч.	Зенона
Ч.	24	11	Вартоломея і Вар.	Рожд.Івана Крест.
П.	25	12	Онуфрія От. Пр.Ев.	Проспера
С.	26	13	Акилини муч.	Івана
Н.	27	14	**5.** єлисея і Методия	**5.** Володислава
П.	28	15	Амоса	Льва
В.	29	16	Тихона еп. чуд.	**Петра і Павла**
С.	30	17	Мануїла.Сав. і пр. м.	Воєн.св.Павла

Борис Грінченко.

Вродив ся на Україні російській. Писав дуже много і своїми писанями підтримував на родного духа між земляками на Україні тоді, коли російське правительство найгірше переслїдувало український народ і його лїтературу.

Записки:

ЛИПЕНЬ - JULY

МАЄ 31 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Ч.	1	18	**Червень.** Леонтия м.	Теобальда
П.	2	19	Юди і Зосима	Пос. Пр. Д. М.
С.	3	20	Методия свщмч.	Геліодора і Ант.
Н.	4	21	**6.** Юліяна Парсийс.м.	**6.** Флявіяна і Уд.
П.	5	22	Евсевія	Кирила і Мет.
В.	6	23	Агрипіни мч.	Ісаї проп.
С.	7	24	**Рождество Ів. Крест.**	Івана і Пульхарії
Ч.	8	25	Февронії препмч.	Єлисавети
П.	9	26	Давида преп.	Кирила еп.
С.	10	27	Самсона преп.	Амалії і 7 бр.
Н.	11	28	**7.** Кирила і Івана	**7.** Пія і Пелягії
П.	12	29	**Петра і Павла**	Івана
В.	13	30	Собор 12 Апост.	Маргарети д.
С.	14	1	**Липень.** Косми і Дям.	Бонавентури
Ч.	15	2	Пол. Ризи П. Д. М.	Розіслане Ап.
П.	16	3	Якинта і Атанолия	Пр. Д. Марії
С.	17	4	Андрея кр. і Марти	Алексея
Н.	18	5	**8.** Кирила і Мет. ап.	**8.** Симеона
П.	19	6	Атаназия	Вінкентія
В.	20	7	Томи і Акакия пр.	Ілиї проп.
С.	21	8	Прокопія велмч.	Пракседи
Ч.	22	9	Панкратія сьвщмч.	Марії Магдал.
П.	23	10	Антонія печерс.	Аполінарія
С.	24	11	Евфимії м. і Ольги кн.	Христини
Н.	25	12	**9.** Прокла і Ілярия	**9.** Якова ап.
П.	26	13	Гавриїла Архан.	Анни
В.	27	14	Акили і Онисима	Наталії д.
С.	28	15	Володим. князя України	Іннокентія
Ч.	29	16	Атиногнена свщмч.	Марти дїви
П.	30	17	Марини вмч.	Альдони
С.	31	18	Якинта і Емілїяна	Ігнатія Льойоли

Леся Українка.

Леся Українка, дочка письменниці Олени Пчілки вродилась на Україні російській. Вона є одним з наших найгарнїйших письменників. Її твори цінять критики дуже високо.

Записки:

СЕРПЕНЬ - AUGUST

МАЄ 31 ДНЇВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Н.	1	19	**Липень.10.** Св.Отець	**10.** Петра
П.	2	20	Ілиї прор.	Альфонза
В.	3	21	Симеона і Івана пр.	Знайд.св. Стеф.
С.	4	22	Марії Магдалини	Домінїка
Ч.	5	23	Трофима і Теоф.	Пр. Д. Марії Сн.
П.	6	24	Бориса і Хлїба	Преобр. Госп.
С.	7	25	Успеніє св. Анни	Каєтана і пр.
Н.	8	26	**11.** Єрмолая свщмч.	**11.** Кирияка і пр.
П.	9	27	Пантелеймона	Роман
В.	10	28	Прохора і др. ап.	Лаврентия мч.
С.	11	29	Калинїка мч.	Сузанни мч.
Ч.	12	30	Сили і Силуана ап.	Кляри дїви
П.	13	31	Євдокима	Іполїта
С.	14	1	**Серпень.** Початок пос.	Евзевія ісп.
Н.	15	2	**12.** Пер. мощ. св. Стеф.	**12. Успеніє Пр. Д.**
П.	16	3	Ісаакія	Роха
В.	17	4	Сїмох молод. з Еф.	Лїберата авп.
С.	18	5	Евсиґнїя Пред. Пр.	Аґані Елени
Ч.	19	6	**Преображенє Гос.**	Бенїґни і Юлїя
П.	20	7	Дометия преп.	Бернарда
С.	21	8	Емілїяна еп.	Кирияка і Івана
Н.	22	9	**13.** Матїя апостола	**13.** Тимотея
П.	23	10	Лаврентія	Филипа
В.	24	11	Евпла мч. архид.	Вартоломея кор.
С.	25	12	Фотия і Аникити	Людвика кор.
Ч.	26	13	Максима ісп. От.П.	Зефірина і Рожи
П.	27	14	Михея Пред. Усп.	Йосифа К.
С.	28	15	**Успеніє Пр. Д. М.**	Августина еп.
Н.	29	16	**4.** Пер. нерук. Обр.Г.	**14.** Усїк. гол.Ів. Кр.
П.	30	17	Мирона мч.	Рози
В.	31	18	Фльора і Лавра.	Раймунда мч.

Василь Стефаник.

Вродив ся на Україні галицькій. Він є оден знайбільших наших тепер жиючих письменників. Неоден з нас плакав, читаючи його твори, в котрих правдивими красками змальоване жите наших селян.

Записки:

ВЕРЕСЕНЬ = SEPTEMBER

МАЄ 30 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	19	**Серпень**. Андрея	Іди, Еґідия
Ч.	2	20	Самуїла прор.	Стефана кор.уг.
П.	3	21	Тадея ап.	Бронїслава
С.	4	22	Аґатонїка м.	Розалїї дїви
Н.	5	23	**15**. Лупа муч. Іринея	**15**. Віхторина мч.
П.	6	24	Евтиха	Захарії
В.	7	25	Вартоломея і Тита	Реґіни мч.
С.	8	26	Андріяна і Наталії	**Рож. Пр.Д.М.**
Ч.	9	27	Пімена преп.	Северина і Ґорґ.
П.	10	28	Августина і Мойсея	Николая
С.	11	29	Ус.гл.Ів. К. (піст)	Прота і Якова
Н.	12	30	**16**. Александра Павла	**16**. Ґвідона
П.	13	31	Полож. Цояса П.Д. М.	Аврелія
В.	14	1	**Вересень**.Симеона	Воздвиж. Ч. Кр.
С.	15	2	Маманта і Івана	Нікодема мч.
Ч.	16	3	Антима і Теокт.	Корнилїя мч.
П.	17	4	Вавили і Мойсея	Знак. Франц.
С.	18	5	Захарії і Єлисавети	Томи і Йосифа
Н.	19	6	**17**. Чудо Арх. Мих.	**17**.Януарія еп.
П.	20	7	Созонта	Евстахія
В.	21	8	**Рожд.Пр.Д. Марії**	Матея еванг.
С.	22	9	Йоакима і Анни	Томи з Вілян.
Ч.	23	10	Минидори Нимф.	Теклї дїви
П.	24	11	Теодори преп.	Волод. і Руперта
С.	25	12	Автонома свщмч.	Клеф. мч.
Н.	26	13	**18**.Корнилїя Пр.Воз.	**18**. Киприяна
П.	27	14	**Воздвиженіє Ч. Хр.**	Косми і Дамана
В.	28	15	Никити вмч.	Вячеслава мч.
С.	29	16	Евфимії вмч.	**Михаїла Арх.**
Ч.	30	17	Софії,Віри, Над.і Люб.	Єронїма дїяк.

Володимир Самійленко.

Вродив ся на Україні російській. Його поезії цінять критики української літератури дуже високо. Його сатира „На печі“ є умішена в нашім календари і добре булоб, щоби її вивчили ся наші люди в Канаді і вдечім до себе пристосували.

Записки:

ЖОВТЕНЬ = OCTOBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
П.	1	18	**Вересень.** Евменія еп.	Реміґія
С.	2	19	Трофима і Саватія	Ангела ст. Леоп.
Н.	3	20	**19.** Евстахия С. по Воз.	**19.** Кандида муч.
П.	4	21	Кондрата	Франца
В.	5	22	Фоки свщм.	Флявії
С.	6	23	Зачат. св. Івана Кр.	Мат. Б. рожд.
Ч.	7	24	Теклї первмч.	Юстини дїви
П.	8	25	Евфрозинії преп.	Бриґіди
С.	9	26	Іван Богосл.	Діонїзия еп.
Н.	10	27	**20.** Калистрата мч.	**20.** Франца Борґ.
П.	11	28	Харитона	Рустики
В.	12	29	Кирияка преп.	Максиміліяна
С.	13	30	Григория свщч.	Едварда кор.
Ч.	14	1	**Жовтень.** П. Пр. Д.М.	Каликста п. р.
П.	15	2	Киприяна і Андрея	Ядвиги і Тер.
С.	16	3	Диніозия свмч.	Ґаля і Флора
Н.	17	4	**21.** Єротея свмч.	**21.** Тереси
П.	18	5	Харитини	Лики
В.	19	6	Томи ап.	Петра
С.	20	7	Серґія і Вакха мч.	Капра і Ірини
Ч.	21	8	Пелягії преп.	Урпулї муч.
П.	22	9	Якова ап.	Кордулї муч.
С.	23	10	Евлямпія і Евлям.	Івана Капістр.
Н.	24	11	**22. Св. Отців Собор.**	**22.** Рафаїла Арх.
П.	25	12	Прова	Хризанта
В.	26	13	Корнилія сотника	Евариста
С.	27	14	Назарія і Параскеви	Сабіни
Ч.	28	15	Лукияна пресв.	Симеона і Юди
П.	29	16	Лонгина остн.	Евзевія еп.
С.	30	17	Озия і Ануея	Альфонса
Н.	31	18	**23.** Луки апостола.	**23.** Маркелія

Володимир Винниченко.

Вродив ся на Україні російській. Се оден з найбільше плодовитих і найлїпших укр. письменників найновійшої доби. Теми бере з житя звичайно робітничого, або партійно-соціялїстичного.

Записки:

ПАДОЛИСТ = NOVEMBER

МАЄ 30 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	19	**Жовтень.** Йоіла прор.	**Всіх Святих.**
В.	2	20	Артемія	День задушний
С.	3	21	Іляриона преп.	Губерта еп.
Ч.	4	22	Аверкія 7 От. в Еф.	Кароля Бор.
П.	5	23	Якова апост.	Захарія і Єлиз.
С.	6	24	Арети муч.	Леонарда Вел.
Н.	7	25	**24.** Маркияна і Март.	**24.** Геркуляна
П.	8	26	**Велм. Димитрія**	Здїслави
В.	9	27	Нестора	Теодора мч.
С.	10	28	Параскевії Вмч.	Андрея з Ав.
Ч.	11	29	Анастизиї мч.	Мартина еп.
П.	12	30	Зиновія і Зиновії	Мартина еп. п.
С.	13	31	Стахія, Амп., Урв.	Станїслава
Н.	14	1	**25. Падолист.** Кос. і Дм	**25.** Йосафата еп.
П.	15	2	Акинтини	Леопольда
В.	16	3	Акепсими, Айтала	Едмунда еп.
С.	17	4	Йоанїкия і Нїканд.	Григория і С.
Ч.	18	5	Галактиона і Епіст.	Романа і Одона
П.	19	6	Павла арх. Конст.	Єлисавета кор.
С.	20	7	Єрона і Лазаря	Фелїкса і Вол.
Н.	21	8	**26. Михаїла архан.**	**26.** Вовед. П.Д. М.
П.	22	9	Онисифора	Цецилії
В.	23	10	Ераста ап.	Климента п. р.
С.	24	11	Мини, Віктора і п.	Івана з Кр.
Ч.	25	12	Йосафата свщмч.	Катирини дїви
П.	26	13	Івана Златоуст.	Петра і Сил.
С.	27	14	Филипа ап.	Валерияна
Н.	28	15	**27.** Гурія і Самона	**1. Н. Адвенту** Р.
П.	29	16	Матея (початок посту)	Сатурна
В.	30	17	Григория чудотв.	Андрея ап.

Микола Лисенко.

Вродив ся на Україні російській. Він є найбільшим нашим музиком і композитором. Помер недавно тому. Кождому знаний його похорон, на котрім російське правительство було заборонило українських промов.

Записки:

ГРУДЕНЬ = DECEMBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
С.	1	18	**Падолист.** Плят.і Ром.	Елїсія
Ч.	2	19	Адвія і Варлаама	Бабяни д.
П.	3	20	Прокла і Григорія	Франц. Ксав.
С.	4	21	**Вовиденє Пр. Д. М.**	Варвари муч.
Н.	5	22	**28.** Филимона ап.	**2. Н. Ад.** Сави еп.
П.	6	23	Амфилохія	Николая
В.	7	24	Катерини муч.	Амброзия еп.
С.	8	25	Климента і Петра	**Н. Зач. Пр. Д. М.**
Ч.	9	26	Алиція столп.	Валєриї і Леок.
П.	10	27	Якова мч. і Паляд.	Мелхіяда
С.	11	28	Стефана пеподмч.	Дамазия п. р.
Н.	12	29	**29.** Парамона Філум.	**3. Н. Ад.** Алеск.
П.	13	30	Андрея Первозваного	Лукії
В.	14	1	**Грудень** Наума.	Спіридиона
С.	15	2	Авакума прор.	Евзевія еп.
Ч.	16	3	Софонїя прор.	Адаляйди д.
П.	17	4	Варвари муч.	Лазаря і Олїм.
С.	18	5	Сави освщ.	Ґрацияна еп.
Н.	19	6	**30. Николая Чудотв.**	**4. Н. Авд.** Ф. мч.
П.	20	7	Амброзія	Теоф.
В.	21	8	Патапія преп.	Томи ап.
С.	22	9	**Зача. Пр. Д. Мариї**	Зенова
Ч.	23	10	Міни, єрмоґена	Вікториї дїви
П.	24	11	Даниїла столп.	Віґ. Адам. і Е.
С.	25	12	Спиридіона преп.	**Рожд. І. Христа.**
Н.	26	13	**31. Св. Праотець**	**Стефана пер.**
П.	27	14	Тирса	Івана еваг.
В.	28	15	Елевтерия свщмч.	Дїтий уб. в Веф.
С.	29	16	Аггея прор.	Томи еп.
Ч.	30	17	Даниїла прор.	Давида кор.
П.	31	18	Севастияна мч.	Сильвестра

Марія Заньковецька.

Вродила ся на Україні російській. Вона є найбільшою нашою артисткою. Мимо того, що моглаб виступати на російських сценах під лїпшими матеріяльними условями, остаєсь вірною своїй ідеї і працює щиро для укр. народа.

Записки:

Юрій V.

Король Великої Британії, Канади і инших кольоній.

ДО МЕРТВИХ І ЖИВИХ І НЕНАРОДЖЕННИХ ЗЕМЛЯКІВ МОЇХ,

в Україні і не в Україні сущих, моє дружнее посланіе.

УРИВОК.

Учіте ся, брати мої! думайте, читайте,
І чужому научайтесь й свого не цурайтесь:
Бо хто матір забуває, того Бог карає,
Чужі люди цурають ся, в хату не пускають,
Свої дїти — мов чужії, і не має злому
На всїй землї безконечній веселого дому.

Я ридаю, як згадаю дїла незабуті
Дїдів наших: тяжкі дїла! як-би їх забути,
Я оддав-би веселого віку половину!
Оттака-то наша слава, слава України!...
Оттак і ви прочитайте, щоб несонним снились
Всї неправди, щоб розкрились високі могили
Перед вашими очима, щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли й за-що розпинали?...

Обнїміте-ж, брати мої, найменшого брата—
Нехай мати усьміхнеть ся, заплакана мати!
Благословіть дїтий своїх твердими руками,
І обмитих поцїлуйте вольними устами!
І забудеть ся срамотня давняя година,
І оживе добра слава, слава України,
І сьвіт ясний, невечернїй, тихенько засяє...
Обнїміть ся ж, брати мої, молю вас, благаю...

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

КОЗАЦЬКА СЛЬОЗА.

УРИВОК З ОПОВІДАНЯ: КІНДРАТ БУБНЕНКО-ШВИДКИЙ.

Раз зайшов до мене дїдуган Кіндрат Бубненко-Швидкий. Менї нїколи на вїку не лучало ся стрічати, хто-б так гарно і до ладу розказував, як Кіндрат. Деколи було розкаже і те, що давно чув, так з такими-ж додаткати, прикладками, приказками, що й не пізнаєш того оповіданя. Слухаєш було його і не наслухаєш ся: так воно до живого, до сьвітового подібне. А було що й розказувать дїдуганови: великі дїла творились за його памяти і на його очах. Жив він у саму ту нещасливу годину, як польські маґнати загарбали Україну людям, від Днїпра до Днїстра, і рвали і шарпали її на шматки. У перші вїки христіянства язичники так не лютували проти христіян, як у ту годину шляхта знущалась, мордувала і карбувала наших братів. Єзуіти цькували народ шляхтою і своїми учениками, як собаками, і шинкували козачою кровю, як Жиди горівкою. Чого вони не робили: грабували, мучили, забивали під нігтї сїрники і запалювали. Пан Гребнецький мордував народ привязуючи їх до кінських ніг, — не милували нї старого, нї малого.

У містечках Сьмілій, Мошнах, Корсунї і Таганчі вибили усїх попів із дїтьми. Під Ольшаною спалили Данила Кожевського, обмотавши прядивом і засмоливши. Пан Пулавський навербував полк шляхти і насунув у Чигиринське староство, силою приневолював нарід до унії. Лїтописець розказує, що і Польки не умили своїх ручок від гріха. Польський круль тільки було оглянувсь на козаче безголове, так зараз і заворушила ся проти його Барська конфедерація.

Порались Ляхи, порались, поки, як казав Кіндрат, не зворушили козачої сльози і не видавили її з ока. Підняв ся люд на Українї: і старе й мале. Максим Залїзняк, кровна дитина Сїчи, став на чолї люду, епископ переяславський Гервасій, благословив повстане; а чигиринський архимандрит Мелхиседек Значко Яворський дав Залїзнякови золоту грамоту, козакам роздавали сьвячені ножі. Пішла розправа. Почали з Жаботина і зробили там поминки по сотнику Харку. Усач і Шило три доби палили Сьмілу і різали Жидів і Ляхів. Із Сьмілої пішли у Богуслав і Звенигородку і там також задали чосу. Отаман Неживий зі своїм віддїлом розхожував по хуторах і різав

панів і ксьондзів.

Крулю було не до шляхти: возив ся він у ту добу з конференцією, і панам одно було спасене — ховать ся по укріплених містах і замках. Найбільше позбігалось їх у Лисянці, у Білій Церкві і Умані. Залізнякови того тільки й треба було. Трома замахами покінчив він усе діло. Крий, Боже, що тоді діялось на Україні. Не буду вам і розказувати, коли хочете знати, чатайте самі ту літописну скрижаль, залиту кровю. В одному Умані козаки вирізали вісімнайцять тисяч Жидів і Поляків. Сей день і до сього часу зоветь ся уманською різнею.

Московське військо перейшло Дніпро. Полковник Кречетніков підступом зловив Ґонту і ще декотрих і віддав їх Ляхам. Добре вже натішили вони шляхетні свої душі, мордуючи мучеників. Пан Стемковський орудував вязнями. У селі Сербові Ґонту першого почали мучити. Катюга кілька днів здирав з него скіру і відрубував по одному пальцеви, а потім руки й ноги а на кінці вже облупили йому голову, натерли солию і знов як шапку, надїли на голий череп.

Не лекше було товаришам Ґонти і їх четвертували по містах і місточках, а їх голови, руки й ноги розвішували на перехрестях. Попав ся у сю бучу і наш дїдуган Кіндрат, та якось викрутивсь. Так бачите, у яких бувальцях бував наш Бубненько-Швидкий, було таки й що згадувати.

У той вечір був він дуже сумний і розказував він тільки сумні оповіданя. Щоб спробувать дїда, я й нагадав йому молоді лїта, жінку дїтий, хату, — і глибоко вразив його серце.

— Еге! були і в мене дїти. Моя старша дочка була брава дївчина, вилита мати, а серце було моє, батьківське. Та не прожила вона довго; вісімнайцятий тільки рік пішов, як вона зарізалась!

— Зарізалась?

— Еге! от як се було: після уманської різні, Ляхи вирізали жінок і дїтий тих козаків, що попристававали до Ґонти. Вони жалували тільки тих, хто покидав батьківську віру і робив ся Поляком. Моя жінка, три сини і дві дочки не схотїли жити недовірками і приняли чесну смерть: а ся старша подобалась якомусь пану ротмістру. Кажуж тобі, що дуже гарна була. От він узяв, та й відвів її до одної шляхтянки, та до якогось часу запер у комору. Уже вечером, напоївши своє шляхетне серце хлопською кровю і добре напившись горівки, прийшов до

шляхтянки у комору, і ну женихать ся з моєю дочкою. Мабуть не знав пан ротмістр, що наші козачки колять, як ті рожі. От і став її цїлувати та обіймати, а вона вихопила із-за його пояса ніж, та штрик йому в серце, а потім і себе, та так в купі гепнулись на землю...

— Текли колись ті сльози і в мене, а козача сльоза важка: як викотить ся, то неначе могилою тебе придавить; а глянеш на неї, то ні одна мова того тобі так не розкаже, як у неї побачиш. Слухай синку: Пішов я зі старшим сином до Залїзняка, у черкаські лїси, битись з Ляхами, а вернув ся до дому сам оден. Жінка вийшла на зустріч і спитала про сина. У відповідь викотилась сльоза... У тій сльозї побачила вона мертвого сина і вже заголосила як мати... Як з Ґонтою ми відбили Умань, я пішов навідать до своїх — і зобачив тілько купи згарищ, а кругом калюжі запеклої крови, неначе горіючу хату гасили кровю. Побачились ми з Ґонтою і не розпитували оден другого; у обох тремтїли сльози на очах... і він, як і я, усе стратив, що було милого на сьвітї!... А чи ти знаєш синку, що таке козача сльоза?

Дїдуган схопив ся і підступив до мене; голос його дрїжав, груди важко колихались, очи горіли. Се не той вже був дїд, що сьмішив і втїшав, ні; здавалось, се післанець з того сьвіта, прийшов на землю оповідать те, чого люди ще не знають?

— Чи ти знаєш, що таке козача сльоза? — спитав дїдуган у друге.

— Нї, не знаю, дїду.

— Так слухай-же, синку, і заховай у серцї, що від мене почуєш! Молять Бога, щоби він оборонив люд від огня, меча, потопу, голоду, трусу і хороби: зложи до купи усе те лихо, і вийде з нього одна тільки козача-сльоза. Глибоко вона криєть ся у серцї, важка вона, не легко її зворушити; а як же видавлюють її з ока, то горе і народови і краєви і годинї!.,. Викочувалась вона нераз на Українї за Наливайка, Остряницї, Полуруса, Богдана, і за моєї вже памяти за Залїзняка. Може чув, синку, що вона дїяла!.., Після Уманської різнї хтоб пізнав наше горе, глянувши, як ми бенькетували, — не день, не тиждень. То гуляла скажена наша недоля; то вихопить ся вона поломінем і спалить кілька міст, місточок і сїл; то хлине кривавою хвилею і затопить тисячі людий; то розстелить ся по

краю пекельним чадом, і на десятки літ не опамятуєть ся народ від того діявольського курева... Звідки-же береть ся та поломінь, та кров, той пекольний чад?... Із козачої сльози! Прийде час — і вона знов наробить великого лиха, коли розворушать її необачно; заласть вона знов такий бенькет, що аж небу буде душно, аж пекло засміеть ся й гайвороня злякаеть ся того трупу, що йому на долю дістане ся. Та буде же той проклят від Бога і людий, хто розворушить ту сльозу козачу і видавить її з ока!...

Олекса Стороженко.

В. САМІЙЛЕНКО.

Найдорожча перла.

Бачив я деякі перли
І коштовні самоцвіти;
Але есть одна перлина,
Що з усіх найкраща в сьвіті.

Купувать її не можна
Або нею торгувать;
Її часто мають бідні
І частіше, ніж богаті.

Ту перлину не дістати
Ні з печер землі, ні з моря;
Тілько той її знаходе,
Хто чутким родивсь до горя.

Одібрать її не зможе
Ніяка злоба несита.
Перла та — сльоза святая
За нещасний люд пролита.

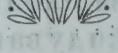

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждать тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найлїпші сини.

Щоб сїячів твоїх їх власне поколїне
На глум не брало і на сміх.
Щоб монументом їх не було те каміне,
Яким в відплату за плодючее насіне
Ще при житю обкидувано їх.

Іван Франко.

НАЙМИТ.

В устах тужливий спів, в руках чепіги плуга,
Так бачу я його;
Нестаток і тяжка робота і натуга
Зорали зморщками чоло.
Душею він дитя, хоч голову схилив,
Немов дїдусь слабий,
Бо від колиски він в недолї пережив
І в трудї вік цїлий.
Де плуг його пройде, зелїзо де розрие
Землї плідної пласт,
Там незабаром лан хвилясте жито вкрие,
Свій плід землиця дасть.
Чомуж він зрібною сорочкою окритий,
Чому сірак, чуга
На нїм мов на старцї з пошарпаної свити?
Бо наймит він, слуга.
Слугою родить ся, хоч вольним окричали
Богатирі його;
В нуждї безвихідній, погордї і печали
Сам хилить ся в ярмо.
Щоб жити, він житє і волю власну й силу
За хлїба кусник продає,
Хоч не кормить той хлїб і стать його похилу
Не випрямить і сил не додає.
Сумує нїмо він, з тужливим співом оре
Те поле, оре не собі,
А спів той, наче брат, що гонить з серця горе,
Змагатись не дає журбі.
А спів той, то роса, що в спецї підкріпляє
На пів зівялий цвіт;
А спів той — грім страшний, що ще лиш глухо грає,
Ще з далека гримить.
Та поки буря ще нагряне громовая,
Він хилить ся, проводить в тузї дни,
І земельку святу, як матїнку, кохає,
Як матїнку сини.
Байдуже те йому, що потом труду свого
Панам пановане дає.

Коб лиш земля, котру його рука справляла,
Зародила опять,
Коби з трудів його на других хоч спливала
Небесна благодать.

* * *

Той наймит — наш народ, що поту ллє потоки
Над нивою чужою.
Все серцем молодий, думками все високий,
Хоч топтаний судьбою.
Своєї доленьки він довгі жде століття,
Та ще надармо жде;
Руїни перебув, татарські лихоліття,
І панщини ярмо тверде.
Та в серці, хоч і як недолею прибитім,
Надія кращая живе;
Так часто під скали тяжезної ґранітом
Нора холодна б'є.
Лиш в казці золотій, мов привид сну чудовий,
Він бачить доленьку свою,
І тягне свій тягар, понурий і суровий
Волочить день по дню.
В століттях нагніту його лиш ратувала
Любов до рідних нив;
Нераз дітий його тьма тьменна погибала,
Та все він пережив.
З любовю тою він, мов велитень той давний,
Непоборимий син землі,
Що, хоч повалений, опять міцний і славний
Вставав у боротьбі.
Байдуже, для кого — с п і в а ю ч и він оре
Плідний, широкий лан:
Байдуже, що він сам терпить нужду і горе,
А веселить ся пан.

* * *

Ори, ори й співай, ти велитню, закутий
В недолі й тьми ярмо!
Пропаде пітьма й гнет, обпадуть з тебе пута,
І ярма всї ми порвемо.
Не даром ти в біді, пригноблений врагами,
Про силу духа все співав,

Не даром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.
Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вольний, власний лан
Ти знов орати меш — властивець свого труду
І в власнім краю сам свій пан.

МИХ. ЛОЗИНСЬКИЙ.

ІВАН ФРАНКО.

В хлопській хаті сільського коваля в Нагуевичах Дрогобицького повіта вродила ся в 1856 р. дитина, якій доля судила відіграти таку визначну ролю в історії розвитку свого народу. Був се Іван Франко. Завдяки доброму, розумному й не бідному батькови, який розумів вагу науки і віддав малого сина до школи, й опісля коли батько полишив його 8-лїтним сиротою, завдяки такому-ж вітчимови, який дальше посилав пасерба до школи, Франко скінчив народну школу й ґімназію, проявляючи вже тодї дві основні риси своєї істоти: незвичайні здібности й інтелїґенцію під крайньою зверхньою непоказністю, і в осени 1875 р. перейшов у львівський університет.

Маючи ще в ґімназії славу поета й бедетриста, Франко в перших роках своїх студій на фільозофічнім виділї займав ся лиш літературною дїяльностію, містячи плоди свого пера в ґазетї „Другъ“, яку видавало студентське товариство москвофільського напряму „Академическій Кружокъ“. Одначе як-раз в тих часах запізнав ся з деякими членами „Ак. Кружка“ Драгоманов, що мало рішаючий вплив і на дальшу будучність „Акад. Кружка“, який під впливом статей Драгоманова в „Другї“ з консервативного і москвофільського став у своїй більшости поступовим і українським, і головно на дальшу будучність деяких його членів, у першій мірі Франка і Павлика.

За знакомство з Драгомановим, який від 1876 р. став полїтичним еміґрантом, і за переписку з ним Франка і товаришів арештовано лїтом 1877 р. під закидом належаня до тайного інтернаціонального товариства для ширеня соціялїзму і засуджено. Сей процес і тих 9 місяців, пробутих у тюрмі, мали рішаючий вплив на дальшу долю Франка. Дізнавши на своїй власній шкірі несправедливости істнуючого ладу; вийшовши

з тюрми з пятном небезпечного чоловіка і кримінальника, якого уникали інтеліґентні круги львівської української громади; не маючи ніяких виглядів на тій дорозі, якою звичайно йдуть люди з університетськими студіями, — він подав ся цілою істотою туди, куди його здавна тягнув його свободолюбний інстинкт та його симпатії до бідних людий, — і став апостолом соціялїзму в Галичині.

Так минуло чимало важних років. Франко, не перестаючи розвивати ся як поет і белетрист і не перериваючи своїх студій з поля славістики, був видавцем ріжних „Бібліотек", збірок, журналів і ґазет, співробітником ріжних видань, борючи ся вічно з одного боку з галицькою відсталостію і темнотою, які напружали всї свої сили проти провідників нових ідей, а з другого боку ведучи не менше важку, а може ще більш болючу та томлячу боротьбу за щоденне істнованє. Довело ся також ще кілька разів відвідати тюрму...

На шляху тої боротьби й того індівідуального розвитку розгубило ся чи-одно, за що довело ся стільки перетерпіти. Так прим. соціялїзм. Франко нїколи не був соціялїстом-доктрінером якоїсь соціялїстичної школи. Його соціялїзм був не стільки суспільною доктриною, скільки випливом горячих симпатій до бідних і протестом проти занадто гнїтучого полїтичного і економічного ладу, під яким жив наш нарід, а його полїтична проповідь була радше пропаґандок загально-людських поступово-демократичних ідей, якій тільки переслїдуваня уряду надали остру соціялїстичну марку. І в результатї того індівідуального розвитку лишило ся тільки те, що було на початку: горяча вюбов до всїх бідних і пригнетених та щире бажане мирного розвитку до суспільної гармонії на основі загально-принятих поступово-демократичних ідей. А все инше, всї ті напрями і школи, які хотять зруйнувати все істнуюче, щоб на його місцї побудувати зовсїм нове, — се на його думку утопійна панацея.

В 1890 р. Франко бере визначну участь в. заснованю радикальної партії, яка укладає в соціяльно-полїтичну програму ті думки, які голосив Франко з товаришами від часів свого першого процесу. Була се перша українська партія, що направду заняла ся інтересами нашого селянства. Головне її значінє в тім, що вона здобула в українській суспільности права кромадянства для тих суспільних ідей, які протягом 19-го вїку витворили ся в Західній Европі.

В 1893 р. Франко одержує на віденськім університеті докторат фільософії і в 1895 р. габілітуєть ся в львівськім університеті на доцента української мови й літератури, готовлячи ся заняти катедру, опорожнену власне через смерть проф. Омеляна Огоновського. Та сї пляни нищить політична адмінїстрація. Мінїстерство просьвіти, йдучи за волею галицького намісництва, якому знов нашептав провідник тодїшньої української угодової політики, не затверджує пропозиції сенату „задля політичної минувшини“ Франка і так замикає перед ним університет.

Тимчасом Франко починає здобувати признане у власної суспільности. Молодше поколїне, яке виросло під впливом його многосторонньої дїяльности, одушевляєть ся ним, найстарше, найбільш заскорузле, вимерло, а середне мусить схилити чоло перед його літературно-науковими заслугами. Він стає співробітником Записок Наукового Товариства ім. Шевченка, яке в 1892 не хотїло його, таксамо з політичних причин, приняти в члени, а з початком 1898 р. співредактором „Літературно-Наукового Вістника“, при якім оставав на сім становищи до кінця 1907 р.

Рік 1898-ий, се мабуть найгарнїйший рік у житю Франка. В осени сего року відсьвятковано 25-лїтний ювілей його літературної дїяльности. Все, що лїпше в нашій суспільности, витало його з таким ентузіязмом, що супроти сього мусїли замовкнути голоси тих, які доси так ворожо відносили ся до нього.

З того часу картина починає зміняти ся. Франко здобуває що раз більше признане в нашій суспільности. Усунувши ся від політичної дїяльности, знаходить признане за свою літературно-наукову дїяльність навіть у тих, що були його завзятими політичними противниками. Його імя стає загально поважне на цїлій Україні. В 1906 р. його іменує доктором honoris causa харківський університет, університет тої держави, що не тільки не признавала тої національности, для якої весь вік працював Франко, але й самого Франка не пускала в свої границї. Також товариство „Просьвіта“ до якого з початком 1890-их років не хотїли його приняти на звичайного члена, на загальних зборах в 1908 р. вибирає його членом почесним. Обставини, серед яких наступив сей вибір,— важка недуга Франка,— пригадують лишнїй раз, що наша суспільність починає

обдаровувати признанем наших найліпших людий усе — за пізно. . . . . .

Та серед того загального, сфіціяльного, сухого признання „цілого народу", серед признання тих, які поклоняють ся йому за його літературно-наукову дїяльність; уважаючи її достаточним відкупленем за його „гріх молодости", за його найгорячійші почуваня і найщирійші пориваня, стає що-раз менше того ентузіязму, з яким давнійше витав Франка справдї невеличкий, але щиро відданий йому гурток тих, що самі молоді, щирі і горячі любили і шанували його власне за ті „гріхи молодости", вважаючи їх найцінніїшим надбанем його життя, надбанем, яке дало йому силу до всеї дальшої праці. „Загально-національне" признане не ходить, на жаль, у парі з ентузіязмом тих, яких найгорячійші і найщирші почуваня й пориваня та сама „загально-національна" думка вважає тільки „гріхами молодости".

Дїяльність Франка, літературна і громадська, робить його найвизначнїйним чоловіком на галицькій Україні в останній чверти 19-го віку. Поет і белетрист, автор - цінних творів для дїтий і молодїжи, перекладач чужих літератур, критик і історик літератури, фольклорист, публіцист, дослїдник соціяльно-економічних відносин, популяризатор майже у всіх областях науки, популярний, люблений серед селянства аґітатор, — отсе Іван Франко в осьвітленю своеї літературної і громадської дїяльности, До того долайте: редактор, через якого руки перейшло безлїч усяких рукописів, а він їх перечитував, справляв зміст, мову і правопись, робив з них коректу, редактор і коректор, що нераз, коли йшла розмова про непридатні до друку рукописи, говорив через половину жартом, а через половину з іронїєю: „З усего того будуть люди, треба тілько „скруцїць і упенкшиць". . . .

Про розміри письменської праці Франка найлїпше сьвідчить те, що сам біоґрафічний спис його писань, зладжений Павликом, з приводу його 25-лїтнього ювілею в 1898 р., займає 127 сторін друку. З його белетристичних творів пригадуємо: „Захар Беркут" (історична повість), „Boa constrictor" (повість), „В потї чола" (збірка оповідань), „Для домашнього огнища" (повість), „Полуйка і инші бориславські оповіданя", „Перехресні стежки" (повість), „Сїм казок", „На лонї природи", (збірка оповідань), „Місія, — Чума— Казки і сатири",

„Маніпулянтка і інші оповідання“, „Великий шум“ (повість); збірки поезій: „З Вершин і низин“, „Зівяле листє“, „Мій Ізмарагд“, „Поеми“, „Із днів журби“, „Мойсей“ (поема), „Semper tiro“; твори для дітий: „Лис Микита“, „Пригоди Дон Кіхота“, „Абу Каземові Канці“, „Коваль Бассім“, „Коли що звірі говорили“.

З прозових творів найбільше вдатні оповіданя; в повістях, мимо знаменитих місць, цілість не стоїть на висотї дрібнійших оповідань. Франкова поезія все робила велике враженє; з окрема не можу не згадати про те величезне враженє, яке зробив на мене „Мойсей“, як змістом, так поетичною формою. „Мойсей“ і збірка „Semper tiro“ доказували наглядно, ще поетичний талант Франка все росте....

Вечір.

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугаторі з плугами йдуть,
Співають, ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Семя вечеря коло хати;
Вечірня зіронька встає;
Дочка вечерять подає...
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все.... Тілько дівчата
Та соловейко не затих.

Т. Шевченко.

НАША РІДНА МОВА.

Простір української мови.

В устах 37-мох міліонів людий гомонить наша українська мова. Український нарід стоїть щодо числа на семім місци поміж европейськими народами, а поміж славянськими народами займає друге місце по Москалях. Збитою масою заселює наш нарід цілу східну Галичину, полудневу підгірську частину західної Галичини, північну та західну частину Буковини й північно-східну частину Угорщини. Але головна сила українського народу, бо цілих девять десятих живе в російській державі. Там займають Українці отсї ґубернії (одна ґубернія велика менше-більше як ціла Галичина): полтавську, чернигівську, харківську, катеринославську, київську, херсонську, подільську й волинську, більшу частину так званої кубанської области та частину таврійської, воронїжської, минської, гродненської, сїдлецької і люблинської ґубернії. До вичислених земель треба додати менші і більші, рідше і густїйше заселені Українцями осели в Австро-Угорщинї (Боснї, Славонії) в европейській тай азійській Росії, Румунії, Туреччинї, північно-американських Злучених Державах, Канадї і Бразілії.

Всїх Українців вдвоє більше нїж Поляків, звиш в четверо більше нїж Чехів, в семеро більше нїж Болгар, а в осмеро більше нїж Сербів (без Хорватів). Не тільки майже в двоє численнїйші від нас Москалї, але й значно менші народи від нашого, як болгарський і сербський нарід, мають власні держави.

Простір, який займає наш нарід в Австро-Угорщинї, виносить 72.000 квадратових кільометрів, а в Росії 780.000 квадратових кільометрів простору, значить, девять разів більше, нїж ціла Галичина. Простір української землї більший від простору Австро Угорщини о 180.000 квадратових кільометрів, а о 400.000 квадратових кільометрів від простору цілої Нїмеччини. На жаль, хоч так дуже численний український нарід і такі широчезні простори заселює, не має він нинї власної держави, нї навіть не здобув собі такого становища та впливу в державах, в яких живе, як здобули собі два рази менше численні Поляки та звиш у четверо менший від нашого чеський нарід.

Наша мова давна. Сього одинокого скарбу не мали сили забрати нам вороги.

І ми мали колись протягом більше нїж пятьсот лїт власну

державу. Початки нашої державної орґанїзації сягають ще дев'ятого віку. Але в порівнаню з початками колишньої нашої держави українська мова далеко старша.

Княжі межиусобиці довели до упадку українську державу. В першій половині XIV віку увійшла галицька Україна в Польщу, а в другій половині того самого століття прилучено київську Україну до литовської держави, яку також пізнійше підбила Польща. Протягом многовікового історичного лихоліття: татарського, турецького, польського і москокського затрачував наш нарід поволи все те, що складаєть ся разом на національне добро. Звичаї й обичаї переживали ся або підпадали сильним чужим впливам. На місце богацтв наступали чорною хмарою нужда, злидні, недостаток. Лютий ворог загарбав українські землї, а її дїтий, колишних вільних горожан, зробив панськими підданими та наємниками. На тім не перестали сильні переможцї. Поважили ся навіть заглянути в душу того народу, обмежали на кождім кроцї свободу віри. Почестями й гідностями приманили висші українські верстви на свій бік. Вони перейшли в польський і московський табор або розвивали таку дїяльність, яка не наразила би їх на неласку їх наставників. Все таки не змогли нам видерти вороги нашого найцїннїйшого скарбу, нашої у к р а ї н с ь к о ї м о в и. Заслуга в тім селянських і міщанських верств українського народу.

Науковий сьвіт про українську мову.

В теперішних часах українська мова здобуває се признане, яке мала вже пятьсот лїт тому і яке визначив їй науковий сьвіт. Ще в XIV. столїтю підбили Литовцї Українців оружною силою, а Українці Литовців культурою. До часів Жигмонта Авґуста була Українська мова мовою урядових грамот і законодатних книг. Української мови вживали на дворах польських королїв. Українська мова була урядовою мовою у зносинах з Туреччиною і Молдавією (Румунією).

Великі учені признали красу та самостійність нашої мови. Польський учений Бандтке уважав українську мову найкрасшою між усїми славянськими. Найбільший польський поет Міцкевич казав, що українська мова красша від московської і білоруської. Польський учений Мацейовський назвав нашу мову гарнїйшою від чеської, а другий учений Раковецький жалував, що наша мова не стала пануючою у цїлій Росиї. Навіть московський письменник Даль-Луганський признав нашій мо-

ві перщенство перед московською мовою, як народною так і літературною.

Найбільші славісти, значить, такі вчені, що науково досліджують ріжні славянські мови, й Петербурська царська Академія наук признали українську мову самостійною, окремою від московської. Є між сими вченими представники ріжних славянських народів. Ось кілька імен таких учених, щоби не наводити богато: Шляйхер, Мікльосіч, Шафарик, Копітар, Ягіч, Шахматов і богато інших. Навіть самі вчені доказали, що вже з часів панованя синів Ярослава Мудрого маємо письменні свідоцтва, що вже тоді українська мова була цілком відмінна від московської. І від тоді ще більше віддаляли ся від себе московська й українська мова, а нині без попереднього вивченя не розуміє добре Українець Москаля, а Москаль Українця.

Зрештою був час, що й Поляки не признавали нашого народу осібним народом, а про нашу мову твердили, що се повітовщина польської мови. Минуло кількадесять літ і тепер вже тільки деякі оголомшені шовінізмом Москалї важать ся відмовляти нашій мові прав до школи, письменства й науки. Такі Москалї раді би злити нас зі своїм народом.

Шануймо нашу рідну мову.

Доля нашої мови спочиває у наших руках. „Як си постелиш, так і виспиш ся“ — говорить народна приповідка. Дорогу показали нам Румуни, що в XIX. віці вичистили свою мову з нерумунських слів, і Чехи, що всї чужі слова заступили своїми. Норвежцям, яких усього вісїм мілонів, дорадчували Нїмцї (таксамо як нам Москалї, звані по вченому також Великоросами) не розвивати своєї норвежської мови, а взяти готову нїмецьку. Наша мова красша від вашої — говорили Нїмцї до Норвежців — а що більше, в нас є велика й красна література. Але Норвежцї доложили всїх заходів, шоби в рідній мові розвинути як найгарнїйшу літературу. І нині твори норвежської літератури можуть гідно стати поруч найкращих творів нїмецької літератури.

Шевченко є дуже гарним доказом, що нашї найтонші почуваня, що все, що найдорожше нашій душі, що думки, скриті в глибинах нашого серця, можемо найгарнїйше висловити тільки в рідній мові. Хоч Шевченко знав добре не тільки українську але й московську мову, його поезиями, котрі писав по

московськи, не можна так любуватись як тими в українській мові.

Московські вчені доказали, що Українець Микола Гоголь став що правда знаменитим письменником і в московській мові, але він думав по українськи й українську думку вбирав в московську одіж.

Один мудрець сказав такі слова: „поневолений нарід, що хоронить свою мову, держить ключ від своєї вязниці у своїх руках“. Не забувати нам на се. Через рідну мову станули ми на ноги, ввійшли в сімю просьвічених европейських народів. Пійдемо тим скорше й певнійше вперід, чим більше Українців все та всюди устно та письменно, дома й поза домом, в судї, в урядї, перед рівними собі і перед висшими буде вживати своєї рідної українсьмої мови. Є се прикмета рабського, панського льокая а не бідного горожанина закидати в рідній мові всякими чужими словами та зворотами. Культурний чоловік буде також усе говорити гладко та делїкатно. Щоби добре знати рідну мову, треба її вчити ся від малку до гробу, в школї і поза школою, з книжок і від людих. Хто знає, що треба, та вміє пошанувати свойого батька і матїр, той зрозуміє, яку пошану винен він рідній мові.

Без мови нема розуму, без рідної мови нема власної лїтератури і культури, без власної лїтератури і культури нема народу.

М. В.

На печі.

(Українська патріотична дума.)

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою чи то в день чи в ночі,
Моє серце сповнялось клопотом.
Бо та піч-не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, Запорожська то Січ,
Тільки в форми прибрались вигідні,
Наші предки колись задля краю свого
Труд важкий підіймали на плечі,
Як умію тепер боронити його
І служити, не злазячи з печі,
Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки боронились війною, —
Замісць куль і шабель у нових діячів
Стало слово горяче за зброю.
Може, зброя така оборонить наш край
Алей з нею прекепська робота —
Ще підслухає слово якесь поліцай
І в холодну завдасть патріота.
Та в мене почуття обовязків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх
Я знайшов собі добру методу.
Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкури в запасі..,
І, розваживши так, я оддав ся цілком
Праці тій, що едине на часі.
На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за теж для добра земляків дорогих
Я без мрій і хвилини не влежу.
І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Словож маю на те, щоб ховати думки,
Як що зраджують їх мої очі.
До письменьства я кличу, — звичайно, в думках,—

Щоб світило над нашою піччю,
Хоч, на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річию.
О, країно моя! я звязав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею.
Але в грудях не можу я здержати крик
У году твого ювилею:
„Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
І вмирати не має охоти:
Кожда піч українська — фортеца міцна,
Там на чатах лежать патріоти".
Слава ж нам! бо колиб дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по йому хоч по два примірники з нас
Дочекають нового століття.
Слава нам! хоч би вмерла Вкраїна колись,
Її слїд буде легко шукати;
А щоб краще на вік ті слїди збереглись
Буде зроблено з нас препарати.

В. САМІЙЛЕНКО.

Згарища.

З воєнних оповідань.

Чорні смалюхи сторчать, наче Неронові смолоскипи й тільки вже тліють, курять ся. З лоскотом падуть дахи, розпадають ся стїни й чути лиш тріскане. Згоріли деревляні хатки, згоріли і глиняні а з одних й других остались комини полупані, закурені, обсмалені, а на шпаргатах є порозкидані черепи з горшків та мисок. Купами чорнїють ся згоріле зерно збіже. Худоба, безроги вищиривши зуби, лежать розтріскані, лиш бебехи видко...

А в попелї одної маленької лїпянки бачиш грубу верству обсмаленого людського мясива.,, Се матїр з двома дїточками... Всї троє при купі. А в серединї їх чуєш, як варить ся кров, як кипить, а з дїточих розірваних голов лиш парує молоденький мозок...

Затріщало, загуркотїло і вершок кагли повалив ся на долину, розсипав ся і глина та попалені горячі цегли прикрили матїр з дїточками,..

— У... у-у-у-у... у-у-у-у... — завила недалеко собака, а горою дальше свистали кулї, ревли гармати.

Павло Лисецький.

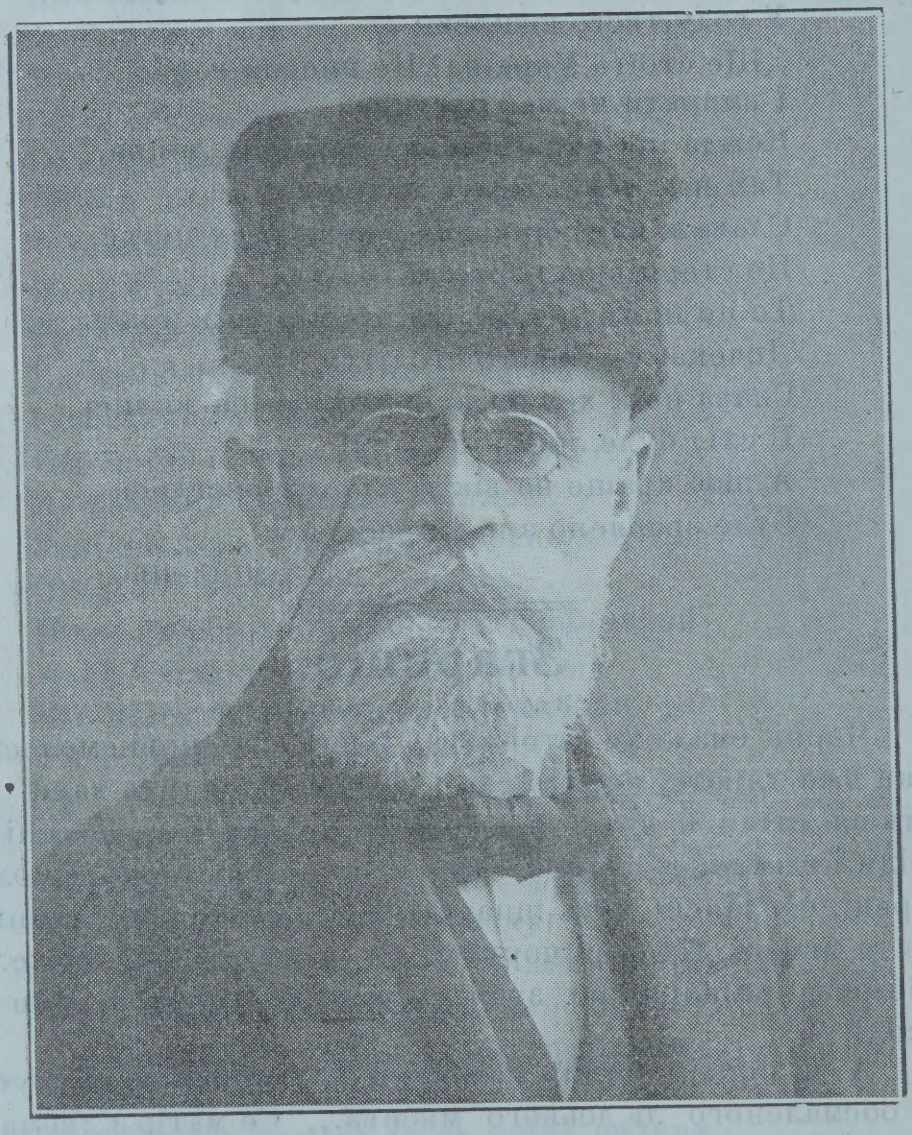

Михайло Павлик.

МИХАЙЛО ПАВЛИК.

Між іменами, котрі будуть записані в розвою галицької України, імя М. Павлика буде всегда на першім місци.

Йому маємо завдячити, що Українці в Галичині вийшли зі своїх вузких поглядів і взялись до реальної роботи над нашим народом, йому маємо завдячити розвій поступових ідей між українським громадянством.

Павлик се жертва. Він є тим чоловіком, котрий жертував цїле своє житя на нашім народнім жертвеннику, котрий через цїле житє працює тяжко о голоді і холоді для українського народа, котрого ні суди, ні тюрми, ні переслїдування не могли відвести від раз вибраної дороги — посьвяти цїлого свого житя в користь українського народу.

Почитати Павлика повинні всї, а передовсїм наші селяни. Він є тим першим борцем, котрий станув ясно і отверто в рядах борців за права українського селянства. Він перший ішов в наш простий народ, учив його, просьвіщав і отворав очи. Він перший сказав нашому селянинови, що він повинен мати такі самі права як і кождий инший і вчив його, як має своїх прав добувати. І в селянах знайшов він собі прихильників і сей гарний розвій нашого селянства, який ми маємо тепер в Галичині мусимо завдячувати головно М. Павликови.

Михайло Павлик вродив ся 1853 р. в Монастириску, Косівського повіта в убогій хлопській семї. До школи ходив в Косові, Коломиї і у Львові. Підчас науки мусїв сам удержуватись, бо гроший на утриманє не було кому дати. З гімназії вийшов Павлик москвофілом, хотяй то його москвофільство було дуже поверховним. Москвофілом був також на початку своїх університетських студій.

В роцї 1867 приїздить до Галичини Михайло Драгоманів і він зробив цїлий переворот в умах української молодїжи. Його впливови підлягає найбільше Павлик. Перестає бути москвофілом, переймає ся поступовими ідеями і в своїм відчитї, виголошенім лїтом 1876 р. вказує конечність, звернутись студіювати народ, пізнавати, чого йому бракує і як працювати, щоби виробити йому таке місце, яке колись мусить вибороти совість і думка усїм темним, робучим масам не лишень в Европі, але й на цїлій землї.

Погляди Павлика виголошені в тім відчиті, були заразом поглядами товаришів Павлика, котрі узнавали потребу праці над людом в дусї поступовім — социяліетичнім. Та скоро зачинаєсь переслїдуване між молодїжию за сї ідеї. Передових членів з молодїжи арештують, закидають їм налажане до тайного соціялістичного кружка і засуджують на арешт, не доказавши жадної вини.

Визнавати соціялїстичні ідеї, було тодї щось дуже страшного і тому наша малокультурна тодїшна суспільність зачинає Павлика разом з його товаришами боятись і робити їх праці ріжні перешкоди. Та наші молоді борцї не устають. За підпомогою Українців зачинає видавати Павлик разом з Франком „Громадський Друг", а коли видане його стало неможливим, видають збірки Дзвін і Молот, в яких Павлик містить свої оповіданя „Юрко Куликів, Ребенщукова Тетяня, Пропащий Чоловік", взяті з народного житя. За оповіданє Ребенщукова Тетяна судять Павлика і засуджують на 6 місяців арешту.

Не бажаючи знова іти до арешту, він в 1879 р. виїздить до Женеви, де перебуває два роки. Тут є він співробітником Громади і містить ряд статий в нїмецькім журналї, що виходив в Ціріху під редакцією Едварда Бернштайна.

По двох роках вертає назад в Галичину і тут ширить дальше свої ідеї, не зважаючи на тяжкі обставини, серед яких він мусить працювати. В р. 1887-1888 занимаєсь упорядкованєм бібліотеки помершого польського письменника Йосифа Крашевського. З початком 1889 стає редактором часописи „Батківщина" з платою 18 злр. місячно. Батківщина за редаґованя Павлика була дуже добре редаґована і перевисшає в дечім і теперішні народні часописи.

В 1890 видає „Народ", зразу як безпартійний, а відтак як орґан радикальної партії, котрий видавав до 1895 р., се є до смерти М. Драгоманова. В тих часах закладаєсь українська радикальна партія, партія чисто селянська, в котрій Павлик бере живу участь, чи яко редактор єї часописий, чи як єї пропаґандист. Від 1897-1904 р. був бібліотекарем в Науковім Товаристві ім. Шевченка.

В найновійших часах займаєсь обробленєм переписки Драгоманова, перекладанєм його творів з чужих мов і приготовлюванєм матеріялів до історії нашого політичного жи-

тя в остатній чверти 19 віку. Крім сего, хотяй вже старий і немічний час від часу містить статї в ріжних часописях і не кидає народної роботи.

Павлик писав дуже много і оповідань і наукових статий і перекладав богато з чужих мов на українську. З перекладів більших згадаємо ,,Історію боротьби між релїґією і наукою'' Дрепера, ,,Нова суспільність і церква'' Бартошка ,,Мужики'' Раймонта, ,,Ткачі'' Гавптмана, ,,Власть Тьми'' Толстоя. З його оріґінальних творів зазначимо ,,Михайло Петрович Драгоманів 1841-1895. Його ювилей, смерть, автобіоґрафія і спис творів'', ,,Читальні'', ,,Спис творів Франка за перше 25 лїте його лїтературної дїяльности 1874-1899.''

Найбільше значіне має Павлик як публицист. Публицистика забрала в нього весь час і не дала спромоги розвинутись його визначному белетристичному і науковому таланови.

Прокляті гори.

З воєнних оповідань.

Трохи на схід головного міста Чорногори, Цетинїї, видніє хребет ,, Проклятих Гір'', які ,, верхами дістають аж під небесну браму''. Скали а скали — голі, пусті, чорні, як та земля, і найменшої ростини тут не побачиш.

Стежка гадюкою вється над пропастями, ледво вихарабаєш ся на чубок якого небудь верху.

Перед тобою видніє образ страшний, образ пущі самого пекла.

Тут сидить сивий шісьдесятьлїтний старець з пушкою в руках, побіч нього тринайцятьлїтний хлопчина, також з пушкою. Оба зачаїлись на Турка.

Ледви хлопчина притулив свою стрільбу до рамени, ледви змірив — а вже сам покотив ся долї головою, лишаючи криваві слїди, куди летїв...

— Данилко, Данилко! — крізь сльози залебедїв сивенький дїдунь. І хотячи пімстити смерть свого внука, підняв курск...-В тім захитав ся і за своїм Данилком пішли старечі кости, навіть тими самими кровавими слїдами.

А по вузоньких, скалистих стежочках бачиш згорблені,

горем прибиті жінки, які ридаючи відшукують вбитих та ранених чоловіків... І чуєш тільки, як нарікають на марево смерти, як голосять над порубаним, посіканим тілом своїх рідних...

Бились недовго, але много-много ранених і вбитих лежать у своїй власній крови. А зі всіх сторін, довкола показують ся нові і нові живі жіночі трупи...

Срашна країна смерти — „Прокляті Гори“...

П. Лисецький

Як і чим люди давнійше писали?

Найдавнійші слїди людського письма подибуємо на камени і кости. Передовсїм уживано лопаток більших звірів, позаяк вони давали більшу просторінь для письма. Таких костий і каміня уживали передовсїм старинні Перси і Египтяни. Днесь часто стрічаємо старинні перські написи і египетські гіероґрафи різані на скалах і в камени. Написи, відносячі ся до перських королїв рито на тесаних спеціяльно до того камінях, потягнених покостом, який се каміне хоронить, від звітреня. Такі написи поміщувано звичайно на гробах і палатах.

У старинних Греків написи на съвятинях і памятниках різано також переважно в камени. Слова законодателя Солона були вписані на деревляних таблицях, обтягнених ґіпсовою поволокою. В справах, тикаючих ся держави, Перси уживали до писаня звірячої цкіри. В Мезопотамії знова до сеї цїли уживали вальцїв і цегол, випалюваних з глини.

Найбільше уживаним через Египтян матеріялом до писаня був папирус, приладжуваний з листя тростини тої самої назви, від чого пішла і теперішна назва: папір. Найстарше египетське письмо, яке доховало ся до наших часів, походить з 3000 лїт перед різдвом Христовим. Приладжувані з папирусу картки до писаня були всїлякої величини, одначе найчастїйше через склеюване їх одержувано звій, довжини яких 100 стіп. Барва папирусу є найчастїйше бронзова з відтінями аж до жовтої, волокниста і дуже відпорна проти гнитя. Хінцї уживали як матеріял до писаня тростини і тканин, потім каміня, пальмового листя, кори, таблиц з дерева і металїв, а о-

около сто лїт перед Різдвом Христовим вже і паперу. Папір вирабляли найперше з лика і кори морви, а пізнїйше з полотна і бавовни.

Греки в справах щоденного житя писали також на корі, пальмовім листю, плитках з олова. В пізнїйших часах головно уживали шкір з кіз і овець. До шкільної науки, до писаня листів і до рисунків уживано деревляних табличок, потягнених воском. Той самий матеріял, що Греки, уживали також і Римляни. Предки теперішних Нїмцїв уживали до писаня каміня, шкіри і костий.

Як видно, в давних віках писане було дуже утруднене і вельми коштовне. Доперва послїдний вік машин і винаходів улекшив і найбіднїйшим людям спосіб писаня і уживаня матеріялів до писаня.

До ритя букв в давних віках служили: остре каміне, кінчасті кости, а пізнїйше металеві долота і зелїзні рильця, яких перші уживали знова Хінцї. Рильцями з слоневої кости і металю писали також і старинні Греки та Римляни на своїх потягнених воском табличках. На шкірах, то є перґамінї і на папирусї писано фарбою при помочи відповідно затятої тростини. В пятім вицї по Христї стрічаємо перші слїди писаня гусячим пером. Доперва більше як 1000 лїт пізнїйше здобули ся люди на другий крок поступу і почали виробляти пера зі стали. В середних віках писано також пензлями з волосїня і пташого піря.

Плинними матеріялами до писаня давнїйше були всїлякі фарби. Хінцї пишуть на своїх деревляних табличках червоною фарбою званою „ocher“. Уживаний тепер туш вже дуже давно научили ся приладжувати з сажі смерек і ялиць. В середних віках дуже часто уживано до писаня багряної, золотої і срібної краски, а також і послугувано ся загальним нинї чорнилом.

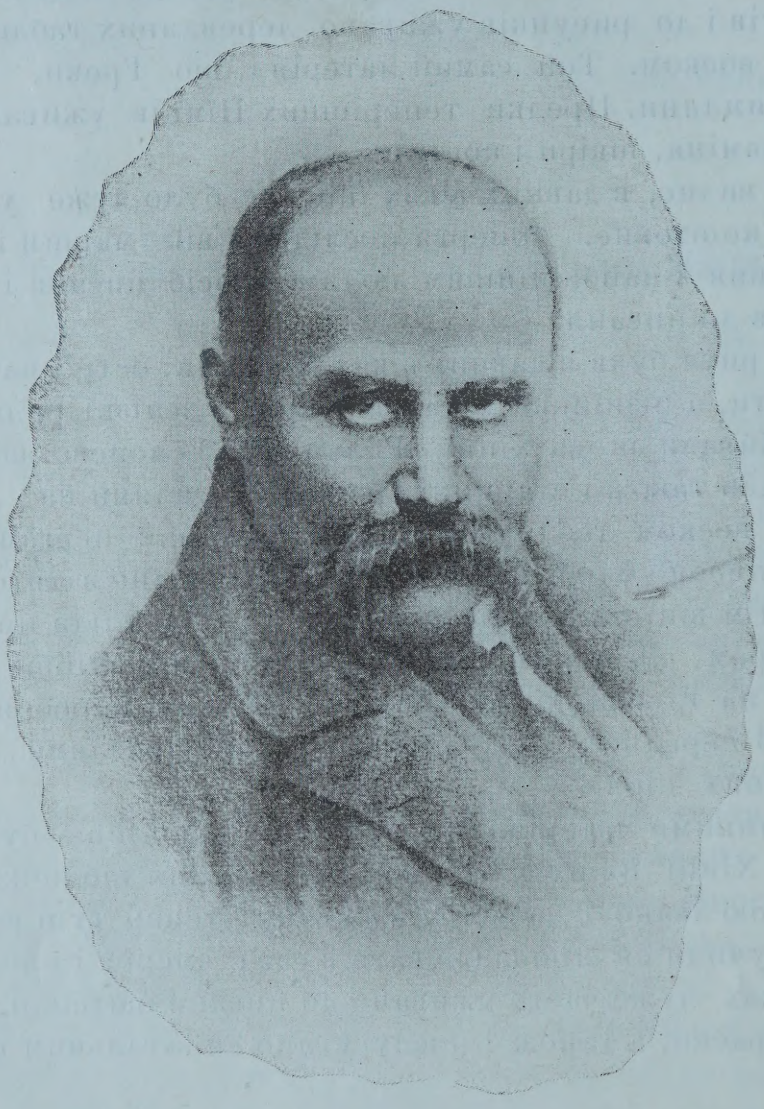

Тарас Шевченко.

ГАМАЛЇЯ.

Ой нема, нема ні вітру, ні хвилї
Із нашої України!
Чи там раду радять, як на Турка стати?
Не чуємо на чужині.
„Ой повій, повій, вітре, через море
Та з Великого Лугу,
Суши наші сльози, заглуши кайдани,
Розвій нашу тугу!
„Ой заграй, заграй, синесеньке море,
Та під тими байдаками,
Що пливуть козаки, тілько мріють шапки,
Та на сей бік за нами!
„Ой Боже наш, Боже! Хоч і не за нами,
Неси Ти їх з України;
Почуємо славу, козацькую славу, —
Почуємо, та й загинем!“

Отак у Скутарі козаки співали;
Співали, сердеги, а сльози лились,
Лили ся козацькі, тугу домовляли,
Босфор аж затряс ся, бо з-роду не чув
Козацького плачу; застогнав широкий,
І шкурою, сірий бугай, стрепенув,
І хвилю, ревучи, далеко-далеко
У синє море на ребрах послав.
І море ревнуло Босфорову мову,
У Лиман пігнало, а Лиман Дніпрові
Тую журбу-мову на хвилї подав.

Зереготав ся дїд наш дужий,
Аж піна з уса потекла.
„Чи спиш, чи чуєш брате Луже?
Хортице-сестро?“
Загула
Хортиця з Лугом: „Чую, чую!“
І Дніпр укрили байдаки,
І заспівали козаки:

„У Туркенї, по тім боцї,

Хата на помості.
Гай, гай, море, грай,
Реви, скелї ламай!
Поїдемо в гості.

„У Туркенї у кишенї
Таляри, дукати.
Не кишенї трусить, —
Їдем різать, палить,
Братів визволяти!

„У Туркенї яничари
І баша на лаві.
Гой-ги, вороги!
Ми не маєм ваги!
Наша воля й слава!“

Пливуть собі співаючи;
Море вітер чує.
Попереду Гамалїя
Байдаком керує.
— Гамалїє! Серце млїє:
Сказило ся море.
— Не злякає! — І сховались
За хвилї, за гори.

Дрімає в гаремі — в раю Византія
І Скутар дрімає; Босфор клекотить,
Неначе скаженний; то стогне, то виє:
Йому Византію хочеть ся збудить.
„Не буди, Босфоре: буде тобі горе!
Твої білі ребра піском занесу,
У мул поховаю!“ — реве синє море —
„Хіба ти не знаєш, яких я несу
Гостей до султана?“

Так море спиняло
(Любило завзятих чубатих Славян).
Босфор схаменув ся. Туркеня дрімала,
Дрімав у гаремі ледачий султан.
Тілько у Скутарі, в склепу, не дрімають
Козаки-сердеги. Чого вони ждуть?
По-своєму Бога в кайданах благають,
А хвилї на той бік ідуть та ревуть.

„О, милий Боже України!
Не дай пропасти на чужині,
В неволї вольним козакам!
І сором тут і сором там —
Вставать з чужої домовини,
На суд Твій праведний прийти,
В залізї руки принести,
І перед всїми у кайданах
Стать козакові!...“

— „Ріж і бий!
Мордуй невіру-бусурмана!“
Кричать за муром. Хто такий?
Гамалїє! Серце мліє:
Скутар скаженїє!
— “Ріжте, бийте!“ на фортецї
Кричить Гамалїя.

Реве гарматами Скутара;
Ревуть, лютують вороги;
Козацтво преть ся без ваги —
І покотились яничари.

Гамалїя по Скутарі —
По пеклу гуляє,
Сам хурдигу розбиває,
Кайдани ламає.
— “Вилїтайте, сїрі птахи,
На базар до паю!“
Стрепенулись соколята,
Бо давно не чули
Хрещеної тої мови.
І ніч стрепенулась:
Не бачила, стара мати,
Козацької плати.
Не лякай ся, подиви ся
На бенкет козачий!
Темно всюди, як у будень, —
А свято чимале!
Не злодії з Гамалїем
Їдять мовчки сало
Без шашлика.

— „Засвітимо!“

До самої хмари
З щоглистими кораблями
Палає Скутара.
Византія пробуркалась,
Витріщає очі,
Переплива на помогу,
Зубами скрегоче.

Реве, лютує Византія,
Руками берег достає;
Достала, зиркнула, встає —
І на ножах в крові нїміє.
Скутар, мов пекло те, палає;
Через базари кров тече,
Босфор широкий доливає.
Неначе птахи чорні в гаї,
Козацтво сміливе лїтає:
Нїхто на свїтї не втече!
Огонь запеклих не пече.
Руйнують мури; срібло-злото
Несуть шапками козаки
І насипають байдаки.

Горить Скутар, стиха робота,
І хлопцї сходять ся, зійшлись,
Люльки з пожару закурили,
На байдаки — та й потягли,
Рвучи червоні гори-хвилї.

Пливуть собі нїби з дому,
Так буцїм гуляють,
Та, звичайне — Запорожцї,
Пливучи співають:

„Наш отаман Гамалїя,
Отаман завзятий,
Забрав хлопцїв та й поїхав
По морю гуляти, —
По морю гуляти,
Слави добувати,
Із турецької неволї
Братів визволяти.
Ой приїхав Гамалїя

Аж у ту Скутару
Сидять брати-Запорожці,
Дожидають кари.
Ой як крикнув Гамалія;
„Брати, будем жити, —
Будем жити, вино пити,
Яничара бити,
А куренї килимами,
Оксамитом крити!“
Вилїтали Запорожці
На лан жито жати;
Жито жали, в копи клали,
Гуртом заспівали:
„;Слава тобі, Гамалїє,
На весь світ великий,
На всю Україну,
Що не дав ти товариству
Згинуть на чужині!“

Пливуть собі співаючи; пливе
По-зад заязятий Гамалія,
Орел орлят мов стереже.
Із Дарданелів вітер віє,
А не женеть ся Византія:
Вона боїть ся, щоб Чернець
Не засвітив Галату знову,
Або гетьман Іван Підкова
Не кликнув в море на ралець.
Пливуть собі...
А із-за хвилї
Сонце хвилю чорвонить;
Перед ними море миле
Гомонить і клекотить.

Гамалїє! Вітер віє...
Ось-ось наше море!
І сховали ся за хвилї,
За живії гори.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

В р. 1769 цариця Катерина II скинула остатного українського гетьмана Разумовского і вислала на Україну ґенерала Румнянцева, котрий завів панщину і зачав нищити дальше самоуправу України. Се викликало нарікане на Росію і Катерина II, щоби замилити очи, сказала скликати комісію, в котрій посли мали висказати свої жаданя. Посли зажадали щоби на Україні лишились ті самі права, що були перше. За ті жаданя Румянцев віддав їх воєнному судови і 33 послів Українців засуджено на кару смерти.

На Зелені сьвята 1775 р. збурили Москалї Січ, а остатного Січового гетьмана Петра Кальнишевського вивезли далеко на північ і посадили в тюрму, в котрій він мучив ся через 25 лїт.

Так знищила Росія самоуправу України, завела російську мову, російські суди, школи і т. д. Здавалось, що український народ не перенесе московської неволї і загине.

Та однак жива хлопська душа не затратили своєї мови, не могло так легко затратити єї і українське панство.

Зявляєсь Іван Котляревський і своєю Енейдею підносить українську мову до ряду мов літературних. Енейда Котляревського мала дуже великий вплив. Як богато читали її, вистарчить згадати, що в протягу десятьох лїт видано єї три рази.

В 1840 р. виходить в Петербурзї Кобзар і сей рік ми мусимо уважати епоховим в розвою українського народа. Написав Кобзаря тодїшний студент академії художеств Тарас Шевченко.

Тарас Шевченко вродив ся 25 лютого 1814 р., в селї Моринцях, звенигородського повіту, київської ґубернії і був сином панщизняного селянина лютого пана Енґельгардта. Батько Тараса, Григорій переніс ся скоро з Моринець до села Кирилівки, власности того самого пана Енґельгардта і тут прожив Шевченко свої молоді лїта. Дїтий у батька Тарасового було пятеро, два хлопцї і три дївчинї. Виховувались вони самі, бо батько та мати вічно були на панських ланах. В десятім роцї житя померла Тарасови мати. Батько не міг сам собі дати ради з малими дїтьми і оженивсь пораз другий. Мачоха привела своїх дїтий, бо була вдовою і в хатї почa-

лось чисте пекло між дітьми Тарасового батька і дітьми мачухи. Діти вічно сварились, бились і мачуха всегда брала в оборону своїх дітий, а кривдила сироти. По двох літах помер батько Тараса і він остав круглим сиротою.

Вчити ся зачав Тарас ще за житя свого батька в місцевій школї в Кирилівці, у дяка Богорського, страшного пяниці і ходив навіть при мерцях читати псалтир. Шевченка дуже тягнуло до малярства, він втік з кирилівської школи і пішов до Лисянки, де був диякон-маляр. Вкоротці покинув його Тарас і пішов до другого, але сей подивившись йому на руку сказав, що з него нїчо не буде. Засумувавсь Тарас, вернув до дому і став зразу за пастуха, а відтак пішов на службу.

Тарас почував дуже велику охоту до малярства, тому покинув службу і пішов до одного маляра аж до Хлипнівки, щоби знов зачати учитись малярства. Маляр без дозволу панського не хотів його приняти. Він післав Тараса по дозвіл до управителя дїдича Енґельгардта, але той замість дозволу взяв його до панської служби, зразу в пекарни, а відтак в покоях. Тарас пробуває зі своїм паном зразу в Вильнї, потім в Варшаві. Тут Енґельгардт, видячи в хлопця хист до малярства віддає його на науку до маляра Лямпі, а коли перенїс ся до Петербурга, до маляра Ширяева. В Петербурзї познакомлюєсь Шевченко з своїм земляком Сошенком, учеником академії малярства, а через него з Українцем байкописцем Евгеном Гребінкою і з Москалями: поетом Жуковським і маляром Брюловом. Бачучи у Шевченка великі здібности, зачали вони думати про викуп Шевченка з кріпацтва. Енґельгардт зажадав 2,500 рублїв. Щоби ті гроші дістати, Брюлов змалював портрет Жуковського, образ сей продали на льотерії і за гроші викупили Шевченка з неволї кріпацької.

Визволений з кріпацтва, Шевченко записуєсь до академії Штук Красних в Петербурзї, котра цїнила талан Шевченка і часто його надгороджувала. Тут він крім малярства, займаєсь також писанем поезій і як вже було згадано, видав 1840 першу свою книжку „Кобзар“. В тій книжочці змалював Тарас біду українського народа, як нарід, колись вільний, закріпощено, як наш нарід на своїй земли став невільником.

На другий рік видав Шевченко свою найбільшу, а заразом найлїпшу поему Гайдамаки. В нїй малює нам часи по скасованю козацтва, коли народ, не можучи стерпіти кривд,

заподіяних йому Поляками, бере за оружіє і кріваво мстить ся на своїх ворогах.

В 1843 р. їде Шевченко на Україну. Всюди радо його витали як славного поета, дають на його честь забави і кождий рад пізнати найбільшого нашого поета. Побувши на Україні і відвідавши Січ вертає назад до Петербурга, кінчити академію. Скінчивши академію 1848 р., вертає назад на Україну і дістає посаду при археольоґічній комісії. Їздить по Україні, рисує старі українські будівлї і в тім часї написав найкращі свої поезії „Посланіє до живих і мертвих і Кавказ“, де виступає против деспотизму царів і знущаня ся над народами. Приятелї Шевченка старають ся для него о місце учителя малярства при київськім університеті, та в тім часї 5 серпня 1847 Шевченка вперше перший арештують за то, що він мав належати до Кирило — Методіївського брацтва.

То було якраз перед 1848 р., коли в цілій Европі подувало трохи вільнїйшим духом. Росія, боячись, щоби і в Росії люди не забажали волї, держала своїх платних шпіонів. Оден такий шпіон якрутив ся був і до Кирило — Методіївського брацтва, до котрого належало много визначних Українців як: Костомарів, Кулїш, Білозерський, Гулак, Маркович, Пильчиков і другі, а котрі бажали волї для кождого славянського народа, бажали, щоби усї Славяни стали рідними братами і синами сонця правди“. Коли Кирило Методіївське брацтво зраджено, Шевченка не було в Київі. Він був на весїлю в Кулїша. Коли вертав з весїля, його арештовано при переїзді через Дніпро.

Через три дни держали Шевченка в київських арештах, а четвертого повезли в Петербурґ, де мали судити людий за то, що вони бажали добра своєму народови.

Зачались переслухування, і по скінченю слїдства предложено царевi Миколї I., що Шевченко пише по українськи ріжні поезії, в котрих осьміює царя і його родину, розповідає в них про кривди українського народу і прославляє колишную козацьку славу. За се ухвалили слїдчі віддати Шевченка в салдати і наказати начальству, щоби воно пильно за Шевченком наглядало. Цар підписав вирок і сам ще й додав: „Під найпильнїйший доглядь, заборонивши писати і малювати.“

Була се тяжка кара для Шевченка, бо Шевченко гидив ся військом і ненавидів салдатів від дитинства. Колиб я, ка-

ІНСТИТУТ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
в Веґревіл, Альберта.

Місто Веґревіл лежиль 70 миль на схід від Едмонтону при Сіпіярській зелїзничій лїнії, в осередку найбільшої української кольонії, в провінції Альберти.

Місточко числить 1.700 мешканців і друге місце по Анґлійцях займають Українці. Одно, чим веґревілські Українці можуть похвалитись се те, що під взглядом економічним і просьвітним стоять на однім з перших місць між Українцями в Канадї.

В р. 1913 з'орґанізовано в Веґревіл .,Укр. Наукове Тов. ім. Т. Шевченка". В осени сего року постановило

товариство збудувати свій власний дім. Вибрано комітет котрий зачав збирати складки. Веґревілці посипали щедрі датки. Руська Торговля жертвувала 200 дол., п. П. Зварич подарував льот під будову вартости 400 дол., богато людий жертвували по 25, 50 дол., а навіть і більше.

На весні 1914 р., коли розмерзлась земля, взялись Веґревілці до роботи і в протягу одного місяця вибудували гарний будинок, як бачимо на образку, котрий з нагоди 100-уродин Т. Шевченка, назвали ,,Інститутом ім. Тараса Шевченка". — Честь і слава Українцям з Веґревіл.

же Шевченко, був душегубом і кровопійцем, тодїб не можна придумати для мене гіршої кари.

Дня 31 мая 1847 р. вивели Шевченка з тюрми, посадили на візок і завезли до Оренбурґа. Російським властям здавалось, що Оренбург за гарне місто для Шевченка, тут жило ще богато вигнанців Поляків, з котрими можна було ще зноситись інтелїґентнійшому чоловікови і тому загнали Шевченка дальше в пусті степи до Орська.

Тут записали Шевченка до ряду, дали йому салдатський мундур і приставили старого салдата, щоби мав над Шевченком надзір.

Там то змарнувала Москва Шевченка, там знищила його здоровлє і його силу. Поет захорував був зразу на гостець, а далї на цинґу. Кріпке здоровлє зачало марнїти, волося стало випадати, лице жовкло, очи попухли, голова хилилась в діл. На другий рік випровадили Шевченка на Аральське море, розслїджувати його береги. Тут змилосердили ся над долею Шевченка деякі офіцири і почали робити йому деякі пільги. Шевченкови було троха полекшало, та знова знайшовсь шпіон, поручник Ісаєв, котрий доніс до Петербурга, що Шевченко ходить в цивільній одежі, пише вірші і малює мимо царського заказу. Шевченка на сей донос арештують, держать півроку в тюрмі і висилають до ще гіршого місця Новопетровської кріпости над Каспійським морем.

Тут пробув Шевченко пість і пів року, там то Москалї добили Шевченка. По вісїм годин денно його муштрували, нї на хвилю з ока не спускали, а навіть чоботи перешукували, чи не ховає він там олівця, або кавалка паперу.

По царю Миколї І. вступив на царський престол Александер II і в початках його панованя зачало віяти троха свобіднійшим духом. Приятелї Шевченка, а головно ґр. Толстой і княгиня Репнїна зачали робити стараня, щоби Шевченка освободити, та стараня їх зразу не помагали. Визволови Шевченка противилась цариця — вдова і тому в першім списї амнестиї Шевченка не було. Допєрва друга амнестія, видана 2 мая 1857 р. принесла Шевченкови волю.

2 серпня 1857 р. виїздить Шевченко з Новопетровської кріпости, прибуває до Нижного Новгороду, де придержують його пів року і аж при кінци марта 1858 року дістаєсь до Петербурга. На Українї жити було йому заборонено.

27 марця 1858 року приїхав Шевченко до Петербурга. І свої і чужі витали його не тільки як поета, але також як борця за волю.

Шевченко замешкав в академії, де працював над своїми малюнками і писав поезії. Крім того укладав „Буквар" для українських шкіл, дбав, щоби заложити українську газету і дуже старав ся о се, щоби знесено панщину і народ дістав волю.

Але серце тягнуло Шевченка на рідну Україну. Він хотів там жити і умирати. Хотів збудувати собі над Дніпром хату, оженитись, та хоть на старість прожити там, де вороги за молоду жити не давали. В цьвітни 1859 р. їде на Україну. Відвідав родину, обїхав знакомих, надививсь на улюблені українські степи і вертає знова до Петербурга, щоби там упорядкувати свої справи, та вернути на сталий побут на Україну.

Та мрії Шевченка не сповнились. З кінцем 1860 р. занедужав в Петербурзї на водну пухлину, а 26 лютого 1861 р. далеко від України перестало бити його серце, що так горячо любило свій рідний край і свій рідний нарід. Його поховали зразу в Петербурзї. Приятелї Шевченка, хотячи виповнити заповіт його, зачали робити стараня в російськім правительстві, щоби позволено перевезти тїло Шевченка на Україну— так, як бажав собі сам Шевченко в своїм заповітї

„Як умру, то поховайте
Мене на могилї,
Серед степу широкого на
Вкраїнї милій.

26 цьвітня 1861 р. викопано тїло Шевченка з могили. Труну покрили червоною китайкою і з тріюмфом відвезли на Україну.

По дорозї стрічали тїло Шевченка з великими почестями, як і заслугує наш найбільший поет.

Дня 7 мая прибув сумний похід з останками тїла Шевченка до Київа. На панахидї в Київі зібралось було дуже много людий. Між бесїдниками, які промовляли над домовиною Шевченка були між иншими Михайло Драгоманів і Володимир Антонович.

З Київа перенесли домовину на парохід і перевезли до Канева. На панахидї в Каневі зібрались коло Собору тисячі людий, щоби віддати пошану тому, котрий як казали тоді „пи-

сав волю". Поховано його на Чернечій Горі, над Дніпром, коло Канева і над його домовиною висипано високу могилу. На могилі стоїть високий зелізний хрест. „Так брате", казав протоєрей Мацкевич, печатаючи гріб Шевченка, вийшло так, як ти бажав: ти хотів жити в Каневі, тай живи до кінця віку.

Пізнійше огороджено Шевченкову могилу, вибудовано коло неї хату і засаджено садок. Його могилу відвідують рік річно тисячі людий, та споминають того, що цілий свій вік цілє своє житя віддав для українського народа.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

Не завидуй богатому:
Богатий не має
Ні приязни, ні любови,—
Він все те наймає;

Не завидуй могучому,
Бо той заставляє;
Не завидуй і славному:
Славний добре знає,

Що не його люди люблять,
А ту тяжку славу,
Що він кровю та сльозами
Вилле на забаву.

І молоді як зійдуть ся,
То любо та тихо.
Як у раю, а дивиш ся —
Ворушить ся лихо...

Не завидуй же нїкому,
Дивись кругом себе:
Нема раю на всїм світї
Хіба що на небі!

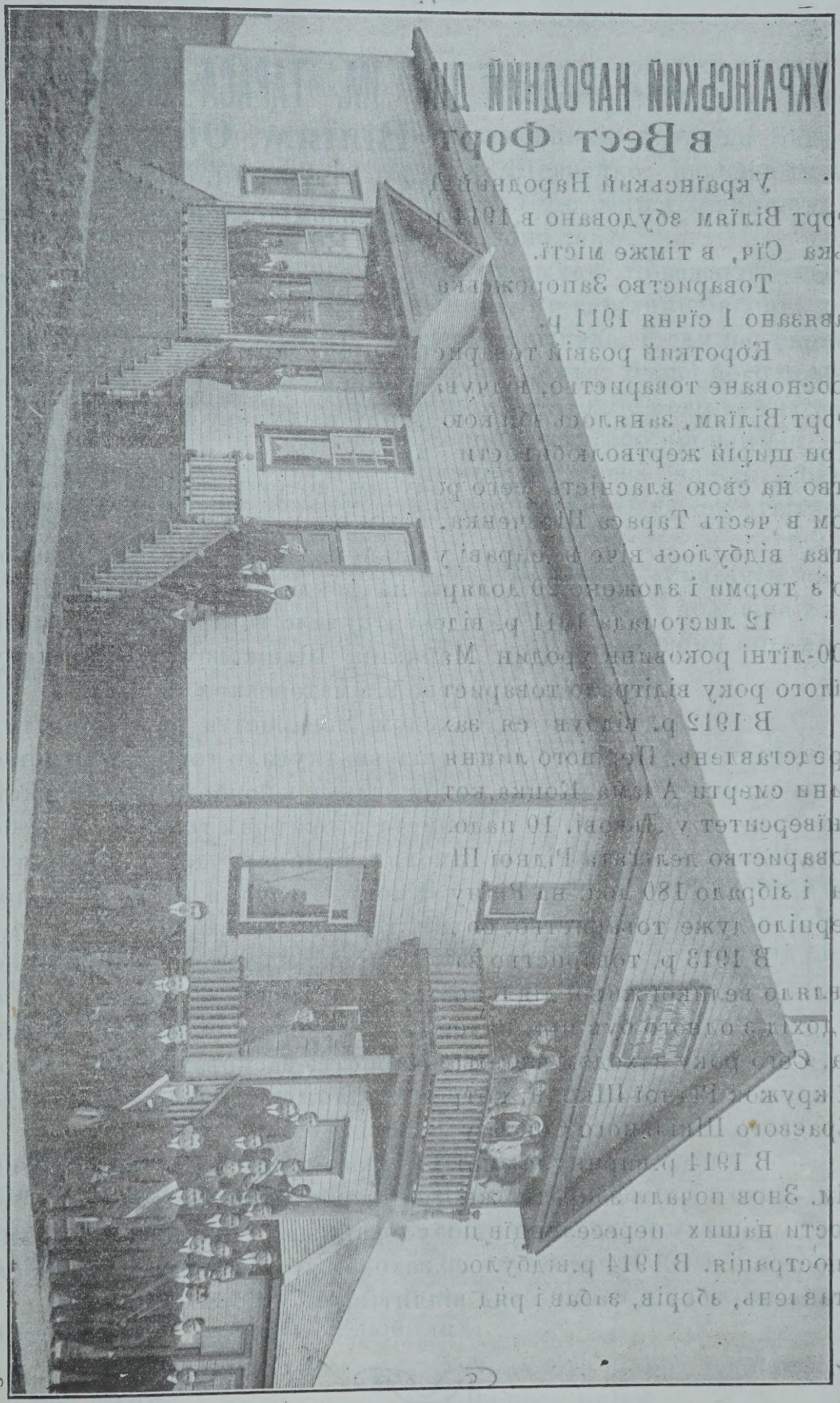

„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ“ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в ВЕСТ ФОРТ ВІЛІЯМ, ОНТ.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
в Вест Форт Вілїям, Онт.

Український Народний Дім ім. Тараса Шевченка в Вест Форт Вілїям збудовано в 1914 р., заходом товариства Запорожська Сїч, в тімже містї.

Товариство Запорожська Сїч в Вест Форт Вілїям, Онт. завязано 1 сїчня 1911 р.

Короткий розвій товариства представляєсь ось так: Новоосноване товариство, відчуваючи брак власної хати в Вест Форт Вілїям, занялось збіркою фонду на будову власного дому. При щирій жертволюбивости наших людий, набуло товариство на свою власність сего року дім, котрий отворено концертом в честь Тараса Шевченка. В тім роцї за старанєм товариства відбулось віче в справі увільненя Мирослава Сїчинського з тюрми і зложено 20 долярів на фонд Рідної Школи.

12 листопада 1911 р. відсьвяткувало товариство величаво 100-лїтні роковини уродин Маркіяна Шашкевича. В протягу цїлого року відіграло товариство 9. аматорських вистав.

В 1912 р. відбув ся заходом товариства ряд відчитів і представлень. Першого липня відсьвяткувало товариство роковини смерти Адама Коцка, котий згинув в борбі за український унїверситет у Львові. 10 падолиста тогож року гостило у себе товариство делеґата Рідної Школи в Галичинї др. С. Демидчука і зібрало 180 дол. на Рідну Школу. 4 грудня тогож року потерпіло дуже товариство, бо дім товариства згорів.

В 1913 р. товариство задля браку власного дому не проявляло великої живої дїяльности. Дало лише два представленя, а дохід з одного був призначений на ювилейний дар Ів. Франка. Сего року заходом членів товариства засновано в Вест Фортї кружок Рідної Школи, котрий до липня 1914 р. вислав до Краєвого Шкільного Союза у Львові $70.75.

В 1914 р. виринула знову думка побудувати свій власний дім. Знов почали збирати жертви і знов завдяки жертволюбивости наших переселенців побудовано дім, який представляє ілюстрація. В 1914 р. відбулось заходом товариства кілька представлень, зборів, забав і ряд відчитів.

ЗНАЧІНЄ ШЕВЧЕНКА.

Багато є й було визначних письменників у нас на Вкраїні, але нїхто такої слави не зажив, як Шевченко, що знають і поважають його не тільки у нас, але і по всїй Славянщинї, всюда по заграницях. Через що-ж то воно так?

Найголовнїще, через що Шевченка так поважають люди, се те, що він поет щиро-народний. Він сам вийшов з-під убогої сїльської хати убогого панського крепака, і сам на своїй шкурі зазнав того тяжкого крепацького житя. Душа його болїла за увесь замучений рідний йому люд, і голос його — то був голос того люду. Чого він бажає, що любить, або проклинає — того самого бажає, любить та проклинає і увесь народ... Він немов та струна, що жалібно чи сумно озиваєть ся, як тілько до неї догорднеть ся рука.

Бувши поетом щиро-народним, Шевченко домагаєть ся, щоб не топтали народних прав, щоб не позбавляли чоловіка волї. Бо усї ж люди — однакові на світї, то й права вони повинні однакові мати.

Схаменіть ся!—
каже він,—
Усї на цїм світї:
І царята, і старчата —
Адамові дїти.

Шевченко бажав, щоб правда і добро панували на Вкраїнї. Він так любив її, що й душу за неї готов був оддати. Хоч які тяжкі муки терпів він на засланю, на чужинї, делеко від рідного краю та своїх людий, але і це він готовий був перетерпіти, аби Україна була щаслива.

Менї однаково, чи буду
Я жить в Українї, чи нї—
каже він,—

Чи хто згадає чи забуде,
Мене в снїгу на чужинї,—
Однаковісїнько менї.
Та не однаково менї,
Як Україну злії люди
Присплять лукаві і в огнї
Її окраденую збудять,—
Ох, не однаково менї.

Шевченко любив свій рідний край більш над усе, але він бажав, щоб і другі його любили:

Подивіть ся на рай тихий
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну...

Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,—
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Коли ми поглянемо на те, що Шевченко говорить про долю людську, то й тут побачимо, що він не тільки наш український простолюдний поет, але поет усього простого люду, усьої людської громади... В ті часи, коли писав Шевченко, не тільки на Вкраїні, але й по всій Росії панувало кріпацтво. „Людий“ не було, а були „пани та „мужики“-крепаки. На Україні вони навіть мовою ріжнили ся,— було дві мови: „панська“ і „мужицька“. І от саме в той час, коли найдужче панувало панське право над „мужиком“, почув ся з України голос за того мужика-крепака, голос дужий і далеко чутний, особливо коли зважити, що вийшов він з грудий того-ж таки мужика-крепака. Шевченко заговорив новим словом, і слово те було

Неначе срібро куте-бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилї,

і до того вогненного слова почали прислухати ся навіть ті, що їм воно було не до душі. Шевченко в мистецьких віршах своїх показав до самого дна лихо від кріпацтва.

Заступаючись за потоптані права народні, поет обертаєть ся з гнівним словом до тих, хто топче ті права, до панів тогочасних:

Ви, розбійникі неситі,
Голодні ворони!
По якому правдивому
Святому закону
І землею, всїм даною,
І сердешним людом
Торгуєте? Схаменіть ся
Бо лихо вам буде!

І хоч бачив він кругом себе, що що-дня і що-години народні права зневажають, та в душі його не згасала ніколи надія, що

Недовго на цїм світї
Катам панувати,—
Встане правда, встане воля.

Але хоч як кипів Шевченко гнівом на тих ворогів народних, але він не був тої думки, що правди можна дійти насильством:

Любов і кротость, і добро,
Добро найкраще на світї —
То братолюбіє,—

каже він в своїх віршах. Навіть згадуючи та оповідаючи про старе лихолїтя, коли „ріжнили ся“ брати та „кровю упивалися“, коли козаки з Ляхами били ся, поет додає від себе:

Болить серце, як згадаєш... Нї, не вміли, не хотїли,
Того-ж батька, такі-ж дїти,— Треба розєднать ся!
Жити-б та братать ся:

Поет тої думки, що люди порівнають ся тільки тодї, коли візьмуть ся до розумних способів, щоб усяке лихо та неправду на світї правдою побороти. Найголовнїщий з тих способів —„слово розуму святого“, наука та освіта, бо перед ними не стоїть нїяка неправда. Коли народ матиме добру освіту, і та освіта буде своєрідня, на рідному ґрунтї, а не чужа йому, то тодї він почне розуміти, що він таке сам, та що кругом нього дїєть ся, тодї знатиме

що ми?
Чиї дїти? Яких батьків?

Шевченко бачить навкруги, як

Свої дїти гірше ката
Її (Україну) розпинають,

бо пристали до чужої науки, та й самі поставали ворогами рідного краю. Але Шевченко не каже, що не треба чужого навчати ся, — він тілько каже, що наука чужа повинна йти поруч з своєю рідною:

Учіте ся, брати мої, І чужому научайтесь
Думайте, читайте, Й свого не цурайтесь!

І от, коли добра освіта запануе, то тодї й жити краще буде на світї, — тодї

Забудеть ся срамотня Слава України;
Давная година, І світ тихий, невечерний
І оживе добра слава — Тихенько засяе.

От за оту щиросердість до убогого люду, за любов до нього та добру науку про те, що дїяти, щоб краще на світї жило ся, Шевченка усї і почитують і будуть почитувати його до віку:

Будеш, батьку, панувати, Поки сонце з неба сяе,
Поки живуть люди, Тебе не забудуть.

В. Доманицький.

Ювилейне свято в честь 100-лїтних уродин Тараса Шевченка українсько-анґлїйської школи „Васловець" в околици Бюкенен, Саск.

Школярі українсько-анґлїйської школи „Васловець" в околици Бюкенен, Саск.

„От який то нині сьвіт."

Іван Зайдиголова дістав горожанські папери і хвалив ся всїм сусїдам, що вже й він має право вибирати „ґубермана".

Незадовго потім Іван зареґістрував свій голос і був записаний на виборчій листї.

Надійшов день виборів і всї виборцї голосуючого відділу 10 виборчого округа Стрендж, відавали після переконання, тайно і безпосередно свої голоси на картках, а урядник вкидав їх як найповажнїйше до бляшаної скринки.

Кождого виборця дуже цїкавило, чи Іван Зайдиголова вже голосував, та відповідь була, що нї.

— Дивно, говорив менї, що буде першим, а то виходить, що остатним — замітив сивоволосий Шкварко.

— Пізно, вже час, аби був.

— Шкода, дуже шкода, бідкав ся місцевий „орґанїзатор" правительственної партії. Пропаде голос. Лише він оден — думав.

В тім надійшов Кирило Партийний і згаданий орґанїзатор почав до нього „шептати". Кирило слухав „орґанїзатора" мовчки і потакнувши, сейчас віддалив ся. Всї присутні догадували ся, куди саме Кирило поїхав і здогад їх був влучний, хоч вони не були того певні.

Кирило Партийний пігнав до Івана Зайдиголови і захопив його в поли.

— А ви чому Іване, не йдете до голосованя?

— Бо не хочу...

— Та чому?

— Бо я собі щось погадав.

— Скажіть що, може я вас пораджу.

— Сказати—того нї купити нї продати. Так я вам скажу вірну правду — кінчив притихлим голосом, що за дурно голосувати не буду.

— А якже?

У відповідь потер двома пальцями і подивив ся в очи.

— Жартуєте. За голоси в Канадї нїхто не платить.

— Та найте не платять,а за мій треба заплатити. Я собі погадав, що тепер на таке оказія.

— От не говоріть таке, нате випийте і йдіть до голосованя.

— То задурно. Як хочетете собі, а як не хочете, я не силую ся. Деякі з виборів жиють, а я хочу взяти хоть перший раз.

— Та то правда, гроші кортячі. Кількож вам дати? запитав сей насмішкувато.

— Не богато, Огак десятку. Другі так брали, то і я можу.

— Знаете що? Ви збирайте ся, а там вже якось полагодимо ся. То Джім до того належить, до него отже вдайте ся.

— Нї, най менї принесе, то й поїду.

Не помагало нїщо, аби Івана Зайдиголову наклонити хоч поїхати, бо він був дуже впертий.

Вкінци Кирило Партийний плюнув з досади і поїхав з новиною до орґанізатора Джіма.

— Деж Джан?— запитав поспішно.

— Не хоче прийти.

— Чому?

— Бо каже, що свій голос продає, хоче десять долярів.

— Що, — що!? — запитав з недовірчивою допитливостю.

— Хоче за свій голос десять долярів, от що!

— Не може бути...

— То факт!

Джім почав терти чоло, то шкрабати ся одним пальцем в висок і по довшім такім умовім хитрованю так зрадів, що викрикнув:

Добре! Ходїм робити торг.

Івана Зайдиголову застали й тепер в полю.

Джім привитав Івана непевною ввічливою усмішкою і відізвав ся:

— Так, отже ви хочете таки десять долярів.

— єсс сер!

— Я дам пять — і засьміяв ся.

— Но сер...

Джім витягнув десятку.

В Івана заблищали очи і скорше, чим Джім вспів подати гроші, як він протяг по них руку і коли той ще тоді не подавав гроший, він спустив руку соромливо на дїл і так як той чоло-

вік, що робить щось негарне, паленів зі сорому і ждав. Тимчасом Джім пояснював, аби Іван підписав ся на ,,ресітї" (посьвідцї), бо йому треба виказати ся перед партією, що він заплатив. Іван не відпирав ся поставити на кусникови паперу хрестик, а Кирило був за сьвідка.

Іван тепер з поспіхом всїв до воза і голосував так, як йому сказали.

По обчисленю голосів правительственний кандидат дістав в тім окрузї один голос більшости, та по перечисленю і той уневажнено. Мали отже відбути ся поновні вибори.

В тиждень по виборах Іван Зайдиголова дістав від адвоката якийсь лист. Щось наче його дьоґнуло під серцем, але він нїчого собі з того не робить, бо о нїчім не сьвідомий.

— А може деяка напасть — думає собі і вдав ся з тим листом до учителя .

По перечитаню листа, учитель йому пояснив:

— Маєте віддати Джімови Пулавтови десять долярів, бо ви так зобовязали ся своїм підписом.

Така новина дьоґнула Івана ще гірше. В мить додумав ся, яка то десятка і дуже почервонїв, а потім на пів з розпучливою нїяковістю сказав:

— А Панбіґ би-го скарав. Таж він, дав менї десятку за голос!

Учитель розсміяв ся, але зараз зповажнїв і додав:

— Тепер маєте ту десятку йому віддати, бо ви певно підписали ,,вот" (вексель). Адвокат виразно пише, що як до двох тижнїв не заплатите, то стягне гроші законною дорогою.

— Аби-го законювали, дай Боже, на смерть! О, не діжде він того, аби мене тягали по судах!

Лагіднїйше:

— Зраєте, що, пане учитель, я вас буду просити. Ходїть зі мною до банку пожичити десятку, най му зараз ті трошї віддам, та най си подавить ними. От, який то нинї сьвіт! Най тепер чекає, аби я йому продав голос.

Від тодї Іван Зайдиголова став гей не той. Все голосував на тих, що стоять за правдою і нїкого з менчих національностий не понижають і не кривдять, але дбають про загальне народне добро. Навіть тодї, як в день виборів приїздив за ним партійний віз, Іван дякував за услугу і на превелике здивова-

Забава українських школярів школи „Васловець“ в околиці Бюкенен, Саск.

Українсько-англійська школа в околиці Роблін, Ман.

не фірмана їпов до голосованя піхотою. Як що було задалеко, то їхав своїм возом.

— Я не хочу ласки, бо ласка боком лїзе — відповідав на принагідні замітки інтересованих.

Як в часї передвиборчої горячки приходив до нього який полїтичний аґент, то він слухав його мовчки, а там і відзивав ся:

— Ви менї сего не говоріть, бо я знаю, на кого я маю голосувати.

Інколи розраджував ся на влїзливість аґента і вперто викрикував.

— От лїпше, візьми ся чоловіче до чеснїщої роботи, та най би будували партію самі люди, а не ріжні аґенти, що лише звисли на легкій хлїб, тай нїчого не хочуть робити.

По такій відповіди ,,полїтик'' поспішно відходив. Хиба ще був дуже впертий, так зачинав своє знов, починаючи свою розмову від господарських справ, та в кінци відходив зі здушеною нїяковостю, бо Іван Зайдиголова викрикав: — Не забігай, чоловіче, — не забігай.

Як коли підчас виборів ходили поголоски о продажности голосів між Українцями, то всї, що знали історію продажі голосу Івана, перечили тому. Грицько Мудрейко навіть упевнено додавав:

— То не правда, бо то нїхто не дурний в Канадї за голос платити і нїхто не дурний голосу продавати. То лише Іван Зайдиголова продав голос...

Ст. Мартин, Ман.
24. VII. 1914.

ЧЛЕНИ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСЬВІТИ" в МЕЛВИЛ, САСК.

І. ЛУЧКОВИЧ.

КОРОТКИЙ НАЧЕРК ІСТОРІЇ КАНАДИ.

І

Французький Період.

Хотяй Норвежці богато давнійше заїхали були до Америки, то всеж таки принято, що Америку відкрив вперве Христофор Колюмб в 1492 р. По його поворотї до Гішпанії, скоро розійшла ся слава про його славну подорож по дворах европейських пануючих і нараз Анґлія, Франція, Португалія і Голяндія почали думати про користи з нововідкритої землї. Кождий край вибирав інше поле і бачив иншу ціль в кольонїзації.

Розглялаючи історію Канади, ми стрічаємо ся лише з двома народами. Анґлійські кольонїсти, що осїли на побережах Атлянтійського океану, шукали тут землї і релїґійної свободи. Вони управляли рілю, жили дружно з Індіянами і невдовзї гарно розгосподарились.

Французькі кольонїсти вибрали собі Акадію і долину Ст. Лоренс і звертали свою увагу більше на відкритя, торговлю шкірами і місіонерську роботу. (Найдавнїйший французький дослїдувач був Верацціні, за яким прийшов Жак Картієр, що відкрив ріку Ст. Лоренс.

Роберваль, перший французький заступник короля (вїцекороль) Нової Франції, як тоді називали Канаду, старав ся оснувати кольонїю, але се не вдало ся. Протягом 50 лїт Французи мали богато релїґійних клопотів в Франції і мало думали про роботу на новій земли. Доперва Чемплейн, „основатель Канади“ почав робити нові дослїди і оснував Квебек в 1608 р. і наново розбудив заінтересоване ся новим краєм.

Европейські переселенці застали в Канадї туземний народ — Індіяни. Сильної будови тїла, темно-волосі, чорно-окі, з вистаючими костями твари Індіяни були незвичайно зручні на ловах, вміли скоро бігати і мали незвичайно сильний слух і зір. Звірів в тих часах було дуже богато; а також риби і Індіяни одягали ся в шкіри звірів і живили ся головно їх мясом. Мешкали в шатрах зі шкір або кори, що звались по їхньому „виґвам“.

Коли чоловіки полювали або воювали, то жінки мусїли клопотатись всїми справами племени.

Індіянин був вірним товаришом, але дуже жорстоким, мстивим для ворога.

Індіяни ділились на три племена: Гурони й Альґонквіни жили дружно з Французами, а знов Ірокві з Анґлійцями. І власне з тими Індіянами мусїли зводити важну борбу перші кольонїсти Канади.

Першу сталу оселю, оснував Чемплейн, основатель Квебеку. Він працював щиро для піднесеня нової оселї, однак мав перед собою дуже важку працю. Ґубернатори зміняли ся дуже часто і Чемплейн мусїв їздити до Франції, щоби дізнатись про їх бажане. Без потреби викликав ворожнечу сильних Ірокві і французькі переселенці довгі літа терпіли від сих Індіянів за його помилку.

В тих часах богато компанїй дістали монополь на провадженє торговлї футрами, а за се з'обовязували ся привозити кольонїстів до Канади і помагати їм розгосподарюватись на новій земли. Однак сї компанії не дбали зовсїм про нїщо крім своєї торговлї і так тратили право на торговлю. Вкінци Рішелю в 1627 р. оснував нову компанїю з 100 членів і зробив Чемплейна ґубернатором Нової Франції. Але і ся компанїя не була инша, як попередні, тому в 1663 р. заведено Королївське Правлїне, яке тревало аж доки Французи не втратили Канади, то є, до року 1670.

В часї Королївського Праліня краєм управляв ґубернатор, Епископ і Інтендант — при помочи Найвисшої Ради. Ґубернатор клопотав ся справами військовими, епископ справами церкви, а інтендант справами правними і грошевими.

Першим інтендантом був Тальон, чоловік талантовий, що дбав богато про добро кольонії. Він спроваджував чоловіків, а опісля їх жінок. Він висилав експедиції для дослїдів на захід і північ і розширив торговлю футер з Індіянами, а також дбав про торговлю з Західними Індіянами. В 1672 р. він вернув до Франції.

Ляваль прибув до Канади в 1659, але невдовзї вернув до Франції, де закликав до зміни форми правлїня і причинив ся до впровадженя Королївського Правлїня. В 1670 його назначено першим епископом Квебеку і через майже 50 лїт він працював пильно коло справ кольонії. Він старав ся навернути Індіян на христіянство і сильно противив ся продажі для них алькоголю. В Квебеку оснував він семинарію, яку опісля замінено на унїверситет Ляваля на памятку заслуг сего дїяльного

мужа.

Фронтенак, один з найспосібніших ґубернаторів, обняв уряд 1672 р. З Індіянами він жив в добрій згоді і здобув у них пошану, однакож жив в незгоді з епископом, інтендантом і другими. Коли Ляваль противився продажі горівки Індіянам, то Фронтенак був якраз проти сього, маючи на оці передовсїм свої користи. Вкінци назбирало ся тілько скарг на Фронтенака, що король відкликав його в 1682 р.

Одною з цїлий, які мали на оці Французи, було — зробити цїлий край римо-католицьким. Богато єзуїтів лишили тоді вигідне житє і пішли між Індіян навертати їх на римо-католицизм. Однак Ірокваї не перестали завзято ворогувати з Французами. Чимало місіонерів погинуло, проповідуючи евангеліє і стараючись розширити пановане Франції. Та Франція безнастанно робила заходи коло розширеня своїх впливів коштом британийських кольонїй, що були на полудне Канади. Се, та вмішане ся Чемплейна в індіянські війни, дало привід до безнастанних війн, які закінчили ся доперва тоді, коли Французів вигнали з сеї землї. Невисказані звірства виконували у сих війнах французькі й анґлїйські кольонїсти та Індіяни, що стояли з одними, чи другими.

Жадні крови Ірокваї розпочали війну знов. Ґубернатор Деннвіль скликав до Форт Фронтенак на нараду індіянських вождів, тут арештував 50 з них і відослав до Франції. З пімсти за се Ірокваї напали на кольонїю, спалили Ляшін і вимордували 1000 кольонїстів.

Щоби ратуваги кольонїю, Фронтенака знов назначили ґубернатором 1689. Він відав Індіянам їх вождів, обвиняючи Анґлїйців і зачав приготовлювати ся до війни, яку вів дуже енерґічно. Тоді анґлїйські кольонїсти вислали експедицію з Бостону, яка мала заатакувати Французів. Вона взяла Порт Роял, але Фротенак боронив Квебеку так знаменито, що Анґлїйці мусїли забрати ся. Ся, т. з. „Війна короля Вілїяма“ закінчила ся 1697. Другого року Фронтенак вмер.

Від сего часу аж до Париського договору в 1763 р. історія Канади, се безпастанна борба між Анґлїйцями і Французами. Французи бачили, що як довго кольонії двох народів будуть побіч себе, не може бути певного і тревалого спокою. Одним треба конче побити і вигнати других.

Щоби забезпечити себе Французи укріпили Люйсбурґ на східній части острова Кейп Бретон і вірили, що се буде

Члени тов. „Просьвіти“ в Ланук, Альберта.

Українсько англійська школа „Мостець“ в Колдер, Саск.

„ключ до Ст. Лоренсу". Твердині будовано всюда, а старі укріплювано. В 1745 Анґлійські кольонїсти взяли Люйсбурґ, але віддали назад підчас мирної угоди 1748.

Однак війна була неминуча між двома народами так ворожо настроєними. В тім часї Вілїям Пит став секретарем державним. Він не жалував ні гроший, ні людий і поволи Анґлійці взяли верх. Французькі твердині одна за одною попадали в руки Британїців. Вони заняли знов Люйсбурґ 1759; Волф обляг Квебек. В короткій, але рішаючій битві на „рівнинах Абрагама" Французів побито, Волф і Монткам, анґлійський і французький ґенерали згинули і Квебек дістав ся в руки Анґлійців. Французи були цїлком побіджені і в 1760 в Монтреалї фран. ґубернатор віддав Канаду в руки британського ґенерала. В Париськім договорі 1763 Франція зрекла ся претенсий до Канади.

II

Канада під британськім правлїнєм.

Мирну угоду, що положила конець французько-анґлійській війнї, підписали 1893. Франція зрекла ся претенсій до Канади, а Анґлійці обіцяли 1. признати Французам в Канадї право посїданя того, що мають і 2. дати їм право британських горожан.

Якийсь час по занятю Канади Анґлійцями, край був під військовим правлїнєм; військові уряднидки засїдали в судах в Квебек, Монтрели і Трі Риверс. Французи не розуміли анґлійської мови і ненавиділи анґлійські закони, які не позволяли рімо-католикам занимати місця в урядах. Щоби однакож повстримати їх від злуки з невдоволеними американськими кольонїстами на полудни, анґ. парлямент видав т. з. Квебекський Акт 1774, яким 1. встановив дорадчу раду при ґубернаторови, 2. позволив рімо католикам держати публичні уряди, 3. приняв цивільний закон Французів і криміналь-ний закон Анґлійців як закони занятого краю.

В тім часї Анґлія признавала собі право оподаткувати свої кольонії, щоби покрити кошта воєн.

Кольонїсти тому спротивили ся, бо після анґ. закона король не має права накладати податку без згоди відпоручників народу, а Американцї не мали відпоручників в британськім парляментї. Згаданий Акт тодї скасували, однак наложили инші податки і через те не було дальше спокою. До

того Британийцї змушували Американцїв провадити торговлю лише з Анґлїєю. Тодї 13 кольонїй в Америцї збунтовало ся 1775 р., а 1776 р. оголосили свою незалежність. Британїю побили і вона Версальським договором 1783 р. мусіла признати незалежність Злучених Держав північної Америки.

Богато кольонїстів лишились вірними Анґлії і стояли проти повстаня. За те по війні почали їх так переслїдувати, що вони в 1784 р. зачали забирати ся до Канади. Около 10.000 з них осїло ся в околици ріки Ст. Лоренс. Їх названо основателями Горішної Канади, а британський уряд давав їм значну підмогу.

Але Анґлїйцї в Канадї були невдоволені французькими законами і звичаями, на який позваляв Квебекський Акт;вони бажали законів власного самоправлїня. В сїй справі вислали вони петицію до Анґлії і просили змінити сї закони, але і Французи зробили те саме і просили зіставити все,як було. Щоби вдоволити обі сторони, британський парлямент видав Конституційний Акт 1791 р. Він подїлив Канаду на провінції (Горішну і Долїшну Канаду) і дав кождій заряд, що складав ся з ґубернатора, Виконавчої Ради і Законодатного го Зібраня (Парляменту).

Лише члени Законодатного Зібраня вибирались народом; всїх инших визначував король.

Се вже було парляментарне правительство, однакож контроля над податками була в руках ґубернатора, а таксамо Виконавча Рада, хоч після британського закону мала би бути під контролею народних репрезентантів. Сей Акт встановив славні Духовні Резервації, з якими опісля було богато клопоту.

Тепер почала ся борба о „відвічальний парлямент", який мала Британїя, однак скоро притихла, коли треба було злучити ся разом для відпертя Американцїв, які 1812 р. виповіли війну Анґлії. Вони напали на Канаду, вірячи, що легко справлять ся.

Але нїм пійдемо дальше, гляньмо на хвильку, на скілько Канада поступила до 1912 р.

Під анґлійським панованєм Канада поступила далеко вперед. Давне невдоволене Французів минуло.Перший парлямент Горішної Канади в Нюарку, а таксамо Долїшної зібрав ся 1792 р.Однакож не треба думати, що й тепер була ідеальна згода. Невдоволене і завись зростали між двома народами і дво-

ма вірами. Французи бачили, що Анґлійці користують ся неналежними правами і се відбило ся відемно на законодавстві.

З другої сторони розвиток краю йшов вперед. Ліси зникали, орної землї прибувало. Дороги щораз густійше перетинали пустарі, в околицях з'являло ся щораз більше хат. Побудовано млини, подбано о кораблї, зачали старати ся о школи. За старанєм місіонарів почато будувати церкви. Житє ставало щораз краще.

Наполеон Берлїнським декретом заборонив всїм народам торгувати з Анґлїєю, за се Анґлія заборонила всїм народам торгувати з Францією і її союзниками. Се відчула Американська торговля; колиж Анґлія зачала перешукувати американські кораблї за дезертирами, вибухла війна, в якій менша сила Канади побідила численнійших Американців. Війна закінчила ся в 1814, хоч спірні точки не були вирівнані, але ся побіда дала Канадї почутє власної сили. Всеж богато житя і майна страчено. Лишилось богато необробленої землї задля браку робітників, забракло збіжа і треба було аж помочи уряду. Се збільшило ненависть до Американців і навіть видано розпорядженє, щоби Американці забрали ся з Канади.

Але минав час і знов житє кращало. Почали напливати еміґранти з Анґлії, Ірляндії, Шкоції. Повставали господарства, школи, колеґії, отворялись банки, підносив ся промисл і торговля. Зріст сей більший був в Горішній Канадї, ніж в Долїшній.

З напливом імігрантів піднялась борба проти Конституційного Акту. Члени правительства і їх товариші злучились, щоби запевнити для себе всї публичні уряди, утворили „Родинний Союз" і мали контролю над ставленєм і виконуванєм законів.

Вони мали контролю над податками і коронними землями та давали великі простори землї своїм товаришам за безцїн. Обділювали також з Духовних Резервацій анґлїканську церкву, а відмовляли иншим протестанським церквам. Сила сеї спілки була велика і не допускала жадних змін через богато лїт. Дальше — правительство не було відвічальне; урядників провінцій назначував король. Походили вони найбільше з Анґлійців і робили дуже часто проти волї народу і його репрезентантів.

Се все обурювало народ, який бачучи, що правною дорогою не вдїє нїчого, почав революцію під проводом Паніно і

Українсько-англійська школа „Снятин" в околиці Сокаль, Саск.

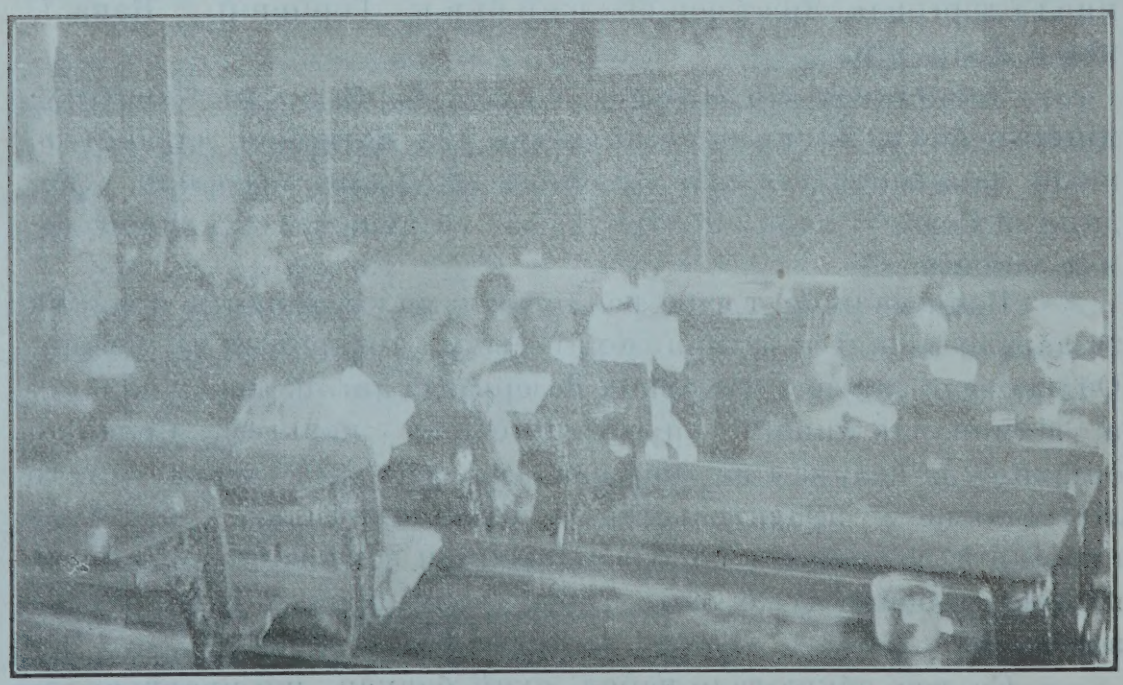

Школа „Снятин" в середині під час науки в околиці Сокаль, Саск.

Мекензі 1837 — 38. Анґлійський уряд вислав тоді Лорда Дургама, як ґенерального ґубернатора, з порученєм прослідити причини революції. Єго звіт, се важний канадийський документ. Він радить злучити обі Канади, завести відвічальне правительство і всї анґ. провінції злучити в Федерацію. І зараз 1840 р. видано Акт Злуки (Юнії), а 1841 обі Канади злучено в одну.

Від того часу йшли нові зміни. В 1841 Актом Муніціпальним дістали місцеву самоуправу муніціпалії в Горошній Канадї. Сюда належать міста, місточка, села, тавншипи або округи з місцевою самоуправою. В них податковці вибирають раду, яка має контролю над місцевими справами — робить дороги, будує мости, видає розпорядженя і накладає податок на місцеві потреби.

Такий лад поручив Дургам і нині єго мають всї провінції Канади з невеликими рїжницями.

В 1854 скінчив ся клопіт з Духовними Резервациями, коли продано сї землї. Дохід призначено для муніціпалів на школи, мости, дороги і другі потреби. Зате духовенство замість доходу з Резервації дістало річну пенсію. Відвічальне правительство встановлено за ґубернатора Чарлса Меткефа, третого ґубернатора Канади. Між ним і міністрами була вийшла незгода і якийсь час він правив без них. Вкінци постановлено, що ґубернатор має дїлати лише за радою міністрів і незгода скінчила ся.

Договором з 1842 встановлено границю на захід між Канадою і Стейтами аж до Раки Мовтинс (скалистих гір), а 1846 аж до берега. В 1854 заведено вільну торговлю зі Стейтами деяких річий на протяг 10 лїт, яка була до 1866.

Першим головним містом був Кінґстон. В 1844 став головним містом Монтреал, але коли 1849 народ спалив парлямент і бібліотеку, столичними містами були Торонто і Квебек, що 4 роки на переміну. В 1858 стала Отава. Угольний камінь під будову нового парляменту положено 1860, а 1866 було перше засїдане парляменту в Оттаві.

В 1844 сьвящ. Еґертон Раєрсон, — батько теперішного систему публичних шкіл — обняв провід справ просьвіти в Горішній Канадї і був понад 30 лїт головним надзирателем над сими справами. Основано безплатні публичні школи, отворено вищі школи, основано університети. Будовано желїзниці, канали, упорядковано почту і др.

Приходимо тепер до Конфедерації.

Вже за франц. періоду проваджено кольонїзацію і досліди, а в анґ. періоді се збільшилось. Манїтоба завдячує свій початок Лордови Селкиркови, що оснував малу кольонію на Редривером. Інші досліґники пійшли дальше, аж до Брітіш Колюмбії. Певна річ, що такі простори вимагали якоїсь злуки, чи конфедерації.

Полїтичні, торговельні і військові причини перли до сього. Провінції бажали між собою вільної торговлї; повтарялись напади і треба було охорони; в парляментї дві партії були рівно сильні і тому робота була неможлива. В 1864 утворено коалїційне міністерство, зачалась аґітація за конфедерацією, скликано конференції. Наслїдок був такий, що британський парлямент видав „Британський Північно Американський Акт", який увійшов в силу дня 1. липня і тому сей день зве ся „Домінїон Дей". Єму сильно противилось населє Нової Шкоції. Головні єго точки були:

1. Онтеріо, Квебек, Новий Брунсвик і Нова Шкоція злучені в одно під федеральним правлїнєм.

2. Кожда провінція має свій заряд і контролю над своїми справами.

3. Федеральний ряд має контролю над справами, відносячими ся до цілого краю.

4. Означено ріжні віддїли кождого заряду, обовязки і силу власти.

5. Признано можливість прилученя інших провінцій.

———

Манїтобу, першу з провінцій, що пристала до Конфедерації, основано 1870. Французькі ґефбріди з кольонії над Редривер бояли ся зміни Манїтоби на провінцію, зробили повстане під проводом Люїса Ріла, арештували прихильників провінції і оден Шкот був застрілений. Коли канадийське військо прийшло до Форт Ґері, Ріл утїк і повстане скінчило ся, В 1885 він був головою повстаня в Саскачеванї. Ґефбріди боялись, щоби не утратили землї, а правительство не давало вдоволяючого запевненя. До них прилучились Індіяни. Однакож їх побито, Ріла злапано і страчено.

Територію Гудсон Бей набуто в 1869 і поділено так:

1. Провінція Манїтоба заснована 1870.

2. Округ Кївейтін з'орґанїзовано 1876.

3. Асінобоя, Саскачеван, Альберта і округ Атабаска у-

формовано з головним містом Реджайною 1882.

4. Округи Унґава, Франклін, Мекензі і Юкон з'орґанїзовано 1896.

Принс Едвард Айленд злучено 1873. Брітіш Колюмбія пристала до Конфедерації 1871, коли правительсто обіцяло побудувати желїзницю між східною частиною Онтеріо і берегами Тихого океану в 10 лїтах. А що 10 лїт показалось за мало, то час продовжено і 1880 роботу віддано синдикатови, який дістав богато землї і гроший і виключне право уживаня желїзницї в деяких місцях. Роботу скінчено 1885 і так далекий захід став приступним. Отворено 4 нові провінції 1882 і нові переселенцї почали забирати там землю.

Від часу Конфедерації видано богато корисних законів і поступ пійшов в усїх напрямах. Старі канали поглублено, нові викопано. Сїти желїзних доріг розширувались по цїлім краю. Підпомагано водну комунікацію, основувано фабрики і розширено торговлю. Урожайні простори підносять високо рільничий промисл і збільшаюча ся робота копальняна показує незвичайне мінеральне богацтво краю.

Перед Канадою стоїть нині велика будучність, як краю нового, богатого в усе, що лише потрібно его населеню.

ГНАТ ХОТКЕВИЧ.

ГУЦУЛ.

Диви ся на нього, як він рубає. Яка сила і краса розмаху, яка безлич рухів, завше зручних, завше потрібних, віками обрахованих, що від батька до сина переходять.

Сокира грає й співає у нього в руках. Він усе робить нею, мов би то була трета рука. Впаде тріска у воду — ловить її сокирою; треба присунути бервено — теж сокирою, а коли кінчає роботу — як зручно перекине оту зелїзну свою помічницю на згиб лївої руки: у нього кожна часть тїла для сокири пристосована.

За те й дерево виходить зпід гуцульської сокири як гибльоване. На закінчене завше додасть пару-другу штрихів, як маляр до картини; потім кине сокиру так, що вона встромить ся носом у самий вершок смереки.

Бо гуцул від самого уродженя коло сокири: його колиску навіть ґедя бартков колисав. Ще воно їсти не уміло, а

вже сокирою на порозї щось стругало, поки мати не дала ляпанців:

А на порозї? На порозї тобі місце?

Не се її обурювало, що сокиру взяв,а те, що не знає властивого місця.

І всюди гуцул зручний, легкий, звинний. Летять в шаленім бігу ковбки водою, — а він перебігає по тім живім мості ріку. А був один такий, що на ковбок у ризах сів верхи і злетїв у низ на такім бігу, що дерево в порох розлїтаєть ся, коли вдарить ся об що.

І любить силу гуцул, любить її в усїм. Як зустрічаєть ся з вами, то не витає вас тендігно-мягким „добриднем", котрим мов би духів яких лихих хотїв відогнати від твого дня та накликати добрих, аби вони тобі, безсилому помогли. Ні, гуцул каже: „єк дужі"? Отже чи є силонька в грудях, чи здолаєте пометати ворогів під ноги.

Гусленку споживає таку, що сидиш ти на третім верху, а й то тобі, дивлючи ся на гуцульський снїданок очі рогом лїзуть,та оскома зуби дре — таке воно кисле. А гуцулови саме тодї в смак. Голову у недїлю мастить такою оливою, що за два канци чути. Приходить до аптеки, просить „дайте менї цукорлїв, отих, гуцульських". Гадаєш собі — що то за цукорки такі спецеяльні? А то так воно є: спритний аптикар сам готовить їх з имбірю та мабуть перцю і ще богатьох подібних делїкатесів. То, як вкинеш такий цукорок у рот, то мов десять котів тобі заскребуть у горлянцї.

Та що! Навіть до гербати гуцул додає перцю.

— Бо то, ади, вна, тота горбати йкас... делїкатна дуже, що й не чути її — ци віпив,ци не. А йк вїпорожнютцї голубцї з горшка, та у тім гербата си запарит та добре ю перцем приправит — о, тогди вже май смак инакший.

І до нахти візьме гуцул та й докине перцю!

— Ае! Бо то моцнїша нахта стає ви того та й горит тогди востро.

Отакже „востро" він і жие. — Як робить то гостро робить: винесе такий терх муки на свій верх, що у коня спина вигнеть ся; на шаленій водї зїпре дарабу цїлу грудьми,та ще й каже: „тут мема того що,нема сили" — лиш мусить бути!

Але вже як і не робити, то також потрафить. Перележить ленюхом д'горі і днину й дві, а як Госпіть даст, то й тиж день Божий.

І любить теж гостро, на всї боки гостро. Любаску луп-

цює не жаліючи, бо не жаліючи й пестить. Міри в любови не знає, та ще і виспівує:

Боле мене руки, ноги,
Боле мене кости —
Та най би вже вид роботи,
А то від любости.

А вже найвострійше то б'єть ся гуцул. Ой і дико, ой і не по людські, а по гуцульські б'єть ся. Гремить топірцем в груди — в груди, в голову, вже не дивить ся і не хоче дивитись.

—Мій креминар, а твоя смерькь!—от тобі уся фільозофія.

І боязливо кліпаючи очима, стоїть десь у кутї захожий бойко та глядає мишечої ґерки, аби тїкати спередь сего бою лютого, сперед сеї битви кентаврів.

Але за теж і терпить гуцул біль, як нїхто! Двацеть лехів здохнут, нїм гуцула засвербить. З розваленою на двоє чашкою весь облятий, обюшений кровю, з поломаними ребрами, з роздавленими під обцасами грудьми — він схопить ся як демон червоний, і знов і знов кидаеть ся у бій і валить топірцем на право, на лїво, аж поки не вкриють його бартками та кіллем, аж поки не сядуть на нїм десять душ, не скрутять вязи, не вдушать, навалившись ся всїми тїлами.

А й потім, коли переночуе він так, плаваючи у власній крови, та загорнуть його у ліжник і віднесуть полем десь аж „в село", коли прийде лїкар і безнадїйно пічне порпати ся в обнаженім мозку, витягаючи шматки костей, гуцул не простогне, не двигнеть ся мускулом і — на перекір всяким медицинам, на злість лїкареви, касуючи всякі понятя учених людий про витревалість людської породи — виздоровіе.

Ой бойовничий народ, бойовничий, нема що казати.

І дивиш ся на сю гостру енергію, на сю непогамовану завзятість, на сю вивреваліть казкову — і гадаеш собі: і так то все пропаде? і не запише сей нарід свого слїду в історії людськости? І згине даремно ся безумна, захоплююча, пориваюча енергія??

Так... Загине, пропаде і слїду не зіставить. Бо культура будуеть ся двома частями тїла: тою, якою людина думає і тою, на якій сидить. І ті народи, які богато думають, і ті, що витревало сидять — ті побудують собі високу палату культури. Середних ще сяде третий — хам. А ти, гуцуле, шапку знявши, за дверима будеш стояти.

Школярі ,,Снятин'' школи в околиці Сокаль, Саск., бавлять ся в ,,Кота і Мишку.''

Школярі ,,Снятин'' школи в околиці Сокаль, Саск., бавлять ся в ,,Лиса і Гуси.''

ПРОВІНЦІЇ КАНАДИ.

Нова Шкоція і Новий Брунсвік

Обі провінції Нова Шкоція і новий Брунсвік лежать над Атлянтийським океаном. Оба краї гористі, порослі відвічними лїсами, в котрих живе богато дикої зьвірини. Много людий вибираєсь в ті лїси на польованє і се польованє становить одиноке їх заняте. Шкіри з убитих зьвірят платять в Канадї досить дорого і експортують їх за границю. Земля під управу не дуже добра, тому і фармерів знаходимо там дуже мало.

Підсонє в обох провінціях лагіднїйше чим в других провінціях Канади, тому, що обі сї провінції лежать над морем.

Нова Шкоція має мешканців 500.000; Новий Брунсвік 350.000. Між мешканцями переважають Ірляндці. Много також Французів. Українців дуже мало.

Найбільше місто в новій Шкоції Галїфакс з 45.000 мешканців. Галїфакс є містом портовим і туди перевозять дуже часто наших імігрантів з Европи і до Европи.

Одинокою місцевостию, де мешкають наші люди в тій провінції є місто Сидней. В околици міста Сидней є копальнї вугля, при котрих є занятих около 600 наших людий.

Найбільшим містом Нового Брунсвіку є Ст. Джан - місто портове, звідки відїзджають і де приїзджають наші переселенці зимовою порою, коли канал сьв. Лаврента замерзає.

Квебек.

Провінція Квебек граничить на сходї з Атлянтийським океаном і провінцією Нова Шкоція, з полудня з Сполученими Державами, з заходу з провінцією Онтеріо. Край по більшій части гористий, вкритий великими лїсами, найбільше в східній часги. В лїсах много дичини, в ріках богато ріжних родів риб.

Земля дуже бідна, тому і збіжє не дуже вдає ся. Управляють головно пшеницю, овес і бараболї.

Підсонє, як і в цїлій Канадї остре. Зимою досить сильні морози, лїтом спеки, переривані дощами, часами градом.

Провінція Квебек має мешканців 2,000.000. Мешканці

майже самі Французи римо-католицької віри. Анґлійці і чужинці, між котрими дуже богато Жидів і Українців, мешкають по містах.

Українці, мешкаючі в провінції Квебек се головно наші часові переселенці, котрі приїжджають в Канаду, щоби поправити свої старокраєві фінанси. Більшість Українців походить з України російської.

Наші люди роблять по фабриках, або лїтом при будові зелїзничих доріг а зимою в лїсах.

Головним містом є Квебек з 70,000 мешканців. Мешканці виключно Французи. Українців в Квебеку майже нема. Квебек місто портове, котре знає богато наших людий. Почавши від мая до кінця жовтня приїздять до Квебеку кораблї з пасажирами з Европи і там переходять вони остатну ревізію, щоби могли вступити на канадийську землю. Недалеко коло Квебеку знаходить ся остров, на котрім задержують тих, котрим слабости перешкаджають вступу на канадийську землю і з відси відсилають їх до краю з поворотом.

Найбільшим промисловим і торговельним містом не тілько провінції Квебек але цїлої Канади є місто Монтреал. Монтреал є портовим містом. Кораблї доходять і відпливають з Монтреалу тілько лїтом від 1 мая до 15 листопада. Зимою ріка сьв. Лаврентія замерзає, тому і кораблї до Монтреалу не приходять. Наші переселенці, як відїжджають до краю всїдають на кораблї в Монтреали. Коли приїжджають до Канади мусять висїдати в Квебеку, бо в Монтреалї нема касель-ґарди через котру кождий імігрант, їдучий третою клясою мусить переходити.

Мешканців має Монтреал 600.000. Більшість Французи, решта Жиди, Анґлійці, Ігалійці. Наших Українців в Монтреал 20,000. Більшість робить по фабриках, богато лїтом при будовах і на корабельних доках. Много наших людий зимою сидить без роботи.

Рух просьвітний між Українцями в Монтреали дуже малий. На 20,000 Українців ледво кілька товариств і ті ледво животїють. Місто дає для Українців дві школи, в котрих учать виключно по українски. Учителїв платить місто.

Онтеріо.

Онтеріо є найбільшою провінцією Канади, що до свого

обшару. На сході граничить з провінцією Квебек, на заході з провінцією Манітобою, на полудне з Сполученими Державами. Край в більшій части гористий на заході, покритий лісами або корчами. В лісах много дичини. Найбільше управної землі на сході провінції, земля глинковата або піскована і під управу збіжа не дуже придатна. Крім управи пшениці, вівса, ячменю, подекуди гречки, плекають фармері много худоби.

Мешканці провінції головно Анґлійці і Французи. Чужинців в провінції є досить.

Головним містом провінції Онтеріо є Оттава. Має до 80 000 мешканців. Є в ній кілька фабрик, в котрих заняті і наші люди. Українців в Оттаві буде 2,000. Всї робітники. Оттава є столицею Канади. В ній збирає ся домініяльний парлямент Канади і в ній мешкає заступник анґлійського короля. Найбільшим промисловим і торговельним містом в Онтеріо є Торонто, Має 350,000 мешканців. В Торонто є дуже много фабрик, головно зелїзних, в котрих звичайно найтяжші роботи роблять наші люди. Українців в Торонто є до 4,000. Мають кілька товариств, однак житя живійшого не проявляють. Одним з менших міст є Сміт Фолс, в котрім виробляють господарські машини на цїлу Канаду. Наших Українців в Сміт Фолс буде около 300.

Більшими містами провінції є Гамільтон і Льондон, в котрих є найбільші желїзничі фабрики на цїлу Канаду. В обох сих містах наших людий буде до 1,000.

Великим торговельним центром провінції Онтеріо є Форт Вілїям і Порт Артур. Наших людий в тих містах буде около 4,000, Богато наших людий живе також в Судбурах, де працюють в майнах.

Українські переселенці в провінції Онтеріо роблять лїтом по дорогах, в зимі в лісах а ті що мешкають в містах роблять по фабриках.

Манітоба.

Провінція Манітоба граничить на полудни з Злученими Державами, на півночи з проливом Гудсон Бей, на сході з провінцією Онтеріо, на заході з провінцією Саскачеван.

Простір провінції виносить 250,000 кв. миль. На фарми вимірено до тепер 25 і пів мілїона акрів, з того четверту частину вже роздано фармерам.

В Манітобі родить ся пшениця, овес, ячмінь, гречка і лен. Остатними роками почали робити пробу з житом і здаєсь скоро будуть його також сіяти. Середний урожай в 1913 році був: пшениця 20 бушлів, овес 46 бушлів, ячмінь 35 бушлів з акра. Садять також фасолю, кукурудзу, огірки і бараболї. Бараболь садять дуже много і експортують їх навіть до Злучених Держав.

Більша частина провінції рівнина, покрита лісом або корчами. З дерев найбільше осики, декуди росте також береза і дерева шпилькові.

Зима в Манітобі дуже остра, весна зачинаєсь при кінци цьвітня, лїто часами дуже горяче, з острими вітрами. Осінь умірковапа, деколи дуже гарна з ранними приморозками.

Жнива в Манітобі зачинають ся в серпни, в добі коли в провінції є найбільше горячо. Дичини і риби дуже богато, дуже богато заяців. Полювати можна на заяців і сусликів через цїлий рік.

Мешканців є в Манітобі 485,000. Крім Анґлійців дуже богато мешкає Французів і наших Українців. Всіх Українців в Манітобі числять на 80,000. Українці мешкають збитими кольоніями, майже чисто українськими в округах Етельберт, Сіфтон, Ґімлї, Стюартбурн, Ґонор і других. Поодиноких наших фармерів можна знайти майже в кождій кольонії провінції. Українсько-анґлійських шкіл в Манітобі буде до 100. Мова в школах анґлійська, української мови можна учити 1 годину кождого дня. Дїти, котрі ходять до школи майже всї вміють по українськи чигати, в чім заслуга наших українських учителів.

Головним містом провінції є Віннїпеґ, з 200,000 мешканців. Місто досить гарне, чисте, з широкими улицями. Українців в Віннїпеґу буде до 15,000. Мешкають найбільше в північній части Віннїпеґу, званій „Норт енд".

Рух просьвітний в Віннїпеґу стоїть на першім місци. Кілька товариств досить рухливих уряджує представленя, відчити і забави. Брак тілько сполуки і згоди, а можнаб зробити много більше.

В Віннїпеґу мешкає українсько—католицький епископ Будка. В Віннїпеґу є висші школи, в котрих учить ся також кількапацять українських студентів.

Близько коло Віннїпеґу за рікою Ред Рівер розложилось місто Сен-Боніфас з 20,000 мешканців. Місто майже чисто

Члени „УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ“ в Віннїпегу, Ман.

французьке і мешкає в нім гр. кат архиепископ. Є в нім гарно уряджений шпиталь обслугуваний сестрами милосердя і висша школа, удержувана католиками в котрій учить ся кількох укр. студентів.

Більшим містом на заході провінції є Брендон з 18,000 мешканців. В місті знаходить ся українсько-анґлійський семинар, в котрім учить ся до 40 наших студентів на учителів.

Саскачеван.

Провінція степова. Величина еї рівнаєть ся майже цілій Франції. Землі здатної під управу є 155,092,480 акрів. Занятих земель тепер фармерами около 13 міліонів акрів. Поверхня землї по більшій части чорнозем, під котрим знаходить ся бронзова глинка. Саскачеван ділить ся на три части: північну, середну і полудневу. Північна часть майже безлюдна, середна і полуднева вчасти заселена і много фармерів цілком вдоволені з свого господарства.

Господарство провадять мішане, збіже сіють таке як в Манітобі. Ліси в Саскачеванї ростуть в околици Принс Алберт. Росте сосна, осика і береза. В провінції є богато дичини і риби як в Манітобі. Польоване ограничене законами.

Підсоне в Саскачеванї також дуже остре. В зимі морози доходять до 60 ст. Фаренгайта. Острі приморозки трафляють ся часто в літї і шкодять огороднинї і збіжови.

Населене провінції виносить 550,000 і є мішане. Крім Анґлійців мешкають Французи, Німці, Українці і инші народности. Українців в Саскачеванї живе около 100,000. Мешкають головно в округах: Йорктон, Шіго, Канора, Редісон, Вонда, Принс Альберт. Наші люди живуть і тут збитими кольонїями.

Альберта.

Альберта є найбільшою степовою провінцією. Має близько 100 міліонів акрів землї здатної під управу, з котрої оброблено до тепер 2¾ міліона акрів. Провінція ділить ся на 3 части: північну, середну і полудневу. Північна Альберта розтягаєсь від 55 до 60 степенів ширини ґеоґрафічної північної і в ту часть провінції входить і округ Піс Рівер. Там мають будувати зелїзниці, але поки що остатною стацією, де доходить зелїзниця, є Атабаска.

В Альбертї майже всюди чорнозем, дуже здатний під управу збіжа. Сіють тут майже всї роди збіжа і годують много худоби. Підсоне Альберти дуже здорове, хотяй холодне. Морози доходять в зимі до 60 ст. Фаренгайта. Весна зачинаєть ся з початком цьвітня. В лїтї падають дуже часто дощі, часто гради, бувають часом лїтом приморозки при відмінї місяця в серпни. Осїнь суха — тепла і гарна.

Населене Альберти доходить до 500,000 мешканців і є дуже ріжнородне. Жиють тут майже всї европейські народи. Українців в Альбертї буде 70,000. Українці мешкають збитими масами в округах Веґревіл, Мондер, Вермілїон, Завалє, Едван, Пакан, Смоки Лейк, Снятин, Коломия, Стрий, Борщів, і инших. Шкіл укр. анґ. буде около 50.

Головним містом Альберти є Едмонтон. Українців в нїм живе близько 6,000. Мають кілька товариств. В Едмонтонї є унїверситет і висші школи торговельні і промислові. Едмонтон має мешканців около 65,000. Другим більшим містом в Альбертї є Келґарі. Келґарі, осередок промислового руху в Альбертї, має мешканців 80,000. В Келґарах мешкає досить укр. робітників. Копальнї угля знаходять ся в округах міст Медисин Гет, Летбридж і Кенморе. Після офіціяльної статистики уголь знаходить ся на простори 12,000 кв. миль.

Брітіш Колюмбія.

Брітіш Колюмбія є найбільшою провінцією в західній Канадї. Більше гориста, покрита величезними лїсами, в котрих ростуть майже всякі роди дерев від ливанського кедра до простої осики. В лїсах много диких звірів: медведїв, вовків, диких кіз, оленів і инших. Ріки бистрі, вода в ріках холодна. Поселятись близько рік небезпечно. Ріки дуже часто виливають і нищать часом плоди кількалїтної праці. В ріках знаходить ся много риби і бобрів. Полюване і риболовство є ограничене законом.

Підсоне Брітіш Колюмбії ріжне, залежне від пологи. Полуднева і середна часть має підсоне умірковано тепле, північна зимнїйше. Зима не дуже зимна, снїгу падає дуже много, температура через цїлий час така, що снїг топить ся. Весна і лїто досить дощеві, осїнь довга і не зимна.

Населене Брітіш Колюмбії складаєсь в більшій части з тутешних Індийців і переселенців з Европи і Спол. Держав.

Всіх мешканців буде до 450.000. Українців в Бр. Колюмбії дуже мало. Після правительственних звітів є в Брітіш Колюмбії 15 до 20 мілїонів акрів землї, здатних під управу. Головні міста в Брітіш Колюмбії, Вікторія, столиця Брітіш Колюмбії з 60.000 тисяч мешканців і Ванкувер — центр торговельний Канади на заході з жителями около 130.000. Оба міста портові над Тихим океаном,

Школярі „Снятин“ школи і учитель Яків Д. Стратійчук в околици Сокаль, Саск.

О. СТОРОЖЕНКО.

ГОЛКА.

Роскажу вам дещо про одного маґната, Потоцького, що колись жив у Тульчинї. Може ви чували, що він на своїому віку виробляв? Немилосердний він був до всього люду, а найгірше до жидів. Для своєї втїхи чого він з ними не виробляв!... Було, намалює вуглем на стїнї чортяку, себто чорного кота, та приневолює жида цїляти того кота камінцями, розпаленими в коминку. Тільки жид доторкнеть ся до камінця і репетує: вай-вай!“ — попік сердечний пальцї; а той його канчуком: „улучай“, каже. „іродів сину, а нї,то — до смерти зачухраю!“ Нїчого робить, хапа неборак камінець, шпурне; коли не влучить,— бе Жида за те, що промахнувсь, а влучить, знов шмагає: „за що“, каже, „бієш чарнеґо кота?“ Та так і граєть ся з ним, як кіт з мишею, поки не заморґує бідолашного до полусмерти.

Раз застрілив він жида — не свого, а другого якогось пана, такого ж маґната, як і сам. Та ще як застрілив! Дав жидови дукат, та й каже: „лїзь лишень на вербу та кукай.“ Жид вилїзь, тільки кукнув раз, вдруге, а Потоцький приложивсь, як тарахне, так він сердешний пук об землю; тут його чорти вхопили. „Глянь“, каже Потоцький, „кукає на вербі, а я думав, що зозуля, та й встрілив.“ От пан того жида і розсердивсь за се на Потоцького: „як“, каже, „ти осмілився стріляти мого жида? хиба у тебе мало своїх?“ Бачите, вступив ся за чоловіка!... Так Потоцький звелїв накласти цїлісеньку фіру жидів, та ще з верху і рублем, як снопи пригнїтив, та й одіслав до того пана, відписавши: „не сердь ся, голубчику, от тобі за одного цїлу копу посилаю!“

Бувало й таке, що инколи вертаючись з полюваня, в осїнну темну нїч, запалить слободу, щоб видко було йому дорогу, доїхать до свого палацу.

Так отакий то був дзиндзивер-зух Потоцький!... Тепер вже, як почуєте про мою голку, то вона не здасть ся вам за брехеньку. От слухайте.

Кілька миль від Тульчина, коло одного майонтка Потоцького, жив з жінкою, з дїтьми, небогатий шляхтич пан Кондратович. Мав він кілька морґів земельки, фільварочок, добре працював і хвалити Господа, не прохав в нїкого хлїба. Розсердив

ся на його за щось економ того майонтка, пан Тридурський, — а кождий з економів теж удавав із себе Потоцького, — та й вигнав бідного шляхтича з жінкою і з дітьми з власної хати. Що робить бідолашному шляхтичу? Не позивать ся ж йому з маґнатом! От він осїдлав коника, та й поїхав собі в Тульчин до самого Потоцького, щоб здать ся на ласку і правду його ясновельможности.

Не доїзджаючи милю до Тульчина, Кондратович здалека побачив поїзд Потоцького. Сам він їхав по переду, а за ним цїлий шкадрон жовнірів, козаків доїзджачих, стременних і псарів з гончими й хортами. Дуже зрадів Кондратович, побачивши Потоцького: „це“, дума, „сам Господь посила його менї; може він ласкаво мене вислухає і звелить вернути загарбану худобу.“ Зупинив коня, зняв шапку і стоїть собі; не осмілив ся сам і підїхати до гетьмана. Аж ось сам Потоцький шпигнув коня острогами і підскочив до Кондратовича.

— Хто єстесь? — спитав Потоцький.

— Шляхтич, ясновельможний пане — відповів Кондратович, нахиляючись аж до луки.

— А маш голке? — знов спитав Потоцький.

Кондратович витріщив баньки, дивить ся йому у вічі, не зна, що й казати.

— Маш голке, гунцвот, лайдак? — гримнув Потоцький, і брови нахмурив, і почервонїв: вже й розсердив ся! Так зараз його чортяка і вхопив за серце.

— Нема, ясновельможний пане, — одвітив Кондратович.

— Нїма! — крикнув Потоцький, аж зубами заскреготав. — Патшай, — каже, показуючи застромлену в рукаві голку, обкручену ниткою, як буває в кравцїв, — патшай: я грабя Потоцький, коронний гетьман, над панами пан, мам сто городів, — і в мене є голка, щоб часом — розірветь ся — зашить, а ти ланець, безштанько, і в тебе нема?... А нуте, хлопцї, дайте йому в шкуре!

Не дали йому бісові котолупи і слова промовить, стягли раба божого з коня, і почали чухрать канчуками; а Потоцький дивить ся та приговорює:

— Оттак дурнїв вчать, та на розум наводять! от так і ти вчи, лупи їх власною моєю рукою!

Може б ще більше всипали неборакови, так на його щастя схопив ся зайчик: от Потоцький покинув Кондратовича і

ПРОСЬВІТНЮ-ДРАМАТИЧНЕ ГОЗАРЛСТВО ІМ. МАРІЇ ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ, ВІННІПЕГ, МАН.

чкурнув за куценьким. Не схаменувсь бідолаха Кондратович, відкиль йому і лихо склалось; думав знайти защиту, правий суд, а знайшов, нї за що, нї про що, люту кару. „От тобі,“ думає, „і панська правда! запозивай тепер маґната до божого суду!“... Заплакав сердешний і поїхав у Тульчин до свого родича, що служив у Потоцького конюшим. Приїхавши, розказав йому усе, як було, як його Тридурський ограбив і як Потоцький одчухрав.

— Яка ж тепер у тебе думка? — пита родич.

— От яка, — каже Кондратович: — тепер менї вже не до земельки, най вона чортам дістаєть ся; жінку з дїтьми оддаю на волю Божу, а сам... пропаду, каже, а оддячу дияволському сину!

Нїчого казать, завзятий таки з біса був і Кондратович,— не з того десятку, що гоють свою спину чужими дукатами. Та ще, нївроку йому і здоровий був: на одну руку трох би таких вклав, як Потоцький.

— Не журись, — каже родич, — оддячиш, коли вже тобі так того схотїлось: я тобі й пораду дам. Чи ти знаєш ту капличку, що в кінцї парка?

— Як не знать! — одвітив Кондратович; а сам аж затрусивсь од радости.

— От у цю ж капличку, — каже родич, — Потоцький, переодягшись старцем, що суботи ходить одмолювать у Почаївської Божої Матері гріхи, що за тиждень назбірають ся. Завтра субота; устанеш раненько, то там його і застукаєш як сотника в горосї, і що душі твоїй схочеть ся, те з ним і зробиш.

Кондратович, почувши се, як на свїт народив ся. Зараз і вигадав, що йому робити. Велика радість для чоловіка — помогти тому ворогу, котрого покарала злая година, а ще більша — оддячить міцному ворогу. Здаєть ся, караєш його не за одного себе, а за всїх, за все те лихо, що він робить людям.

Ще чорти не бились навкулачки, як Кондратович, узявши добрий малахай, потяг у парк до каплички. Не доходячи до неї з пів гонів, забрав ся в гущину, та й стереже Потоцького, як той кіт миши. Тільки почало трошки розвиднювать ся, аж чує Кондратович — щось залопотїло; іде Потоцький, такий обшарпаний: у сїмряжцї, ще й з торбою через плече. Кондратович і дух притаїв, оком не змигне; дивить ся — увійшов Потоцький у капличку і став молить ся. То простягнеть ся крижом, то кулаками в груди себе стукає, то руки до гори підійма

— живий на небо лїзе, Устав Кондратович, аж трусить ся, так йому закортїло напить ся; а там увійшов у капличку, ударив кілька поклонів і став голосно молить ся:

— Найсвентша Матко, — каже, а сам своє дума: — пі шли усякого щастя, здоровля, талану і довголїтя дїдичу нашому ясновельможному пану Потоцькому за те, що він нас дурнїв вчить і до розуму доводить! Нехай він і дїти його панують над нами до кінця світу!

Потоцький притулив ся в кутєчку і слуха; аж облизуєть ся: як маслом по душі його маже тією молитвою. Зараз пізнав, що се той шляхтич, котрому вчора задав він шваби. Скінчивши молитву, Кондратович обернувсь до Потоцького, та пита:

— А що ти тут робиш, старцю?

— Молю ся, вельможний пане, — одвітив Потоцький, низенько вклонившись і затулюючись торбою, щоб часом не пізнав його шляхтич.

— А маш голку?

„Бач, який розумний!“ — подумав Потоцький, — „мабуть вже у його і голка є.“

— Чи маш голку? гунцвот, лайдак! — гримнув Кондратович, визвірившись на Потоцького.

— Нїма вельможний пане, — ответив Потоцький, а сам мерщій до дверей, — думає: от собі на лихо навчив чоловіка, щоб не задав він менї такої ще прочуханки, як я йому вчора.

Нїма! — крикнув Кондратович, простягаючи руку. — Ось дивись, — каже: — я гоноровий шляхтич, мам кілька морґів землї, два конї, корову, чотири свинї, — і у мене є голка, щоб не ходить обідранцем, а ти гольтїпака, ланець, безштанко, а в тебе нема!

Та се кажучи, хап його за чуб: вихрив, вихрив; далї голоку між колїна, ну його шмагать малахаєм; шмага, шмага, а сам приговорює: „Отак батько наш Потоцький звелїв дурнїв вчить, та на розум наводить! не я тебе бю, бє власна його рука!“ Супонив, супонив, поки він не зомлїв. Вдоволивши серце душу, Кондратович плюнув на Потоцького, тай пішов собі до родича.

А що? — спитав родич, побачивши Кондратовича.

— Знатного перегону задав, — каже Кондратович усміхаючись; — буде згадувать ту голку по суботах!

Тїкай же швидше, а то, щоб він на шибеницї тебе ще

не провітрив!

— За що?... хіба ж не сам він звелів мені дурнів вчить! Адже ж я трощив не його, а старця і ще власною його рукою. Та куди ж і тікать від Потоцького? Хіба на той світ, а на цім не сховаєш ся!

— Та воно так, тільки гляди: ти сам знаєш, що у тих маґнатів така правда, як у цигана сорочка: і коротка і латана. І правда та у їх, як кий в руці: яким кінцем схоче, тим і вдарить.

Отак поговоривши, та й прислухають ся, яка буде чутка об Потоцькому. Аж ось, зайшов до родича з двору служонца та й каже, що гетьман вчора на полюванні тропки застудив ся та й занедужав.

На другий день, тільки вернулись з костьола, аж прибіг козак.

— Чи тут, — пита, гостює пан Кондратович?

Тут, — каже родич, — а на що вам?

— Гетьман кличе до себе: нехай швидше йде!

Сміло пішов Кодратович до Потоцького, думає собі: що буде, те й буде, а буде те, що Бог дасть.

Тільки побачив його Потоцький, зараз і крикнув:

— А що, чи маєш тепер голку? — Тільки вже спитав не так, як тоді, а ласкаво, усьміхаючись.

— Маю, ясновельможний пане! — одвітив Кондратович, показуючи голку.

Глянув на неї Потоцький — неначе не бачив, а там вже не тільки очі, і спина бачила ту голку.

— А чи не трафилось тобі навчить якого-небудь дурня? — питає гетьман, а сам пильно дивить ся на Кондратовича.

— Як не трафлялось, ясновельможний пане! — сміливо відказав Кондратович: — вчера у капличці спіткав я якогось старця і добре одшмагав, — довго буде згадувати ту голку.

Тут Потоцький став розпитувати Кондратовича, відкіля він і зачим приїхав. От він і розказав йому все, що треба. Гетьман ласкаво його вислухав, узяв лист паперу, щось написав, та й каже:

— Візьми цей розказ і віддай його главному економу, то все зробить ся, як тобі і не снилось!

Кондратович подякував гетьману, поцілував його сурдута і пішов у контору. Тільки прочитав той лист головний економ, як витріщить ся, як крикне:

ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО, ВІННІПЕГ, МАН.

Скільки літ служу його ясновельможности, а він менї десятки гроший на подарував, а тут чорт-батька-зна кому і за віщо дає грошї і землю!

—Це-ж моя земля, — каже Кондратович, — ще батьківська. Не свою дає, а ту, що пан Тридурський загарбав!

—Розказуй,— не свою!... Потоцький звелїв в придачу до твоєї землї дати у троє стільки і ще двіста дукатів, от що!

— Так тобі жаль чужих гроший,а не жаль чужої спини? Позавчера Потоцький всипав менї двіста канчуків, а сьогодня відсипав двістї дукатів: так покупуй перше канчуків, та тодї вже і завидуй ласцї його ясновельможности.

Забравши грошї і розказ до пана Тридурського, Кондратович подякував родича за пораду, і поїхав собі до дому, веселий і щасливий. Хоч спина ще не загоїлась, так душа і серце вже не щеміло.

Не пройшло і тижня після того, як поїхав Кондратович, прибіг пан Тридурський до Потоцького і геп йому в ноги.

— Змилуй ся, ясноосвіцоний пане, заголосив:— псякрев, гунцвот Кондратович віку менї збавив, до полусмерти зашмагав канчуками, трохи голови не відкрутив із чубом.

— За віщо?— спитав Потоцький.

— Чорти його батька знають,за віщо! Стрів мене одного у лісї, та й пита: ,,маєш голке'' Нема, кажу. А він як крикне: ,,Ах ти голодранець! патшай'', каже,показуючи застромлену у рукаві голку: ,,я з ласки пана Потоцького обиватель, а ти наймит, приплентач і в тебе нема?'' За чуб мене, стяг з коня і давай трощить. Та ще і приговорює: ,,Оттак батько наш Потоцький звелїв дурнів вчить,та на розум наводить! Не я тебе бю, а бє його власна рука!''

Тридурський думав, що Потоцький, почувши се, розлютить ся і звелить повісить Кондратовича, а Потоцькому і байдуже; регочеть ся собі, аж за живіт береть ся. Тридурський, щоб його розжалобить, розказує, яка важка рука у Кондратовича. А Потоцький ще гірш сьмієть ся, аж ніжками дриґа, та реготеть ся. Де-б то йому не знать,яка там рука у Кондратовича! Далї, як натїшив ся в волю і пита пана Тридурського.

— А в якій ти школї вчився.

— В Мінжирицькій у піярів,ясновельможний пане,—каже пан Тридурський.

— А як ти добре вчився і слухав своїх учителїв, чи була тобі за це яка нагорода.

— Як же! патери вішали менї на ланцушку мідяну бляшку, а мати годувала марципанами з мигдалами.

— Ну, як вернеш ся в майонтек, то зараз одішли Кондратовичу сто дукатів за те, що він добрий ученик.

Іван Тридурський було сперечаеть ся, так куди! Потоцького не перепросиш: що він раз сказав, то так і буде. Його воля усїм закон, він і сам їй кланяєсь, як той хлоп панови.

Довго втїшались тою голкою. Далась не одному в знаки, не одного шпигнула. Було, як хто хочеть оддячить свому ворогові, то й присїкаеть ся до него. Але жалувать ся до Потоцького, хоч не ходи: посміеть ся, ще й гроший дасть тому, хто бив. Було,як від чорта хрестом, так од ледачого чоловіка, од я кого небудь прочвари, оборонялись тою голкою. Хто б куди не їхав, то хлїба не візьме на дорогу, а вже голку застромить у рукав.

Українсько-англїйська школа „Гленеден“ в околици Комарно, Ман.

ПРИРОДА І ЛЮДИ.

Коли розглянемось кругом себе і подумаємо, звідки то беруть ся ті всї предмети, з котрими ми щодня маємо до дїла, переконаємось скоро, що жерелом сего всего — земля.

Розгляньмо в тих кількох стрічках, як то чоловік почавши від найдавнїйших часів, щораз більше учив ся користати з сил природи і приноровлювати її на свою користь.

Перші мешканцї землї мешкали в лїсах. Виставлені були отже на напади рїжних диких звірят. Не маючи ані сили льва ані тигра ані клів слоня, ані дика, вони були змушені витворити собі штучні средства оборони. В той спосіб вже в найдавнїйших часах споряджували вони собі сокири списи, ножі. Розумієсь, фабрик тодї не було. Кождий сам мусїв о ті знаряди старатись. Дикі наші предки шукали чи не знайдуть вони камінів, котрі малио ту форму, яка їм була потрібна. Камінь такий насаджували вони на деревляну ручку і оружіе було готове. Пізнїйше навчились відломлювати з каміня острі кавалки, придатні на оружіе, а в ще пізнїйших часах шлїфували каміне одно о друге, аж доки не набрало властивого вигляду. В музеях, де збірають всякі рідкости, переховуеть ся велика скількість сокир, ножів і списів з кременя і иншого каміня.

Час той називає наука камінною добою.

В тих часах мали наші предки дуже богато ворогів. Були вони вправдї лїпше чим ми загартовані на зміни природи, але однакож в зимі мусїли шукати захисту від морозу. Шукали його в яскинях, однак передше чим там могли замешкати, мусїли вигнати давнїйшого мешканця яскинї — медведя. Робота ся не була легка, вимагала вона зручности, сили і доброго оружя. Убиті звірята служили за поживу, але вже і ту бачимо, як далеко первісний чоловік завдяки здібности думаня відійшов від звірят. Звіря їсть все, що знайде сире, чоловік відкрив, що коли грім ударить в дерево, то при тім вогни можна огрітись і поживу зробити смачнїйшою. Громи однак рідко бувають. Треба було тому подумати, якби то можна зробити, щоби всегда можна мати вогонь. І знайшов ся спосіб; вертячи кілок з дерева в заглубленю каміня, первісний чоловік через терте дістав вогонь. Не була то проста річ, довго мусїв ся бідак напрацювати, чим одержав вогонь, не так як тепер, коли вистарчає легке потерте сірника.

В ріжних частях сьвіта знайдено останки з тої доби. В тих останках, одиноких сьвідках тих старинних часів, подибують ся навіть такі річи, як шила, котрими дїравлено шкіри, щоби перетягнувши стегна звірят, вшити з них одїне.

Поволи пізнали люди ріжні металї як: мідь, цину, зелїзо і навчили ся діставати їх з руд. Гути первісні були дуже прості, робітники часто переносились з місця на місце, витапляючи всюда, кілько було потрібно. Повстав ряд ковалїв, котрих в всїх краях високо цїнили. Декотрі краї запізнались з зелїзом дуже пізно. Мешканцї Америки не знали о нїм ще тодї, коли Гішпанцї до них прибули.

Більшість народів уживала через довший час міди і бронзу. Є то так зв. доба бронзова. При кінци тої доби уживано вже справдї зелїза, однак як матеріялу дуже рідкого і дорогоцїнного на прикраси. Загально почали уживати зелїза тому 3.000 лїт і від того часу жиємс в добі, званій зелїзною.

Річ ясна, що винайдене металїв на зроблене посуд, оружія і знарядів працї, дуже много улекшило працю. Металь о много лекше обрабляти чим камінь, ніж металевий є острїйшим і лекше можна його виострити як камінний. Коли на видовбане миски з дерева чоловік камінної доби потребував дуже довгого часу, тепер завдяки добрим машинам се можна зробити дуже легко. Враз з легкостию вироблювання ріжних предметів, побільшила ся рівнож і їх скількість; фабричний промисл витворює тепер великі скількости ріжного рода товарів.

Киньмо оком в зад. Чоловік став ся паном звірят завдяки тому, що лїпше умів думати і чого не міг взяти силою, брав спритом. Се що природа дала йому в станї готовім, того було йому за мало, видумав тому знаряди, котрі йому служили зарівно до працї як і оборони. Сировий матеріял, котрий йому земля давала, не завсїгди був такий, якого йому було потрібно, клав отже в той матеріял свою зручність і свій ум і перерабляв його після своєї вподоби. І так маєсь аж до нинїшного дня. Щобудь візьмемо до руки, все майже є здатним до ужитку, завдяки лишень тому, що в сировий матеріял людські руки вложили свою працю. Та однак є ріжниця між нашими часами а первісними в тім, що теперішні знаряди працї є о много лїпші, що при тій самій роботї не тільки більше, але і більшу ріжнородність річий можемо виробити.

Нам, котрі дивимось на великі парові котли, машини, мо-

Українсько-англійська школа „Лайт" в Комарно, Ман.

Школярки „Лайт" школи в Комарно, Ман.

лоти, куючі огненні брили розжареного зелїза, видаєсь дивним, що треба було тисячий лїть, щоби ніж з бронзу заступлено ножем зелїзним. Тепер ми уміємо видобувати всї металї з руд, первісні люди мусїли доперва самі прийти до сеї штуки. Така наука, в котрій самому собі треба бути учителем, не поступає скоро. Робить ся ту і там блуди і шукає ся часто способу на блудній дорозї. А коли вкінци чоловік знайде властиву дорогу, як з сирого матеріялу зробити здатну річ до ужитя, тодї сотки і тисячі йдуть за ним, набувають щораз більше досьвіду і витворюють нові річи. В історії людскости є велика скількість таких винаходів як: штука друкарська, зелїзниця, телефони, телеґрафи і т. д., котріб не були повстали, якби перед тим не були винайдені инші річи.

Много причинилось до розвою людскости улїпшене средств комунїкацийних. Давнїйше жили люди далеко від себе, нинї завдяки зелїзницям, телеґрафам і друкови люди з цїлого світа з собою зносять ся і вимінюють свої думки. В первісних часах кождий мусїв бути сам собі ковалем, столярем, будівничим, тепер кождий має свій фах; той робить ключі і підкови, инший столи і крісла, сей будує доми, тамтой управляє землю, щоби люди мали, що їсти. Тому, що кождий працює тілько в своїм фаху, набирає великої зручности і може більше виробити. Говоримо, що наступив подїл працї і що кождий за річи, які витворює за помочию виміни гроша дістає другі.

Більше ще однак як ремісник зробить машина. Тому богато ремесел, котрі давно процвитали, пр. ткацтво, шапкарство і инші тепер цїлковито упали, а заступила їх машина. Лишились тілько ті ремесла, котрих машина заступити не є в силї. Жадна машина пр. не збудує дому, може вона найбільше достарчити матеріялу, з котрого доперва мулярі будують дім. Зістались і зістануть різники, ковалї, столярі, пекарі і фармері. Шевцї і кравцї потерпіли дуже много, бо в многих краях одіж і обуве виробляєсь в великих фабриках і в великих скількостях так, що кождий може знайти, чого йому потрібно. Механїки і инжінери, котрі винаходять нові машини, старають ся о то, щоби машина виробляла як найбільше можливо, а чоловік, щоби лишень її доглядав. В старих ручних варстатах треба було уживати своїх власних рук і ніг до пусканя в рух машини, тепер хемічні ткальнї жене пара або електрика.

В первісних часах між одним значнїйшим винаходом а

другим минали сотки лїт, тепер се іде о много скорше. Тепер винахідників є богато. На виставі винаходів можна оглядати ріжні річи, о котрих призначеню нїхто в справу не втаємничений не може знати. Вже кількананйцять лїт до телеґрафованя не потребуємо анї стовпів анї дротів. Відомо, що по тих дротах йде електрика, котра за помочию умовлених знаків переносить людські думки. Учені відкрили, що як на воді, так і в воздусї можна викликати електричні филї. Електричні филї, викликані в воздусї на телеґрафічній стації, переносять ся в далекі простори і за помочию відповідних приладів відчитують їх на иншій стації. То є бездротний телеґраф.

Наука пішла ще дальше і видумала спосіб, щоби ті електричні филї а також і сьвітло переробити на звук. В сей спосіб можна на віддаль без дроту телєфонувати. Коли розмавляємо через телефон, особи, з котрою ми говоримо не можемо бачити, прирядів на се наука ще не винайшла. Однакож дійшли учені до сего, що фотоґрафії по дротї можна посилати на віддаль соток миль.

Парова желїзниця в порівнаню з звичайним возом зменшила всяку віддаль, завдяки однак таким винаходам як лїтаки, всяка віддаль в будучности не буде істнувати.

В будуччинї завдяки поступови техніки природа стане ся людською слугою. Ми будемо тільки, всказували і змушували природу робити се, чого ми вимагаємо. Первісний чоловік був залежний від природи і часто мусїв з нею прокадити борбу; чоловік в будучности буде над природою панувати. А коли разом з поліпшенєм технїчних средств, поліпшить ся також суспільний устрій і люди стануть лїпшими, тодї мілїонам людий лекше буде жилось чим тепер.

Українсько-анґлійська школа в околиці Свкбурн, Ман.

Українсько-анґлійська школа St. Francis de la Sale в Ст. Норберт, Ман.

Добе торгувалось.

Чи в Київі, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці,
Ходив чумак з мазницею
Помежи крамниці.
І в крамницях, куди глянеш—
Сріблом злотом сяє,
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!
Реготять ся дурні кацапи,
А він тілько сплюне
Тай до другої крамниці
Богатшої суне.
В найбогатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туда чумак заходить
З мазницею сьміло.
„Добрий-день вам, добрі люди!„—
Тай зачав питати
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.
„Нету! нету!“ купці кажуть,
Тай, шельми, сьміють ся:
„Здесь не дьоготь, только дурні
Адні продають ся!
А чумак їм: То нївроку ж
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось“.

Циганський наймит.

Віддавав у наймити
Циган свого сина:
—„Та він, — каже —, буде в вас
Добрая дитина;
„А як коли зноровить
Та їсти не схоче —
Не жалуйте, прошу вас!
Нагайом, панотче!...
„Та все йому говоріть;
—„А їдж таки враже!“
А робити? — чорт і з ним —
Не силуйте!“ — каже

Українсько-англійська школа в провінції Саскачеван.

Ученики в городі українсько англійської школи в провінції Саскачеван.

В. СВИСТУН.

НАШЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КАНАДЇ.

Представити стан нашого шкільництва в Канадї, узглядняючи при тім історію його розвою, очевично трудна річ, коли нема під рукою потрібних матеріялів. Чекати одначе аж хтось візьме ся до сьвіжого опрацьованя сеї теми й не робити покищо в сїм напрямі нічого, по нашій думцї нерозумно. Тому то ми рішились написати хоть кілька слів про сю незвичайно важну для нас справу, кермуючи ся принціпом, що все таки лїпше щось, як нїщо.

Історію нашого шкільництва в Канадї узгляднимо о скільки се конечно потрібне для лїпшого зрозуміня теперішного його стану.

Представляючи сей останнїй, ми мусимо обговорити осібно шкільництво трох західних провінцій Канади, в яких воно до певної міри розвинуло ся, а то провінції Манїтоби, Саскачеван та Альберти. Зваживши одначе, що найлїпше під теперішну пору стоїть наше шкільництво в Манїтобі, ми найбільшу увагу постараємось посьвятити сьому останньому

В Манїтобі, куди сильна струя нашої іміґрації поплила найранше, розвинуло ся відносно ранше й наше шкільництво. Коли наші іміґранти оселились на гомстедах (дарованих фармах) і сяк-так на них розгосподарювались, свідомійші з них сейчас почали робити стараня коло орґанїзованя українсько-анґлїйських шкіл. Правительство Манїтоби, якому тодї розходило ся о як найбільшу іміґрацію з Европи, не робило їм жадних перешкод. Школи сї підпали під закон про двомовні школи, якими користувались до того часу вже Французи та Нїмцї. Зараз одначе виринула одна велика трудність, а іменно не було кому вчити в тих школах. Невелике число одиниць образованих в Галичинї, які вспіли набути середне знанє анґлїйської мови, було очевидно за мале, щоби зарадити бракови учителїв. Брак сей доповняло кількох учителїв з „Матїтоба каледж", які подіставали стипендії від презбітеріянської місії. Українські фармері почали слати в в тій справі до правительства петиції, які мали той наслїдок, що правительство рішило вкінци оснувати семинар для українських учителїв у Віннїпеґу, котрий опісля перенесено до Брендону. Першими учениками сього семинаря стали одиницї, що винесли вже до-

сить гарне образоване з краю — були се іменно бувші ученики низшої ґімназиї та питомці учительського семинара. Перший контінґент будучих народних робітників представляв ся отже досить гарно. З хвилею завязаня семинаря для українсько-анґлійських учителїв виринула нова велика потреба — не було іменно в тім семинари учителя української мови й лїтератури. Ученики семинаря, а з ними цїле наше громадянство почало робити енерґічні заходи, щоби правительство утворило відповідну посаду в семинарі. Сї заходи увінчали ся успіхом тодї, коли то на згадану посаду іменувало було правительство п. Ферлея. На згаданому становищі п. Ферлей оставав через 3 роки. Коли він з деяких причин уступив, місце учителя української мови й лїтератури не було обсаджене до шкільного року 1913-14. З початком сего шкільного року департмент просьвіти іменував на згадану посаду п. Карманського, що свіжо приїхав був з Галичини. Але й п. Карманський не довго остававав на тім важнім становищі, бо вже в червні того самого шкільного року він був приневолений своїми родинними відносинами відїхати назад до Галичини. Опорожнена в той спосіб посада остає необсаджена і до нині.

Через заложене згаданого семинара українсько-анґлїйські школи, які росли числом дуже скоро, мали спромогу діставати лекше своїх учителїв, коли возьмемо під увагу ще й ту обставину, що правительство позволяло вже навіть ученикам семинаря ще перед укінченем учительського курсу учителювати. Число сих шкіл, повторю ще раз, прибільшувало ся досить скоро завдяки головно сїй обставині, що з кождим роком поселялись все свіжі іміґранти так, що під теперішну пору можемо числити в Манїтобі яких 100 шкіл. Все таки велике число тих шкіл замкнені ще й тепер на якийсь протяг часу в році через брак наших учителїв, а в богато школах вчать ще анґлїйські учителї. Одначе є надія, що такий стан потреває вже не довго, зваживши, що кождого року виходять усе нові кадри наших учителїв.

Тепер розглянемо питане, яке нас найбільше поки що цїкавить, а то на скільки наші, себто анґлїйсько-українські школи є українські. Якзгадано було передше, сї школи підтягнені під закон про двомовні школи. Закон сей позволяє попри анґлїйську мову вчити також рідної мови дїтий даної школи від 3-4 год. по полуни, значить одну годину денно на за-

Українсько-анґлійська школа „Москва" в околиці Ветревил, Альберта.

Українсько-анґлійська школа в провінції Альберті.

гальне число 6 год. На годинах дїти мусять діставати поучене виключно в анґлїйській мові. Саму науку анґлїйської мови мусїли учителї до недавна подавати вже від перших початків тільки в анґлїйській мові. Інспектори при візитаціях звичайно забороняли цїлковито уживане рідної мови при поясненю анґлїйської мови. Такий стан був одначе тільку в анґлїйсько-українських школах. В анґлїйсько-французьких та анґ.-нїмецьких школах справа ся представляла ся трохи краще з огляду на становище рідної мови в школї. Для згаданих шкіл департмент просьвіти постарав ся о виданє спеціяльних двомовних анґлїйсько-французьких та анґлїйсько-нїмецьких читанок, яких уживано в тих школах при ученю аґлїйської мови. Вказуючи на сей факт українське учительство, якого не забуло поперти знова наше громадянство, почало робити відповідні старання в департментї просьвіти, щоби подібне становище як мова французька й нїмецька, здобула також українська мова, доказуючи також при кождій нагоді, що початки чужої мови дитина вивчить найкраще при помочи своєї рідної. Признати треба, що ,,борба'' вела ся досить довго, заки департмент просьвіти сповнив жаданє наших учителїв і всього громадянства. З початком 1913-14 р. появили ся нові анґлїйсько українські читанки, якими остаточно порішено справу двомовности в наших школах. Значить за українською мовою признано трохи більші права як тільки одного шкільного предмету. Вправдї, всї другі предмети й на далї мусять ся учити тільки в анґлїйській мові, одначе українська мова не виключена при всяких поясненях, головно в низших степенях науки. Додати ще належить, що ,,дух'' школи зависить в головній мірі від особи учителя.

Представляючи теперішний стан нашого шкільництва в Канадї, думаю, не від річи буде згадати дещо про саму орґанїзацію наших шкіл в Канадї. Тутешна школа ріжнить ся богато вже самим виглядом від української школи в Галичинї. Збудована вона з дерева в спеціяльно канадийський спосіб, а то з тонких і вузких гибльованих дощок. Звичайна школа на фармах має по найбільшій части тільки одну шкільну салю. Помешканє учителя дуже рідко де будують: а як будують, то звичайно осібно від шкільного будинку, а не разом, як се часто буває в Галичинї. Місцева управа школи спочиває в руках трох т. з. тростісів т. є. мужів довіря громади, яких можна порівняти з галицькою місцевою шкільною радою. О

днак власть канадийських тростісів богато більша від власти галицьких місцевих шкільних рад. Тростіси заряджують будовою школи, старають ся о всї потрібні шкільні знаряди й прибори, годять і відправляють учителїв, мішають ся навіть до педаґоґічних задач школи. Свій уряд тростіси часто надужывають в некористь учителя, ставлячи йому головно домагане в справі ученя катехізму, молитв, релїґійних пісень і т. п., чого учитель очевидно не обовязаний учити. Коли учитель хоче защепити дїтям любов до рідної пісні, він не рідко попадає в конфлїкт з темнїйшими представниками шкільного дістрікту, які звичайно люблять тільки релїґійні пісні. Буває й таке, що деякі тростіси в супереч шкільним законам заказують учителеви вчити ріжних ігор на шкільній площі, щоби мовляв дїти не дерли скоро убраня і т. п. Взагалї деякі тростіси розуміють часто дуже зле свій уряд і утруднюють лише працю учителеви. Не можна поминути головно сего факту, що в декотрих місцях громади разом із своїми тростісами ставили учителеви ріжні перешкоди, або й просто забороняли йому, коли він хотїв дати якесь представлене або концерт зі шкільними дїтьми.

Згадаю ще про випадки, в які може дехто не схоче вірити, але які на жаль правдиві, а іменно в деяких шкільних дістріктах податковцї, а може й тростіси, писали жалоби до департменту просьвіти на учителя, який старав ся їх дїти навчити добре їх рідної мови і то розуміють ся в приписаних на се годинах. Сумне то, але правдиве. На щасте такі випадки случають ся чимраз менше. Громади з тростісами починають розуміти роботу учителя чимраз більше й помагають собі взаїмно на культурним піддвигненем наших кольонїй.

І булоб дуже прикро, колиб було инакше. Учительство представляє поки що майже одинокий інтелїґентний стан нашого народу в Канадї. Завдяки головно рухливійшим одиницям з поміж учительства, почали ся закладати спілкові крамниці, читальні й инші товариства. Хоч на загал канадийське українське учительство стоїть низше своєю ерудицією від галицького українського учительства, чого не можна ставити на карб його вини з огляду на спеціяльні тутешні відносини, то своєю релятивною участию в загальній національній роботї в Канадї воно не стоїть по заду першого. Не хочемо одначе сим занадто схлїблювати йому, противно скажемо, що всно богато дечого могло зробити більше, як зробило.

Учительська Конвенція українсько-анґлійських учителїв в Манітобі в 1907 році.

Учительська Конвенція українсько-анґлійських учителїв в Манітобі в 1914 році.

Українське учительство Манїтоби з'орґанїзоване в своє станове товариство, до якого належить велика більшість учителїв. Ся учительська орґанїзація скликає що року конвенцію учителїв до Віннїпеґу. Послїдна конвеція відбула ся 1914 р. і на нїй побіч инших важних справ підношено також питане основання станового учительського орґану. Задля браку фондів відложено одначе сю справу на пізнїйше. Живійшої дїяльности ся орґанїзація не розвинула ще до тепер.

Найкраще по Манїтобі стоїть справа нашого шкільництва в Саскачеванї. Тутейше наше шкільництво троха молодше від манїтобського, а то з причини нашої пізнїйшої імїґрації на ширшу скалю до сеї провінції, Український елемент в провінції дуже сильний, тому й число наших шкіл досить велике. Шкільна справа в тутешній провінції представляє ся таксамо майже як в Манїтобі з тою тілько рїжницею, що становище нашої мови в тутейших анґлїйсько-українських школах не означене ще так докладно як в Манїтобї. Вправдї української мови можна вчити тут від 3 — 4 год. по полудни (одна година денно), одначе на уживане її як помічної мови при науцї анґлїйського, тутешний департмент просвіти дивить ся не конче прихильним оком. Я певний одначе, що коли тутейші учителї і громадянство поставлять ся до сеї справи подібно, як се було в Манїтобі, то вислїд буде такий самий як в Манїтобі.

Для вибразованя українського учительства в Саскачеванї, правительство заложило вже кілька лїт тому взад учительський семинар в Реджайнї, який сего року на загальне жадане нашого тутейшого учительства зреформовано цїлковито, роблячи його частичною провінціонального учительського семинаря (Provincial Normal School). На загальне домаганє наших учителїв і фармерів департмент просьвіти був заіменував у згаданім семинарі учителя української мови й лїтератури п. Пляцка, який одначе оставав на сїм місци тілько через кілька місяцїв. Від того часу, аж до теперішнього року не було там жадного учителя української мови й лїтератури, аж в осени 1914 р. дістав ся на се місце п. Романюк, укінчений ґімназист, який недавно приїхав з Галичини.

Учительство Саскачевану, яке рівнож досить чисельне, є молодше як в Манїтобі і менше зазначило себе в публичнім житю як то перше. Вслїд за тим тут менше також учителїв зі сталими цертифікатами. Першими учителями в тій про-

вінції були звичайно учителї з Манітоби, яких тут є значне число ще й тепер.

Саскачеванське учительство рівнож має свою орґанізацію, яка одначе проявила до тепер ще меншу діяльність, як подібна орґанізація в Манітобі.

Найслабше стоїть наше шкільництво в Альбертї. Туда повернула наша іміґрація найпізнійше, тому і найпізнійше почали ся робити там кроки на полю шкільництва. Шкіл там в порівнаню з обома вище згаданими провінціями дуже мало, до того ще й в них під сю пору учать переважно анґлійські учителї, бо українських учителїв прогнав минувшого року департмент просьвіти, справдуючись тим, що вони не мали потрібних кваліфікацій. Властивою причиною їх усуненя були тимчасом не так брак кваліфікацій, як становище наших учителїв в часї минувших виборів до альбертійського парламенту, коли то вони поважили ся попирати независимих українських кандидатів. Позбавлені своїх учителїв тамошні Українці були примушені закладати приватні українські школи. Хоч стан нашого шкільництва в Альбертї тепер досить сумний, то все таки можемо сподївати ся, що завдяки нашій зростаючій там політичній силї і сьвідомости стан сей вскорі поправить ся.

Для виобразованя наших учителїв в Альбертї заложена була школа в Ветґревіл, яка одначе заперта під теперішну пору, бо студенти покинули її минувшого року з причини поганого трактованя їх зі сторони принципала Стікла.

Крім публичних анґлійсько-українських шкіл маємо в Канадї також кілька приватних шкіл, що є головно в руках католицьких церковних громад. Такі школи є в Торонто, Вінніпеґу, Едмонтонї, Сифтонї (малий укр. кат. семинар) і инших містах.

Платня нашого учительства досить гарна, коли порівнати її з платнею нашого учительства в Галичинї. В Манітобі дістає учитель 55 — 70 долярів місячно, а в Саскачеванї і Альбертї 65 — 95 долярів.

Правда, не дуже сьвітлї сї здобутки на полї нашого шкільництва в Канадї, однак ми певні, що в невдовгім часї наше шкільництво зацвите буйнійшим цвітом у новій прибраній вітчинї.

СТУДЕНТИ УК.-АНГЛ. УЧИТЕЛЬСЬКОГО СЕМИНАРА ЗІ СВОІМ УЧИТЕЛЕМ в РЕДЖАЙНІ, САСК.

Адїн народ == адїн язик.

Із судової салї.

Судія (до жінки, що за сьвідка): Скажіте, свідїтельніца: ви знаєте в какіх отношеніях жіла істіца са сваїм сасєдом?

Сьвідок: Га?

Судія: Істіцу (позиваючу) ви знаєте?

Сьвідок: Нї!

Судія: Да как-же? Вот ету женщину!

Сьвідок: Параску?

Судія: Ну-да, Параску.

Сьвідок: Та вже-ж знаю. Ми собі ятрівки.

Судія: Што такое?

Сьвідок: Ятрівки — кажу.

Судія: (дивуєть ся): Што ето значіт?

Сьвідок: „Ятровка“ (слова „ятровка“ в російській мові нема) нїби то по благородному.

Судія: Нїчево не понїмаю.

Сьвідок: Значить, нїби то, що наші чоловіки собі брати її чоловік і мій чоловік..

Судія (сердито): Нїчево не розберу: ейо челавек, мой челавек!... Какіе там людї? Что ана тут наґарадїла?

Сьвідок: Еге ж, вона таки загородила як слїд, по господарськи; від повітки аж до воріт, ліщиною...

Судія: Да пастойте! Я нїчево не панїмаю. Ви мне на вопрось атвечайте: істіцу знаєте?

Сьвідок (дивуєть ся, оглядаєть ся, здвигає плечима): Нї, такої не знаю.

Судія: Вот ету, Параску, знаєте?

Сьвідок: Та-ж знаю.

Судія: А сасєда ейо, вот етова атвєтчіка? (обжалованого).

Сьвідок: Він не те — він кравець (по російськи: портной).

Судія: Что такое?

Сьвідок: Кравець, кажу.

Судія: Да вавсьо нет: он Прокопенко.

Сьвідок: Еге, Прокопенко Левізор.

Судія (здвигає плечима): Да что ви мне путаєте? Какой ревізор?

Сьвідок: На імя нїби-то йому, Прокопенкови.

Судія: Імя? (Дивить ся у папери.) Елеазар!

Сьвідок: Ая-ая!

Судія: Да я вас не про імя спрашіваю. А вот ви мне скажіте, как анї жілї между сабой?

Сьвідок: Хто?

Судія: Да вот істіца... ета... Параска с саседом сваїм.

Сьвідок: Хиба-ж вони жили з собою? Того я не скажу. Вона жінка чесна, у неї свій чоловік є.

Судія: Какой челавек?!...

Сьвідок: Її ж чоловік, Омелько.

Судія: Фу, ти чорт! Вот язик!

Сьвідок: За що ж ви мене лаєте? Хиба я що винна? Отсе менї зроду...

Судія (схаменувшись): Да кто на вас лаєт? Что ви видумалї?

Сьвідок (здвигає плечима): Нехай буде й так.

Судія: Так вот как анї жілї между сабой? Ссорілїс? Ругалїс?

Сьвідок: Еге, ругались раз враз.

Судія: А он дурной (по московськи значить: лихий, злий) челавек по вашему?

Сьвідок: Чого дурний? От як чоловік. Не дурний.

Судія: Хороший, значіт?

Сьвідок: Ой, де вже хороший! Там такий, що як подивиш ся, сплюнеш...

Судія: Что?

Сьвідок: Кирпатий, кажу, ще й віспуватий.

Судія: Нїчєво не понїмаю... Да ви ґаваріте толком русскім язиком!

Сьвідок: Хіба-ж я що! По якому-ж говорити?

Судія: А отчєво-ж муж єйо, Параски, драл ся (бив ся)?

Сьвідок: Ба нї, він нікуди не драв ся.

Судія: А жену біл?

Сьвідок: Бив.

Судія: То какже ви ґаваріте, что он не драл ся?

Сьвідок: Бо таки й не драв ся! Хиба-ж він божевільний, що б'ена стїну лїзти?

Судія: Нїчєво не панїмаю! Да ви меня панїмаєте?

Сьвідок: Звинїть, як що нї... Я жінка проста...

Судія: Да вот ви мне скажіте проста: Емелян, вот тот, са свайой женой жіл дурно (зле)?

Сьвідок: Та як-же воно? Вона-ж йому жінка.

Судія: Ну да,жінка. Так как анї жілї? Дурно?

Сьвідок (здвигає плечима): Нї дурно, анї за гроші...

Судія: Какіє там ,,гроші''?! Я, не про ,,гроші'' спрашіваю! Фу! Да што вас спрашівать?! Всьо равно толку не дабйош ся! Садїтєс!

Сьвідок сїдає і здивованими очима озираєть ся навкуги.

Судія: Да вот: єщо вас спрашу. Ви билї при том, каґда подралїс Емелян і єво жена с етїм сваїм саседом?

Сьвідок (сидячи на лавцї): Еге, була.

Судія: В суде нада атвечать стоя. Паднїмітєс (встаньте)!

Сьвідок здивованo озираєть ся.

Судія: Паднїмітєс, я вам ґаварю!

Сьвідок (дальше сидячи): Та як же так?... На що-ж я маю тут при людях...сорому такого набиратись? Отсе тобі суд! І облаяли... та ще й чесній жінцї сором такий роблять!...

Судія (кричить): Да паднїмітєс, я вам ґаварю!

Сьвідок (рішучо): Нї, вже вибачайте! Я в себе, в хатї, не підіймаюсь при людях, а не то, що в судї...

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ.

Історія укр. народу дїлить ся на такі части: 1). Пановане Українських князїв, — 2). Укр. народ під Литвою й Польщею. — 3). Доба козацька і — 4). Україна під Росією й Австрією.

Доба козацька належить до найінтересніїйших і ми хочемо про ню кілька слів сказати.

Про Українських козаків згадує ся вперве в 1490 р. в жалобі кримського Хана на козаків паред лит. князем. Тут початок історії козацтва.

Почалось козацтво давно, коли ще Татари нападали на нашу землю. На полудне від Київа аж до Чорного моря були богаті степи, де вибирались на лови сьміливійші люди. На волї вироблялась в них відвага і нераз они нападали на Татар і відбирали їм добичу. Опісля в тїкали сюда люди і з під панщини і так поволи повстало з'орґанїзоване козацьке військо.

Головний козацький табор був на Дніпрі, на острові понизше порогів і звав ся „Січ Запорожська“ Козацька старшина вибирала ся козаками, а голова усього війська звав ся гетман.

Велику силу здобуло козацтво в другій половині XVI. віку, тоді починає ся та велика і славна робота козаків.

Спершу козаки виступали проти Татар і Турків, що нападаючи все нищили, а народ забирали. Визволене християн з неволї бісурменської — було першою задачию козаків. Однакож опісля козацька сила звернула ся і проти Поляків, що не менше як Татари кривдили і неволили паньщиною укр. народ. Не диво, що весь укр. народ ставав в козацькі ряди проти Поляків. Тому давнійші письменники звали козаками також цілий наш народ.

Богдан Хмельницький.

Дуже богато воювали козаки і слава їх побід відбивалась аж в зах. Европі. Шевченко так коротко малює козацькі часи:

Було колись — в Україні
Ревіли гармати
Було колись — Запорожці
Вміли панувати.

Панували — добували
І славу і волю...
Минуло ся... Остали ся
Могили на полю.

Довго прийшлоб ся вичисляти всї війни, які вели козаки. Нападали й саму турецьку столицю Царгород, добре дались в знаки Полякам, деколи Москалям. Був навіть час, що папа через сьвященника Комуловича, а нїм. цїсар через свого висланника Лясоту (около 1594 р.) старали ся приєднати козаків для своїх справ.

Іван Мазепа.

Коли Поляки зачали на Україні заводити унїю і кривдити православних, то козаки якраз стали в оборонї православної віри (але тодїшна православна віра не була те саме, що нинїшне московське православіє). Тоді вся культурна народна робота гуртувалась в церковних православних брацтвах і до такого брацтва 1615 записав ся був і гетман Сагайдачний з усїм запорожським військом і так козацтво взяло в опіку інтереси прав. церкви і взагалї культурну роботу укр. народу.

Найвизначнїйшим між гетманами був Богдан Хмельницький, що побив Поляків — під Жовтими Водами, під Корсунем, Пилявою, Зборовом, Збаражом... Весь укр. народ при-

лучав ся тодї до козаків. Бачучи однакож, що Україну вiйни знищили дуже і треба їй помочи проти Татар і Поляків, Хмельницький прилучив 1654 р. Україну до Москви з тим застереженем, що права Українців будуть шановані.

Тепер зачали Москалї робити на Українї те, що перше Поляки і проти них виступали гетмани з козаками (Виговський Многогрішний, Дорошенко і др.), та не могли вже осі ободити України з рук Москалів.

Згадати ще одного з гетманів — Івана Мазепу. Коли Москалї зачали страшно кривдити наш народ за Петра Первого, то Мазепа не втерпів і приєднавши шведського короля Кароля XII. пійшов проти Москалів, однак 1709 его побито. З інших Полуботок вмер 1724 р. в московській тюрмі. А з тим усїм сила козацька впадала.

Послїдним козацьким гетманом був Кирило Розумовський до 1764 р. Тодї цариця Катерина II. скасувала гетманьщину, а 1775 знищено Зап. Сїч. Козаки порозходили ся. На 40-000 пійшло під Турка, та ще де. Опісля моск. уряд з оставших зібрав нові козацькі полки і власне їх потомки живуть до нинї на Кубанї, де задержали українську мову, звичаї, пісні. І дещо української сьвідомости в них є.

Всїх козацьких гетманів від Вишневецького (1550—1583) до Розумовського (1764] числять понад 50.

Ось так коротенько представляєсь історія українського козацтва. Додати хиба можна, що — будь в наших гетманів виразна думка про самостійність України, а могливб були зробити з України державу сильну. Та... легко нинї судити, що треба колись робити.

Нинїшні рос. козаки (крім кубанських) нїчого спільного не мають з давними нашими козаками.

Конвенція українсько англійських учителів в Саскатун, Сіск в 1914 році.

Українські студенти манітобського університету в 1912 році.

Я. В. АРСЕНИЧ.

ДЕЯКІ ПРАВА КАНАДИ.

Продаж алькоголю (горячих напоїв).

Алькоголю не можна продавати Індиянам, о сім мабуть кождий знає.

Продавати алькоголь (горівку, пиво, вино) без урядового позволеня (Licence) є заборонено.

Кождий, хто без урядового позволеня буде продавати алькоголь, підпадає карі.

Продавати комусь алькоголь без зарібку або з стратою підлягає також карі.

Перша кара за недозволену продаж алькоголю є від $100—$200, або шість місяців арешту, друга кара від $200—$500 або рік вязниці.

Наші люди у Віннїпегу заплатили тисячі долярів кари за недозволену продаж алькоголю. Отак сусїд сусїдови відпустить троха добра, а сей замельдує і треба платити кару.

В таких случаях суд не признає майже оборони. Най краща оборона не брати за напій гроша.

Очернене [Libel and Slander].

Очернене поповняє кождий, хто когось другого виставляє на посьміх, ненависть і погорду людий.

Очернене може бути писемне, образкове [карикатурне], котре є тревалого, а не хвилевого характеру [закон уважає сей рід очернення за більший злочин [Libel], або устне.

За устне очернене можна скаржити лишень о відшкодоване, за писемне, друковане і образкове можна скаржити о відшкодоване і можна взяти кримінальну процедуру, або одно і друге.

В случаю писемного, друкованого і образкового очерненя не є конечним доказувати пошкодованя, т. є страту чогось з причини очерненя. При скарзї за устне очернене треба доказати страту. Страта приятельства, гостинности є достаточним доказом ушкодженя.

В пятьох случаях устного очерненя не треба доказувати пошкодованя:

1. Коли очернено когось, що він, чи вона хоруе на заразливу хоробу.

2. Коли очернено, що він-(вона) поповник-(ла) якийсь злочин.

3. Коли очернено кого, що він не варта бути почестним членом або урядником якого товариства.

4. Коли очернено когось, що він є партач в своїм занятю або професії.

5. Коли очернено о неморальність жінку.

При скарзї за очернене потрібно доказати:

а) перед ким поповнено очернене,

б) що очернене відносилось до особи, котра скаржить.

Коли чоловік очернює кого перед своєю женою або відворотно, то се не є очернене.

КОЖДИЙ ПОПОВНЯЭ ОЧЕРНЕНЭ, ХТО ПОВТАРЯЭ ОЧЕРНЕНЭ.

Переповісти комусь очернене, передрукувати его, є карігідним. Кождий поповняє очернене, хто продае, або роздае книжки, ґазети, листи, образки — ілюстрації, знаючи, що вони містять очернене.

Справедлива уміркована увага (**fair coment**), чесна критика не є очерненем, однак ся критика, увага не сьміє проявлятись з злобою і мусить обговорювати, критикувати роботу певної особи, а не накидувати ся на єї приватні справи, характер і заняте.

Перепрошене є часом доброю обороною при скаргах за очернене, коли его зроблено перед внесенем скарги, та коли очернене заподїяло очерненій особі шкоду, або було написане з злобою, то тоді перепросьба не має вартости. Перепрошене мусить буги дїйсним і щирим а не викрутом. Привілей є також доброю обороною, та не кождий его має.

Суд і парлямент мають повний привілей.

Редактори, бесїдники і т. п. мають частинний привілей говорити, коментувати, здавати звіти про справи публичного інтересу, та мусять говорити правду, не виходити поза границї чесної і безсторонної критики і не сьміють мішати злоби. Правдивість очерненя є також доброю обороною, та правдивість закидів треба доказати слово в слово (in substance and in fact).

В процедурі кримінальній правдивість очерненя не є

обороною.

Кождий редактор повинен докладно познакомитись з законом очерненя.

Гляди:

King's on Defamation (Libel and Slander).
Odgers on Libel and Slander.
Libel Act Manitoba, Saskatchewan & Alberta.
Newspapers Act Manitoba.

Розвід.

Майже у всіх провінціях Канади, а тим самим в Манітсбі Саскачевані і Альберті можна дістати розвід лишень через парлямент в Отаві. Процес сей однак дуже коштовний бо коштує пересічно около 1,500 долярів і тому мало хто з сего права користає.

В сей спосіб розведені сторони можуть женитись.

Достаточною причиною розводу може бути невірність, покинене, абнормальність, венеричні недуги, полове безсильство перед подружем, двоженьство, засуджене одного з подружа на досмертну вязницю і т. д.

Розлука.

Замість розводу маємо добровільну або судову розлуку. Коли муж і жена не можуть разом жити, так можуть добровільно розписатись, що одно до другого не має жадних претенсій.

Коли муж покине жену, або не є єї вірний, або не дає єї достаточного удержаня, або коли єї побиває, то на просьбу жени суд може їх розлучити.

Суд розлучаючи, може:

1. Заборонити чоловікови відвідувати жінку, або чим небудь непокоїти єї.

2. Віддати дїти супружа в опіку жінцї.

3. Приказати мужеви платити певну суму гроший на удержане жени і дїтей.

По добровільній розлуцї, або судовій, женитись не можна.

Перелюблене — перемовлене.

Чужої жінки не можна анї любити, анї перемовляти, анї зводити.

Українсько англійська школа „Буковина“ в Альберті.

Жінки і діти, які прибули на шкільний мітінґ в школі „Буковина“.

Кождий муж має право скаржити виновника о відшкодоване за перелюблене, перемовлене або зведене жени.

Коли хтось наговорить женї на мужа і через се вона покине мужа, зненавидить, або стане ему невірною, то покривджений муж має право скаржити виновника за страту любови своєї жени.

Коли мущина має тайні любовні зносини з замужною жінкою, то правний муж має право скаржити его о відшкодоване.

Зведене.

Коли любиш, люби дуже, а не любиш не жартуйже, каже народна приповідка, котра має застосоване в анґлїйськім праві.

Коли мущина заручить ся з дївчиною і зломить обітницю або навідворот, пошкодована сторона може скаржити о відшкодоване за зломане обітниці або зведене.

Коли формального зарученя не було, а лишень хлопець ходив і уважав ся за нареченого, а пізнїйше дївчину покинув, то вона має право скаржити его за зведене або недодержане обітниці.

Щоби дати до скарги причину, вистарчить, щоби одно другого завело в думках, або не додержало слова обітниці одружити ся.

Розуміє ся, дїйсне визискане або зведене дївчини побільшує відшкодоване.

Жонатого мущину, або замужну жінку, можна скаржити тодї, коли хто з них представляв себе вільним і обіцював одружитись. Оборона, що такий мущина або женщина не могли сповнити обітниці оженитись, не має вартости.

Коли обітниця подружити ся, була вимушена погрозами або виманена фалшивими хвальбами, за зломане такої обітниці не можна скаржити.

Малолїтну дївчину або малолїтного хлопця не можна скаржити за зломане обітниці одружитись.

Жонатий мущина або замужна жінка не може нїкого скаржити за зломане обітниці одружитись.

Дїти.

Кождий батько є природним опікуном своїх дїтий і має

право виховувати їх в своїй релїгії. Колиж батько покаже ся негідним опікуном своїх дітий, тоді суд може надати опікуньство матери.

Коли двоє ріжних віроісповідань поберуть ся і згодять ся, що сини будуть виховуватись в релїгії батька, а дочки в релїгії матери, така угода правно не обовязує батька.

Коли родичі не дбають про вихованє своїх дітий, або не добре або не достаточно їх виховують, або коли над ними збиткують ся, тоді суд може віддати дїти в опікуньство кому иншому.

Се трафляє ся дуже часто з нашими дїтьми по містах.

Опіка і вихованє дітий не слюбного ложа належить до матери. По смерти матери батько може дістати в опіку дитину.

Утриманє.

Коли муж піячить або лїнюхує і через те не дає родинї достаточного утриманя, то на донесенє до мирового судиї, муж такий може бути покликаний перед суд або арештований і коли ему докажесь провину, суд присудить ему платити женї і дїтям місячно або тижнево певну суму гроший на утриманє.

Коли муж чи батько не повинує ся приказам суду, може бути замкнений.

Утриманє бідних і немічних свояків.

Батько, дїдо, мама, баба, син, дочка бідної і немічної людини обовязані законом утримувати єї.

Муж не обовязаний утримувати свояків своєї жени, однак він є обовязаний утримувати дїтий єї від першого чоловіка до 16 року їх житя.

Батько не є обовязаний утримувати жінки свого сина, анї мужа своєї дочки, однак обовязаний утримувати їх дїтий, т. є. внуків

Мущина не є обовязаний утримувати своїх братів, сестер дїда або бабку.

Муж є обовязаний утримувати свою жену і дїтий, замужна жена є обовязана утримувати немічного мужа, дїтий, внуків і родичів.

Споріднене.

В Манітобі кожда незамужна жінка або вдова, коли є вагітна або породить дитину, має право злежити присягу перед найблизшим мировим судією, що сей або той мущина є батьком дитини. Суд завізве, або арештує такого мущину і коли зізнаня покажуть ся правдивими, так він буде мусів зложити бонд, що буде утримувати дитину до 16 року життя. Колиб засуджений не зложив бонду, відсидить в арешті. Кара арешту в такім случаю 6 місяців.

Засуджений мущина може оженитись з зведеною і в сей спосіб оминути кару.

Скарга не внесена до року тратить вартість. Кожда женщина в подібнім случаю повинна вдати ся до суду перед породом або зараз по породі.

Роспустниці і замужні жінки не можуть користати з сего права.

В провінції Саскачеван вимагає закон, щоби в подібнім случаю вагітна женщина підчас вагітности або по породі зробила писемне зізнане (affidavit) перед мировим судією і щоби се зізнане внесла до окружного реґістратора найвисшого суду (Supreme Court).

В тім зізнаню має бути, хто є батьком дитини.

Коли таке зізнане внесено відповідно, то, коли небудь пізнійше, мати, чи хтось другий, хто удержує дитину, може скаржити і дістати засуд против батька на утримане дитини.

Чорна лїста (Interdiction).

Коли батько дитини піячить і марнотратить, то на просьбу жени, суд поставить его на чорну лїсту піяків і наложить кару на кождого, хто продасть, купить для него, або дасть ему алькоголю.

Запис даровизни.

Старий батько записує дуже часто маєток дитині з доброї волї або примушений.

Перед записом дитина обіцює дуже часто шанувати, утримувити родичів, та по записї дуже часто стаєсь невдячною.

Батькови тяжко відібрати даровизну назад від невдячної дитини.

Щоби оминути клопоту і щоби родичам не приходилось

тиняти по чужих кутах на старість, повинен кождий батько дитини при даровизні застерегти собі право посїдання.

Таке застережене має бути писемне, а не устне.

Кождий батько дитини не повинен підписувати даровизни доти, доки не переконаєсь, що його доживотне право належито застережене.

Послїдна воля — Тестамент.

Тестамент мусить бути писемний.

Коли тестамент є писаний власноручно, то підпис сего, хто писав, є вистарчаючий, щоби такому тестаментови надати правосильність.

Коли тестамент писаний ким иншим, тодї підпис роблючого тестамент, мусить буги посьвідчений підписами двох сьвідків, які були присутні і бачили, як роблючий тестамент підписував.

Роблючий тестамент повинен зазначити в тестаментї двох опікунів — завідателїв.

Хата Ів. Капіцького, фармера з шк. діст. Буковина, Альберта, котрого жінка відсидїла місяць арешту через шкільну борбу за істнованє українського учителя в їх школї.

Взірець:

ПОСЛЇДНА ВОЛЯ І ТЕСТАМЕНТ.

Я (імя і назвиско)..... з (імя місця)..... в провінції (назва)..... [заняте]..... є притомний і думаючий, сим роблю і подаю до відома мою послїдну волю і тестамент і сим відкликую всї мої попередні розпорядження і тестаменти, які коли небудь були перед тим зроблені.

I. Я сим назначую [імена і назвиска] з ..... в провінції ..... заняте..... завідателями моєї послїдної волї і розпоряджаю, щоби сї мої завідателї заплатили при найблизшій нагоді по моїй смерти з мого маєтку всї мої довги, конта похоронні і инші.

II. По заплаченю згаданих довгів, похоронних і инших коштів весь мій рухомий і нерухомий маєток, який я тепер посїдаю, або пізнїйше буду посїдати, або до якого буду мати претенсії, я даю, записую і полишаю в слїдуючий спосіб:

III. Я даю, записую і полишаю [опис землї] моїй любій женї [імя жени] ..... для її виключного ужитку і довивотного посіданя, а по її смерти моїм дїтям і їх спадкоємцям, відносно по рівній части.

IV. Я також даю, записую і полишаю моїй згаданій женї для її виключного ужитку всї мої меблї, худобу, машинерію і всї рухомости всякого опису, як також полишаю моїй згаданій женї..... долярів, які тепер знаходять ся в.....

V. Мойому синови (імя сина]..... я даю записую і полишаю..... коли він дорасте до 21 року житя.

VI. Моїй дочцї [імя дочки]..... я даю, записую і полишаю.....

VII. Всю решту мого маєтку рухомого і нерухомого тут перед тим незгаданого, я даю, записую і полишаю моєму синови [імя сина] ..... і його спадкоємцям.

В посьвідчене сего я тут під сподом підписую себе своєю

рукою, нині, дня..... місяця..... Р. Б. 191....

Підписано, опубліковано і заявлено [імя і назвиско роблючого тестамент] тестаром, яко його остатну волю і тестамент в присутности нашій, обох присутних в той сам час і в присутности його і на його просьбу і в присутности один другого, тут під сподом підписуємо наші імена яко сьвідки належитого сповненя тогож.

.....
(Підпис роблючого тестамент.)

.....
(підпис двох сьвідків)
.....

LAST WILL AND TESTAMENT.

I,..... of the
of.....[illegible] ,in the Province of ,being
of sound and disposing mind and memory do make and publish this, my last Will and Testament hereby revoking all former Wills by me at any time heretofore made.

(1) I hereby appoint..... and.....
both of ..... in the Province of.....
to be my co-executors of this my last Will directing my said executors to pay all my debts, funeral and testamentary expenses out of my estate as soon as conveniently may be after my decease.

(2) After the payment of my said debts, funeral and testamentary expenses I give, devise and bequeath all my real and personal estate which I may now hereafter be possessed of or interested in, in the manner following, that is to say:

(3) I give, devise and bequeath to my beloved wife (name of wife and description of property)

for her sole use during her natural life and upon her decease to my children and their heirs respectively share and share alike.

(4) I also give, devise and bequeath to my said wife for her sole use all my household furniture, machinery and chattels of every description. I also, bequeath to my said wife the sum of..... now deposited with.....

(5) To my son, (name of son) , I give devise and bequeath (description of property) when he becomes twenty-one years of age.

(6) To my daughter, (name of daughter) , I give, devise and bequeath (description of property)

(7) All the residue of my estate both personal and real not hereinbefore disposed of I give, devise and bequeath unto my son (name of son) , his heirs and assigns forever.

In witness whereof I have hereunto set my hand this .....day of..... in the year of our Lord One thousand nine hundred and .....

SIGNED, PUBLISHED and DECLARED by the said (name of testator) testator as and for his last Will and Testament, in the presence of us, both present together at the same time, and in his presence, and at his request and in the presence of each other have hereunto subscribed our names as witnesses [illegible] e due execution thereof.

.....

(name of testator)

.....

(names of witnesses)

.....

Увага:

Кождий чоловік, що має маєток, повинен за життя розпорядити маєтком послїдною волею і тестаментом, а сим ощадить богато клопоту тим, що лишать ся по нїм. Та ще й се буде важне, що маєток буде поділений після волї роблячого тестамент. **Устна воля не має нїякого значіня.**

По смерти роблючого тестамент, послїдну волю треба занести до окружного суду і дістати апробату (потверджене).

Коли померший лишив маєток без писемної волї і тестаменту, так найстарший член родини або найближший свояк повинен сейчас зробити просьбу до окружного суду, щоби повірили йому завідательство маєтку. Маєток мусить мати завідателя.

Спадщина.

Коли муж пімре і не лишить тестаменту, одна третина його нерухомого маєтку переходить його жені на доживотне удержане, а дві третини переходить на дїти. По смерти жени і її частина переходить на дїти.

Коли бездїтний муж пімре і не лишить тестаменту, половина його нерухомого маєтку переходить на власність жени, друга половина на власність свояків.

Рухомий маєток, коли муж пімре і не лишить тестаменту, то третина його переходить на жену, коли вона має дїти, наколи дїтий нема, весь маєток переходить на ню.

В случаю смерти жени без тестаменту весь її нерухомий маєток припадає мужеви.

Кожда особа, щоби оминути клопоту подїлу маєтку по її смерти, повинна за житя розпорядити своїм маєтком.

Охорона робітника.

Кождий роботодавець є обовязаний хоронити робітника перед стратою житя і від ушкодженя.

Роботодавець є обовязаний:

1. Поучити робітника, як поводитись при давій роботї.
2. Постаратись о безпечне місце для роботи.
3. Достарчити і заосмотрити робітника в відповідні прилади для даної роботи.

ТРИ РОДИ ПРЕТЕНСІЙ РОБІТНИКА ДО РОБОТОДАВЦЯ ЗА УШКОДЖЕНЭ.

а) Коли робітник зістане ушкоджений при роботї з вини роботодавця, то є, коли роботодавець не постаравсь о безпечне місце і відповідний спосіб роботи, коли не поучив його, як має при роботі заховуватись, коли робітник новий і невправлений при даній роботї і коли роботодавець заосмотрить робітника злою, невідповідною машинерією і знарядами, або коли зовсїм не дасть йому відповідних знарядів, звичайно потрібних при даній роботї, тодї належить ся необмежене відшкодоване в міру його ушкодженя.

б) Коли робітник понесе ушкоджене підчас роботи з вини настоятеля (боса, формана), котрого приказам робітник мусїв повинуватись і через се понїс ушкоджене, в такім случаю відшкодоване не може перевиснати суми трирічного зарібку

Дїти, учитель і тростіси українсько-англїйської школи „Висла“ в Манїтобі.

Товариство „Самостійна Україна“ в Едмонтонї, Альберта.

ушкодженого робітника.

в) Коли робітник понесе ушкодженє підчас роботи з вини товариша робітника, або з власної неуваги, а не через сваволю, або піятику, тоді належить ся йому відшкодованє в сумі половини заробкованя за страчений час. В случаю смерти або цїлковитого ушкодженя, відшкодованє се не може перевисшати: в Манїтобі 1,500 долярів, в Альбертї 1,800 долярів, в Саскачеванї 2,000 долярів.

В послїднім случаю робітник або його свояки мусять внести скаргу до 6 місяців по випадку.

Крім сего вимагає закон в Манїтобі, щоби ушкоджений робітник або хто в його імени писемно реґістрованим, або власноручно дорученим листом до двох тижнїв по випадку повідомив роботодавця о випадку, подаючи імя, назвиско і адресу пошкодованого, день і місяць, рік, місце причину і якість ушкодженя.

В Альбертї вимагає закон такого повідомленя як найскорше по випадку.

Крім сего повідомленя вимагає закон в Манїтобі, ще й другого повідомленя. Друге повідомленє мусить бути подане

Вправи хлопців тов. „Самостійна Україна“ в Едмонтонї, Альберта.

тим самим способом що і перше, мусить містити в собі ім'я, назвиско і адресу ушкодженого, дату, причину, місце і якість ушкодженя, а коли ушкоджений помер, то в повідомленю мусить також бути зазначено, кому відшкодоване належить ся.

Таке відшкодоване мусить бути подане до 4 місяців по ушкодженю.

Повідомлене мусить бути писемне і доручене власноруч но або реджістрованим листом.

По всякім ушкодженю малім чи великім, ушкоджений робітник, його свояк чи знакомий повинен сейчас повідомити роботодавця після вимог закона, а коли сам сего не може зробити або не вміє, нехай заплатить адвокатови $1.00 — $2.09, щоби се зробив, бо від сего може часом залежати поважна страта відшкодованя.

В додатку копію повідомленя затримайте.

ВЗІРЕЦЬ 1-го ПОВІДОМЛЕНЯ:

Winnipeg, Man.
Nov. 18-th., 1914.

To the Canadian Pacific
Railway Company
Claims Department
Winnipeg.

Dear Sir:

Take notice, that on the 15-th day of November A. D. 1914 Michal Sierkewych of 64 Mead str. of the city of Winnipeg in Manitoba, laborer sustained personal injuries, while in your companie's employ in your yards, here, his foot being run over by a passing car and seriously injured.

Yours truly
Michal Oberezny.

Підчеркнені місця в повисшім анґлійськім тексті, треба зміняти до обставин. Лист мусить бути писаний в анґлійській мові.

Практичні поради для ушкоджених.

1. Не підписувати жадних паперів, доки не знаєте, що

підписуєте.

2. Коли хотять вас залагодити, розпитайте ся як, що і скілько.

3. Не залагоджуйте ся, доки не порадитесь свого адвоката, чи вам правно більше не належить ся.

4. Не вдавайте ся о пораді до покутних махерів та аґентів, а вдавайте ся до порядних адвокатських фірм.

Довг за роботу.

(Mechanic's and Wage-earners Lien.)

Кождий робітник, будівничий, контрактор, або кождий инший, що робив, доставляв машинерію або матеріял на будову, робив репарацію якого будинку і не отримав заплати за свою роботу, має довг на тім будинку і на земли під будинком і може заінтабулюватись в інтабули.

Сей закон повинні використувати робітники.

ОГРАНИЧЕНЯ.

В Манітобі і Альбертї довг понизше $20 за роботу при будові не є довгом, за котрий можна інтабулюватись.

Кождий робітник повинен заінтабулювати свій довг в інтабуляційній канцелярії до 30 днів по скінченю роботи, або по доставі матеріялу.

Заінтабульований в сей спосіб довг має вартість до 90 днів по скінченю роботи, а по нім треба його відновляти скаргою.

В Саскачеванї інтабуляції не треба поновляти.

Користи з заінтабульованого довгу ті, що коли властитель або контрактор, що часто трафляєсь, не має чим заплатити робітникови за роботу або доставу матеріялу, так, коли довг в час і належито заінтабульований, може суд виставити будинок враз з землею на лїцитацію і в той спосіб виплатити робітникови.

Платня робітникови при молоченю.

Кождий робітник при молоченю має претенсію до збіжа, все одно, чи він робив в фармера чи в молотара.

Колиб фармер не хотїв заплатити, робітник має право його заскаржити.

Фармер має право відтягнути молотареви гроші виплачені робітникам.

В Манітобі і в Саскачевані робітник писемно мусить повідомити фармера до 10 днів по скінченю роботи, кілько йому належить ся за роботу при молоченю.

В Альберті робітник мусить повідомити фармера в часі роботи, що має претенсію до збіжа за роботу, крім того по скінченю роботи мусить до 10 днів повідомити фармера, кілько йому належить ся.

Коли робітник не повідомить писемно фармера до десять днів по скінченю роботи, тратить свої претенсії і фармер може виплатити молотареви.

До 10 днів по скінченю молоченя, фармер не повинен нікому виплачувати, а коли виплатить молотареви, то може ще платити і робітникам, коли сї незаспокоєні.

Коли фармер отримає повідомленє від робітника, повинен повідомити про се молотара.

По отриманю повідомленя або повідомлень, затримує фармер гроші в себе в Манітобі до 20 днів, в Альберті і Саскачевані до 30 днів і коли молотар не заперечує виплати, тогди фармер сам виплачує робітникам, єсли він сему заперечить, повинен зложити гроші разом з повідомленями в окружнім суді, подаючи адреси молотара і робітників.

Справою дальше занимаєсь суд.

Коли робітники зажадають від фармера більше як належить ся молотареви за ціле молочене, тодї фармер повинен зложити в судї всю суму, яка належить ся від него молотареви, а суд зробить поділ.

ФОРМА ПОВІДОМЛЕНЯ І ПРОТЕСТУ:

До (імя того, до кого пише ся)

Поважаний Пане!

Отсим звертаю увагу, що я, (імя пишучого) жалаю від Вас заплаченя суми $..... як належитість за мою роботу, виконану для молотара підчас молоченя Вашого збіжа. Я був занятий в такій роботї ..... днів, починаючи дня ..... Р. Б. 191.. до дня ..... Р. Б. 191..

Моя почта є ..... в провінції .....

Написано дня ..... в ..... в провінції Р. Б. 191....

.....(підпис)

Я (імя пишучого)..... з .....в провінції ....., Робітник, присягаю і зізнаю:

1. Що я є повисше згаданий робітник.

2. Що я виконав повисше жаданє і твердженя містячі ся в нїм правдиві, що до змісту і факту і що ще належить ся менї за роботу, як висше сказано, сума $.....

ЗАПРИСЯЖЕНО перед мною)
в .....)
в провінції .....) (підпис)
дня .....Р. Б. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

To

Sir:

TAKE NOTICE that I ....., the undersigned, claim from you payment of the sum of $..... as balance of my wages for work done for....., Thresher, in threshing your grain, I was employed in such work ..... days, commencing on the ..... day of ..... A. D. 191.. until the ..... day of ..... A. D. 191...

My Post Office is..... in the Province of.....

DATED, at ..... in the Province of..... A. D. 191..

.....(signature)

I, ... of the ..... of ..... in the Province of .....Labourer, make oath and say:—

1. That I am the above named employee.

2. That I have executed the above claim and the statements contained therein are true in substance and in fact and there is still due and owing to me for wages as above stated the sum of $.....

SWORN before me at the)
..... of)
In the Province of .....) (signature)
this ..... day of .....)
A. D. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

До (імя і назвиско, до кого пише ся)

Поважаний Пане!

Я,.....низше підписаний, оспорюю жадане доручене Вам через..... ....на, або около..... ..... Р. Б. 191... на слїдуючій підставі:

....

ДАЛЬШЕ ЗВЕРНЇТЬ УВАГУ, що я вимагаю, щоби Ви зложили гроші, яко предмет претенсій, в суді, як сього вимагає закон.

Моя почта є..... в провінції.....

Написано в..... в провінції.....

дня..... ..... Р. Б. 191...

.....(підпис)

Я..... з .....

.....в провінції.....

молотар присягаю і заявляю:

1. Що я є роботодавцем висше згаданим.

2. Що я належито виставив повисше повідомлене оспореня і що зізнаня в нїм містячі ся є правдиві в змістї і фактї.

ЗАПРИСЯЖЕНО перед мною)

в .....)

в провінції .....) (підпис)

дня.....Р. Б. 191....)

A Commissioner in B. R. etc.

To

Sir:—

TAKE NOTICE that I, ... the undersigned, contest the claim served upon you by ..... on or about the ..... day of ..... A. D. 191.. on the following grounds:

.....

AND FURTHER TAKE NOTICE that I require you to pay all monies subject of such claim into Court as required by law.

My Post Office is..... in the Province of.....

DATED, at the .....of..... in the Province of ... . this ..... day of ..... A. D. 191...

.....(signature)

I,.....of the.....of.....
in the Province of ....., Thresher, make oath and say;—

1. That I am the employer above mentioned.

2 That I have duly executed the above notice of contest and that the statements therein contained are true in substance and in fact.

SWORN before me at)
the..... of .....)
in the Province of.....) (signature)
this ....day of.....) .
A. D. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

Молотарі (Threshers).

Кождий чоловік, що має машину є обовязаний:

1. В Манітобі мати прибиту на машині копію закона, що відносить ся до молоченя, т. є Threshers Lien Act. Копію сего закона можна дістати від урядового друкара (Kings Printer.)

Хто не виконає сеї точки закона, або хто зідре з машини копію, підлягає карі $10

2. В Саскачеванї мусить подати звіт на урядових друках до мінїстерства рільництва. За несповнене сего параґрафу підлягає карі $25.

3. В Альбертї мусить що року дістати від мінїстерства рільництва цертифікат і прибити його на машинї.

Права молотара.

Молотар має право в Манітобі забрати до 30 днїв по скінченю молоченя достаточну скількість збіжа, щоби оплатити собі за молочене.

Коли до пяти днїв по забраню фармер не заплатить за молочене, має право молотар продати забране збіже; по спроданю і відтягненю своєї належитости і по оплаченю коштів перевозу повинен решту гроший звернути фармерови.

Забране збіже мусить бути спродане до 30 днїв в найблизшім місточку.

Хто спиняє забране пшениці підлягає карі 20 до 100 до-

Аматорський кружок тов. „Самостійна Україна“ в Едмонтон, Альберта.

лярів.

В Саскачевані може молотар забрати і продати до 60 днів по скінченю молоченя достаточну скількість пшениці, щоби оплатити собі молоченє і кошта перевозу.

Закон позволяє рахувати собі за перевіз від вівса 1½ ц., а 2 ц. від кождого другого збіжа за кождих 5 миль.

В Альберті мусить молотар зараз по вимолоченю повідомити фармера, що він забере збіже за молоченє. До 30 днів по скінченю молоченя, наколи йому не заплачено, має право забрати відповідну скількість збіжа, перетримати в себе або в кого иншого через 15 днів, а відтак продати в найблизшім мі-

сточку.

Закон признає за перевіз 4 ц. на сто фунтах за перших шість миль а ¾ ц. на сто фунтах за кожду дальшу милю.

Збіже мусить бути продане до 30 днів по забраню.

ДО ДЕСЯТЬ ДЕНЬ ПО ВИМОЛОЧЕНЮ, МОЛОТАР НЕ МАЄ ПРАВА ЗАБИРАТИ ЗБІЖА.

В Манітобі обовязаний кождий молотар дати робітникови рахунок, кілько йому за роботу належить ся. За несповнене сего закона підлягає молотар карі 5 долярів за кождий день проволоки.

Поквітованє (Receipt — ресіт).

Кождий, хто платить гроші, повинен жадати поквітованя за заплачену суму.

Поквітованє повинно зазначувати, кілько заплачено гроший, за що і дату, себто ден, місяць і рік плаченя.

ВЗІРЕЦЬ ПОКВІТОВАНЯ:

.....191..

Отримав від.....$.....

за .....

.....(підпис)

.....191..

Received from..... the sum of $.....

in payment of.....

.....(Signature)

Векслї („Ноти"), З'обовязаня, (Promissory Notes, Lien Notes.)

Вексель є писемне грошеве зобовязане.

Проти векселя майже нема оборони, тим більше, що вексель можна продати і тодї той, хто підписав вексель, мусить платити.

При підписуваню векслїв і взагалї всяких зобовязань підписуючий повинен бути дуже обережний.

Підписуючий повинен розуміти: що підписує, нащо і як.

Головно обережними повинні бути фармері при підписуваню замовлень на машинерію, щоби часом не підписати векселя замість замовленя, що дуже часто трафляєсь.

ВЗІРЕЦЬ ЗВИЧАЙНОГО ВЕКСЛЯ:

$500 Віннїпеґ сїчня 6, 1915

По шістьох днях від нинї я зобовязую ся заплатити Я.В. Арсеничеви, або на його приказ, в Royal Bank of Canada, в Віннїпеґу суму пятьсот долярів.

Вартість отриману.

Із процентом по вісїм від ста на рік.

Федько Равлик.

Свідок:

Роман Шевчук.

$500 Winnipeg, January, 6 th. 1915.

Six day after date I promise to pay to J. W. Arsenych or order at the Royal Bank of Canada, Winnipeg, the sum of five hundred Dollars.

Value received.

With interest at the rate of eighth per centum per annum.

Fedko Rawlyk.

Witness:

Roman Schewchuk.

Нїхто не повинен позичати гроший без векселя. Съвідок все повинен бути на векселі. Съвідок не є ручителем. Съвідок все підписує в лївім розї при долинї і зазначує, що він съвідком, т. є съвідком, що вексель підписаний.

Коли съвідок підпише своє імя в правім розї і не зазначить що є съвідком, то він стає ручителем і є відвічальним за плачене векселя.

Коли позичає хтось грошї, хто не є певний, позичаючий повинен жадати ручителя. Ручитель підписує своє імя під іменем довжника.

Пр. в повисшім взірци під іменем „Равлик" і тим стає відвічальним за довг.

З звичайним векселем можна затягнути гіпотеку на худобу, машинерію чи инші рухомости. По анґлїйськи називаєсь се четел морґедж (Chattle Mortgage). Се значить тілько, що довжник поза векселем, яко запоруку за вексель, затягає окре-

мий довг на свої рухомости і коли не заплатить векселя, то задовжені рухомости можна продати на лїцитації. Коли вексель заплачений, так Chattle Mortgage тратить вартість і його треба відобрати.

Chattle Mortage треба реґіструвати в окружім судї.

Lien note можна дістати або дати на продану чи куплену річ. Коли я куплю корову, то продаючий може жадати і я можу йому дати Lien note на куплену корову. Lien note значить тілько, що продана річ лишаєсь власностию продаючого, а не купуючого, хотяй вона є в посїданю купуючого, аж доки послїдний цент не буде за ню виплачений. Коли я пр. не схочу виплачувати, то в мене заберуть ту річ. Також не можу продати сеї річи, бо первісний властитель може забрати еї із третих рук.

Коли я комусь винен гроші і він не хоче приняти від мене звичайного векселя, але жадає Lien note на пару коний, то я йому спокійно можу се зробити, та користь йому з сего така як з звичайного векселя. Коний моїх він не може забрати, бо Lien note дається ся лише на решту гроший купна за недоплачену річ.

Коли хочете дістати від когось за довг, або за позичку Lien note на якусь річ, то переправьте формальне купно і продаж тої річи, то є купіть ту річ за суму позички чи довгу і зараз відпродайте ту саму річ за ту саму суму довжникови. Посіданє даної річи, хотяй би хвилево лишень передана з рук до рук є купном і продажию і в такий спосіб Lien note має вартість.

Lien (лїн) нот є лучший чим звичайний нот.

Ограниченє (Statute of Limitation).

Закон ограничує час на заплаченє долгу або внесеня процесу за незаплаченє довгу. Задавнені довги і зобовязаня тратять вартість, никнуть з бігом часу.

І так:

Вексель і звичайні довги тратять вартість по шістьох роках.

Писемне признанє довгу або векселя, або заплаченє певної, хочби як малої суми на заплаченє векселя або довгу, відновляє довг на нову шість слїдуючих лїт.

Вирок, і гіпотеки тратять вартість в Манїтобі по десятьох

роках, в Альбертї і Саскачеванї по дванайцятьох роках.

Гіпотеки на рухомостях(Четел моргіч) тратять вартість по двайцятьох роках.

Коли хочете дістати відновлене пропавшого довгу, то постараїтесь, щоби довжник признав довг писемно, або що небудь заплатив на рахунок такого довгу.

ОГРАНИЧЕНЭ ДАЛЬШЕ.

Коли властитель поля позволить сусїдови, або взагалї людям уживати через 20 лїт безперервно стежки, дороги, керницї, то пізнїйше не має права огородити, переорати, або заборонити уживаня.

По двайцятьох роках безперервного уживаня стежка, керниця чи дорога стають спільною власностию. Коли властитель хоче задержати власність, то є мати право заборонити уживати стежки, керницї чи дороги, коли йому подобається, то повинен бодай оден день в роцї не позволити нїкому чужому уживати дороги, стежки, чи керницї, а тим затримає посїдане.

Угода — контракт.

Кожда угода в якій небудь справі повинна бути ясна, то є обі сторони, що роблять угоду, повинні зійти ся разом, згодитись і порозумітись.

Кожда угода повинна бути писемна, бо память людий буває часом неточна. А коли вона буде написана, то жадної точки угоди не можна забути.

Векслї і всякі угоди можуть бути писані в якій небудь мові. Закон признає всяку угоду важною без рїжницї на мову.

При угодї в щоденнім житю не конче мусить ся уживати правничих слів і зворотів, вистарчить, щоби все було ясно описане і підписане контрактуючими сторонами.

Контрактуючі сторони мусять бути точно означені. Не вистарчить сказати Іван годить ся працювати оден рік для Петра, а Петро годить ся заплатити за се Іванови.

Треба сказати, як сей Іван і Петро називають ся, де мешкають і яке їх заняте.

Докладна угода повинна виглядати так:

Угода зроблена нинї дня ..... місяця ..... року ..... межи Іваном Савчуком з Сокаля почти, провінції

Саскачеван, робітником і Петром Шереметою, з того самого місця, фармером.

Згаданий Іван Савчук годить ся робити для згаданого Петра Шеремети яко робітник на фармі через оден рік, почавши від ..... дня ..... місяця ..... року.

Згаданий Петро Шеремета годить ся заплатити згаданому Іванови Савчукови за сю роботу суму 200 долярів.

..... Іван Савчук

(Сьвідок) Петро Шеремета.

До повисшої угоди можна також додати спосіб плати і инші евентуальности.

Розходить ся, щоби угода містила в собі всякі можливі конечности, які можуть зайти межи контрактуючими сторонами в будучности, так, щоби, коли вийде яке непорозуміне, обі сторони могли покликатись на угоду.

Обі контрактуючі сторони повинні мати копії угоди.

Угоду повинен підписати сьвідок.

Важнїйші угоди повинно робитись в адвоката.

Повнолїтність.

Особа стає повнолїтною з 21 роком житя.

З'обовязаня зроблені, неповнолїтною особою, не мають правосильности.

Малолїтної особи не можна скаржити за єї довги або з'обовязаня.

Малолїтна особа має право скаржити дорослу особу за довги і з'обовязаня.

Малолїтну особу можна скаржити за довг за конечности житеві.

ПРОСЬВІТНО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВ. „БОЯН“ У ВІННІПЕГУ.

МОНОЛЬОҐ ЛИСОГО.

На сцену виходить мущина середнього росту, цїлком лисий і уклонившись, говорить:

Часто ся із лисих
Люди насьмівають,
Та з чого сьміють ся —
Понятя не мають.
Вздруть голову лису,
Тай вже жарти, сьміхи,
Думають що лисих
Створив Бог для втїхи.
Не знають сердеги,
Що досьвід говорить,
Що лисина в сьвітї
Чудні дїла творить.

З лисини передовсїм є велика ощадність. Здивуєтесь певно, мої паньство, що може мати спільного лисина з ощадностію? Ха, ха! ще і кілько має спільного. Бо поминувши се, що не треба що тижня платити барберови за то, що стриже тебе як вівцю, то з доброї і великої лисини є ще і та користь, що така лисина може цїлковито заступити пять лямп нафтових, три лямпки ґазові, або чотири електричні, а трафляють ся навіть случаї, що при великій і гарній лисинї можна усмажити яєчницю..... Так є! А то вже велика ощадність. Подумайте тілько, гарні панночки, як то добре дістати лисого мужа... Де електрики, нафти і иншіх річий до осьвітлюваня потрібних, жена не потребує, бо муж своєю лисиною досконально осьвітить цїле мешкане. А за ті ґроші, котрі би треба було видати на нафту, ґаз або електрику, жінка може собі справити дві сукни, оден жакет, два капелюхи, дві парі черевиків з високими обцасами, но і принайменше пів дозина шнурівок. Ну і що? Чиж то не роскіш мати лисого мужа?

А маючи лисого мужа, можна також мати і иншого рода приємности. От має пані приміром якусь сусїдку — ґадину, котра вічно і вічно з своєм мужем жере ся. А ту муж сеї імосцї має як на злість велику чуприну. Трафляєсь часто, що в сварцї з мужем, коли заведе мітла і тріпачка, мусить братись до чуприни. Бідачка! Надармо мучить ся — хлоп має волосе

як жубр і вона не може вирвати ані волоска, щоби себе вдоволити. Нагризе ся, назлостить ся, наплаче ся, але то все дурнісенько, бо волося мужови вирвати не може. А пані видить се через вікно і сміє ся. Коли отже муж пані (природно з перукою на голові) приходить з роботи, зачинає з ним пані сварку:

А ти сякий, такий! а ти лайдаку! старий дїде! Чому ти вчора так приглядав ся тій зизоокій Кейдї.

Муж заперечує, бо до вини не почуваєсь.

Хто,я мав дивитись? Кобіто — відповідає здивований, взрушаючи раменами.

А ти! ти! не хто инший! — кричить пані, як тілько можна найголоснїйше. Сусїдка тимчасом се чує і з поза фіранки вікна заглядає. Муж пані тимчасом кричить:

А йди же до лиха, кобіто! Дайже менї спокій, бо я жадної Кейди не знаю!

Що, ти еї не знаєш?! Ах ти брехуне! і одним сусом прискакує пані до мужа: лап! цап! за волосє і — зриває йому — перуку.

Волосє (розумієсь перука, о чім однак не кождий потребує знати) зістане в руках пані, а сусїдка з напротив з заздрости аж мліє. Вона не може своєму мужеви щось подібного зробити — за сильне має волосє!

То також богато значить, але то не все. Лисина має також і инші, що так скажу економічні прикмети, котрі з пожитком можна визискати для своєї кешенї. Розповім паньству оден такий примір, як то лисина поплачує.

Перед кількома роками я і двох моїх товаришів, також лисих, булисьмо в однім містї, в провінції Алябама. В тій провінції, як запевно паньству відомо, трафляють ся дуже часто величезні бурі, котрі все нищать. І що скажете мої панове! лисина впливає посередно на злагіднене страшних наслїдків тих бур..... Дивуєте ся панство? То прошу тілько послухати:

Власне підчас нашого побуту в тім містї, в Алябамі, навістив тамошну місцевість страшний гураґан. Гураґан той поломав дерева, перевернув одну стару муринку, забив три курки, пять качок, зранив одно порося, ну і в додатку поперевертав слупи з електричними провідниками, а треба знати, що тамошне місто було освітлюване електрикою. Щож ту робити? Ночі там темні, що хоч око вибери, а тут ще на улицях повно

поломаних дерев і пр. Мійська рада була безрадна і надармо дебатувала над тим, чим би осьвітити місто? Тодї пішов я з двома своїми товаришами до Сити Гал і кажу так:

Правовірні батьки міста,— коли дістанемо по 10 долярів за ніч, то місто буде осьвічене.

А то якими способом? — питають ся алдермани і мейор.

То вже наш інтерес яким способом!

По короткім торзї міська рада ухвалила заплатити нам жадану цїну. Ну і як думаєте паньство, чим осьвітили ми цїле місто? Ха! ха! От так! кождий з нас пішов в иншу сторону міста, поздіймалисьмо капелюхи і відразу в цїлім містї зробилось так ясно, як о 12 годинї в полудни, в найгарнїйший день. Мешканцї міста дивувались зразу, звідки в містї зробилась нараз така ясність, а коли довідались, що то ми своїми лисинами так осьвітили місто, зажадали конче від міської ради, щоби електричне сьвітло занехати, а осьвічувати місто за помочию лисих голов. Улягаючи жаданю горожан, постановила міська рада заключити з нами сталий контракт і в тій цїли прислала до нас спеціяльну делегацію; ми одбак не хотїли піднятись стало сего джабу і то тілько з тої причини, що в цїлій Алябамі є лишень кілька гарних женщин, якби сказати на лїкарство а решта самі мурінки і в додатку люди там нїчим більше не відживляють ся, тілько в рано, в полудне і в вечір їдять банани.

Недавно читав я також в якімсь письмі, що правдоподібно незадовго і в нашім містї має бути скасоване електричне і ґазове сьвітло, а місто мають осьвічувати лисими головами.... Ну, і хто лисий, дістане джаб!

Так в коротцї вичислив я кілька пожиточних річий, котрі з причини лисини спливають на рід людський. Всїх добродійств, які дає лисина, не можна списати і в десятьох грубих томах.

Зрештою ті, котрі з лисих сьміють ся, повинні памятати що: на мудрій голові нїколи не вдержить ся глупий волос.

В. МІГАЙЧУК.

УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКЕ УЧИТЕЛЬСТВО В КАНАДІ.

Вже майже від двайцятьох літ український переселенець дорабляєсь кращої долї в новій вітчинї. Він лупає каміня, будує желїзницї, висушує багна, викорчовує лїси, оре, сїе і радує ся, що ему лекше жиє ся. Мабуть нема роботи, нема занятя нї жадного заводу, деби не найшов ся наш роботящий Українець. Він в горах, він в копальнях, на широких рівнинах, від сходу до заходу, від півночи до полудня все він, той сам Українець дорабляєсь і радує ся своїми доробками.

Колиб ми сказали, що цїлию нашого житя є доробок, гроші, земля і иньше добро, то дїйсно нам тілько дорабляти ся, та втїшати ся. Однак здорово думаючий чоловік знає, що таке добро є лише средством житя, а не самою цїлию. Народ, що хоче жити і забезпечити своє істноване, мусить мати правдиву цїль житя, інакше ему грозить заглада. Ідеалом народу мусить бути его молодїж — приготоване тої молодїжи до гарнїйшого житя як батьківське. До сего ідеалу, до сеї благородної цїли прямує всякий сьвідомий народ. Гарно вихована молодїж є скарбом якого ржа не з'їсть, злодїй не вкраде. Всьо инше є лиш средством до осягненя сего ідеального народного скарбу.

Щоби пізнати народ вистарчить бачити его молодїж. Щоби пізнати силу народа треба знати его учителїв. Історія вчить нас, що лиш той народ сильний, славний і гарний, що має добрих учителїв, лиш той народ має право до істнованя, що ставить собі за ідеал вихованє молодїжи, лиш той народ жиє, розвиваєсь і може радувати ся, що має своїх добрих учителїв, яким дає свою молодїж під опіку.

З переселенем до нової вітчини наш народ не мав учителїв. Кождий дбав про себе, як вмів і звавсь, як вмів. Він радів як дістававав фарму або роботу і збогачуючи ся, забував про висші народні ідеали, правдивий свій скарб. Дїточки виростали і молодїж спішила на роботу, на службу. Там попадала на ласку судьби. Дійшло до того, що нині наша молодїж тілько мріє про роботу. Вже навіть дїти бавлять ся „роботи“ і ставлячи торбинки собі на плечі, промовляють „йду на лоботу“. Се не є жарт, але сумний факт. Наші українські хлопці і дівчата на чужій роботї і коли сему лихови не зарадить ся, то нас постигне ще гірше як асіміляція. Нас чекає деґенерация, згубне

звироднене.

Одиноким застереженем перед сею пропастию є вихованє молодїжи в иншім дусї. До правдивого вихованя молодїжи потрібні добрі школи, в яких мусять бути добрі народні педаґоґи. На учителях спочиває велика задача. Їм більше лано і від них більше треба сподївати ся. Коли загал не добачує небезпеки, то учителї знають де причина лиха і як тому лихови зарадити. Так, той українсько-анґлїйський учитель, що жиє разом з народом, найлїпше знає. Він відчуває біль горя свого народа і цїлию его житя є піднести свій народ до висшого культурного уровеня. На него споглядають десятки ясних оченять денно. Він є відличним взірцем для тої юрби дїточок, що бачить в нїм ідеальне житє і тому він як ідеалїст може много зробити.

Та, щоби много зробити, учитель мусить бути сильним. Він мусить буги відповідно образованим і вільним від всякої зависимости, на що потрібна спеціяльна орґанїзація та сталі фахові кваліфікації. Без сего не можливо є учителям мати силу, вплив, та вести плянову роботу для себе і свого народу. Навіть трудно якбудь істнувати учительству, яке не старає ся укріпити на своїм становищу. Всяке тїло, яке не має амбіції боронити своїх інтересів, тратить право до істнованя.

Около десять лїт тому, від коли вперве кількох наших осіб вступили до Manitoba College до тепер наше учительство, хоч богато зробило на поли просьвіти, заледво істнувало як з'орґанізоване тїло. Від того часу українсько-анґлїйський учитель лупав скали темноти, уторовував шлях до осьвідомленя, пробуджував сплячих і як не словом то приміром накликував їх до праці. Він закладав читальні, давав відчити, устроював вечерки та представленя, засновував кооперативні спілки, брав участь в полїтиці, проповідував тверезість, заохочував до читаня та думаня і розуміесь, радував ся, що він учитель, народний провідник. Не обходилось без грубих помилок, блудів та невдач, але все він вдоволяв себе тим, що его заміри не були злі. Він старав ся зробити то, що міг і що по его думці виглядало добре. Его праця, его заходи не були даремні, бо нині вже не ті самі обставини, що були тому десять лїт взад. Всюди по кольонїях розвивають ся, ростини засїяні українським учителем.

Але в своїм розгарі праці українські учителї не застановлялись, не глядїли в будучність. Так, як наш пе-

реселенець, радіючи з доробку, занедбав своїх дїточок, так учителї працюючи з'осібна, занедбали власні інтереси. Та стало ся непредвидженє. Народна сьвідомість зросла несподївано. Українсько-англїйські школи переповнені школярами, а богато з них не можуть помістити дїтвори шкільного віку з своїх округів. Нові школи будують ся, тай тих за мало. А вже то найгірше, що понад 25 процент шкіл стоять порожні через брак учителїв. Через брак учителїв та переповнене властива шкільна робота є унеможливлена. Школярів, а особливо школярок годї задержати хоч бодай до шестого, семого степеня і докладне виученє предметів є утруднене. Богато учеників лишають школу не скінчивши навіть першого степеня, та йдуть

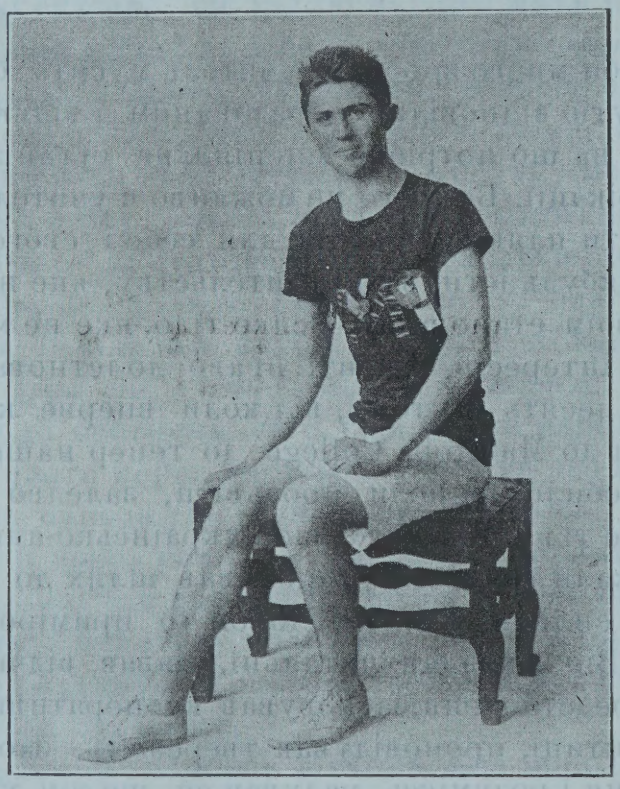

М. Мігайчук, студент манїтобського унїверситету, в роли атлета-скакуна, який в сїй роли здобув собі перше місце в Канадї.

на чужу роботу, а дехто з них на чужу науку. Виглядає, що наше шкільництво в безраднім положеню. Ми начеб призабули, що шкільництво мусить поступати вперед, розвиватись, щоби на все оставатись услужним просьвітним чинником для суспільности. Нова вітчина, її нові обставини, єї ріжні нагоди доробку, виміна думок через візитацію є сильними розбуджаючими средствами. Вони додають апетиту на духовий і умовий

корм. Задачию шкіл є подавати сей корм, примінювати сю витворену силу до користної праці, до народного поступу.

Щоби сю задачу сповнити, нам потрібно добрих шкіл. Таких шкіл, що змогли би примістити всіх учеників і не лише примістити, але й подавати їм добре образоване. На наших кольоніях, нам потрібно шкіл, які змогли би вести науку до десятого степеня і які задержували би учеників при науці до вісімнайцятого або двайцятого року житя. Се є можливе і мусить здійснити ся, бо інакше шкільництво найдесь ще в гіршім невідраднім положеню. Щоби задержати свої двомовні школи і шкільну самоуправу ми мусимо показати урядови та анґлійській публиці, що двомовні школи є efficient (здібні, услужні). Се залежить від податковців і учителів.

Податковці повинні дорожити шкільною самоуправою і нічим еї не сплямити. Обовязком кождого шкільного урядника (trustee) є наглядати, щоби школа для якої его вибрано, мала достаточне приміщене, відповідні і потрібні знаряди, та що найважнійше, доброго учителя! А не так, як оно тепер декуди дїесь, що шкільні урядники запирають школу, щоби меньше було розходів, або заказують податковцям посилати своїх синів і доньок після пятнайцятого року. Се є злочин і насильство. Через щось подібного наше шкільництво дістає нагану.

Учителї знов мусять вести перед, бути приготованими до нових обставин. Коли говорить ся про зріст народного освідомленя, то се не значить, що нам досить тілько радувати ся сему. Нині не те саме що було тому десять лїт, а за других десять лїт буде не те саме, що нині. Українсько-анґлійські школи будуть улїпшені, нинїшні однокімнатові будуть заступлені дво-кімнатовими, або так званими сконсолїдованими школами [consolidated schools]. До сеї зміни треба робити приготовленя і як учителї не пічнуть, то хто другий пічне? Не можна сидїти мовчки, коли наші школи стають ся невідповідними і виходять з дати.

Коли ми будемо мати достаточне число повно і стало укваліфікованих учителів, то се буде початок. На них попит вже й тепер є. Коли знов ті учителі будуть з'орґанїзовані і поставлять собі за повинність боронити своїх, то є народних інтересів, тодї їх орґанїзація прибере поважне значінє. Тодї можна буде поставити українських учителів до урядових висших шкіл. Тодї ми будемо мати урядову висшу школу під своїм

ПОХІД ПІДЧАС СВЯТКОВАНЯ СТОЛІТНИХ УРОДИН Т. ШЕВЧЕНКА В ВІННІПЕҐУ.

шкільним зарядом, користаючи з системи шкільної самоуправи. Тоді наше двомовне шкільництво буде робити успішну роботу і зверне на себе увагу. Нам тоді признають рацію в наших домаганях, а се буде здобуте не петиціями, не просьбами, але поважною працею.

Що значить дивити ся на учительоване як на заняте непоплатне, а потім підписувати петицію на учителя до семинаря? Що значить покидати учительоване, а потім жалуватись, що Анґлійці не шанують нас і нашої мови? Чим і коли ми показали Анґлійцям, що наша мова є гідна пошани? Яка льотіка гордитись учительством, голодувати учителя на мізерній платні, відноситись ворожо до него, а потім нарікати, що наші учителї не задоволяють? Чому не бути отвертими обом сторонам і признати свої блуди. Чоловік, який поважає, стає поважаним і кого ми трактуємо як чоловіка, той повинен відноситись до нас подібно. Коли податковці і другі відносять ся до учителїв прихильно, то вони дають їм спромогу працювати щиро для народу. Вони дають учителям спромогу працювати над собою також. Тоді одні вибразовують ся, другі користають і на відворот. Але нїяк не можна вимагати від Анґлійців, щоби вони шанували наше двомовне шкільництво, як ми самі его зневажаємо. Анґлійці є народ вивчений історією. Він шанує своє і поважає того, котрий вміє за своєм обстати. А ми як і чим пошануємо своє? Може тим, що не хочемо вчити ся? Або може се є доказ самопошани, що дехто через зарозумілість і невіжество волїє чужого учителя замість свого, та явно перед чужим ганьбить своє? Анґлійці є народ гордий. Він ставить своє над усе, а гордує тим, котрий ганьбить своє.

Нехай учителї сповнять свою задачу, а родичі нехай оцїнять їх працю, бо тілько добрі школи і добрі учителї вибавлять нас від заглади, а добре шкільництво можливе лиш тоді, коли ми як слїд его пошануємо. Тепер час подумати над улїпшенєм нашого шкільництва і учительства. Податковці, нехай будуть приготовані мати відповідні школи для своїх доньок і синів, а учителї нехай будуть приготовані заняти посади в тих нових інституціях. Се одиноке спасене, одинокий визвіл нашої молодїжи, нашого найдорожшого скарбу з чужої роботи. Се залежить від нас всїх Українців, бо улїпшене шкільництво є народним ідеалом. Нема висшої задачі, як працювати над відродженєм свого народу. До сеї задачі кличуть нас тисячі голосів української дїтвори в новій, а мілїони в рідній вітчизні.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО ЖИТЯ В 1914 Р.

Минувший рік 1914 був ювилейним роком уродин нашого найбільшого поета Тараса Шевченка. У всіх містах австрійської України, по всіх містах Сполучених Держав і в нас в Канаді обходили ювилей Шевченка дуже святочно. Всюда уряджували на честь його ювилейні свята, получені з святочними концертами, обходами і т. д.

Найгарнійше обходжено ювилейне свято Тараса Шевченка у Львові, де з ювилейним святом получений був злет галицьких Соколів і Січий.

Дуже величаво випало ювилейне сьвято в Вінніпеґу, яке святковано дня 17 мая. Вправдї деяким нашим людям забаглось ще і другого ювилейного обходу, та другий сей обхід випав не дуже світло.

Великі приготованя до обходу ювилейних свят роблено по ріжних містах на російській Україні. Та на жаль, навіть на се невинне свято положила руку московська адміністрація і свято заборонила. З причини заборони ювилейного свята прийшло було до заворушень в Київі і було арештовано навіть кількананайнайцять осіб.

Розвій українського народу в Росії натрафляв на ті самі перешкоди що й в попередних роках. Російське правительство не позволяє закладати Українцям жадних своїх товариств, а ті, котрі повстали по японській війні одні знищено, а решта ледви животіють від переслїдувань рос. уряду.

За те розвій Українців в Австрії давав нам гарні надії на будучність. Гарно розвиваючі ся товариства, приватні школи удержувані нашою суспільностию, сотки тисяч нашої молодїжи, котра училась в ріжних школах, давали нам запоруку, що Українцї скоро поступають вперед.

Одною з найважнійших подій на галицькій Україні була виборча реформа до львівського сойму, о яку боролись Українцї через довший час. Після неї мали дістати 62 послів, булиб тому набрали великого значіня і булиб могли ставити сильний опір проти польського панованя на галицькій Україні.

Велика европейська війна, котра вибухла при кінци липня 1914 р. не дає нам красших надїй на будучність. Москалї заняли майже цїлу східну Галичину і стараються здавити Українців вже на початку занятя. Визначнійших наших людий як: др. Івана Франка, митрополита Андрія Шептицького взяли вони до неволї і вивезли в глуб Росії. Доходять вісти, що мають знести всї українські школи і запровадити право-

славну церкву в Галичині, взагалї хочуть знищити цїлий доробок галицьких Українців.

З найважнїйших подій з житя Українців в Сполучених Державах належить занотувати зміну назви старого Руського Народного Союза на Український Народний Союз. Крім назви змінено також спосіб плаченя вкладок. Українцї в Сполучених Державах є дуже добре з'орґанїзовані. Їх запомогові Союзи розвивають ся дуже красно і запомагають наш народ матеріяльно, а з другої сторони ширять своїми видавництвами між нашим народом просьвіту.

Европейська війна і події, які слїдували за нею на наших українських землях, заворушили майже всїх Українців в Сполучених Державах. Вони мимо ріжних непорозумінь, які часто читаємо в їх часописях, почали думати о злуцї, а навіть о скликаню першого українського Сойму.

О много слабше чим Українцї в Сполучених Державах стоїмо ми в Канадї. Рік 1914 був у нас роком брудної ґазетярської полеміки, в якій на жаль вели перед люди навіть з університетським образованєм, по котрих ми в Кададї богато сподівали ся. Не знаємо і не будемо судити о причинах сеї бруковоі полеміки, скажемо тілько, що вона не дуже гарне кинула світло на тих, котрі її зачали.

Завдяки чужим і деяким нашим вироблено між нашим народом дуже кепскі відносини. Вистарчить згадати, що ми до тепер не маємо свого запомогового товариства, анї просвітного, котреб видавало користні книжочки для нашого народа, котрий на жаль тепер годуєсь бруковою літературою, на якій торговщики роблять добрий інтерес.

Господарство дробу д. Григорія Махнїя в Західній Канадї.

ГР. МАХНІЙ.

ПРО ДРІБ.

Кури, індики, качки, гуси.

Не можучи посьвятити в нашім Календари много місця про годівлю дробу, ми ограничимось лишень на сім, що нашому фармерови найконечнїйше.

Ховаючи дріб через кілька років, я можу сказати, що з дробу можна мати дуже великий дохід, треба тілько вміти застосуватись, як коло него ходити.

Кілько дробу тримати?

Чоловік, котрий хоче занятись годівлею дробу, не повинен се робити раптовно, але постепенно. Звичайний фармер з жінкою може держати найбільше 300-400 штук дробу, если хоче його добре обійти і мати з него користь. Хто хоче тримати більше дробу, то тодї мусить відложити всяку иншу роботу на бік і займатись лишень його годівлик.

КУРИ.

Роди курий.

Хотївши мати добрий дохід з курий, то мусимо знати, що годувати кури мішаного сорту як: білі, сиві, чорні, жовті і инші, як також ріжного росту: великі, середні, малі, є некорисгним тому, що не можна їх добре обійти.

Треба знати, що менша курка потребує менше поживи чим більша, тому як ми будемо годувати ріжні кури разом, то менша курка дістане за богато поживи і товстїє, а товста курка не несе яець; велика курка голодує і також не буде нести ся. Если отже хто хоче занятись ховом курий, то першою річию, котру конче мусить знати, що треба тримати кури чисті і одної раси і одної великости. Хто хотів би тримати кілька рас, то кожду расу мусить тримати віддїльно і віддїльно годувати.

Яка раса курий найлїпша.

Практика і знане досьвідчених людий доказують, що з поміж кількасот рас курий, до годівлї фармерам надають ся найлїпше з американських рас т. зв. раса Plymouth Rocks, Wyandottes і Orpington і азійська раса Light Brahams. Кури висше згаданих рас важуть від пять до дванайцять фунтів, суть отже добрі на мясо і лїпше несуть ся в зимі як в лїтї, коли много курий квокає. Добрі суть також кури середземної раси Leghorns і Мінорки; кури сї суть менші, важуть від 6 — 8 фун-

тів і добре також несуть ся. Вони мають великі гребінї і тому треба вважати, щоби вони їх в зимі не повідморожували, бо хорі не несуть ся.

Є ще много других рас курий, котрі однак до канадийського підсоня не можуть добре пристосуватись.

Як і чим кормити кури?

Інакше мусимо кормити кури в літї, а інакше в зимі. В літї вистарчить курам дати троха зерна, найлїпше пшениці і вівса, троха якого піску і чистої води. Решту, що їм потрібно, вони бігаючи самі собі знайдуть як: листє трави, хробаки, мухи і т. д. В зимі у нас в Канадї кури понайбільшій части заперті і тому, коли хочемо, щоби вони добре несли яйця, треба їх відповідно годувати. Рано треба їм дати відпадки з стола змішані з дертию (чапом) якого будь збіжа а перед полуднем 1 фунт вівса на 20 курий. Зерна не треба сипати на купу, а розкинути по земи в курнику, де завсїгди має бути насипана на 6 — 8 цалїв полова або накидана солома. Курка шукаючи за поживою буде порпатись, а тимсамим гріти ся. Таксамо треба в курнику мати завсїгди капусту, брукву і т. и., щоби кури могли дзьобати кілько схочуть. Перед заходом сонця треба знова дати курам покарму, найлїпше пшениці. Треба також вважати, щоби в відповідній до сього посудинї було в курнику всегда подостатком мелених скалок (oyster shells), бо з них повстає скорупа на яйцї. Позаяк кури їдять тверде зерно, не маючи зубів, то мусимо давати їм грубшого піску або дрібного острого шутру, щоби курка лїпше травила. Рівнож треба в зимі давати курам завсїгди подостатком теплої води в такій посудинї, щоби курка не могла в ню влїзти і замочити собі ніг.

Піренє.

Щоби кури несли ся в осени, треба прискорити т. зв. їх піренє ся. Звичайно в літї тратить курка своє старе піре і дістає нове, що треває 10 — 12 неділь. Досьвідчені люди можуть сей час піреня ся зменшити. Найлїпше в липни відлучити курок від когутів і зменшити їм їду на половину. Тим змусить ся кури до піреня ся і до двох місяцїв на зиму кури будуть мати нове піре.

Як винищити воші і заразливу хоробу?

Щоби винищити у курий воші і заразливу хоробу є найлїпшим сей спосіб. Розпустити вапно горячою водою, до пів бушля вапна додати фунт т. зв. Sulfate of Zink і фунт соли роз-

веденої в горячій водї. Потім додати ще пів унції карболевого квасу, то все змішати і вибілити курник в кождім, навіть в найменшім куточку.

Розплід курий.

Кождий фармер, если хоче, щоби його молоді кури ще того самого року неслись, мусить насаджувати квочки або інкубатор як найранше в місяцю марцю і цьвітню, а не пізнїйше як 15 мая.

Вибір яець.

Хто хоче мати добрі і здорові курята мусить класти під квочку яйцї від добрих і здорових курок. Вибрані яйця треба тримати в місци не надто теплім і ненадто зимнім і найлїпше поскладати їх в зерно тоншим кінцем. Найлїпше вибрати яйця середної величини, скаралупа на них мусить бути чиста, а як не чиста, треба обмити лїтною водою.

Вибираючи квочку треба вважати, щоби була смирна і щоби мала на собі всьо пірє, а не була напів гола. На сїдало найлїпше зробити скринку з дьер цятами і поставити її в такім місци, щоби не перешкаджали її другі кури. Перших кілька днїв треба її тримати запертою і випускати лишень тілько, щоби наїлась. Квочку найлїпше годувати кукурудзою або пшеницею. Щоби встерегчи квочку від вуший, треба її шкіру намастити трійлом (Blue ointment), або насипати отруйного порошку (insect powder) поміж піря.

Декотрі кладуть кілька листків тютюну в гнїздо під солому щоби запобігчи вушам. І сей спосіб є також добрий, тілько треба вважати, щоби тютюну не було за богато, бо тодї можуть затроїтись зародки в яйцях.

Молоді курята найлїпше годувати дрібними крупами, а не бараболею або сиром. Можна годувати також хлїбом змоченим в молоцї, але треба його добре витиснути.

Індики.

Щоби мати добрі і здорові індики, треба вважати щоби самця індика до тих самих самиц змінювати що року. Одного самця треба тримати на 6 — 7 самиць.

Молоденькі індики треба пильнувати доти, доки вони не дістануть т. зв. червоні фаворита. Найбільше треба уважати, щоби вони не ходили по росї.

Сгарі індики чистої бронз. раси важуть від 16 — 25 фун., инші раси, як білі і чорняві, вже не є так добрі і менше важуть.

Качки.

Найлїпші качки є білі т. зв. Рекін і сиві — Aulesbury. Вони важуть від 7 — 9 фунтів одна. Годувати качки як старі так молоді найлїпше дертию, значить меленим зерном, а не цілим і як найбільше зеленим листем. Води повинні мати подостатком, однак молоді качата до двох місяців не треба пускати, щоби пливали. Одна качка знесе звичайно на рік 100 — 140 яець. Виводити їх можна рівнож в інкубаторі. До вигріття потребують 28 днів. 1 самець вистарчить на 3 — 4 качки.

Гуси.

Найлїпше знані гуски є т. зв. Toulouse, Embden, значить сиві і білі. Вони важуть від 20 — 25 фунтів одна гуска. Гуска знесе від 45 — 58 яець на рік. До розплоду треба мати одного гусака на 2 — 3 гуски. Гуска звичайно показує знаки квокання з початком лютого і тоді найлїпше їх насаджувати таксамо як курку або качку. В інкубаторах трудно їх вигріти через тверду і сильну оболону під скорупою яйця.

Курники.

Курники або будинки для курий, качок, індиків і гусий треба будувати так, щоби вікна виходили на полудне. Не треба їх будувати великі, але треба, щоби в них було много світла, аби курка могла видїти як знайти зерно в соломі на земли. Підлоги в курнику зовсім не треба. Вистарчить звичайна, добре втоптана земля, вкрита соломою.

В кождім курнику повинно бути холодно, так, щоби видно було пару з уст, як чоловік дихає. Сей холод примушує курку працювати і огріватись. Непрацююча курка, кепсько несе ся. Крім сего, коли в курнику тепло, замножують ся всякі хороби — вуши і т. д. Під дахом треба виставити банти, декури сїдалиб на ніч і не обирались соломою і порохом на земли.

ПОРАДНИК ЛЇКАРСЬКИЙ.

Бородавки.

Бородавки треба натирати що дня добре пересоленим соком з чорної редькви. Меньші бородавки від того гинуть. Більші випалює ся так званим ляпісом або яким їдким квасом. Дуже великі бородавки найлїпше дати вирізати.

Глисти у дїтий.

Глисти живуть у тонких кишках чоловіка, а відтак можуть пересувати ся до жолудка, а звідти підступають аж до горла,а навіть і відходять ротом. Часто можна бачити, як у дїтий у снї відходять глисти відходовою кишкою, ротом, або носом.

Глисти є дуже частим обявом у дїтий і нераз не справляють нїяких прикростий, так,що хотяй вони і є в кишках, то дїти при тім зовсїм здорові. Але часто також вони починають бурити ся і тодї справляють болї в кишках, при чім дїти суть ослаблені, відчувають печенє в очах і сверблене в носї. Сї обяви бувають часом ще тяжчі: біль і заворот голови,дрощі і корчі.

Хоч глисти самі про себе невинні сотворіня, однак нераз вже були вони причиною смерти. Лучало ся, що глиста влїзла до гортанки і задавила дитину. Нераз знов збили ся глисти в кишках і їх заткали або перегризли ся до ями черевної і викликували ріжні запаленя, що буває звичайно причиною смерти.

Лїченє на глисти переводить ся так: наперед треба дати дитинї на прочищенє, а відтак давати через три дни рано і вечер средство на глисти, що його дістане ся в кождім друґсторі. Четвертого дня треба опять дати на прочищенє. Впрочім треба придержувати ся приписів, які находять ся на опасцї кождого лїку.

Кольки.

На кольки в жолудку чи кишках треба примінити сухі, горячі обклади в околици жолудка, або на цїле черево. Обклади можна робити або з розігрілого піску, або вмочити ручник в горячій водї і викрутити на сухо та приложити його на черево. Ручник прикрити вовняною хусткою.Обклад змінювати що години.

Кольки з простуди (коле в плечах або грудях, особливо підчас віддиху в гору; при сїм часто рівночасно бувають дрощі). Хорого положити сейчас в ліжко і добре вкрити. Напоїти його гербатою звичайною або з липовово цьвіту та купити і дати порошків на поти. На те місце де коле, приложити плястер з гірчицї, або втертого сухого хрону, завиненого в платок.

І. Кров з горла.

При харканю добуває ся слюз, на якім є кілька капель або пружків крови.

Хорого треба покласти головою вище та давати зимні

Юрій V,
король Великої Британії.

Никола II.
цар рѳсійської імперії.

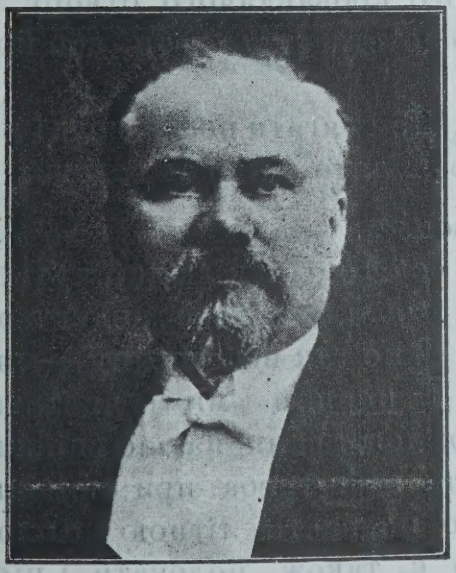

Г. Поанкаре,
президент Франції.

Вільгельм II,
цїсар нїмецької держави.

обклади на шию, проковтувати лїд, студені напої і т. п.

Не полокати рота!

II. Кров з кишок.

З грубої кишки виходить або чиста кров, або кровавий кал. Також чорняві, подібні до мази випорожненя.

Хорого треба сейчас покласти до ліжка, клубами висше, мішок з ледом на черево та давати левативи з зимної води. Давати пити лишень молоко з ледом.

III. Кров з легких.

При кашлю викидає хорий ясно-червону, шумовату кров.

Хорого треба покласти головою висше та розчіпити одїж. Опісля давати зимні обклади на груди. Давати воду з ледом або куснички леду до проковтування. Хорий не сміє безуслівно говорити та мусить як найспокійнїйше лежати. Такого хорого не вільно ані переносити, ані перевозити, хиба лишень за дозволом лїкаря, якого треба сейчас покликати.

IV. Кров з носа.

Хорий мусить покласти ся головою висше та прикладати зимні обклади на серце і карк. Стиснути ніс двома пальцями, вложити кусник леду до носового кровавлячого отвору, а опісля всунути довгий кусник сильно стисненої вати, або йодоформової ґази.

Не можна сякати ані дмухати. Не втягати носом води! не вприскувати нїчого до носа, не перехиляти наперед голови!

Коли з рота воняє.

Здоровий віддих є без вонї. У богато однак людий чути з рота, нераз навіть дуже неприятно, особливо підчас недуг жолудка або горла. Щоби вилїчити сю — не так небезпечну — як вельми неприятну недугу, треба в першій мірі чистити правильно рот і зуби; після того кождого раня натщо випити шклянку досить теплої води. Чистити зуби треба при помочи маленької щіточки від зубів, а горло полокати лїтною водою. При сїй спосібности вельми здорово є також полокати і ніс, втягаючи до нього воду. Коли се средство не помагає, тоді треба шукати причини слабости глубше. Найлїпше удати ся в такім случаю до лїкаря.

Коли щось впаде, або вбє ся до ока.

1). Стягнути долїшну повіку, підчас чого терплячий має

дивити ся до гори; опісля кінцем чистої хусточки виняти то, що впало до ока;

2), єслиж в сей спосіб не можна найти впалого до ока предмету (чужого тїла), тодї треба підігнути горішну повіку.

3). Наколи то, що впало, є в самім оцї,не витягати його, лише око закрити ватою і завязати.

4). Колиж до ока дістане ся вапно або груз, то треба виполокати його водою з цукром.

Горішну повіку відгинає ся так: Коли болїючий дивить ся в долину, треба взяти великим і вказуючим пальцем правої руки за ряси і тягнути до гори, а вкінци приложити малий палець лївої руки до горішного берега повіки і так відвернути її.

Обструкція (затверджене).

Причиною затвердженя є невідповідний корм і ослаблене кишок. Хвилеве затверджене усуває ся через зажите якого будь средства на прочищене. Застарілий стан вимагає як найбільше ходити а найменче сидїти, їсти мало мяса, але за се переважно ярини та овочі. Рано натщо пити шклянку маслянки, а їсти з ов очів головно фіґу, дактилї, виноград, дальше салату, огірки і т. д. Не вільно уживати чеколяди, червоного вина, рижу.

Попарене і спалене.

Лекші попареня і спаленя гоять ся звичайно самі від себе. Тяжші бувають дуже небезпечні.

Кожде попарене або спалене місце є дуже болюче, а біль сей можна усмирити через намащене рани товщом, оливою, олїєм, маслом; добре є також приложити скробану, сиру бульбу.

Рани від попареня або спаленя гоїть ся так само, як і инші рани. Дає ся на них йодоформову ґазу, бавовну і перевязує ся. Повставші міхурі не порадно самому проколювати, а лїпше се лишити лїкареви. Як що велика частина скіри є ушкоджена, то такого хорого кладе ся до ванни (зимної купели).

Посїдані руки.

Посїдані руки найборше лїчить сік з сьвіжо вичисненої цитрини. В першій хвилинї повсталий острий біль треба перетерпіти, тим більше, позаяк такий біль потягає за собою і поручувана на се саме ґлїцерина, яка однак і в половинї не є так помічна, як цитриновий сік.

Повішене.

Перша поміч: осторожно відтяти вісїльника, щоби не впав на землю, а опісля усунути предмет, який його дусить. По сім уладити штучне диханє. Коли віддих вертає, дальше поступати, як зі зімлїлим. Колиб віддих уставав, то опять примінити штучне диханє.

Рани.

З давен давна, вже з досьвіду знають люди, що при всїляких ранах перш усього треба затамувати кров, а пізнїйше рану перевязати. І найчастїйше до затамованя крови уживають павутиня, листя, мякушки з хлїба і таке иньше.

Таке поступованє є чистим варварством і коли рана загоїть ся, то дїйсно треба се уважати чудом.

Щож отже робити?

Передовсїм кождий чоловік, що заходить ся подати ранному чи скалїченому поміч, повинен приступати до того з чистими руками. Відтак треба конче вичистити саму рану. Якщо нема нїчого иньшого під руками, то змити рану чистою водою і перевязати чистою хустиною. Але се робить ся лиш з конечности, бо і чиста вода і найчистїйша біла хустка не є і не можуть бути вільні від всякого рода бакцилїв. Тому треба рану змити ватою, замоченою в карболевій воді, відтак дати кусник йодоформової ґази, опісля верству сухої вати і обвязати опаскою.

Ревматизм.

Ревматизм дасть ся вилїчити соком з селерів. Лїченє зовсім не є неприємне і поступає ся так: взяти чотири або пять селерів, завгрубшки кулака, обчистити їх з корінцїв, вимити чисто і покраяти на тонесенькі кружочки. Опісля сї кружочки поставити варити з двома фунтами волових костий, у яких є много стриженя (шпік) у такій скількости води, щоб повстав з того добрий буліон. Варити так довго, аж обварить ся усе мясо з костий та шпік з них виварить ся. Шуми не вільно збирати та кромі соли не давати нїякого коріня, анї заправи. Коли буліон є густий, перецідити його через густе ситко, злити в камянний горщик та пильнувати, щоби не скваснів. Куснички селери, мяса та шпіку у звичайній ринцї присмажити з трохa маслом і так має їх хорий з'їзти. Буліон хорий має пити денно три або чотири звичайні філїжанки від кави, о скількo лиш можливо горячий. Так поступати, аж доки не наступить

вилїчене. Лїчене в сей спосіб за чотири тижні усуває ревматизм на завсїгди.

Утоплене.

Як хто зайде в небезпеку можливого утопленя, то повинен витягнути ся як струна і положити ся горілиць (на взнак) на воду, руки протягнути поза головою, голову подати на зад, щоби уста виставали з води. Притім треба втягнути до грудий як найбільше воздуха. Хто ж неспокійно кидає ся і виставляє руки поверх води, той мусить з цїлою головою пірнути під воду і через се дусить ся (топить ся).

Ратувати потапаючого може лишень сей, хто вміє добре плавати. Тоді треба старати ся потапаючого обернути на взнак, зловити за волося і тягнути, пливучи самому на хребтї.

Видобувши його на безпечне місце, передовсїм отвирає ся йому добре рот, через відтягнене долїшної щоки, всаджує ся глубоко палець до рота і вичищує ся його з намулу і піску. Відтак скобоче ся пролик і старає ся довести до того, щоби потопельник зблював ся. Тїло кладе ся животом на спід і підсуває ся під жолудок жмуток одежі. По сім наступає штучне віддиханє, яке нераз треба примінювати навіть кілька годин.

Штучне віддиханє.

Штучне віддиханє робить ся так: Як є двох або більше помічників, то один тримає отворений рот хорого, щоби язик не западав. Тїло обертає ся на взнак і двох протягає руки позірно померщого все до грудної клїтки і поза нею, а третий рівночасно підтискає його попід груди. В разї потреби може се бути один чоловік.

Так треба робити довший час, доки нещасний не зачне сам дихати.

Чираки боляки.

Через нечистоту разом з брудом осїдають на тїлї бактерії і викликують боляки. Щоби ті бактерії лекше до тіла ввійшли, то скіра мусить бути троха поранена.

Щоби остеречи ся від таких боляків, треба з часта купати ся, змінювати білє і взагалї дбати про чистоту скіри. Скоро вже боляк витворить ся, можна зразу пробувати, щоби він розійшов ся. Прикладає ся на те оклади з квасної води (з аптики). Щоби боляк скорше дозрів, то прикладає ся т. зв. дяхель, який розмазує ся теплим ножем на полотенци і робить ся плястер. Можна також прикладати теплі оклади з ленного тї-

ста, каші, кулеші, а дуже часто уживають у нас і теплу печену цибулю. Також роблять часто всїлякі мішані масти з тїста, молока і меду.

Зрілий вже боляк можна дати собі протяти лїкареви, щоби нарва з него як найскорше вийшла і завинути його чистенько. Можна почекати також, аж боляк сам пропукне. Тодї треба його чистими руками витиснути, прополокати карболевою водою і рівнож чисто завязати. Найлїпше уживати до перевязки аптичної чистої вати.

Відморожене.

Найлїпшою мастею на відморожене є солод, з якого виробляють в бровари пиво. Солод заварює ся до густоти цукрового сиропу і ним смарує ся відморожену часть тїла, на що легко прикладає ся бавовну і обвиває ся полотном. Так поступати що вечера через 8 днїв, а відморожене цїлковито вилїчить ся. Ствердлу на ранї масть треба відмочити лїтною водою та відняти. Чим масть ся є старша, тим скорше лїчить і тому добре її придержувати через кілька лїт.

Замерзнене.

Як хочемо відратувати замерзлого, то перш усього треба знати, що не можна його скоро і відразу загріти лиш треба робити се постепенно. Невільно проте вносити замерзлого до теплої кімнати, лиш до неогрітої (шопи). Відтак треба його цїлого натирати снїгом, зимною водою, а по довшім натираню дати до лїтної (а не теплої) купели. Як замерзлий починає вже проковтувати, то треба дати йому вина або чорної кави.

Зімлїне.

Зімлїлу особу треба старатися сейчас привести до памя ти, а то є конечне тому, що при зімлїню кров уступає з мозку. Тому не добре є зімлїлу особу підносити головою до гори, лише треба її положити так, щоби голова була низше. Скоро хтось зімлїє не в помешканю, але десь на дорозї, в церкі на якімсь публичнім місци, то найлїпше є підсунути своє колїно під крижі зімлїлої особи і спустити голову вниз. Відтак треба увільнити сейчас недужого від всякої стискаючої одежи. Як що таке стало ся в хаті, то отворити вікно, або хорого в лїтї винести на двір і кропити зимною водою по лици і грудях. Чоло, литки і підошви натирати оцтом і давати також нюхати оцет. Лїпше ще давати нюхати а м о н я к, як його має ся під рукою. Як зімлїлий прийде до себе і може вже проковтувати, дати йому напи-

Льорд Кіченер,
британський міністер війни.

Сір Джон Джелліко,
віце-адмірал британської фльоти.

Генерал Де Вет,
провідник бурської революції в полудневій Африці проти Великої Британії.

Генерал Баєрс,
провідник бурської революції в полудневій Африці проти Великої Британії.

ти ся чорної кави або чаю.

Звихнене.

Коли комусь по якімсь нещаснім випадку якийсь суставсильно пухне, і рухи в нім стають обмежені, то знак, що в суставі тім наступило звихнене. У нас є дуже поганий звичай, що по такім звихненю сейчас беруть ся натягати чи то руку, чи ногу, щоб буцім то поставити на своє місце зрушені частини. Сего безуслівно не повино ся робити. Такому хорому треба лишень прикладати зимні оклади на спухнений сустав і уложити його спокійно до прибутя лїкаря.

ВЕТЕРИНАРНІ УВАГИ.

Найважнїйшою річию, яку повинен знати кождий господар є — охороняти худобу від усього, що може спричинити слабість. І так:

Не повинен перетяжати робучих звірів роботою. — Пожива повинна бути добра, чиста, здорова. Зогнила, спліснїла, або з землею є шкідлива. Їсти давати в пору. — Вода до питя повинна бути чиста; не давати, коли звіря розігріте, або дуже мало. В стайни, чи хлїві повинно бути ясно, не за зимно і не за горячо і подостатком свіжого воздуха. — Дбати, щоби в зимі звіря не перемерзло, а вже надто уважати, щоби розігрівшись нагло не остудило ся, чи то водою, чи воздухом.— Памятайте, що звір, як і чоловік потребує по роботї відпочинку, доброї поживи і умірковапости в усїм.

Ще одна річ, яку часом люди забувають, се добре обходжене ся зі звірятами і обходять ся з ними неполюдськи. Без потреби навіть бють, копають, випробовують на невиннім коневи, волови, корові, або псови батіг і т. п. А сумлїнний, думаючий чоловік завсїгди обходить ся зі звірятами по товариськи — навіть в злости. Він і другому не дасть їх кривдити, знаючи, що вони відчувають кривду не менше від нас, а не мають змоги боронити себе. Тимчасом за добре обходжене ся, вони завсїгди відплачують ся любовю до свого пана.

Про лїчене слабостий замало тут місця писати і ми згадаємо лише дещо.

До частих слабостий належить рани — проколені, розтяті і пр. Чуже тїло (тріску, цьвях) треба вийняти, коли є і рану вимити карболевою водою або лїзолевою. Рану вимива-

ти частїйше, засипати йодоформом.

При зімлїню коня треба здіймити упряж, скроплювати голову зимною водою, натирати скіру оцтом, алькоголем. Зімлїня бувають при породах, при роботї і пр.

При сонїчнім ударі зьвіря неспокійне, скрегоче зубами, занадто червонїють слизні болони. Також з горяча при роботї, з гоненя над міру може зьвіря захорувати. Тодї серце бєть ся сильно, брак віддиху, сильний піт. Треба зьвіря перевести до холоду, тїло, а найбільше голову поливати зимною водою. Давати зимну воду пити, а часом примінити штучне віддиханє, яке робить ся так: вложити до писка перевесло і витягнувши язик привязати до долїшної щоки. Натискати добре боки і розтирати тїло камфоровим спірітусом, терпентиновим, і коли нема то і без сього.

При відмороженях не треба брати до тепла, але на зимнї натирати снїгом, та зимною водою.

Кольки. Неспокій, часто затриманє мочи і калу, біль в жолудку, зьвіря напинаєсь, переступає з ноги на ногу, дивить ся по боках, часто лягає і качає ся. Причини бувають: нагле застуджене зверха, або в серединї зимною пашею, або водою; незвичайна пожива; накормлене тяжко стравною, або нечистою пашею. А буває також, що причиною є замотане кишок. Що до першого, то натирати сильно тїло спірітусом камфоровим, або і без того, поволи переводити зьвіря, щоби трошка рухалось, можна давати прочищуючі лїки (дехто дає горівку, мило з водою, коли нема чого иншого). Не дати качати ся.

При всїх одначе грізнїйших випадках слабостий треба закликати ветеринаря, а не чекати, аж буде пізно.

З лїкарств повинні бути в дома: карболевий квас, або лїзоль, який дає ся до води при митю ран, йодоформ, камфоровий спірітус, та не зашкодить мати ще дещо (є для ран ріжні роди „ойнтменту“). По анґлїйськи: Carbolic acid, lysol, iodoform, camphor spirits.

СМІШНЕ.

Через павутину не віддала ся.

Було дві хатї, а одні сїни.

В одній хатї була дївка і в другій хатї була також дївка, але в одній гарна, а в другій погана.

До них ходив оден парубок на вечерницї, та сам не знав котру має сватати, чи гарну, чи погану.

Раз зайшов він до хати поганої дївки. Та приймила його в гостї, поставила перед ним їсти і пити. Парубок зачав краяти хлїб і скалїчив ся ножем.

Дайно павутини, каже парубок до дївки, я прилежу на рану і скоро загоїть ся.

Де ж я ти возьму павутини, коли в мене в хатї чисто, сказала погана дївчина.

На се надійшла гарна дївка і каже: Ходи до мене, я тобі дам павутини, кілько схочеш, в мене ще від сїмох лїт висить на стїнах.

Парубок вже знав, з ким має женитись, Оженив ся з паскудною, а гарну лишив.

На що?

— Цигане, чому ти хати не покриєш? Ади, вода цюрить!

— Та як тепер покривати, коли дощ іде.

— Та тепер нї, але як погода.

— Як погода? А тодї нащо?

Як циган купував чоботи?

Прийшов циган на ярмарок купувати чоботи. Взув ся, і питає шевця: Чи втїк вже хто від вас в чоботах?

— Не від мене втїчи, каже шевць.

— Ану я спробую, каже циган, і в ноги! Шевць за ним і все кричить: тримайте злодія! А циган кричить собі: з дороги людоньки, з дороги, бо хочу виграти заклад! І втїк.

Надивила ся.

— А що, люба, чи видїлась цїсаря?

— Ой, чому нї! Так ем ся на него надивила, як на якого чоловіка, але щож, коли він мене не видів.

Під порогом голка.

Одна дївка, троха слїпа, хотїла конче віддатись, але не могла, бо нїхто не хотїв її брати. Але трафилось, що один парубок прийшов до неї в старости. Дївка вже наперед змови-

вилась з мамою, кинула під поріг голку, сама сїла на лавку і каже до мами: Мамо дивіть но, онде під порогом голка.

Парубок, як вчув, що вона така видюща, тай оженив ся з нею.

Загадки.

Гуляють люди у шинку, тай причепили ся до жида:

— Загадуй, жиде, загадок!

— Ну, то й загадок! — жид каже.— А щож буде, як нїхто не вгадає?

Та не жури ся про те! Хто не вгадає, той заплатить карбованця.

— Ну, герсти! А щож воно такее, що у день чорнїє, а в ночи білїє, а ранком синїє?

Думали-думали —нї, не втнуть, довелось віддавати по карбованцю.

— Ну, скажиж, Мошку, що воно таке?— питають у жида люди.

А жид:

— Герсти, що то таке? А я почім знаю?

— Е, то віддай грошi!

А на щож так? І я не вгадав —і я сам собі віддаю карбованця.

Пан та брехун.

Колись жив пан та такий, що не любив до міста їздити і говорити по панськи не вмів, усе по нашому. Ось і пристали до його: „поїдьмо та й поїдьмо до Петербургу!“ Довго не хотїв той пан, а далї і поїхав. Заходить у якусь гостинницю, чи що.

— Что вамъ завгодно приказать — снують коло него жевжики — лакейчуки там, чи що.

— Та нїчого, каже той пан і сїв собі мовчки. Аж ось приходить туди і його знайомий та все з панами. Посїдали обідать. Ог і почали ті пани в брехнї пускать ся: той бреше так, а той так, а один і собі:

— Я каже, — в Парижу не таку рибу та язики їв: риба як бугай, а язик— насилу в двох на підносї принесли.

Всї слухають, дивують ся, та роспитують, — мовчить тілько той пан.

— А чогож ви мовчите, чого ж нїчого не кажете? про що ви думаєте? — питають його?

А пан відкашляв ся та й каже:

— Я, каже,— думаю про те, що щоб воно було, як би хоч і отсей пан, та збрехав ще отсим здоровенним язиком? Мабуть, було б цікаво!

Всї замовкли, а пан дообідав і поїхав до дому, та більш уже не приїздив у Петербург.

Шлюбні афоризми.

Оженитись, значить подвоїти свої обовязки — а свої права на половину зменшити.

———

Через шлюб жінка стає вільною, а чоловік тратить свою волю.

———

Шлюб — як судовий процес; одна сторона завсїгди невдоволена.

———

Ярмо шлюбу дуже тяжке, до котрого аж двоє мусить заряrати ся, що б його двигнути.

———

Коли-б були пробні шлюби,— то цїлий сьвіт з'упинив би ся лише на пробі.

В суді.

Судия: Кілько вам лїт?

Молодиця: А я звідки можу знати? Буде вже зо трицять!

Судия: А коли вмерла ваша мама?

Молодиця: А так буде 35 лїт.

Судия: А якже се може бути? То ви народили ся в 5 років по смерти своєї мами?

Молодиця: Саме так прошу чесного суду, пять років по смерти.

Судия: Та що ви говорите? Як можна по смерти мами народити ся?

Молодиця: Е, прошу пана, бо я від мачухи не від мами, то нїби так, що мій тато мав дві жінки, а я від другої.

вилась з мамою, кинула під поріг голку, сама сїла на лавку і каже до мами: Мамо дивіть но, онде під порогом голка.

Парубок, як вчув, що вона така видюща, тай оженив ся з нею.

Загадки.

Гуляють люди у шинку, тай причепили ся до жида:

— Загадуй, жиде, загадок!

— Ну, то й загадок! — жид каже.— А щож буде, як нїхто не вгадає?

Та не жури ся про те! Хто не вгадає, той заплатить карбованця.

— Ну, герети! А щож воно такеє, що у день чорнїє, а в ночи білїє, а ранком синїє?

Думали-думали —нї, не втнуть, довелось віддавати по карбованцю.

— Ну, скажиж, Мошку, що воно таке?— питають у жида люди.

А жид:

— Герети, що то таке? А я почім знаю?

— Е, то віддай грошi!

А на щож так? І я не вгадав —і я сам собі віддаю карбованця.

Пан та брехун.

Колись жив пан та такий, що не любив до міста їздити і говорити по панськи не вмів, усе по нашому. Ось і пристали до його: „поїдьмо та й поїдьмо до Петербургу!“ Довго не хотїв той пан, а далї і поїхав. Заходить у якусь гостинницю, чи що.

— Что вамъ завгодно приказать — снують коло него жевжики — лакейчуки там, чи що.

— Та нїчого, каже той пан і сїв собі мовчки. Аж ось приходить туди і його знайомий та все з панами. Посїдали обидать. Ог і почали ті пани в брехнї пускать ся: той бреше так, а той так, а один і собі:

— Я каже, — в Парижу не таку рибу та язики їв: риба як бугай, а язик— насилу в двох на підносї принесли.

Всї слухають, дивують ся, та роспитують, — мовчить тілько той пан.

— А чогож ви мовчите, чого ж нїчого не кажете? про що ви думаєте? — питають його?

УПРАВА КАНАДИ.

Канада є провінцією Великої Британийської імперії. Законодатна власть Канади розділяєсь на домінїяльний заряд з осідком в Оттаві і провінціональні заряди з осідком в головнім місті кождої провінції. Центральний заряд складаєсь з палати послів, котрих вибирає народ і з сенату, котрого членів назначують. Кождий горожанин має право голосувати і має лишень один голос. Домінїяльне правительство має заряд війська, желїзничих доріг, почти, міжнародних торговельних відносин, взагалї справ, котрі відносять ся до Канади як цїлости.

Кожда провінція має свою самоуправу. Заряд провінції складаєсь з провінціонального сойму і кабінету, котрий складаєсь з людий сеї партії, котра має більшість в даній провінції. Провінціональне правительство заряджує справами провінції.

Право горожанства.

Щоби дістати право горожанства в Канадї, мусїв кождий чужосторонець прожити дотепер 3 роки в Канадї. Від 1915 р. входить в право новий натуралїзаційний закон, після котрого, кождий чужосторонець, котрий хоче дістати право горожанства в Канадї мусить прожити в Канадї 5 лїт і здати відповідний іспит перед судією. За се буде горожанином не тілько Канади, але цїлої Великої Британийської імперії.

Школи.

Шкільне образоване належить до провінціонального правительства і кожда провінція вибирає собі таку систему научаня, яка еї до вподоби. Державні школи відчиняють всюда, де можна зібрати 12—20 дїтий в шкільнім віцї від 6-16 лїт.

Хто може дістати даром землю в Канадї.

Батько родини, або кождий мущина, котрий має поверх 18 лїт, може взяти чверть секції 160 акрів землї (гомстед) даром в Манїтобі, Саскачеванї і Альбертї. Треба наперед землю собі вишукати і вибрати, щоби була добра і тоді зголоситись особисто в аґенції домінїяльних земель або в субаґенції дістріктовій. Таке зголошене називаєсь ентрі і платить ся за него 10 долярів (реджістрейшен фі.) Можна взяти також гомстед через повновласника, але тілько в тім случаю, коли бере ся гомстед для батька, мами, брата, сестри або сина. Повновла-

сник мусить явитись особисто у дістріктового Ленд-аґента.

Особа для котрої повновласник взяв гомстед, мусить до 6 місяців явитись особисто в урядника Ленд-офісу і зложити присягу, що мешкає, або буде мешкати на взятім гомстеді. Коли не явить ся, гомстед пропадає.

Обовязки.

Кождий поселениць, котрий дістане землю даром, є обовязаний в протягу трох років вибудувати хату, обгородити свою землю, жити на тій фармі кождого року найменше пість місяців, або коли у него є хтось з фамілії, котрий не жиє дальше як 9 миль від його фарми, то може мешкати у него, кождого року обробляти тілько землї, кілько визначить міністер рільництва, звичайно не більше як 15 акрів.

По упливі трох літ, наколи поселениць виконав свої обовязки і є канадийським горожанином, може дістати патент на повну власність. Просьбу о патент на повне посїдане гомстеду вносить ся при кінци третого року до місцевого аґента або інспектора. Шість місяців вперед треба внести до комішіонера Ленд офісу в Оттаві заяву, що той а той вносить просьбу.

В декотрих дістріктах гомстедовець, що сповняє свої зобовязаня, може преемптувати чверть секкції, що граничить з його гомстедом, але мусить заплатити по 3 доляри за акер. Патент на преемпцію можна одержати під деякими услівями зараз за гомстедовим патентом. Обовязки: Мусить через три роки від одержаня патенту перемешкувати на фармі через шість місяців і управити 50 акрів екстра.

Гомстедовець, що вже скористав з своїх прав що до гомстеду, може купити гомстед в деяких дістріктах. Ціна 3 доляри за акер. Обовязки: мусить через три роки мешкати через 6 місяців кождого року, управити 50 акрів землї, збудувати дім вартости 300 долярів.

Простір упрацленої землї може в деяких випадках бути зменшений, коли земля є горбовата, лїсовата, або камениста. В деяких случаях число живої худоби може заступити з орану землю.

Ґенерал фон Мольтке, шеф ґенерального нїмецького штабу.

Великий князь Николай Николаєвич, головний комендант російської армії.

Баварський престолонаслїдник

Нїмецький престолонаслїдник

коменданти нїмецьких армій.

УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА В ВІННІПЕҐУ.

(Образки в середині календара).

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ В ВІННІПЕҐУ.

Одною з великих наших недостач в Віннїпеґу (як і по других містах і кольонїях) се брак власного народного будинку. Нема його, отже нема місця на нїякі сходини, нема місця, в якім гуртувалаб ся вся наша культурна і національна робота. А без сього нїяка робота не може бути такою, як повинна бути.

Щоби зарадити сїй недостачі, в 1913 р. завязалось в Віннїпеґу товариство „Народний Дім“, яке поставило собі ціллю побудоване громадського будинку — Українського Народного Дому.

Т-во засноване на 10-долярових удїлах, зворотних і безпроцентових. Доси т-во має 170 шеровців. Крім того т-во збирає також добровільні датки і пр. Богато причинились для сеї справи три тутешні драмат. товариства.

Доси т-во закупило 2 лоти під будову Нар. Дому при ул. Селкирк за 5,100 дол., на яких є ще 1800 дол. довгу. З весною, або в лїтї 1915 р., т-во сподїєсь приступити до будови Укр. Народного Дому, вірячи, що загал всїми силами підопре переведене в дїйсність сеї важної справи.

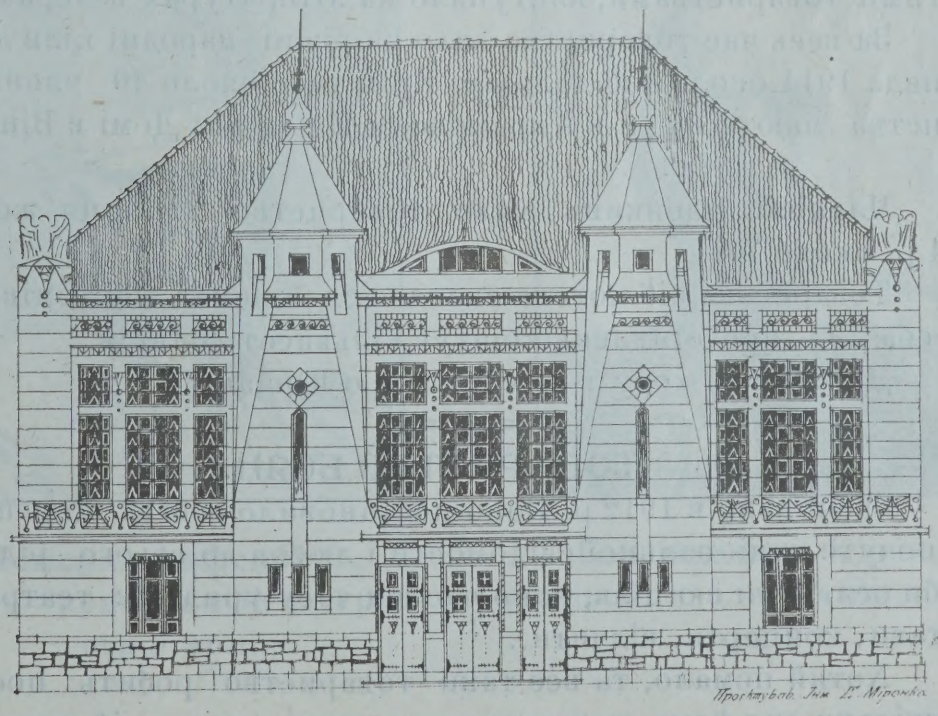

Один з проектів будови Укр. Народного Дому в Віннїпеґу.

ТОВ. ДРАМ. СЬПІВАЦЬКЕ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Засноване в 1913 р. За той час його істнованя дало 10 представлень, між иншими такі штуки як: „Верховинці", „Зоря Нового Житя", „Жидівка Вихрестка", „Бондарівна", „Сватане на Гончарівці" і др. Товариство се дало найбільше доходів зі штук на Український Народний Дім в Віннїпеґу.

Се тов. утримує читальню і бібліотеку і записано має богато часописий гут і зі старого краю.

Товариство числить сьогодня близько 80 членів.

Урядниками є: В. Казанівський, предсїдатель, М. Демчук, касієр, О. Боянівський, секретар.

ПРОСЬВІТНО-ДРАМ. Т-ВО ІМ. М. ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ В ВІННЇПЕҐУ.

Товариство М. Заньковецької належить до найстарших між віннїпежськими товариствами. Засноване було в листопаді 1911 р. при парафіяльній читальни „Просьвіти", та бачучи що тут обмежують його роботу, відлучилось в липни 1912 р. і від тоді веде роботу самостійно.

Про дїяльність товариства можна сказати коротко так:

Від заложеня до 31 жовтня 1914 товариство відограло 18 представлень, кільканайцять концертів, чи то само, чи разом з другими товариствами, виступало на літературах вечерах і пр.

За весь час товариство дало на ріжні народні цїли до листопада 1914 около 450 долярів. Крім того около 40 членів товариства мають шери в Українськім Народнім Домі в Віннїпеґу.

Членів і членкинь мало товариство до кінця жовтня 1914 р. около 70.

Товариська бібліотека складає ся з понад 300 томів. Ґардероба для представлень коштує кількасот долярів.

Дірієнтом хору т-ва є д. Петро Юндак.

ТОВАРИСТВО БОЯН.

Засноване в 1912 р. Воно постановило собі за цїль ширити почуте національної свідомости і любов до всього рідного. Щоби осягнути сю цїль, воно час від часу уряджує театральні вистави, концерти, відчити...

Хотяй немало, та все таки товариство робить поступ. На скільки сил йому вистарчає — працює для здійсненя тої цїли, яку собі постановило. Кілька разів хор Бояна виступав

Ґенерал Жофр,
головний комендант французької армії.

Сір Едвард Ґрей,
анґлїйський мінїстер заграничних справ.

Ґенерал Авфенберґ,
один з комендантів австрійської армії.

Ґенерал фон Клюк,
комендант одної з нїмецьких армій.

зі своїми піснями перед анґлійську публику, обзнакомлюючи еї з нашою піснею — і нї разу не завів ся.

За помочию щирих людий удало ся заложити при товаристві публичну бібліотеку, яка нині числить поверх 600 томів — і служить тим, котрі хочуть користати з неї. Товариство посідає, як на канадийські обставини, досить гарну ґардерсбу.

С. КОВБЕЛЬ.

ТУГА.

А де ж ви поділись золотії мрії,
Буйні, молодії, прекрасні надії?
Щосьте мою душу чаром чарували,
Золотую долю мнї пророкували!

Чогож так коротке те щасте буває?
Чому ж так скоренько доля все зміняє?
За щастем надії каже слези лити,
За золоті мрії слезами платити!

Молодість минула, здоровле пропало,
Остигло серденько, що до житя рвалось!
А горе липилось, тай тяженька мука,
Єдина безрадна, шалена розпука!

Міри і ваги в Канаді.

Міра довжини.

1 цаль має 12 лїнїй, або 72 пойнти. — 12 цалїв має 1 фут. — 3 фути має 1 ярд. — 5½ ярда має 1 рад, пол, або парч. — 66 фітів (22 ярди) 1 чейн. — 1760 ярдів (5280 стіп) 1 миля. — 3 мили 1 лїґа. — 7·92 цаля 1 линк. — 100 линкс 1 чейн.

Квадратова міра.

144 квадратові цалї 1 стопа. — 9 квадр. стіп 1 квадр. ярд. — 30¼ кв. ярда 1 кв. пол. рад або перч. — 16 кв. полс 1 кв. чейн. — 40 кв. полс 1 кв. руд. — 4840 кв. ярдів, 1 кв. акер. — 43,560 кв. фітів 1 кв. акер. — 640 кв. акрів 1 кв. миля. — 3,097,600 кв. стіп 1 кв. миля.

Акер.

Акер має 43,560 квадр. фітів. — Квадрат, якого кождий бік має 208¾ фітів, має оден акер. — Зрештою кождий кусень якого довжина помножена через ширину дасть число 43,560 фітів є оден акер.

Енвер Бей, турецький міністер війни.

Географічні і морські міри.

6086.44 фітів 1 морська миля. — 60 морських миль є 1 степень. — 360 степенів має обвід землї на рівнику. — 1 лїґа має 3 морські милї.

Міри сипких річий.

2 пайнти 1 кварта. — 4 кварти 1 гальон. — 2 ґальони 1 пек. — 4 пеки 1 бушель.

Ваги.

27⅓ ґрейнів 1 унція. — 16 унцій 1 фунт. — 100 фунтів (канад.) 1 гондредвейт. — 2000 фунтів (канад.) 1 тон.

Метричні міри.

Метричного систему зачинають поволи уживати і на американськім континентї. Его вироблено в Франції. 40-мілїоно ву часть обводу землї взято за одиницю міри і названо метром. Куб десятої части метра зве ся лїтер, а вага чистої води одного лїтра зве ся кільоґрам. Сей систем вигідний тим, що тут все дїлить ся на десятки.

Метрична міра довжини.

Метер дїлить ся на: 10 дециметрів, — 100 центиметрів, — і 1000 мілїметрів.

10 метрів є 1 декаметер, — 100 метрів є 1 гектометер. — 1000 метрів є 1 кілїмотер. — 10,000 метрів є 1 міряметер.

Міра скількости.

Лїтер дїлить ся таксамо, а то:

Децилїтер є 10-та ч. лїтра. — Центилїтер є сотна часть лїтра. — Мілїлїтер є тисячна часть лїтра. — Лїтер є кубічний дециметер. — Декалїтер є 10 лїтрів. — Гектолїтер є 100 лїтрів. — Кільолїтер є 1000 лїтрів. — Міряліер є 10,000 лїтрів.

Міра ваги.

Одиницею ваги в метричній системі є ґрам, тисячна часть лїтра. І тут числене йде подібним порядком, а то:

Дециґрам 10-та ч. ґ. — Центиґрам 100-на ч. ґ. — Мілїґрам 1000-на ч. ґ. — Ґрам, 1000-на часть лїтра. — Декаґрам 10 ґрамів. — Гектоґрам 100 ґрамів. — Кільоґрам 1000 ґрамів. — Міряґрам 10,000 ґрамів.

Ар є 100 кв. метрів; гектар 10,000 кв. метрів.

Порівнавча табличка.

1 ярд має 11-цять 12-тих метра. — 11 метрів є 12 ярдів. — 1 метер є 1.1 ярд, або 3.3 фітів. — 1 фут є три дециметри

(3.048). — 1 миля є 1.6, або 1¾ кільометра (1.60931). — 1 кільометер є 5 осьмих анґ. милї. — 1 акер є 4000 кв. метрів. — 1 кільоґрам є 2.2 фунтів.

Домашна міра.

120 кроплїв води 1 мала ложка. — 60 кроплїв товщу 1 мала ложка. — 2 малі, до гербати ложки є 1 десертова ложка. — 3 малі ложки є одна столова ложка. — 16 столових ложок є горнятко. — 1 горнятко є ½ пайнта. — 1 горнятко води ½ фунта. — 2 великі ложки масла 1 унція. — 2 горнятка цукру 1 фунт. — 2 горнятка ржу 1 фунт. — 9 курячих яєць 1 фунт.

Турецька інфантерія.

Турецька кавалерія в єрусалимі.

Почтові приписи.

Лист, в Канадї, до Злуч. Держав, до Анґлії 2 центи 1 унція.

Отворені листи таксамо.

Лист наданий в місци, який не пійде на другу почту, 1 цент.

Посткарта 1 цент.

Реґістрація листа коштує окремо 5 центів.

Листи до Европи, крім Анґлії, 5 ц. перша унція, а 3 ц. дальші унції. Реґістрація 5 ц.

Посткарта 2 центи.

Гроший в листах звичайних не вільно посилати, хиба в реґістрованих. Але найлїпше через Мони Ордер, або Постал Нот, який видає кожда почта.

В Канадї не можна посилати неоплачених листів.

При пересиланю книжок, фотоґрафій, оголошень, рукописий і дечого другого платить ся 1 цент за 2 унції. При таких пересилках не вільно долучати листів, чи дописок.

Пакункова почта.

Через почту можна посилати пакунки з усякими річами, крім горячих напитків і експльодуючих матеріялів. Пакунка не заліплювати, а лише обвязати, щоби можна скоро отворити для контролї. Імя посилаючого повинно бути на верха, або в середині. Посилати можна пакунки не тяжші як 11 фунтів, довгі 30 цалїв, 12 цалїв широкі і високі, або менші. Тонкі пакунки можуть бути 3 фіти довгі.

Оплата пересилки представляєсь загально так:

5 центів за перший фунт, 1 ц. за другі фунти аж до чотирох, за дальшіж аж до 11 ф. по 2 ц. на віддаль 20 миль від почти наданя, хочби в ті 20 миль входила друга провінція.

10 ц. за перший, а 4 ц. за решта поза 20 милями в тій-же провінції.

10 ц. за перший, 6 ц. за дальші фунти, коли посилаєсь до іншої провінції, додаючи 2 ц. на фунтови на провінцію, через яку пересилаєсь, крім тої, де пакунок відбирають.

Однак можуть зайти деякі виїмки що до сього і їх знає почтар.

Поза Канаду по цїні пакункової почти не висилаєсь.

Пакунки до Австрії коштують: 1 фунт 40 до 46 ц. — 2 ф.

48 до 54, — 3 ф. 56 до 62 і т. д., а 11 фунтів 1.36 до 1.42. Ріжниця в тім, якою дорогою посилаєсь. Пересилка до Росії трошка дорожша.

Російські офіцири на купні у Львові.

ВЕЛИКА ЕВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА.

Вступ.

Вже підчас балканських війн всї сподївались, що ось-ось загремлять гармати і зачнесь великий кровавий европейський танець. Треба було тілько позірної причини, а тодї не булоб вдалось анї на хвилинку удержати спокою навіть так спритній европейській дипльоматії, якою вона тодї оказалась. Та що оминула Европа при балканських війнах, того не могла оминути по замордованю австрійського престолонаслїдника архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві. Та нїм прийдемо до сеї події, котра була позірною причиною нинїйшної війни, треба нам вглянути на инші причини, котрі були дійсними.

Дїйсна причина війни.

Дїйсних причин нинїшної европейської війни треба шукати в економічних відносинах і в історичних, так сказатиб, претенсіях. Якіж се могли бути причини економічної натури, котрі в нинїшній війні відіграють найважнїйшу ролю?

Від коли Христоф Колюмб відкрив Америку і Васко да Ґама обїхав Африку і дорога до східних Індій в Азиї стала отвором, від тодї сильно зросла торговля.

Винайдене парової машини, котра заступила сотки робучих рук спричинило, що промисл зачав дуже скоро розвиватись. Виміна товарів на гроші і улїпшене средств комунїкацийних (желїзниць, кораблїв), зробили товари міжнародними і торговля ще більше зросла. Разом з улїпшенем парової машини зростали з одної сторони щораз більші богацтва, повставали богачі, властителї фабрик, капіталїсти, з другої сторони зростало бідацтво робучої кляси, робітника. Так отже, парова машина зробила не тілько переворот в промислї, але зробила також переворот в укладї суспільних кляс.

Перед винаходом парової машини мали значіне шляхта і попи, по винайденю парової машини прийшли до значіня головно фабриканкти—капіталїсти, котрі нагромаджували в своїх руках величезні маєтки. Розумієсь, в злім теперішнім устрою

Російські офіцири у Львові.

Російська кавалерія.

того право хто має гроші і тому майже у всіх державах зробили вони заряд держав своїми слугами. Їх слухає кожда держава, бо вони мають гроші. Поліпшуване фабрик, нові винаходи в техніці, котрі всегда знайшли своє застосоване в фабрикантів, визиск робітників спричиняли, що товарів вироблювано більше, як можна було продати в своїм краю і тому кожда держава старалась завоювати для збуту своїх товарів чужосторонні ринки. Такими ринками були звичайно кольонії або держави, котрі стояли на низшім степени культури і в котрих фабричний промисл ще не розвинув ся, як: Хіни, Туреччина, Сербія і другі. Найбільшими промисловими державами є: Анґлія і Німеччина. Кожда з них має свої кольонії, кожда будувала фльоту для охорони своєї торговлї. Зразу Анґлія була майже виключним паном торговлї з всіми кольоніями і державами. Їх кораблї їздили з одної части сьвіта до другої, розвозили анґлійські товари, продавали і вимінювали, а се приносило величезні користи. Та в послїдних часах зріс сильно промисл німецький. Німці почали будувати сильну фльоту і Анґлія ані не спостереглась, як німецький промисл зачав опановувати анґлійські ринки і в деяких галузях повипирав навіть деякі товари анґлійські і то в анґлійських кольоніях. Анґлія бачучи, що має такого сильного конкурента і не хотячи йому піддатись, побільшувала також свою фльоту, щоби на випадок ворожого виступу Німеччини Анґлія могла успішно боронити свої інтереси.

Головним ринком збуту австрійських і німецьких товарів були балканські держави. Австрія і Німеччина таки добре розгосподарувались в декотрих тих краях, що сильно не подобалось Росії, тим більше, що вона маючи замкнену Дарданелями свою военну фльоту на Чорнім морю, не могла собі здобути більшого впливу ані в тих краях ані на Середземнім морі.

Першою отже дїйсною причиною війни були відносини економічні.

Другою дїйсною причиною були так сказатиб претенсії історичні. В остатній німецько-французькій війні 1870-71 р. Франція утратила Альзацію і Льотаринґію. Сего вона за нич в сьвітї не могла переболїти і все звертала свої очи на сї краї, як би їх вілібрати.

Російські ранені в дорозї до шпиталю у Львові.

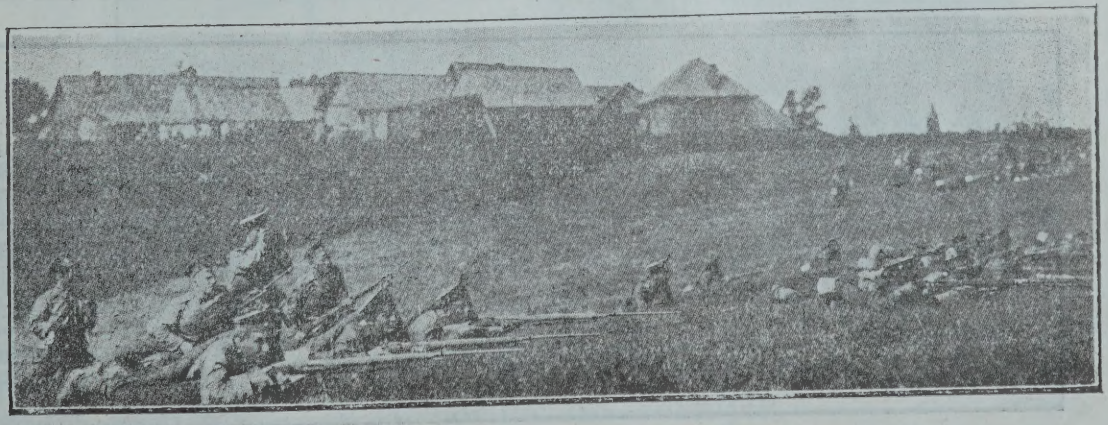

Російська інфантерія коло села в Галичині.

Так само Росія має якісь претенсії до Галичини, котру вона ніби уважає за московську. З сеї причини вона старалась викликати в Галичині московську ірредснту, викликала у деякої частини нашої суспільности московські тенденції, запомагала їх матеріяльно і робила для своїх московських цілий податний ґрунт в Галичині і Буковині.

Ся справа для нас Українців дуже важна і тому ми мусимо над нею троха ширше застановитись. Росії не так ходить о Галичину, як о здушене народної свідомости, яка проявилась в галицьких Українців, а яких Росія хоче конче знищити. Як знаною є річию, гетьман Богдан Хмельницький сполучив Україну з Москвою в Переяславськім мирі, в котрім Українцям були запоручені широкі права. Та на жаль! Завдяки роздорам і деяким своїм перевертням Москалї крок за кроком відбирали Українцям права і старались український народ як найскорше знищити.

Та не вся Україна дісталась під Москаля. Близько 4 мілїони Українців лишилось по розборі Польщі під Австрією, де по знесеню панщини і заведеню конституції зачалось троха лекше жити українському народови. Український нарід поступав в Австрії дуже скоро вперед. Тут мав він свої школи, свої товариства, його мову шановано. Українським народом зачались інтересувати чужинці, навіть Анґлїйці і деколи складали грімкий протест проти поневоленя українського народу в Росії.

Се все не подобалось Росії. Вона гнетучи український нарід в Росії, не хотїла також, щоб сей народ розвивав ся в другій державі і тому хотїла, як найскорше забрати ту часть ав-

Російська артилерія в Галичині.

Австрійський і російський жовнїр— ранені коло Львова

Гріб на поли в Галичині, де поховано 50 австрійських і 11 російських жовнїрів.

стрійської території, де живуть Українці, щоби їм не дались розвиватись і їх знищити.

Та не тілько Австрія і Росія мали свої історичні претенсії. Мала їх рівнож і Сербія, а се тому, що богато більше Сербів, чим в самім королівстві сербськім, жиє під Австрією. Сербія, котру в її змаганях підпирала Росія, потрафила витворити в австрійських Сербів також великосербські тенденції. Останний великий сербський процес, який відбув ся перед кількома роками в Загребі, був викликаний Сербією. Так отже і Сербія приготовляла собі податний ґрунт між Сербами в Австрії на случай війни, на що не могла спокійно дивитись Австрія.

Се отже були менше більше дійсні причини нинїшної великої европейської війни, котра, як то кажуть, як не тепер, то в четвер, булаб вибухла.

Позірна причина війни.

Позірною причиною війни було замордоване Фр. Фердинан-

Міст на Днїстрі в Галичи, висаджений в воздух Австрійцями при цофаню ся перед Москалями.

Церква в Галичинї оставша по битві з Москалями.

Російський жовнїр на вартї в Галичинї.

да, австрійського престолонаслїдника дня 28 червня 1914 р. в Сараєві. Мордерства доконало двох Сербів, Ґабриновіч, складач друкарський і студент Принціч.

Архикнязь Франц Фердинанд був оден з здібнїйших людий в сьвітї. Не знати близше, яке булоб його пановане. Говорено вправдї, що він хотїв дати кождому народови в Австрії самоуправу, але о тім щось певного сказати, не можна.

Знаємо за те цїлком певно, що одинокою справою, якій він був віддавсь з тїлом і душею, було військо. За се здаєсь і любив його нїмецький цісар Вільгельм, з котрим він зістававв дуже сердечних відносинах. Так Сербія як і Росія дивились не дуже прихильно на австрійського престолонаслїдника, за його мілїтарні стремлїня. Вони бачили, що Австрія і так мілїтарно сильна, а як ще більше скріпить ся і буде в союзї з Нїмеччиною, тодї трудно буде їм дати раду. Сербія була зла на него ще і за анексію Боснї і Герцеґовини і за утворене самостійної Альбанії, котрі то справи Серби приписували австрійському престолонаслїдникови. То були причини, завдяки котрим згинув Франц Фердинанд, а з причини замордованя Франца Фердинанда повстала велика нинїшна европейська війна.

Приготованя до війни.

До сеї великої европейської війни приготовлялись всї европейські держави. Вистарчить сказати, що з року на рік кожда держава побільшувала свій военний буджет, побільшувала число своїх військ, купувала нові гармати, будувала нові кораблї і асекурувала себе в ріжний спосіб перед другими державами.

Непевність подїлила великі европейські держави на два табори: тридержавний союз і тридержавне порозуміне. До першого належали: Австрія, Нїмеччина і Італїя, до другого: Франція, Анґлїя і Росія. Ті союзи мали на цїли вдержати европейський спокій, а також в разї війни спільно боронити своїх інтересів, що і бачимо в нинїйшній европейській війнї. По одній сторонї стоїть тридержавне порозуміне се є: Анґлїя, Росія і Франція з меншими державами, з другої сторони: Нїмеччина і Австрія з Туреччиною, але без Італії. Італїя не бере участи у війнї з тридержавним союзом і оправдує себе тим, що Нїмеччина перша викликала війну, а Італїя мала тілько тодї боронити тридержавного союза, колиб котра чужа держава була напала на Австрію або Нїмеччину і тим примусила ті дер-

Москалї провадять австрійських полонених.

жави воювати.

Сили воюючих держав.

Нім приступимо близше до обговорення війни, розглянемо тут, які держави беруть участь в війні і які їх мілїтарні сили. Як вже було сказано що одній сторонї стоїть в борбі тридержавний союз: Німеччина і Австрія без Італії, а з Туреччиною, з другої сторони тридержавне порозуміне: Анґлія разом з всїми своїми кольонїями, Франція і Росія з Сербією, Чорногорою, Бельґією і Японїею. Не знати тепер, чи ще яка держава не виступить до війни, що дуже можливе, але поки що воюють лишень ті. Мілїтарні сили воюючих держав представляють ся так:

Сили на суші.

I

Німеччина реґулярного війська	5,200,000
Німеччина нереґулярного „	1,000,000
Австрія реґулярного війська	2.000,000
Австрія нереґулярного „	3,000,000
Туреччина реґулярного війська	1,200,000
Туреччина нереґулярного „	2,000,000

II

Анґлія реґулярного війська	800,000
Анґлія нереґулярного „	3,000,000
Франція реґулярного війська	4,000,000
Франція нереґулярного „	1,000,000
Росія реґулярного війська	5,500,000
Росія нереґулярного „	5,200,000
Сербія реґулярного війська	300,000
Сербія нереґулярного „	100,000
Чорногора нереґулярного війська	50,000
Бельґія реґулярного війська	22,000
Бельґія нереґулярного війська „	400,000

До реґулярного війська врахована резерва.

Японія брала участь в війні о стілько, що забрала нїмецьку винаймлену теритогію в Хінах Кіяв-Чав, котру обіцяла звернути Хінам, та і дотепер не віддає. Дальшої участи в війні не бере, тому ми не будемо подавати єї мілїтарних сил.

Вид Галича з австрійської обсерваційної стації.

Сили на воді.

I

Нїмеччина:

Воєнних кораблїв	33
Воєнних кружляків	4
Узброєних кружляків	9
Легких кружляків	45
Контр-торпедовцїв	132
Торпедових суден	16
Підводних суден	22

Австрія:

Воєнних кораблїв	10
Воєнних кружляків	6
Узброєнних кружляків	3
Легких кружляків	9
Контр-торпедовцїв	12
Торпедових суден	63
Підводних суден	6

Туреччина:

Воєнних кораблїв	4
Легких кружляків	4
Контр-торпедовцїв	9
Торпедових суден	7

II

Анґлїя:

Воєнних кораблїв	60
Воєнних кружляків	9
Узброєнних кружляків	34
Панцирних кружляків	17
Легких кружляків	92
Контр-торпедовцїв	232
Торпедових суден	59
Підводних суден	76

Франція.

Воєнних кораблїв	22
Воєнних кружляків	2
Узброєних кружляків	19
Панцирних кружляків	2
Контр-торпедовцїв	74
Торпедових суден	148
Підводних суден	78

Австрійський военний штаб приглядаєсь російському атакови. Австрійський наслїдник престола тримає мапу в руцї.

Австрійські кадети.

Росія

Воєнних кораблїв	12
Воєнних кружляків	7
Узброєних кружляків	6
Легких кружляків	16
Контр-торпедовцїв	140
Торпедових суден	29
Підводних суден	37

Сербія, Чорногора і Бельґія своєї фльоти не мають.

Воздушна фльота.

Лїтаки і бальони.

I.

Нїмеччина	300
Австрія	150

II.

Анґлїя	130
Франція	750
Росія	380

Инші воюючі держави воздушної фльоти не мають.

Як з зіставленя мілїтарних сил бачимо, то сторона тридержавного порозуміня є сильнїйша, але за те військо тридержавного союза є далеко лїпше вправлене і має лїпшу амуніцію, що в теперішних війнах відграє величезну ролю.

Виповіджене війни.

По замордованю австрійського престолонаслїдника архикнязя Франца Фердинанда і по перепровадженю слїдства, прийшла Австрія до переконаня, що виновниками сараєвського агентату не були дїйсні мордерцї. Тих виновників треба шукати в Сербії, в великосербській орґанїзації, до котрої належало також много визначнїйших Сербів. Австрія вже і передтим мала богато клопоту з великосербською аґітацією. Хотячи позбутись вже раз сих великосербських тенденцій, постановила виступити енерґічно.

Дня 23 липня вислала Австрія Сербії ультіматум, в котрім жадала між иншими: щоби австрійські урядники брали участь в здавленю великосербської аґітації, зверненої против Австрії і щоби Сербія перевела слїдство против тих виновників сараєвського атентату, котрі є в Сербії, та щоби в тім слїдствї брали участь також виделеґовані Австрією урядники.

Віддїл армії союзників побитий Нїмцями.

25 липня одержала Австрія від Сербії відповідь на своє ультіматум, в котрій Сербія годилась на другі точки, крім тих двох, що ми в горі навели.

Австрійське правительство не вдоволилось сею відповідию, зарядило частинну мобілїзацію своєї армії і виповіло 28 липня 1914 р. війну Сербії. Так отже день 28 липня, є днем, в котрім зачалась заверуха, яка може цїлковито перемінити уклад держав в Европі.

На виповіджене війни Австрією Сербії зарядила Росія свою мобілїзацію і оголосила сьвітови, що не позволить Австрії воювати з Сербією. З сего кождий видить, що Сербія булаб дала Австрії на єї ультіматум, таку відповідь, якої Австрія жадала, та маючи запевнену підмогу Росії, не дала.

На заряджене московської мобілїзації не хотїла спокійно дивитись Нїмеччина. Вона вислала 31 липня Росії ультіматум, домагаючись, щоби Росія заперестала мобілїзуватись. Росія на се не дала відповіди, тому дня 1 серпня видала Нїмеччина Росії війну.

Хотячи знати, яке становище взглядом війни Нїмеччини з Росією займе Франція, висилає Нїмеччина в тій справі запитане до Франції. На се зарядила Франція свою мобілїзацію і відповіла, що Франція буде поступати так, як єї схочесь. Така відповідь не значила нич иншого, як се, що Франція буде також воювати і на сю відповідь Нїмеччина дня 2 серпня висилає своє військо через князївство Люксембурґ, не питаючи навіть люксембурського правительства, чи воно на то згодить ся і вступає в границї Франції. Дня 3 серпня зажадала Нїмеччина від бельґійського королївства вільного переходу для своїх військ, котрі мали йти на Францію, повідомляючи рівночасно, що Бельґія дістане за се відшкодоване. Та Бельґія на се не пристала і тому Нїмеччина виповіла єї війну і рівночасно вислала свої війська в бельґійські границї. Бельґія звернулась о поміч до Анґлії, щоби вона боронила єї невтральности. Анґлія посилає Нїмеччині ультіматум, а коли та не дає жадної відповіди, виповідає єї дня 4 серпня війну.

Дальші формальні виповідженя війни наступали по собі дуже скоро: 6 серпня виповідає Австрія війну Росії; 7 серпня виповідає війну Чорногора Австрії; 9 серпня Сербія Нїмеччині; 10-го Франція, Австрії, а 12-го Анґлія Австрії, а Австрія Анґлії.

З Анґлією стала до війни против Нїмеччини та-

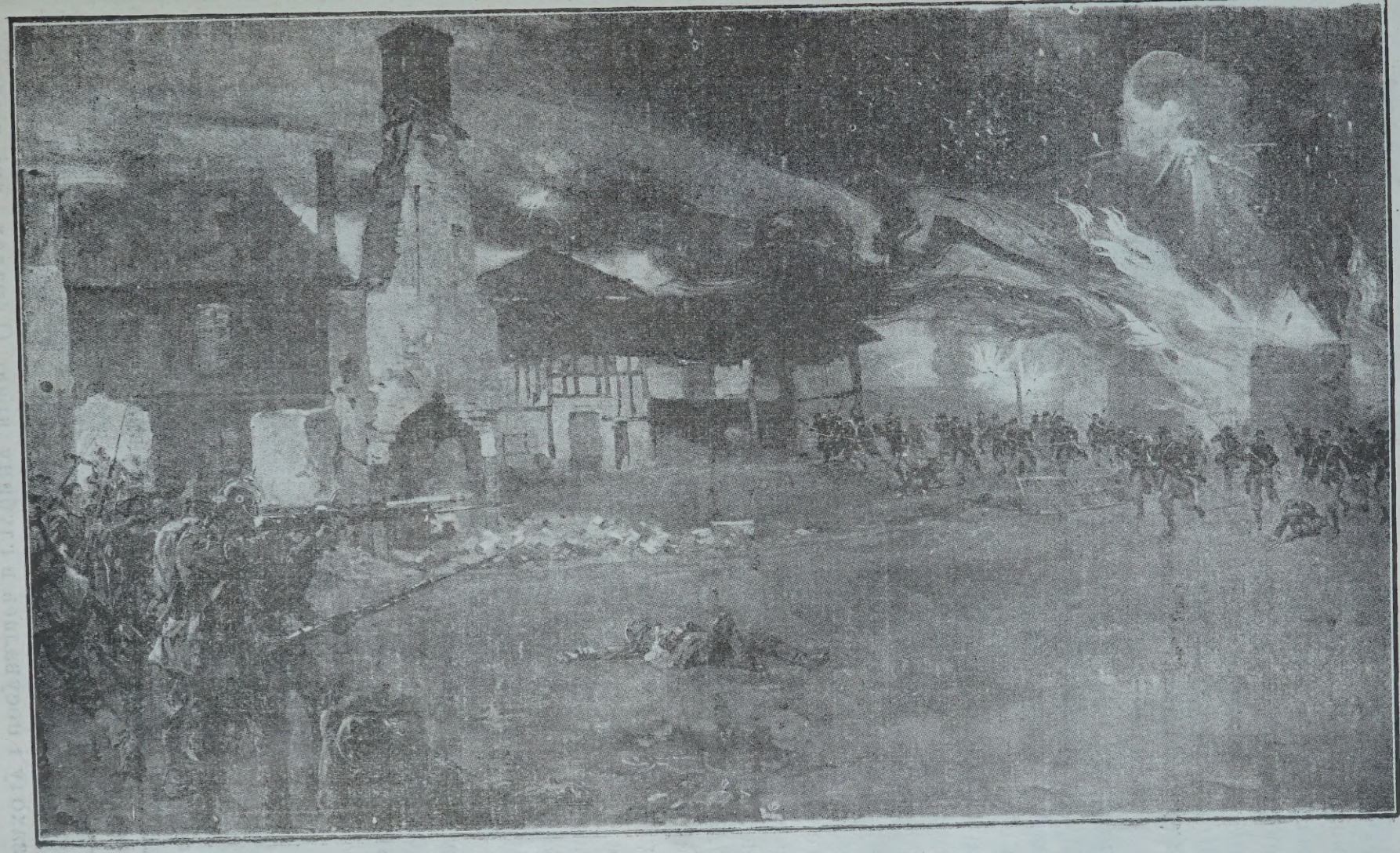

Побіда французької інфантерії над Німцями.

кож Японію і та висилає 16 серпня Німеччині ультіматум, жадаючи, щоби Німеччина забрала свої воєнні кораблї з хінських і японських вод і щоби віддала Хінам свою винаймлену кольонію в Хінах, Кіяв-Чав. Німеччина на се домагане Японії нич не відповіла і тому Японія видає війну Німеччині дня 23 серпня. За сим видає Японії війну Австрія.

Німеччині вдалось пізнїйше намовити до війни Туреччину.

Дня 28 жовтня Туреччина бомбардує російську чорноморську фльоту і російські побережа і тим самим зачинає війну з Росією. Анґлія хотіла відвести від війни Туреччину, та коли се єї не вдалось, виповідає Туреччині війну разом з Франціею дня 2 листопада.

Плян воєнний Німеччини.

Німеччина, виповідаючи війну на всї сторони, вірила в силу своєї армії, котра є найлучшою і добрим своїм средствам комунїкаційним. єї воєнним пляном було побити Францію скорше, чим Росія зможе змобілїзуватись. Побивши Францію, хотіла Німеччина змусити єї до заключеня мира, а потім звернути всї свої сили против Росії. Сей плян нїмецький можливо, що і бувби ся вдав, колиб Бельґія була позволила Німеччині на вільний перехід нїмецьких військ до Франції. Та Бельґія на се не згодилась. Німеччина мусїла стратити довший час на заняте Бельґії і за той час Росія змобілїзувалась і виставила, як вірити декотрим телеґрамам 5,000,000 армію. З сеї то причини мусїла Німеччина змінити свій перший воєнний плян, відкликати частину своїх військ з західного воєнного терену і вислати на східний терен війни з Росією, де австрійсько-нїмецькі війська поступають після спільного воєнного пляну.

ВІЙНА В ЕВРОПІ.

Війна Австрії з Сербією і Чорногорою.

Полуднений терен війни.

По виповідженю війни Австрія сейчас зачала воєнні кроки против Сербії. Одна армія зачала бомбардувати Білгород, столицю Сербії, котра лежить напротив угорської твердині Землїн по другім боцї Дунаю. Серби видко не дуже вірили своїм силам, бо перенесли столицю Сербії з Білгороду до Нїш. Рівночасно вступила в границї Сербії друга австрійська армія з заходу і посувалась в глубину краю. О битвах, які відбува-

Ніщ в дорозі до Кагге. Совєтинй отворили вогонь і заатакували через ньу Ніщ.

лись на тім теренї війни, ми не можемо собі виробити ясного понятя. Телеґрами, які приходили, були дуже неясні. Серби все доносили о великих побідах, які відносили над австрійськими військами, та як показалось, не всї були правдиві. Неправдивими були також донесеня Чорногорцїв про їх побіди. Австрія справдї лишила мало свого війська на тім теренї війни під проводом ґенерала Потьорека, однак якби Серби і Чорногорцї були вдїйсности віднесли тілько світлих побід над Австрійцями, булиб давно відобрали Босню і Герцеґовину.

Тимчасом показалось що иншого. Дня 2 грудня забрали Австрійцї Білгород і пігнали Сербів в глубину краю. Серби сподївались помочи від Росії, висилали навіть послів до рос. цара, та нїчо не дістали. Справдї відобрали Серби Білгород назад від Австрійців, але се мала користь для них. Битви о відобране Білгороду вони не звели. Австрія змушена була вицофати свої війська з полудневого военного терену на военний терен в Галичинї і тому Сербам вдалось відобрати Білгород. Ось тілько.

Положене Сербії взагалї страшне. Вже перших дві балканських війнї знищили в великій мірі Сербію, а теперішна добиває єї.

Панї Ґраїч, жінка підсекретара заграничних справ, яка дотепер перебувала в новій столици Сербії, Нїш і доглядала в шпиталях ранених сербських жовнїрів, вернула тепер до Злучених Держав і занимаєсь збіркою для бідної Сербії.

Вона розповідає, що в Сербії царить страшна нужда. 50,000 ранених сербських жовнїрів, і 60,000 збігців знаходять ся в безвихіднім станї. Брак лїкарств і брак лїкарів. Оден лїкар припадає на 1000 жовнїрів. Він не може дати ради такій великій скількости ранених і тому богато з них гине перед часом задля браку лїкарської помочи. До того відчуваєсь брак поживи. Народ терпить голод. Вчасно розпочата війна і покликане мущин до оружія не дали зібрати з поля збору збіжа. Сербія надїялась на поміч Росії, та даром надїялась. Тепер бачить, що на Росію не можна покладати жадних надїй.

Так розповідає жінка сербського підсекретара заграничних справ про положенє Сербії і мусимо приняти після єї слів що воно є безвихідне. Инші вісти лише доповнять тут сказане. Сербія переходить на край жінок, бо число мущин дуже змалїло.

Страшна битва в Араґонських лїсах в Франції.

Поле засіяне трупами по битві над Марною.

ВІЙНА АВСТРІЇ І НІМЕЧЧИНИ З АНҐЛІЄЮ ФРАНЦІЄЮ І БЕЛЬҐІЄЮ.

Західний терен війни.

По остатній програній прусько — французькій війні 1870-71 р. Франція уфортифікувала свої границі від Німеччини двома рядами твердинь. Німеччина знаючи о тім добре, не хотїла тратити даром війська на здобуте французьких твердинь і тому в тих місцях, де французька границя стикаєсь з німецькою, Німці заняли оборонне становище. За се звернули свою увагу на ту границю Франції, котра не була уфортифікована, а тою були границі люксембурсько-французька і бельґійсько-французька. Тепер зрозуміємо, чому Німеччина зломила невтральність Люксембурґу і виповіла війну Бельґії. Німеччина хотїла дістатись до Франції з тої сторони, з котрої Франція не була уфортифікована, а дорога туда вела через Люксембурґ і Бельґію.

Просячи Бельґію о вільний перехід німецьких військ через її краї Німеччина може не думала, що Бельґія буде тому спротивлятись. Однак сталось инакше, як вона думала. Бельґія виступила до борби з Німеччиною і хоробро ставила опір ворожому війську. До першої великої битви прийшло під бельґійською твердинею Лїж, котру Німці мали замір здобути в кількох годинах, а на здобуте котрої стратили кілька днїв. Здобувши Лїж, пійшли Німці на другу бельґійську твердиню Намур, котру рівнож здобули. Звідси часть війська лишилась в Бельґії і та заняла столицю Бельґії Брукселю, друга досить сильна армія ввійшла в границі Франції. По дорозї прийшло до більшої битви під Шарлерой, в котрій Німці віднесли побіду над військами бельґійськими і їх союзниками Франґузами і Анґлїйцями. Битва під Шарлерой мала бути дуже страшна і страти по обох боках мали бути величезні. З відси німецка армія машерувала дальше, забираючи менші французькі твердинї, побідоносним походом на Париж.

В Франції настав великий переполох. В Парижи зібрано великі маси війська і на ґвалт його фортифіковано. Столицю Франції перенесено з Парижа до Бордо, де забралось цїле французьке правительство. Днем і ночию лїтали понад Парижом Цепелїни і своїми бомбами ширили ще більший переполох між мешканцями Парижа.

Здавалось, що Париж не устоїть і що скоро здобудуть йо-

го Нїмцї.

Нїмецькими військами, котрі дійшли аж під Париж, доводив ґенерал фон Клюк.

Та Нїмцї зобачили, що о занятю Парижа не є можливим їм тепер думати, бо на сходї зібрала Росія хмари військ і тому треба було часть нїмецької армії вислати на схід до борби з Москалями. Нїмецька армія зачалась тому цофати з під Парижа

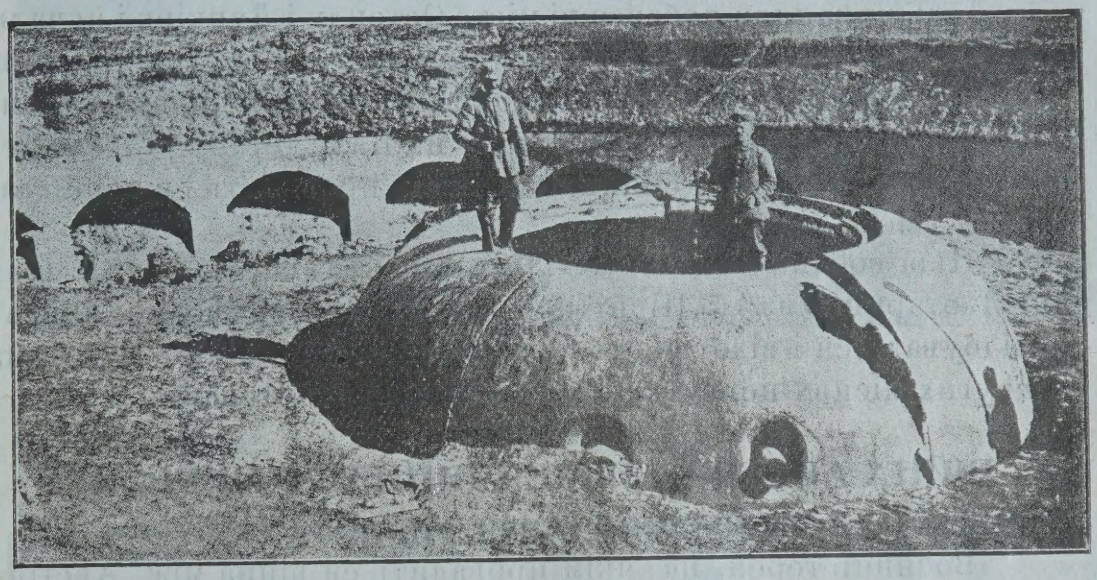

Розбита копула франц. форту в Мобеж тяжкими нїмецькими канонами.

Знищені форти в Лїж в Бельґії.

серед найгірших обставин і так дійшла аж до ріки Анїзи, де сильно уфортифікувалась і де до тепер бється з французько-анґлїйськими військами.

Відіславши часть своїх військ до борби на схід, Нїмцї змінили свій перший плян походу на Париж і виробили другий заняти північне бельґійське і французьке побереже. Тому вислали вони свої війська на одиноку бельґійську твердиню, яка була остала, на Антверпію і по кровавій завзятій борбі, котра тревала 11 днїв, дня 9 жовтня здобули.

Дальше заняли побережні міста Остенду і Дункірк і почали маширувати на надморське французьке місто Кале, звідки найкоротша дорога до Анґлїї і звідки їм можливо зачати воєнні чинности против Анґлїї. Та в маршу на Кале станули на перешкоді союзні війська, спинили їх і там провадять ся тепер завзяті битви.

Пїла воєнна лїнїя на західнім терені тягнесь від Альзациї і Льотаринґії аж до Північного моря. Головні воєнні операциї відбували ся і відбувають ся в Бельґії і в північній Франциї. на других місцях нема важнїйшого нич до занотованя.

ВІЙНА АВСТРІЇ І НЇМЕЧЧИНИ ПРОТИ РОСІЇ.

Східний терен війни.

Воєнний терен, на якім провадить ся війна між Австрією і Нїмеччиною з одної, а російською державою з другої сторони, се власне наша Галичина і Польське Королївство. На тім терені Австрія і Нїмеччина мали поступати спільно, а лїнїєю оборонною, в котрій Австрія мала ставити Москалям опір, мав бути Перемишль і ріка Сян.

Дивним може комусь здаватись, чому Австрія не боронила східної Галичини і Буковини? Відповідь на се питане дуже легка. Колиб Австрія була хотїла боронити східну Галичину з Буковиною, мусїлаб була вислати в ті краї велику свою армію. Москалї могли тодї впасти до Галичини з півночи з Польського Королївства і дуже легко відтяти ту австрійську армію від головних австрійських і нїмецьких військ. Поворот армії через Карпати бувби майже неможливий і ся армія моглаб бути дуже скоро знищена.

Маючи се на увазї лишила Австрія в Галичинї свої звичайні залоги і троха резерви, а головну свою силу: дві армії з головними комендантами ґенералами, Данклем і Авфенберґом вислала до Польщі, де австрійські війська получившись з нї-

Британські офіцири в шанцях.

Африканці в французькій армії провадять полоненних Німців.

мецькими мали заняти Польщу і лаюю наперед від Карпат аж до Балтийського моря поступати в глубину Росії.

Се був плян майже цілком певно так Німеччини як Австрії і се бачимо з перебігу дотеперішних битв на східнім теренї.

Зараз по виповідженю війни дві австрійські армії під проводом ґенералів Данкля і Авфенберґа вступили в Польське Королівство. До більших битв прийшло під Меховим, Краснїком, Красноставом і Люблином. Особливо битва під Краснїком була дуже кровава. Поле битви було дуже недогідне для австрійського війська, та все таки Австрійці віднесли тут світлу побіду над Москалями.

По виповідженю війни вступили до Польського Королівства також війська нїмецькі. Вони заняли Ченстохову і Лодзь і посувались також в глубину Польщі.

Тодї власне Москалї зібрали велику силу війська і вислали на поле війни. Армія ґенерала Ренненкампфа вступила в Королівські Пруси, середна армія великого князя Миколи Миколаєвича виступила до борби з австрійськими і нїмецькими військами, котрі ввійшли в Польське Королівство, а армія ґенерала Руцького вступила в Галичину.

Найскорше не повелось армії Ренненкампфа в Королівських Прусах. Вона зістала побита під Таненберґом, де много Москалїв зістало убитих, а около 90,000 дісталось до неволї. Нїмецькими військами доводив ґенерал фон Гінденбурґ, один з найздібнїйших нїмецьких ґенералів. Дня 18 вересня не було вже на нїмецькій території ані одного московського вояка, о чім Нїмцї з тріюмфом доносили. Побивши Москалїв, ввійшов Гінденбурґ рівнож в Польське Королівство і побідоносно посувався в Польщу.

О середній московській армії великого князя Миколи Миколаєвича ми мали мало вісток і про ню нема що говорити.

Трета армія ґенерала Руцького, котра вступила в Галичину, мала дуже легку задачу. Як вже було згадано, Австрійцї не боронили східної Галичини, лишили там мало війська і тому моськовські війська легко занимали одну місцевість за другою. До Галичини вступили вони зі Сходу коло Збаража, Підволочиск і Гусятина, Чорткова і з північної сторони коло Рави Руської. Майже у всїх тих місцевостях зводило австрійське військо битви з Москалями. І так коло Збаража і Підво-

лочиск ставив опір Москалям 15 полк тернопільський, однак задля більшої сили Москалів мусїв уступити до Тернополя. Тут звів він другу борбу і подавсь в сторону Перемишлян, де на поміч йому прийшов бережанський полк 55. Тут звели оба разом знова борбу з Москалями. Відтак уступили аж під Красне, де получились з львівським ґарнїзоном.

Та не тілько в тих місцевостях, але в кождих других австрійське військо ставило Москалям опір, та всюда мусїло уступити задля переважаючі сили ворога.

До більшої битви прийшло під Красвим, де сходить ся два желїзничі тори, оден з Бродів, а другий з Тернополя. Там ставив перший опір Москалям львівський ґарнїзон, полученний з всїми форпостами, висланими на границю. Звідси йшли Москалї на Львів і крок за кроком кождий фіт землї мусїли здобувати . Власне тодї, коли Нїмцї машерували побідоносно на Париж, австрійські війська дня 3 вересня, звівши наперед кількадневний тяжкий бій, уступили зі Львова, не хотячи наражувати міста на знищене і подались в сторону Городка. Тут вже витворилась була боєва лїнія, котра тягнулась від Миколаєва над Днїстром через Городок, Раву Руську, Люблин ген з перервами аж до Балтийського моря. Під кождими з вимінених міст в Галичинї звели Австрійцї ще завзяту борбу однак мусїли уступити дальше на захід під Перемишль. Побивши малі австрійські залоги перейшли Москалї 19 вересня ріку Сян, а 22 вересня зачали першу облогу Перемишля.

Москалї сподївались взяти Перемишль до 3 днїв. Вони так були певні, що возьмуть Перемишль, що були вислали навіть свого парляментарія до коменданта твердинї Кусманека, щоби він відлав твердиню в руки Москалів. Та перерахувались. Твердиня в першій облозї не тілько встоялась, але ще нанесла много шкоди Москалям. Відомости, які прийшли по першій облозї Перемишля сствердили, що там мало згинути до 40,000 Москалів. Коли одна частина московських військ під проводом ґенерала Болгара, Радка Димитрієва облягала Перемишль, инші московські війська перейшли Карпати і дістались були навіть на Угорщину, ще инші московські війська заняли Ярослав, Ряшів, Тарнів, а передні козацькі патролї показались були аж під Бохнею. В тій власне хвили Нїмцї, зібравши всї свої сили, машерували на Варшаву і дня 14 жовтня були всего 20 миль від Варшави. Австрія знова зібравши нове військо коло Кракова і на Угорщинї, зачала атаки. Моска-

Канадійське військо в Англії.

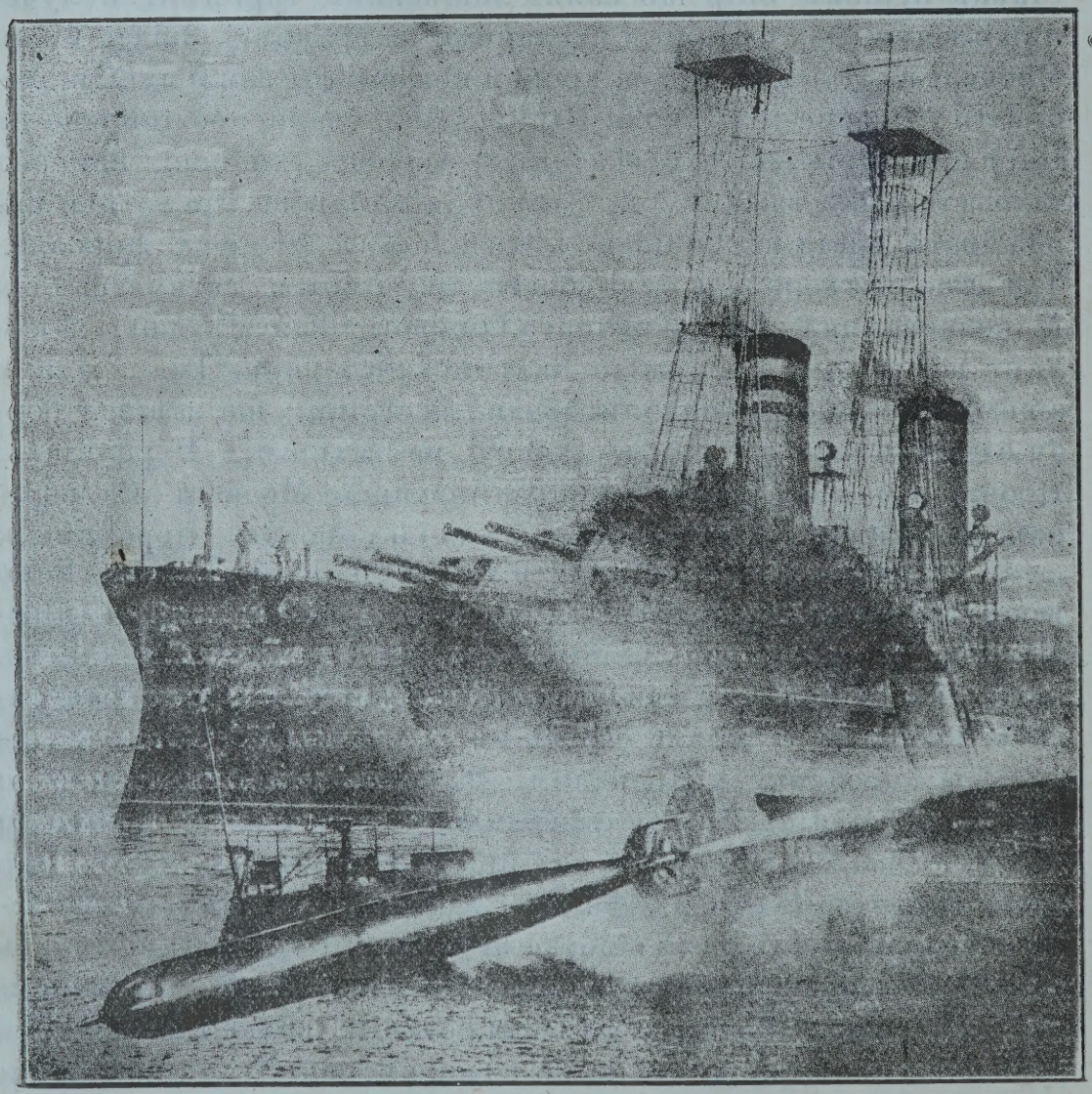

Торпеда відпливаюча до ворожого корабля.

лям тепер зачалось неповодити. Їх вигнано з Угорщини цїлковито. Австрійські війська перейшли Карпати і відігнали Москалїв аж за Стрий. Таксамо на заході не велось Москалям. Їх вигнано з Тарнова, Ярослава і мусїли відступити 11 вересня від облоги Перемишля. Також на Буковинї австрійські війська відносили побіди. Вони вигнали Москалїв з Чернівцїв і загнали їх аж за Снятин.

Коли се дїялось в Галичинї, Нїмцї були змушені зробити від Варшави відворот і податись взад до першої оборонної нїмецької лїнії. Рівночасно австрійські армії ґенералів Данкля і Авфенберґа, котрі оперували в Польщі, дістались були хвилево також в дуже прикре положене і мусїли відступити взад, однак їх не вигнано цїлком з Польщі.

По відворотї Нїмцїв з під Варшави вийшли Москалї знова в Пруси і заняли майже цїлу Галичину. Вони приступили дня 11 листопада до другої облоги Перемишля, забрали Ярослав, Ряшів, Тарнів, Бохню, і козацькі форпости показались були навіть під Краковом. Рівночасно перейшли Карпати і вступили пораз другий на Угорщину. Москалї розголосили о своїх страшних побідах, казали, що вже розбили Нїмцїв і Австрійцїв та скоро показалось цїлком що иншого. Відворот Нїмцїв з під Варшави наступив тілько з тактичних военних цілянів і вони скріпивши свої сили військами з західного терену війни двигнулись пораз другий на Варшаву. В скорім часї заняли вони Лодзь, де мала бути дуже крівава битва. Страти в тій битві по обох боках обчисляють на 280,000. До другої великої битви в тім другім нїмецькім походї на Варшаву прийшло між Ловічом а Скерневицями, де мало згинути також дуже много людий. Нїмцї, як доносять тепер телеґрами знаходять ся знова 16 миль під Варшавою і голосять, що теперішні їх побіди мають бути дуже великі. Битва між Ловічом і Скерневицями мала бути одною з найбільших в сьвітї.

Коли Нїмцї знова другий раз рушили на Варшаву, австрійські війська вигнали пораз другий Москалїв з Угорщини, перейшли Карпати, заняли Новий Санч, Сянок і відігнали далеко Москалїв від Кракова. Деякі телеґрами доносять що Австрійцї сподїють ся відігнати Москалїв скоро з під Перемишля.

Так представляє ся военне положене в Галичинї. Цїла українська частина Галичини тепер в руках московських, з винятком Перемишля, котрого залога знаменито держить ся,

Телеґрами, які приходять до нас з поля сеї війни, дуже неясні. Більших битв до тепер не було. Знаємо лишень, що одна турецька армія бється з Москалями в Кавказьких горах, друга має йти на Суеський канал, котрий Турки хочуть відібрати Анґлїйцям. Телеґрами доносять, що Туреччина мала вислати також свої війська до Єгипту, котрий Турки хочуть звільнити від анґлїйського верховодства, та в остатних часах о тій армії слух загинув..

Війна Туреччини, головно з Росією і Анґлією, недавно розпочалась і більших битв ми доперва надіємось.

Війна в Азії.

Як вже було передше згадано, з Анґлією пійшла в війну з Німеччиною також Японія. Як причину до війни, зажадала Японія від Німеччини відданя Хінцям німецької кольонії Кіяв-Чав в Хінах і очищеня Тихого океану з німецьких кораблїв. Німеччина на се жадане Японії не відповіла і тому розгорілась була війна між Японією, котрій помагали Анґлїйці і Французи, а Німцями. Досить довго боронили Німці своєї кольонії. Та горстка німецької залоги не могла нїчого зробити против переважаючої сили противника. Німці мусїли віддати кольонію Японії, а тій по скінченю війни анї не снить ся звернути її Хінцям, що на початку війни обіцяла.

З упадком Кіяв-Чав Японія не бере участи в війні. Справдї телеґрами приносять вістки, що Японія має висилати свої війська на поміч Москалям, та сим вісткам годї вірити. Щось певного в тій справі сказати нїчого не можна.

Війна в Африці.

Теперішна велика війна не поминула і Африки.

Вже зразу, як тілько вибухла війна, доходили нас вісти о битвах, які мали зводити німецькі війська з французькими і бельґійськими в африканськім Конґо. Як закінчились ті битви не знаємо, бо відомости не прийшли.

Пізнїйше збунтувалась часть Бурів против анґлїйського правительства, та повстане здушено і тепер там спокій.

Очи всїх звернені тепер на Єгипет, котрий Анґлія анектувала, а на котрий має ґуст Туреччина. Правдоподібно о посїданє Єгипту прийде ще до борби між Туреччиною а Анґлією.

Війна на водах.

До поважнїйших морських битв дотепер не прийшло. Нї-

мецька фльота схвалась за кільський канал і до борби на отверте море не виступає, боячись далеко сильнїйшої фльоти анґлїйсько-французької.

Час від часу тільки поодинокі кораблї, або малими ґрупами нападають на себе, та сего до битв зачислити трудно. Славні з сего були нїмецькі кораблї Емден, котрий затопив 30 кораблїв і Карльсруге, котрий затопив до 20 кораблїв.

Остатними часами зробила нїмецька фльота напад на Анґлїю. Дня 16 грудня підїхало кілька нїмецьких кораблїв до берегів Анґлії зі Сходу і бомбардували три анґлїйські міста Гартлпул, Скарборо і Витби. Після офіціяльного звіту було в Гартлпул убитих 55, ранених 113; в Скарборо 17 убитих, 30 ранених; в Витби 2 убитих і 2 ранених.

Війна а Українцї.

В нинїшних часах кождий нарід, хотяй би був найменший, бажає мати свою національну державу. Під тим взглядом і ми не лишились по заду і робота яку провадять наші братя в старім краю, має на цїли осягнене вільної і независимої України.

Зараз на початку війни заложили Українцї в Галичинї Національну Раду, а Українцї з Россії Союз Визволеня України. Цїлию так Національної Ради як і Союза Визволеня України було брати участь в теперішнім міжнароднім положеню і інформувати чужинців о українських справах і стремлїннях.

Так, як тепер стоять воєнні справи, то Українцї з Австрії стратили дуже много. Москалї заняли майже цїлу східну Галичину і робота, яку вони провадять, вказує на се, що Москалї свого поступованя зглядом Українців не змінять.

Вони заборонили видавати українські ґазети, позамикали всї українські книгарнї, розвязали всї українські товариства, заборонили приймати по українськи телеґрафічні депеші і т. д. То само зробили також на Україні російській. Взагалї нищуть все, що українське, а заводять московщину.

Не можна предвидїти наперед, як ще скінчить ся війна. Можливо, що Галичина лишить ся під Росією, але можливо також, що Австрія еї відібє. В кождім разї, як як би воно не стало ся, то на нас Українців в Канадї і в Злучених Державах спадає обовязок вести дальше ту роботу, якій вороги України будуть перешкаджати.

ЗМІСТ КАЛЄНДАРА.

сторона.

Від видавництва 3
Астрономічний календар 5
Пануюча планета 5
Знаки погоди 5
Затьмінє 7
Церковний калєндар 7
Калєндаріюм 8--31
Т. Шевченко, До живих і мертвих 33
О. Стороженко, Козацька сльоза 34
В. Самійленко, Найдорожча перла 37
І. Франко, Важке ярмо твоє 38
І. Франко, Наймит 39
М. Лозинський, Іван Франко 41
Т. Шевченко, Вечір 45
Наша рідна мова 46
В. Самійленко, На печі 50
М. Лисецький, Згарища 57
М. Павлик 73
М. Лисецький, Прокляті гори 55
Як і чим люди давнійше писали? 56
Т. Шевченко, Гамалія 59
Т. Шевченко 64
Інст. ім. Т. Шевченка в Ветревіл, Альта 67
Т. Шевченко, Не завидуй богатому 70
Укр. Нар. Дім в Вест Форт Віліям 72
В. Доманицький, значінє Шевченка 73
А. Новак, От який то нині сьвіт 77
І. Лучкович, Короткий начерк історії Канади 83
Гн. Хоткевич, Гуцул 93
Провінції Канади 97
О. Стороженко, Голка 105
Природа і люди 114
Ст. Руданський, Добре торгувались 120
Ст. Руданський, Циганський наймит 120
В. Свистун, Наше шкільництво в Канаді 122
Адін народ --- адін язик 131
Дещо про укр. козаків 133
Я. В. Арсенич, Деякі права Канади 138
Щипавка, Монольог лисого 165
В. Мігайчук, Укр. анг. учительство в Канаді 168
Короткий огляд укр. житя в 1914 р. 174
Гр. Махній, Про дріб 176
Порадник лїкарський 179
Ветеринарні уваги 188
Сьмішне 190
Управа Канади 194
Укр. товариства а Вінніпеґу 197
С. Ковбель, Туга 200
Міри і ваги в Канаді 201
Почтоті приписи 204
Велика европейська війна 206

Похибки в календари

стор.	3 нарород	має бути	народ
,	15 письменников		письменником
,	42 вюбов		любов
,	42 кромадянства		громадянства
,	47 москокського		московського
,	56 тілом		тїлом
,	67 лежиль		лежить
,	77 дивно		давно
,	113 укр.-анґ. школа Ґленеден в околици Комарно, Ман.		в околици Роблїн Ман.
,	133 навкуги		навкруги
,	175 бруково		брукової
,	195 секкції		секції
,	198 на літературах		на літературних
,	224 полуднений		полудневий.

Купуйте!

На складі Українського Голосу можна купувати слїдуючі книжки в анґлїйські мові:

Історія України, Ukraine	1.00
Українське питанє, Ukrainian Question	50 ц.
в українській мові:	
Весна, збірка поезій В. Кудрика	35 ц.
Перша пригода Ничипора Довгочхуна, оповіданє	20 ц.
Сїра кобила	10 ц.
Пімста робітника	20 ц.
Закон відшкодованя робітників	10 ц.

Читайте і розповсюджуйте Український Голос, коли хочете, щоби укр. народ в Канадї не винародовив ся і здобув собі кращу долю. Памятайте, що Укр. Голос одинока ґазета, котра боронить укр. національних справ в Канадї і пише так, як вимагає добро народа, а не жадна партія.

Наш народ повинен сам бути паном на своїм укр. сьмітю в Канадї і не повинен позволити до своїх національних справ нїкому чужому пхати носа.

Всїм добре знаний

Dr. H. Jonker

397 Burrows Ave., Winnipeg, Man.

Ординує

від 8-10 рано, а від 2-3 і 7-8 вечером.

Phone St. John 1470.

Д-р Джонкер один з найлїпших лїкарів набув собі великого розголосу своїм гарним і певним способом лїченя, тому коли Ви хорі, удайтесь до него, а він Вам певно поможе.

Памятайте на адресу:

397 Burrows Ave., Winnipeg, Man.

PHONE ST. JOHN 1794.

КАРИТИ | АВТОМОБІЛІ НА ВЕСІЛЯ. БЮРО ПОГРЕБОВЕ

РУСЬКИЙ | ПОЛЬСЬКИЙ ЗАКЛАД ФОТОҐРАФІЧНИЙ.

Не виплачуєсь на весїля ходити пішки, бо у нас бочи (карити) коштують лише $3. А хто замовить у нас карити, або фотографію на весїля, дістане по дуже дешевій цінї.

Пощо маємо йти до чужих, коли маємо своїх родимців? Досить уже сего. Час вже попирати своїх. Не треба стояти о ласку чужих.

Нехай панує наш люд.

РУСЬКО ПОЛЬСЬКЕ БЮРО.

376 SELKIRK AVE. WINNIPEG, MAN.

ПЕРШИЙ РУСЬКИЙ СКЛАД ГУРТОВИЙ

Товарів Поживчих і Масарських Виробів в Вінніпегу.

На замовлене з контрів висилаємо найлучші масарські вироби, як: ковбаси, шинки, солонину і пр. Висилаємо провянт на секції і по цілій Канаді по голсейл ціні.

Принимаємо всякі фармерські продукти як: масло, сир, яйця, як рівнож кури, свині і пр.

Пишіть сейчас до:

W. CHLOPAN

590 Burrows ave., Winnipeg, Man.

(CHLOPANS BLDG.)

Telephone St. John 130.

Office Phone: Garry 1392

Residence Phone Main 7101

J. B. McNAMEE

БЮРО ПОГРЕБОВЕ

Зайдіть до мене, а обслужу Вас як найкраще і найсовістнійше.

Мій офіс знаходить ся на

213 LOGAN AVE.

4 двері від Main str.

Говоримо по українськи.

АДРЕСА:

213 Logan Ave. Winnipeg, Man.

---

834 Main Str. Phone St. John 2003.

ВСЕНАРОДНА КАНЦЕЛЯРІЯ

до перепроваджуваня справ старокраєвих і тутешних

J. G. KIMMEL & Co.

Перепроваджуємо всякі справи старокраєві і канадийські найтанше і найкраще, можливо в як найскоршім часї. Купуємо, продаємо і міняємо домы лоти і фармы. Продаємо шифкарти на всї корабельні лїнії, асекуруємо від огню і на жите.

Пишіть, або приходіть на адресу:

J. G. KIMMEL & CO.

834 MAIN STR.

Winnipeg, Man.

INTERNATIONAL DRUG Co.

526 Selkirk ave.

WINNIPEG, MAN.

СТАРОКРАЄВА АПТИКА.

Всякі лїки виробляю самий. Маю 30-лїтну практику аптикарську зі старого краю. Зі всякими рецептами від лїкарів вдавайтесь до мене, а отримаєте найлучшу ґваранцію —і успіх.

Говоримо і пишемо по українськи.

Заходїть на адресу:

526 SELKIRK AVE.

„ЕВРЕКА“

ДАСТЬ ВАМ ЩАСТЄ І РАДІСТЬ!!!

Впов. панї і панночки і молодїже!

Звісно є, як молоді люди журять ся тим, що їх обличе не має красного вигляду. Часом така журба доводить богатьох людий до моральної і матеріяльної руїни.

Журять ся, шукають за ріжного рода перфумами та косметиками, та вкінци бачать, що все дармо, а часом твар прибирає ще гірший вигляд. І розумієсь, що се їх мусить мучити. Але що се все значить?

Скажимо коротко — ті люди не мали нагоди дістати нашої масти „ЕВРЕКА“!

Тепер весь клопіт на бік. Наша ЕВРЕКА положить кінець вашій журбі, — бо якби не була зіпсута шкіра на вашій твари, то скоро дістане красний вигляд, увільнить ся від всякого немилого явища на завсїгди і то по ужитю лише одної мікстури.

Навіть особи, що мають гарний вигляд, а хочуть ще гарнїйшого, та звичайно лише тратять гроші на ріжні перфуми, що лише часово прикрашують.

Шановні Панї і панночки з прекрасними личками! Після уживаних вами прикрас шкіра на твари зачинає пукати, облущуватись, морщитись, а се допроваджує до ще гіршого. Краса тратить ся, пропадає.

Ми щиро радимо не вірити в ті прикраси з печальними наслїдками. Вживайте лише нашу масть „ЕВРЕКА“, яка дасть вам на все житє радісні наслїдки і збереже гроші і час. А над сим всякий чоловік мусить застановитись.

„ЕВРЕКА“ є винаходом А. Хижняка, хеміка, що одержав дипльому і патенти від канадийського правительства в Оттаві.

Одна мікстура коштує $3 а половина $1.50. Замовляйте на адресу:

„EUREKA“

686 Flora Ave. Winnipeg, Man.

Руcько-Нїмецький Шпиталь

Dr-a Kalichman-a

Спеціяльне лїчене венеричних хоріб (сифілїс, трипер і т.д.) хірургічних, внутрішних, жіночих, очних і ушних хоріб.

Найновійше і докладне лїчене сифілїса методою „606“ професора Ерлїха. — Лїчене полової безсильности.

— — — Лїчене електричною силою. — — —

Висилаю лїкарства на кольонії по одержаню завдатку.

Офіс і шпиталь:

453 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.

Phone St. John 1772.

ЗВЕРНЇТЬ УВАГУ!

Повідомляю всїх Українців, що я отворив велику

ПЕРЕПЛЕТНЮ КНИЖОК

Виконую замовленя скоро і по умірко-ваній цїні. Прийдіть, принесіть, або дайте знати, а я сам явлюсь по робо-ту. Моя адреса: ***H. GOLDIN***

279 Dufferin Ave. Winnipeg.

A. KAPLAN

Годинникар і ювілер.

Має на складї годинники, ріжні ювілерські річи та ді-яманти.

Направляє всякі золоті річи і годин-ники. Ручить за роботу! Адреса:

815 Main st. Winnipeg, Man.

РУСЬКА АПТИКА

596 Selkirk ave. cor. McGregor st

WINNIPEG, MAN.

Маємо всякі лїкарства. Ма-емо все за чим будете пита-ти. Зашлїть 2ц. марок а ми зашлемо вам катальоґ даром

ВАШІ РОДИЧІ ЧЕКАЮТЬ

на вашу фотографію

тому зайдїть до артиста-фо-тоґрафа на адресу:

A. Smith

405 Selkirk ave. Winnipeg.

Даємо карити на весїля найтанше.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Повідомляю отсим всїх Русинів-Українців в Канадї, що менї вдалось відкупити аптику:

Лїмо Друґ Ко. в Віннїпеґу.

Маю повні аптикарські кваліфікації з Росії, Австрії і Канади.

Маю 13-лїтну практику з сих трох країв.

Тому можете безпечно вдатись до мене з вашими рецептами, а хто би їх не писав, з якого краю вони-б не були, яких не можуть зрозуміти другі аптикарі, я їх зрозумію і лїкарство під моїм наглядом буде приготоване.

Нашою засадою є завсїгди:

Чисте лїкарство першої кляси, умірковані цїни і совістна обслуга в усїх подробицях.

Обслугуємо скоро, трактуючи всїх однаково.

Сим власне хочемо здобути ваше довіре до нашого бізнесу, а також усїх в вашій околици.

З поважанєм

H. J. ROSS.

Адреса:

LIMO DRUG CO.

805 Main st. Winnipeg Man.

Phone St. John 2929

РУСЬКО - УКРАЇНСЬКА ТОРГОВЛЯ
Склад віктуалів і виробів масарських.
Властитель:
АКСЕНТІЙ ВАСИЛЕК
En. st.- 513 N. W. Phone 537
Portage la Prairie, Man

КАТОЛИЦЬКА КНИГАРНЯ
має на на складї великій вибір всякого рода книжок, історичних, наукових, коляд, молитвенників, образів, рами до образів, хрестики всякої вели чини, папір листовий і инші річи:
Зайдїть, або пишіть на адресу.
KATOLYCKA KNYHARNIA
299 Selkirk ave. Winnipeg, Man.

ОДИНОКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ
Годинникар і Золотник в Віннїпеґу.
Годинники стїнні, кешенкові, стоячі, перстенї, срібні вироби і всякого рода музичні іструменти як: гармонії, мандолїни, ґітари, скрипки, ґрамофони і прибори до них, ігли і плити, дальше річи як: брошки, бранзолети, кульчики, ланцюшки і другі річи.
Все те дістанете у нас. За совістні і докладні направи ґварантує ся.
Пишіть, або приходїть на адресу:
Kopachka & Kaschl
441 Selkirk ave.
WINNIPEG, Man.

УКРАЇНСЬКА РОБІТНЯ
видає найлїпшого сорта убраня на лїто і зиму по дуже низькій цїнї.
Чистить, прасує і направляє ношені убраня.
Ruthenian - Ukrainian TAILORS
905 MAIN STR.
Winnipeg, Man.
С. ЮСЬКІВ, властитель.

РУСЬКА КНИГАРНЯ
має на складї великий вибір всякого рода книжок як історичних, наукових так і повісти, казки, байки, молитвенники, книжки до побожного читаня і т. д. Рівнож має гарні ґрамофони, рекорди, голки, скрипки і инші музичні іструменти.
Катальог висилаєсь даром.
Ruthenian Book Store
641 Simpson str.
FORT WILLIAM, ONT.

Office Phone: Main 6226 Res. Phone: St. John 2709

STANDARD EMPLOYMENT AGENCY

Зайдіть до нас, дамо добру роботу. Управляючим є:

H. DANLUCK. Наша адреса:

191½ Henry ave., Winnipeg, Man.

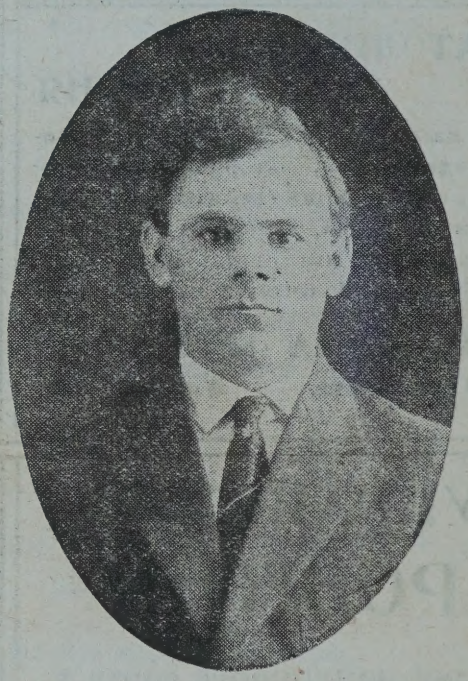

ОДИНОКІ УКРАЇНСЬКІ КРАВЦІ В ВІННІПЕҐУ.

котрі мають довгу кравецьку практику і виробляють наймодніїші всякого рода убраня. Хочете мати гарне убране, заходіть до нас або зголошуйтесь писемно по інструкції.

У нас можна також купити гарні сукна і матерії, за якість котрих ми ґварантуємо.

Сли також хто бажає поученя в кроях або роботі, най заходить до нас, або звернесь писемно, а ми дамо всякі поученя.

Остаємось з поважанєм

THE UKRAINIAN MERCHANT TAILORS

122 Adelaide str. **Winnipeg, Man.**

Phone Garry 2599.

Руська Торговля

в Шіго, Саск.

Хочете, щобисьте були вдоволені і не переплачували товарів, удавайтесь до Руського штору Paley & Oshanek в Шіго. Саск.

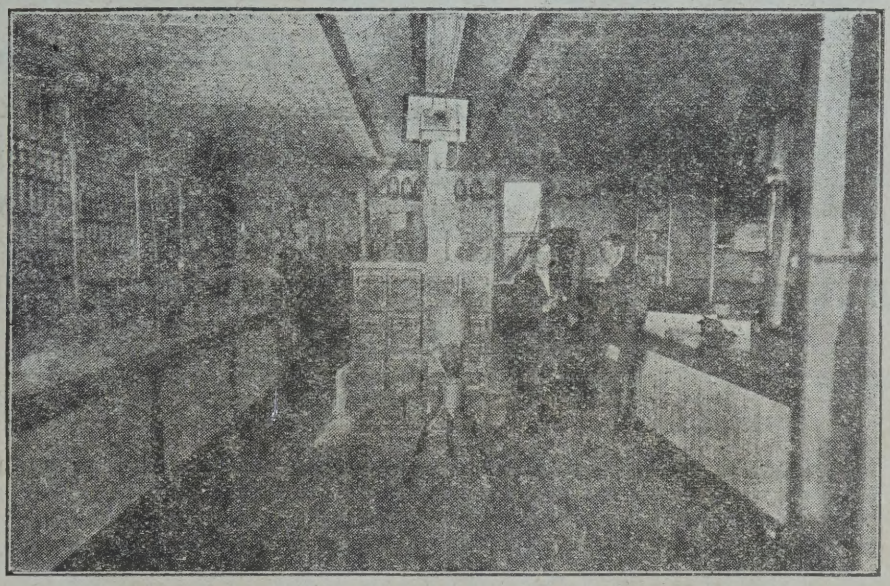

Має на складі всякі віктуали, желїзні товари, глиняне начинє, чоботи, черевики, ґрамофони, білє, книжки, шкільні прибори, і машини фірми John Deere.
Коли маєте на продаж фармерські продукти, то принесїть до нас, а ми вам заплатимо найбільшу ціну.
Замовленя з провінції полагоджуєсь відворотною почтою і оплачуємо самі.

Вдавайтесь всї до нас, а будете сталими нашими відборчиками.

PALEY & OSHANEK

Sheho, Sask.

Йосиф Кулачковський

Нотар, Урядовий Комісар, Секретар і Касієр Муніципалу Стуартбурн

і аґент філії державних земель.

Перепроваджує всякі справи як канадійські, так і старокраєві через найлїпших адвокатів в старім краю.

ВИРОБЛЯЄ ПОВНОМОЧІЯ, КОНТРАКТИ КУПНА і ПРОДАЖІ і ВСЯКІ ИНШІ ДОКУМЕНТИ
леґалїзовані через конзуля.

Продає маєтки в Старім Краю і стягає довги.

ПОЛАГОДЖУЄ СПРАВИ КАНАДІЙСЬКІ

як: контракти купна і продажі, мортґечі, аґріменти, справи посмертні. — Виробляє горожанські папери, асекурує від вогню, продає шіфкарти на найлїпші поспішні кораблї по найтаншій цїнї. — Має також богато фармів на продаж по уміркованій цїнї.

Справи залагоджують ся скоро, певно і таншим коштом як деінде. Перевод чиків не потребуєте; своєю мовою розкажете, що вам треба і порадитесь.

Памятайте на зазив: „Свій до Свого!“

У всїх справах вдавайтесь на адресу:

JOSEPH KULACZKOWSKY

P. O. VITA, MAN., CANADA.

Даром
НОВА ЛІКАРСЬКА КНИЖКА
СЛАВНА НА ЦІЛИЙ СЬВІТ
ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК ЛІКАРСЬКИЙ І ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ,

в руській мові, побільшена до 64 сторін і ілюстрована, щоби лїпше мож було пізнати людське тїло і усякі його таємниці.

Тя книжка необходимо потрібна для кождого мущини і женщини, описує о ріжних недугах і долегливостях, а також дуже богато о ріжних таємницях життя, що для кождого є дуже інтересно знати; довідатись можеш о всїм тоді лише, як прочитаєсь ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК.

В тій книжцї не лиш вказане де від ріжних недуг можна вилїчити ся, але в дуже приличний спосіб, зовсїм по вітцївськи поучуєсь, як від ріжних недуг можна устерегти ся. „ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК" богато описує о половім житю мущин і женщин так ясно і отверто, що в инших книжках сего не можете нїяк знайти. В нїй вияснено, як для молодих так і для старих усе що робити, щоби завсїгди бути здоровим і щасливим.

Щоби лїпше обяснити будову людського тїла, а заразом ріжні його секрети, ся книжка є ілюстрована.—— О справах любови „ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК" описує дуже много. Особливо слабі і хоровиті, зруйновані і обезсилені, котрим зашкодили надужитя молодости, яких мучать ріжні чи то легко минаючі, чи застарілі, заразливі недуги, знайдуть в сїй книжцї правдиву пораду в кождій недузї.—— Коли отже безпокоїть Тя яка недуга нїм удаш ся до якого лїкаря, або нїм зачнеш уживати які ліки, лїпше перечитай „Порадник Лїкарський," щоби мати докладне поняте о твоїй долегливости, бо много людий виздоровіло по перечитаню сеї книжки——користаючи з нагоди. — Тому, що ся книжка є видана для добра людскости, кождий одержить її даром, хто лише пришле 8 центів марками, НАВІТЬ КАНАДИЙСЬКИМИ на кошта пересилки і свій адрес до:

THE PHILADELPHIA MEDICAL CLINIC

1117 WALNUT STR. PHILADELPHIA, PA., U. S. A.

МУЩИНИ І ЖЕНЩИНИ! Коли відчуваєте яку недугу-долегливість то потребуєте помочи доброго Професионального Доктора. Щоби бути вилїченим, зголосїть ся до **Philadelphia Medical Clinic,** описуючи свою недугу в руській мові, а будете дякувати як тисячі вилїчених.

АДВОКАТИ,
ПОВНОВЛАСНИКИ
і НОТАРІ

Heap & Stratton

заступають в судах кар=
них і цивільних.

В НАС ПРАЦЮЄ Я. В. АРСЕНИЧ,
СТУДЕНТ ПРАВ.

У ВСЯКИХ СПРАВАХ ЗАХОДІТЬ, АБО
ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

McINTYRE BLOCK
ROOM 717
WINNIPEG, - MAN.

Всїм Українцям в Канадї.

Одинока Українська книгарня в Монтреали знаходить ся на 241 Craig St West, Montreal, Que. Canada.

Має на складї всякі книжки найріжнороднїйшого змісту: Молитвенники, які тілько вийшли в Европі і в Америцї, книжки наукові, белетристика, гумористичні, байки, стереоскопи, образки до стереоскопів, тлумачі українсько-анґлїйські, ґумові печатки і т. д.

На складї має також російські книжки виданя Ситина, Коновалова і молитвенники і біблії виданя сьвятого Синоду в Петербурзї і Почаївської Лаври в Почаєві, тлумачі російсько-анґлійські і т. д.

На складї є також молитвенники, тлумачі і книжки до читаня польські.

Жадайте катальоґів.

Памятайте що се одинока, найсолїднїйша книгарня на цїлу Канаду і Америку. Хто замовляє книжок на $5.00 дістане за $6.00, за $10.00 дістане за $12.00 книжок.

Пишіть на адресу:

Ruthenian Book Store

241 Craig Str. West. Montreal, Que. Canada.

Там знаходить ся також одинокe Укр. бюро продажі шифкарт і порад правних п. Гр. Меха.

—ДРУКАРНЯ—

„Українського Голосу"

виконує всякі роботи в язицї українськім, польськім і анґлїйськім.

Роботи виконуєсь дуже скоро.

Цїни умірковані. — Вдавайтесь на адресу:

UKRAINSKYJ HOLOS

BOX 3626 WINNIPEG. MAN.

ВАЖНЕ!

УДАВАЙТЕСЬ ДО НАС ЗІ ВСЯКИМИ СПРАВАМИ.

Купуємо, продаємо і міняємо доми, лоти і фарми в містах і на кольоніях так в Манітобі як в Саскачеванї і Альбертї. Посилаємо гроші до всїх частий світа найтанше і найскорше. Продаємо рівнож шифкарти на найлїпші корабельні лїнії, так до старого краю як і до Америки. Пожичаємо гроші на гіпотеки. Перепроваджуємо всякі справи старокраєві і канадійські найтанше і можливо в як найкоротшім часї. Асекуруємо від вогню і на жите.

Українці з Quebec, Ontario і Сполуч. Держав, що хотїли б купити добрі фарми в Західній Канадї нехай пишуть до нас по інформації. Коли наш народ поселить ся громадно на добрій землї, може сподїватись гарної будучности.

Точність в перепровадженю всяких справ — се наш девіз. — Зайдїть або напишіть до нас, а ми Вас задоволимо. — На відповідь долучіть 2 центову марку.

КРАЄВА КАНЦЕЛЯРІЯ

Ферлей, Панків і С-ка.

Phone St. John 162.

854 Main St. **Winnipeg, Man.**

Читайте уважно

а як не вірите

переконайтесь.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

у Вегревіл, Чіпмам і Іннісфрі

має найбільші склади всіляких товарів корінних (гросері), матерій тутешних і старокраєвих, ріжні убраня, кожухи, обуве, начиня, желїзні товари, кухні, дріт на фенц, упряж, фарбу і много иншіх річий, яких годі тут вичислити.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ приймає грочі на щадничий рахунок і платить 5 процент, а се далеко користнїйше, як тримати гроші в дома, або на малий процент, а дотого все тягати ся з тлумачами по банках і почтах.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ обертає річно сотки тисяч долярів, а істнуючи пять лїт під зарядом дирекції з визначних руських бізнесовців, є безпечним місцем на зложене тяжко запрацьованих гроший на щадничий рахунок. Гроші можна вибрати з процентом в кождім разї.

Всї Русини повинні купувати в НАРОДНІЙ ТОРГОВЛИ, а таксамо вступити в члени купуючи шери.

Директорами НАРОДНОЇ ТОРГОВЛЇ є тепер:

Петро Зварич, предсїдатель.

Андрій Зварич, головний управитель.

Павло Рудик,
Григорій Крайківський
Франко Лемішка
Петро Кольматицький
) Директори

Адреса:

The National Cooperative Co. Ltd.

Головний уряд на
Vegreville, Alta.

Філії в
Chipman* і *Innisfree, Alta.

У В А Г А !

ДЕСЯТЬ НАЙВАЖНІЙШИХ ОБОВЯЗКІВ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ в Канадї, а то:

ЯК УКАРЇНЦІ МАЮТЬ СОБІ СПІЛЬНО ПОМАГАТИ

1. УКРАЇНСЬКІ „сторники" і Українці замешкалі по містах, повинні купувати фармерські продукта в українських фармерів.

2. УКРАЇНСЬКІ фармері і робітники повинні купувати потрібні товари в українських сторників.

3. УКРАЇНСЬКІ робітники, фармері і бізнесмени повинні при всяких трансакциях вробляти і другі правні папери в українських канцеляріях.

4. УКРАЇНСЬКІ фармері, робітники і бізнесмени, повинні спільно закладати Ко-оперативні Спілки і мати в них шери.

5. УКРАЇНСЬКІ переселенці їдучи до краю чи спроваджуючи своїх кревних до Канади, повинні купувати пифкарти в українських сторах

6. КОЖДИЙ грамотний Українець чи Українка, повинні читати українські книжки і газети і за них точно платити.

7. ВСІ УКРАЇНЦІ повинні бути членами тов. САМОСТІЙНА УКРАЇНА.

8. ВСІ УКР.-АНГ. школи повинні бути заповнені укр.-анг. учителями.

9. КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ має асекуруватись в Укр. Самомісній Тов.

10. АЛЕ ПАМЯТАЙТЕ! Що повинність всіх Українців в Канадї є складати свої ощадности, гроші, до одинокої Української Фармерської Позичкової КАСИ в Едмонтонї, Канада, яка точно сповняє свій український обовязок, бо платить Українцям по 5 процент від ОЩАДНОСТИ.

Нїгде такого великого проценту від ОЩАДНОСТИ не дістанете як в УКРАЇНСЬКО-ФАРМЕРСЬКІЙ-ПОЗИЧКОВІЙ КАСІ в Едмонтонї.

Тому Родимці! Незабувайте сповнити свого обовязку коли хочете собі спільно спомагати.

ГРОШІ в Укр. Фар. Поз Касї можна вложити і вибрати особисто або писемно кождого дня крім неділї.

Заходїть або адресуйте:

Farmers Loan Co. Limited,

9606 Jasper ave.

Edmonton, Alta.

Ось се є одинокий клиновий будинок в Едмонтонї, в якім містить ся Українсько Фармерська Позичкова Каса в Едмонтонї де управителем є всїм добре знаний Павло Д. Рудик. —— Як будете в Едмонтонї то шукайте за клиновим будинком на розі Джеспер і Кінґстіно 9606

УВАЖАЙТЕ ЩО

Д-РА РІХТЕРА славний

Pain Expeller

продає ся також в канадийських аптиках.

Пуделко, в якім в сім краю продає ся, тут побіч показане.

Він не має собі рівного в лїченю ревматичних болїв, твердоти рамен і других членів тїла і застудженя.

33 центи мала, а 66 велика фляшка.

Пишіть за книжкою других лїкарств Ріхтера, яку висилаємо даром.

Коли не можете дістати, пишіть до складу Ріхтера в Америцї, на адресу:

F. Ad. Richter & Co.

74-80 Washington Str. New York N. Y.

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС"

Одинокою дійсною народною часописию в Канаді є „УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС".

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" не є залежний від жадної партії, або секти, тому отверто боронить прав українського народу і дбає про політичне, матеріяльне і культурне його піднесенє.

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" подає найбільше вістий зі Старого Краю, та з цїлого сьвіта.

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" бажає розширити свою роботу в усїх напрямах, щоби відповісти всїм вимогам кождого читача, і всїм вимогам цїлого нашого народу.

Тому „УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" повинен бути в кождій хатї. Коли не для себе, то для дїтий повиннисьте його запренумерувати, а тим причините ся до його розширеня.

Цїна „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ" на цїлий рік
в Канадї.....$2.00
До Злучених Держав і старого краю.....$2.50

Адреса редакції:

UKRAINSKYJ HOLOS

BOX 3626 WINNIPEG, MAN.

(Льокадь редакції 214 DUFFERIN AVE.)

Прислуховуйтесь до Радіо-Передачі
"ГОДИНА БОЖОГО СЛОВА"
щонеділі від 7:30 до 8:30 рано
Радіо Станція C F Q C — 600
Саскатун, Канада.
(Central Standard Time)

По інші трактати та духовну літературу пішіть на адресу:

The UKRAINIAN GOSPEL HOUR
Box 1331
SASKATOON, SASK., CANADA

Printed by: The Gospel Press, Saskatoon, Sask., Canada

Значення "РІЗДВА"

ЗНАЧЕННЯ РІЗДВА

★ **ДЛЯ БОГА ОТЦЯ, ЦЕ ОЗНАЧАЛО, ЩО ВІН МАВ ВІДДАТИ СВОГО СИНА . . .**

"Так бо полюбив Бог світ, що Сина Свого Єдинородженного дав, щоб кожен хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне" — (Євангелія Івана 3:16).

★ **ДЛЯ БОГА СИНА, ЦЕ ОЗНАЧАЛО ЗАЛИШЕННЯ СЛАВИ НЕБЕС, ЩОБ СТАТИСЬ СЛУГОЮ, ПОКІРНИМ ДО СМЕРТИ**

"Ісус Христос, Який бувши в подобі Бога, . . . Богові рівним, умалив Себе Самого, взявши вид слуги, ставши подібним до людини. І, ставши подобою, як людина, Він понизив Себе, бувши слухняний аж до смерти, - і то смерти хрестної" (Фил. 2:5-8).

★ **ДЛЯ СВІТУ, ЦЕ ОЗНАЧАЛО, ЩО БОГ ДАВ ЛЮДЯМ СПАСИТЕЛЯ . . .**

"Я благовіщу вам радість велику, що буде всім людям. Бо сьогодні народився вам . . . Спаситель, Який є Христос Господь" (Євангелія Луки 2:10-11).

Різдво вітає Того, Який народився, щоб умерти, — умерти за грішника, щоб відкупити його від вічної смерти. "Всі ми блукали, як вівці, кожен пішов своєю дорогою, — провини (гріхи) усіх нас поклав Бог на Нього одного (Ісаї 53:6).

★ **ДЛЯ ВАС, РІЗДВО ОЗНАЧАЄ, ЩО БОГ ДАЄ ВАМ, ЯК ДАРУНОК, ЖИТТЯ ВІЧНЕ!**

"Бо заплата за гріх — смерть. А дар ласки Божої — життя вічне через Христа Ісуса Господа нашого" (Римлян 6:23). "Та всім тим, що прийняли Його, дав Він право дітьми Божими статися, що вірять у ймення Його" (Євангелія Івана 1:12).